

“ ‘คอมมิวนิสต์’ ตัวจริงหรือตัวปลอมก็ตาม มีความหมายมากในประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัย พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๕๔๐... ขบวนการคอมมิวนิสต์มีผลต่อทิศทางการเมืองไทยอย่างมหัศจรรย์ อาจจะทำให้ได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในการเมืองไทยสมัยนั้น รัฐบาลทุกรัฐบาลในสมัยนั้นต่อสู้กับคอมมิวนิสต์เป็นเวลายาวนาน เพราะฉะนั้นจึงมีงานเขียนเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ไทยมากพอสมควร

แต่น่าเสียดายที่งานค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยยังไม่มี

หนังสือเล่มนี้คือผลจากการพยายามค้นคว้าประวัติความเป็นมาของขบวนการนี้...

ข้อมูลเอกสารที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย ๙ ภาษา คือ ไทย จีน ลาว เวียดนาม ญี่ปุ่น รัสเซีย ฝรั่งเศส อังกฤษ และเยอรมัน โดยเฉพาะเอกสารของหอจดหมายเหตุประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองแห่งรัสเซีย ซึ่งมีค่ามากแต่ยังไม่เคยมีใครนำมาใช้เลย ผู้เขียนค่อนข้างมั่นใจว่า จะเขียนประวัติศาสตร์ขบวนการคอมมิวนิสต์ช่วงต้นในสยามอย่างถูกต้องและละเอียดกว่านี้ไม่ได้ จนกว่าเอกสารหอจดหมายเหตุของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในประเทศจีนจะถูกเปิดเผยออกมา ซึ่งก็ไม่อาจทราบได้ว่าเมื่อใด...”

เออีจี มูราชิม่า

ศ

กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม

๕

เออีจี มูราชิม่า เขียน โสภิต ทิพย์เทียมพงษ์ แปล

“การต่อสู้ทางชนชั้น”

ก่อนวันก่อเกิดพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม

เออีจี มูราชิม่า เขียน

โสภิต ทิพย์เทียมพงษ์ แปล

ศิลปวัฒนธรรม
ART & CULTURE
ฉบับพิเศษ

ประวัติศาสตร์

ISBN 978-974-02-0990-4

9 789740 209904

ราคา ๒๐๐ บาท

ขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในเขตป่าเขา (ภาพจาก ป่า
แตกความเป็นจริงของการประชุมสมัชชาฯ ๔ พคท. ผศ. ธิดา ถาวรเศรษฐ์ และ
นายแพทย์หญิง ไตจิราการ. สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๒๖.)

ศิลปวัฒนธรรม
ART & CULTURE
ฉบับพิเศษ

กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม

(พ. ศ. ๒๔๗๓ - ๒๔๗๙)

เออีจี มูราชิม่า : เขียน

โฆเซิต ทิพย์เทียมพงษ์ : แปล

ราคา ๒๐๐ บาท

พิมพ์ครั้งแรก : กันยายน ๒๕๕๕

ราคา ๒๐๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

มูราซึมา, เอิจิ.

กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พ.ศ. ๒๔๗๓-๒๔๗๙).

กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๕๕.

๒๕๒ หน้า : ภาพประกอบ.

๑. พรรคคอมมิวนิสต์-ประวัติ ๒. ไทย-การเมืองและการปกครอง

๓. โหมชิต ทัพย์เทียมพงษ์, ผู้แปล I. ชื่อเรื่อง

321.92

ISBN 978 - 974 - 02 - 0990 - 4

สำนักพิมพ์มติชน

- ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : สุพจน์ แจ้งเร็ว, จุฬาลักษณ์ ภูเกิด, นงนุช สิงหเดชะ
- ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : กิตติวรรณ เถิงวิเศษ
- รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : รุจิรัตน์ ทิมวัฒน์
- บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน
- หัวหน้ากองบรรณาธิการ : อพิสิทธิ์ อีระจากรวรรณ
- พิสูจน์อักษร : โชติช่วง ระวิน | พิพนันดิน อินทรหอม
- ศิลปกรรม : นุสรา สมบูรณ์รัตน์
- ออกแบบปก : สุลักษณ์ บุญปาน

บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล

ประชาชนิเวศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๓๓๕

โทรสาร ๐-๒๕๕๙-๕๘๑๘

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองพิมพ์สี บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน)

๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาชนิเวศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๐๐-๒๔๐๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด ๒๗/๑ หมู่ ๕ ถนนสุขาประชา

สรรค์ ๒ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด นนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๔-๒๑๓๓, ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๖

โทรสาร ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๗

จัดจำหน่ายโดย : บริษัท งานดี จำกัด (ในเครือมติชน) ๑๒ ถนน

เทศบาลนฤมาล ประชาชนิเวศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๐, ๓๓๕๑

โทรสาร ๐-๒๕๙๑-๙๐๑๒

Matchon Publishing House a division of Matchon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannarueman Rd, Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900

Thailand

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยหมึก
ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
เพื่อปกป้องธรรมชาติ
และสุขภาพของผู้อ่าน

สารบัญ

กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม

(พ.ศ. ๒๔๗๓-๒๔๗๙)

คำนำผู้เขียน	(๖)
คำนำผู้แปล	(๑๐)
ประวัติผู้เขียน	(๑๔)
ประวัติผู้แปล	(๑๕)
บทนำ	๒
๑ การก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พ.ศ. ๒๔๗๓)	๑๑
๒ การจับกุมและเนรเทศคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนาม (พ.ศ. ๒๔๗๓)	๕๓
๓ การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ และ “โจจิ้งกั๊ก” (พ.ศ. ๒๔๗๕)	๗๐
๔ การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ และความก้าวหน้าครั้งใหม่ ของชาวเวียดนามในฝ่ายบริหาร (พ.ศ. ๒๔๗๗)	๑๐๐
๕ พรรคคอมมิวนิสต์สยามกับคณะจีนนำออกประเทศ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และองค์การคอมมิวนิสต์สากล (พ.ศ. ๒๔๗๘)	๑๕๐
๖ ผู้ใช้นำพิเศษจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล “หลี่ฟุกมิงห์” เยือนสยาม และความแตกแยกขององค์กรชาวเวียดนาม (พ.ศ. ๒๔๗๙)	๑๗๕
บทสรุป	๒๑๘
ดัชนี	๒๒๓

คำนำเขียน

กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม
(พ.ศ. ๒๔๗๓-๒๕๗๓)

“คอมมิวนิสต์” ตัวจริงหรือตัวปลอมก็ตาม มีความหมายมากในประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัย พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๕๔๐

ตั้งแต่คณะราษฎรถูกก่อตั้งขึ้นในยุโรปราวปี พ.ศ. ๒๔๗๐ มา นั้น รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์กังวลและสงสัยว่า นักศึกษาไทยในยุโรป มีความสัมพันธ์กับองค์การคอมมิวนิสต์สากล (สากลที่ ๓ หรือ โคมินเทิร์น) ที่มอสโก

เมื่อคณะราษฎรยึดอำนาจจากฝ่ายเจ้าในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ รัฐบาลคณะราษฎรเข้าใจผิดว่า การแจกใบปลิวของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พคส.) เป็นฝีมือของฝ่ายเจ้าที่สูญเสียด้านอำนาจ หลังจากนั้นไม่นาน รัฐบาลคณะราษฎรมีความแตกแยกรุนแรง และฝ่ายอนุรักษษ์ของรัฐบาล ได้ขับกลุ่มปรีดี พนมยงค์ออกไป โดยกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และได้ประกาศ “พระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๗๖”

จนถึงช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทหารไทยก่อการปฏิวัติรัฐประหารขึ้นนับครั้งไม่ถ้วน โดยอ้างว่าเพื่อพิทักษ์ไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติเพราะกำลังถูกคุกคามจากภัยคอมมิวนิสต์

ขบวนการคอมมิวนิสต์มีผลต่อทิศทางการเมืองไทยอย่างมโหฬาร อาจจะถูกกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในการเมืองไทยสมัยนั้น รัฐบาลทุกรัฐบาลในสมัยนั้นต่อสู้กับคอมมิวนิสต์เป็นเวลายาวนาน เพราะฉะนั้นจึงมีงานเขียนเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ไทยมากพอสมควร งานที่เขียนโดยสมาชิกพรรค เช่น *ขบวนการแรงงานไทยในการต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ ๒* (สุภาพใจ, ๒๕๔๔) โดยคำริห์ เรืองสุธรรม และ *ลูกจีนรักชาติ* (มติชน, ๒๕๕๓) โดยเขาวนั พงษ์พิชิต นอกจากนี้ก็มีงานเขียนของบุคคลผู้ใกล้ชิดกับขบวนการคอมมิวนิสต์ เช่น พลิกแผ่นดิน *ประวัติการเมืองไทย ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕-๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖* (สุภาพใจ, ๒๕๔๓) โดยประจวบ อัมพะเสวต หรือไม่กี่ผลงานวิจัย เช่น *วิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล และเกษียร เตชะพีระ หรือบทความหลายชิ้นของสุธาสัย ยิ้มประเสริฐ ตลอดจนหนังสือเล่ม เช่น การเมืองจีนสยาม : การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ค.ศ. ๑๙๒๕-๑๙๔๐* (ศูนย์จีนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙) โดยเอธิจิ มูราชิม่า และ *อำนาจ : ถอดกราบการเมืองไทย-อุดมการณ์ เพื่อชาติ และญาติมิตร* (บ้านพระอาทิตย์, ๒๕๕๔) โดยรุ่งมณี เมฆโสภณ เป็นต้น

แต่น่าเสียดายที่งานค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยยังไม่มี

หนังสือเล่มนี้คือผลจากการพยายามค้นคว้าประวัติความเป็นมาของขบวนการนี้ เช่น ต้นกำเนิดของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พคส.) ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๕, ความสัมพันธ์ระหว่าง พคส. กับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน จีน และคอมมิวนิสต์สากลที่มอสโก, การประชุมผู้แทนและการจัดตั้งองค์กรของ พคส., การถอยจากขบวนการพคส. ของชาวเวียดนามในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ เป็นต้น

ข้อมูลเอกสารที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย ๔ ภาษา คือ ไทย จีน ลาว เวียดนาม ญี่ปุ่น รัสเซีย ฝรั่งเศส อังกฤษ และเยอรมัน โดยเฉพาะเอกสารของหอจดหมายเหตุประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองแห่งรัสเซีย ซึ่งมีค่ามากแต่ยังไม่เคยมีใครนำมาใช้เลย ผู้เขียนค่อนข้างมั่นใจว่า จะเขียนประวัติศาสตร์ขบวนการคอมมิวนิสต์ช่วงต้นในสยามอย่างถูกต้องและละเอียดกว่านี้ไม่ได้ จนกว่าเอกสารหอจดหมายเหตุของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในประเทศจีนจะถูกเปิดเผยออกมา ซึ่งก็ไม่อาจทราบได้ว่าเมื่อใด

หนังสือฉบับภาษาไทยเล่มนี้จะไม่มีโอกาสปรากฏขึ้นในบรรณโลกไทยได้ หากไร้ซึ่งความพยายามและอดทนของ ดร. โฆษิต ทิพย์เทียมพงษ์ ผู้มีความสามารถพิเศษด้านภาษาและนักเขียนมืออาชีพ หลังจาก ดร. โฆษิต แปลจากต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น ซึ่งใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “The Early Years of Communism in Thailand (1930-1936)” ซึ่งตีพิมพ์ใน *Journal of Asia-Pacific Studies* (Waseda University) No.13 (2009) แล้ว ผู้เขียนได้ตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนและได้แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนลงไป ผู้เขียนรับรองว่า ฉบับภาษาไทยเล่มนี้ตรงกับความต้องการของผู้เขียน

ผู้เขียนพยายามรักษาศัพท์ที่ใช้ในเอกสารชิ้นต้นไว้ แต่สำหรับคำศัพท์บางคำซึ่งไม่ใช้กันแล้วในปัจจุบันนี้ ก็ได้ให้คำอธิบายไว้ตามสมควรในจุดต่างๆ เพื่อความกระจ่าง

อนึ่ง สำหรับการนับศักราชของไทยก่อน พ.ศ. ๒๔๘๓ นั้น เริ่มต้นนับเดือนเมษายนเป็นเดือนแรกของปีและนับเดือนมีนาคมเป็นเดือนสุดท้าย บางครั้งเมื่อเทียบกับคริสต์ศักราชแล้ว ก่อให้เกิดความยุ่งยากสับสนขึ้นเพราะคริสต์ศักราชเริ่มนับเดือนมกราคมเป็นเดือนแรกของปี เช่น เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น หากนับตามปฏิทินเก่าของไทย จะหมายถึง มีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๓ แต่ถ้านับแบบใหม่ก็คือ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๒ เพื่อขจัดความซับซ้อนเรื่องศักราช หนังสือเล่มนี้จึง

ใช้คริสต์ศักราชในการอ้างอิงเป็นหลัก สำหรับส่วนที่ต้องการระบุพุทธศักราช จะชี้ชัดเป็นจุดๆ ตามความเหมาะสม

ผู้เขียนหวังอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะมีประโยชน์ไม่มากนักน้อยสำหรับความเข้าใจประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่

เออิจิ มุราชิม่า (มุราชิม่า)

(Eiji Murashima)

ฤดูหนาว ต้นปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ที่ Koganei, Tokyo

e-mail: murashim@waseda.jp

คำนำผู้แปล

กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม
(พ.ศ. ๒๔๗๓-๒๔๗๙)

การเมืองสยามได้รับอิทธิพลจากความเป็นไปของการเมืองโลกมานานแล้ว เมื่อครั้งที่คอมมิวนิสต์ก่อตัวขึ้นในสยามเป็นครั้งแรกนั้น ครั้นสืบเสาะกลับไปก็จะพบว่า นั่นก็เป็นอิทธิพลจากภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากคนขององค์การคอมมิวนิสต์สากล หรือ “โคมิินเทิร์น” และพรรคคอมมิวนิสต์จีน ที่แผ่เข้าสู่สยามในยามที่การปฏิวัติสังคมนิยมและการปกครองกำลังเป็นกระแสในหลายประเทศ

การมีตัวตนอยู่ของคอมมิวนิสต์ในไทยปรากฏเด่นชัดเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเปิดเผย แต่ก่อนที่จะมีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ต้นกำเนิดในยุคแรกสุดคือพรรคคอมมิวนิสต์สยาม ซึ่งในเบื้องต้น เกิดขึ้นจากความพยายามสร้างเครือข่ายของคอมมิวนิสต์นอกประเทศ และดังที่ปรากฏในงานวิจัยโดยศาสตราจารย์เออีจี มูราซิม่า แห่งมหาวิทยาลัยวาเซดะที่เจาะลึกถึง “แก่น” ในหนังสือเล่มนี้ คอมมิวนิสต์นักเคลื่อนไหวหลักในยุคแรกไม่ใช่คนไทย แต่เป็นคนเวียดนามและคนจีน

ในวงวิชาการ เป็นที่ทราบกันว่าเคยมีพรรคคอมมิวนิสต์สยาม แต่งานวิจัยขององค์ความรู้ด้านนี้จำกัดอยู่ในระดับที่ทราบว่า “มี” แต่ไม่ทราบว่า “มีขึ้นมาได้อย่างไร” และยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์เชิงลึกซึ่งเท่างานวิจัยของศาสตราจารย์มูราซิม่า คอมมิวนิสต์ในสยามเคลื่อนไหวอย่างลับๆ และเมื่ออยู่ในที่มืด ประกอบกับการบันทึกข้อมูลหลักฐานในสมัยก่อนยังไม่ก้าวหน้าเท่าปัจจุบัน การสืบหาความกระจ่างเกี่ยวกับความเป็นมาและเป็นไปย่อมทำได้ยาก ยิ่งผลให้การศึกษาระวัติศาสตร์ไทยในส่วนนี้ขาดความสมบูรณ์อยู่มาก จากจุดนี้ จึงเป็นเรื่องน่ายินดีที่เกิดความกระจ่างมากขึ้นผ่านงานวิจัยของศาสตราจารย์มูราซิม่าว่าพรรคคอมมิวนิสต์ยุคแรกสุดในประเทศไทยกำเนิดขึ้นมาอย่างไร และมีตัวละครสำคัญเคลื่อนไหวอย่างไร

การศึกษาเรื่องในอดีตที่ผ่านมาแล้วในเชิงวิเคราะห์ ไม่ใช่สิ่งที่ทำกันได้ง่ายๆ เพราะต้องใช้ความพากเพียรสูงในการแกะรอยและแสวงหาข้อมูลที่กระจัดกระจาย ผลของการศึกษาจึงมีคุณค่ายิ่ง และสิ่งที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้คือคุณค่าและค่าแห่งวันเวลา สติปัญญา และความอุตสาหะที่ศาสตราจารย์มูราซิม่าได้ทุ่มเทให้แก่การศึกษาระวัติศาสตร์การเมืองไทย ผู้แปลเป็นลูกศิษย์ของอาจารย์มูราซิม่าโดยตรง ทำให้มีโอกาสทราบว่าอาจารย์ในฐานะผู้เชี่ยวชาญและนักวิจัยด้านการเมืองไทยชั้นแนวหน้าคนหนึ่ง เป็นผู้ศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ ไม่ยอมแพ้แม้ต้องอ่านภาษาไทยสมัยเก่า จึงคิดอยู่เสมอว่าคนไทยทั่วไปควรได้อ่านงานวิจัยที่มีคุณค่านี้ และยินดีอย่างยิ่งเมื่ออาจารย์ได้วางใจให้แปลงานวิจัยเรื่องนี้ ถึงแม้ว่าอาจารย์อาจทำเองก็ย่อมได้ เพราะเป็นผู้ที่มีทักษะด้านภาษาไทยสูงทั้งด้านการอ่านและเขียนอยู่แล้ว หนังสือเล่มนี้คือการแปลโดยตรงจากงานวิจัยภาษาญี่ปุ่นที่ศาสตราจารย์มูราซิม่านำตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมาก่อน งานวิจัยนี้มีความเป็นวิชาการสูง และมีข้อมูลอันทรงคุณค่าอยู่มากมาย ซึ่งประกอบด้วยบทสัมภาษณ์ และหลักฐานเอกสารมากถึง ๘ ภาษาซึ่งบางชิ้นเป็นหลักฐานปฐมภูมิที่ไม่มีในประเทศไทยหรือเท่าที่ผ่านมาไม่เคยมีใครนำมาใช้

ประกอบการวิเคราะห์ ในระหว่างที่อ่านและแปล ผู้แปลได้รับความรู้มากมาย ขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับว่า เกิดอุปสรรคหลายจุดเพราะต้องใช้ความรู้ลึกในหลายด้าน เช่น ประวัติศาสตร์ การเมือง และภาษาที่ไม่ใช่ภาษาญี่ปุ่นและอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาจีนและเวียดนาม แต่ก็ผ่านพ้นจุดนั้นมาได้ด้วยคำชี้แนะของศาสตราจารย์มูราชิมามาจนกระทั่งเสร็จสิ้น สำหรับข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ภาษาจีนนั้น อาจารย์ได้ลงมือช่วยแปลด้วยตนเอง อีกทั้งยังได้กรุณาขอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการแปลและเขียนเพิ่มเติมเป็นภาษาไทยเพื่อความกระจ่างให้อีกหลายส่วนด้วย ทั้งนี้ ในการแปล มีคำศัพท์หลายคำที่ได้รับการคงไว้เช่นนั้นตามเอกสารเดิมหรือความนิยมในสมัยนั้น เช่น ญวน คอมมิวนิสต์ จักรพรรดินิยม เป็นต้น

ผู้แปลเชื่อว่างานวิจัยนี้จะเป็นแหล่งอ้างอิงที่สำคัญต่อไปในภายหน้าสำหรับผู้ที่ศึกษาประวัติการเมืองไทยและความเป็นมาของขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ผู้แปลขอขอบคุณสำนักพิมพ์ที่เห็นคุณค่าและช่วยเผยแพร่ความรู้นี้ให้ปรากฏแก่คนไทย ทั้งศาสตราจารย์มูราชิมามาและผู้แปลหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นคุณูปการต่อความเข้าใจประวัติศาสตร์และช่วยต่อยอดการศึกษาด้านการเมืองไทยต่อไป

โมซิต ทิพย์เทียมพงษ์
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕, โตเกียว

ศาสตราจารย์เออิจิ มุราชิม่า
ผู้เขียน

ศาสตราจารย์เออิจิ มุราชิม่า หรือ มุราชิม่า (Eiji Murashima) เกิดเมื่อปี ๒๔๙๔ ที่ตำบลชะชะงูรี จังหวัดฟุกุโอะกะ ประเทศญี่ปุ่น จบการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยโตเกียว เมื่อปี ๒๕๑๗ จากนั้นเคยเป็นนักวิจัยอาวุโสประจำสถาบันวิจัยเศรษฐกิจกำลังพัฒนา (Institute of Developing Economies) และเริ่มดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัยเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยวาเซดะ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐

ศาสตราจารย์มุราชิม่าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์การเมืองไทยและประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ โดยเริ่มศึกษาวิจัยด้านนี้ตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ นอกจากงานวิจัยมากมายที่ตีพิมพ์เป็นหนังสือและบทความทั้งภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษแล้ว ยังมีผลงานเป็นภาษาไทยอันเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในวงวิชาการด้วย

ผลงานที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย เช่น การเมืองจีนสยาม : การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ค.ศ. ๑๙๒๔-๑๙๔๑ (ศูนย์จีนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), บทความ “สัมพันธมิตรไทย-ญี่ปุ่นกับชาวจีนในประเทศไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒” ในหนังสือเล่มญี่ปุ่น-ไทย-อุษาคเนย์ (มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๑), บทความ “นวน เจีย ้วยหนุ่ม กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (๒๔๙๕-๒๔๙๓) : ชีวิตในกรุงเทพฯ ของชายผู้กลายเป็น ‘Brother No.2’ ของเขมรแดง” (ฟ้าเดียวกัน ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ ม.ค.-มี.ค. ๒๕๕๔) เป็นต้น และมีผลงานแปล คือ ผู้บัญชาการชาวพุทธ : ความทรงจำของนายพลนากามูระเกี่ยวกับเมืองไทยสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา (มติชน, ๒๕๕๖) และ บันทึกของทูตญี่ปุ่นผู้เห็นเหตุการณ์ปฏิวัติ ๒๔๗๕ : การปฏิวัติและการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย (มติชน, ๒๕๕๐)

ดร. โบชิต ทิพย์เทียมพงษ์
ผู้แปล

ดร. โบชิต ทิพย์เทียมพงษ์ สำเร็จการศึกษาจากคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี ๒๕๔๓ และเคยทำงานที่ธนาคารของสวีเดนและแลนดีในนครซูริกช่วงหนึ่ง จากนั้นได้รับทุนไปศึกษาในระดับปริญญาโทด้านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจญี่ปุ่นร่วมสมัยที่มหาวิทยาลัยวาเซดะ ขณะเดียวกันก็ทำงานเป็นผู้ประกาศข่าวและนักแปลประจำ NHK World Radio Japan ภาควิชาภาษาไทยไปด้วย

ต่อมาเข้าศึกษาระดับปริญญาเอกด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเน้นภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่บัณฑิตวิทยาลัยเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยวาเซดะ กระทั่งจบการศึกษาในปี ๒๕๕๔ ดร. โบชิตได้รับรางวัลพิเศษนายอินทร์อวอร์ดจากสารคดีเรื่อง “ญี่ปุ่นหลดากมูม” เมื่อปี ๒๕๔๙ และทำงานด้านการเขียนการแปลเรื่อยมาขณะที่ยังคงปฏิบัติหน้าที่ที่ NHK และเป็นนักวิจัยรับเชิญที่มหาวิทยาลัยวาเซดะ

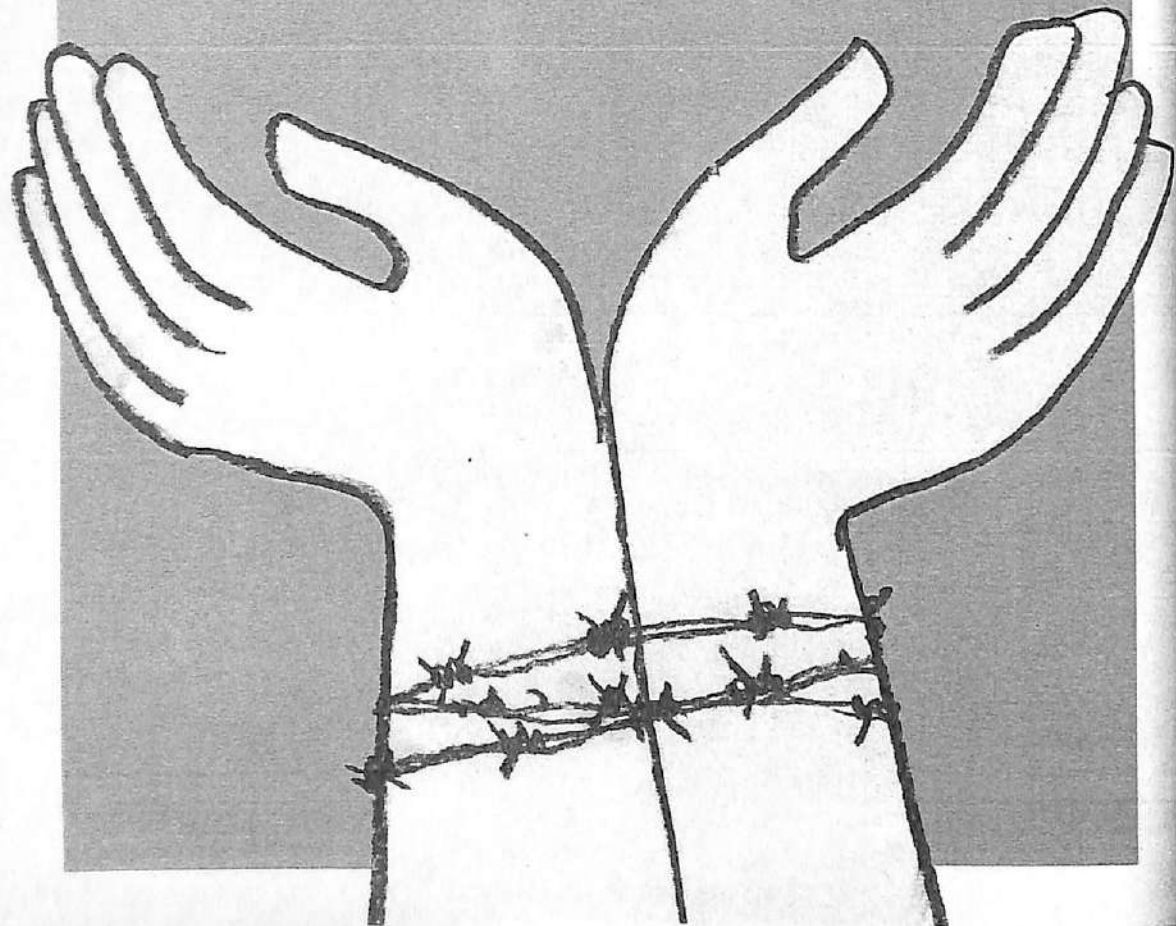

กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม

(พ.ศ. ๒๔๗๓ - ๒๔๗๕)

บทนำ

วันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓ โฮจิมินห์จัดการประชุมก่อตั้ง “พรรคคอมมิวนิสต์สยาม” (ศัพท์ในสมัยนั้นเรียกว่า “คณะคอมมิวนิสต์สยาม”)๑ ขึ้น ที่ห้องห้องหนึ่งของโรงแรมตุ๊กกี้ใกล้สถานีรถไฟหัวลำโพง ซึ่งเจ้าของโรงแรมเป็นคนจีนไหหลำ บุคคลสำคัญในการประชุมดังกล่าว นอกจากโฮจิมินห์แล้ว ได้แก่ โงจิ่งห์ก๊วก (Ngô Chính Quốc; 吳正國) ซึ่งเป็นคนเชื้อสายเวียดนาม๒ เกิดที่บ้านใหม่ จังหวัดนครพนมของไทย โงจิ่งห์ก๊วกสื่อสารได้ดีทั้งภาษาไทย ภาษาเวียดนาม และภาษาจีน, เจินวันเจิน [Trần Văn Chân; 陳文振, หรือที่รู้จักกันในชื่ออื่น เช่น ตัง (Tăng; 曾), จู (Chu; 周)] ซึ่งเป็นกรรมการบริหารคนหนึ่งในจำนวน ๕ คนของคณะกรรมการภูมิภาคอุดรแห่งสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนามประจำสยาม สันนิบาตนี้โฮจิมินห์ก่อตั้งขึ้นในเดือนสิงหาคม ๑๙๒๘ และอู๋จื้อจื่อ (伍治之) ซึ่งสังกัดคณะกรรมการสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ (คณะกรรมการภาคหนานหยางแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน)

สืบเนื่องจากการประชุมนี้ โงจิ่งห์ก๊วกรับหน้าที่เป็นเลขาธิการพรรค เจินวันเจิน (ตัง) รับผิดชอบด้านการจัดตั้ง และอู๋จื้อจื่อรับผิดชอบด้านการโฆษณา แม้ว่าในชื่อของพรรคมีคำว่า “สยาม” แต่ในช่วงแรก พรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พคส.) ไม่มีสมาชิกที่เป็นคนสยามโดยพื้นเพเลย (กล่าวคือ ไม่มีคนเชื้อสายไทยหรือลาว) คนเวียดนามและคนจีนที่อาศัยอยู่ในสยามคือกลุ่มคนที่ร่วมกันก่อร่างสร้างพรรคขึ้น

ขณะนั้น จำนวนคนจีนในสยามมีมากกว่าคนเวียดนามอย่างน้อย ๑๐๐ เท่า ซึ่งต่างกันราวฟ้ากับดิน ทว่า นับตั้งแต่ปี ๑๙๓๐ (พ.ศ. ๒๔๗๓) ซึ่งเป็นปีก่อตั้งพรรค จนถึงปี ๑๙๓๖ คนเชื้อสายเวียดนามมีอิทธิพลอย่างสูงต่อ พคส. โดยอยู่ในระดับที่เหนือกว่าสัดส่วนของจำนวนคนที่มีเป็นอย่างมาก

การประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยครั้งที่ ๑ จัดขึ้นที่กรุงเทพมหานครในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายนถึงต้นธันวาคม ปี ๑๙๔๒ (พ.ศ. ๒๔๘๕) และหลังจากที่ พคส. ได้ปรับเปลี่ยนมาเป็น

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) แล้วก็ตาม คนไทยเชื้อสายเวียดนาม ๒ คนก็ยังคงดำรงตำแหน่งระดับสูงสุดของพรรค หนึ่งในนั้นคือ เจริญ วรรณงาม (มิตร สมานันท์) เลขานุการพรรคคนที่ ๓ (เกิด พ.ศ. ๒๔๖๘, ตาย พ.ศ. ๒๕๒๒, ดำรงตำแหน่งระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๒๒)^๓ เจริญเป็นคนไทยเชื้อสายเวียดนาม เกิดที่อุบลราชธานี ส่วนอีกคนหนึ่งคือ ธง แจ่มศรี [ชื่อเวียดนามคือ “หวอห่ง” (Võ Thung)] ซึ่งเป็นเลขานุการพรรคคนสุดท้าย โดยดำรงตำแหน่งหลังจากเจริญป่วยเสียชีวิต ธงเป็นบุตรของบิดามารดานักปฏิวัติ [บิดาชื่อ “หวอตุ่ง” (Võ Tùng; 武松) หรือ “เส้า” (Sáu; 六); มารดาชื่อ “ดั่งกวิงห์แอ็งห์” (Đặng Quỳnh Anh) ผู้เป็นหลานสาวของ “ดั่งทุ๊กเหือ” (Đặng Thúc Húa) ซึ่งเป็นผู้นำชาวเวียดนามในสยามต่อสู้กับชาติเวียดนามเป็นเวลานาน] ธงเกิดที่บ้านดง อำเภอท่าหลวง จังหวัดพิลิจิตร (ปัจจุบันคือ หมู่ ๘ ตำบลป่ามะคาบ อำเภอเมือง จังหวัดพิลิจิตร)^๔

จากภูมิหลังดังกล่าว ข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อมาก็คือ ในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ พคท. ก็ยังคงมีคนไทยเชื้อสายเวียดนามอยู่ในตำแหน่งบริหารพรรค อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นคนเวียดนามที่มาจากเวียดนามหรือคนเชื้อสายเวียดนามที่เกิดในสยามก็ตาม อิทธิพลของคนเหล่านี้ต่อกิจกรรมของพรรคคอมมิวนิสต์มีน้อยจนไม่อาจเทียบได้กับเมื่อสมัยที่ยังเป็น พคส. ในทศวรรษ ๑๙๓๐ สมัยที่เป็น พคส. นับตั้งแต่ก่อตั้งพรรคขึ้นในปี ๑๙๓๐ จนถึงช่วงปลายปี ๑๙๓๖ นั้น เมื่อพิจารณาบทบาทขององค์กรชาวเวียดนามในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมของพรรคจากหลายแง่มุม เช่น จำนวนสมาชิกพรรค พลังเชิงองค์กรกลุ่มและการติดต่อสัมพันธ์กับพรรคนอกประเทศ เป็นต้น จะพบว่าอย่างน้อยองค์กรชาวเวียดนามก็มีบทบาทอยู่ในระดับพอๆ กับองค์กรชาวจีนหรือในบางกรณีอาจเหนือกว่าด้วยซ้ำ

งานเขียนนี้ต้องการสร้างความกระจ่างชัดในรายละเอียดให้มากที่สุดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ยุคแรกของ พคส. ซึ่งเท่าที่ผ่านมาไม่ค่อยเป็นที่ทราบกัน โดยจะเสนอผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลปฐม

ภาพถ่ายเมื่อเดือนเมษายนปี ๑๙๖๑ ที่กรุงปักกิ่ง เนื่องในโอกาสการพบปะระหว่างตัวแทนพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย แถวหน้า (ซ้ายไปขวา) ได้แก่ ประเสริฐ เลี้ยวฉาย, เจริญ วรรณงาม (มิตร สมานันท์), เต็งเสี่ยวผิง, ทรง นพคุณ (ประสงค์ วงศ์วิวัฒน์) และบึงเงิน แถวหลัง (ซ้ายไปขวา) ได้แก่ จวงเทา, อุ๋ชิวฉวน และหลี่ฉีฉิน

ภูมิที่เพิ่งเข้าถึงได้ในระยะหลังๆ นี้ ขณะเดียวกันก็จะเน้นนำเสนอให้เห็นสภาพการเคลื่อนไหวอย่างแข็งขันขององค์กรชาวเวียดนามในขณะนั้นด้วย

สำหรับกิจกรรมการเคลื่อนไหวใน พคส. ของสมาชิกพรรคที่เป็นชาวเวียดนามนั้น ฮิโรฮิเดะ คุริฮาระ (Hirohide Kurihara) ได้กล่าวถึง พคส. ไว้หลายจุดด้วยการใช้ข้อมูลใหม่ โดยระบุในหนังสือ “ระบบองค์กรคอมมิวนิสต์สากลกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน” (ตีพิมพ์เป็นภาษาญี่ปุ่น เดือนเมษายน ๒๐๐๕ โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย

โตเกียว) แต่ข้อมูลบางส่วนยังไม่สมบูรณ์ จึงเกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความไปบ้าง

นอกจากนี้ ยังมีหนังสือ *Thailand and the Southeast Asian Networks of the Vietnamese Revolution, 1885-1954* โดยคริสโตเฟอร์ อี. กอชชา (Christopher E. Goscha) ตีพิมพ์ออกมาเมื่อปี ๑๙๙๙ โดยสำนักพิมพ์เคอร์ซอนเพรส (Curzon Press) เมื่อพิจารณาจากชื่อหนังสือแล้ว อาจมองได้ว่าเป็นการศึกษาที่มีมาก่อนหน้าว่า หนังสือเล่มดังกล่าวแทบไม่ได้กล่าวถึงข้อเท็จจริงแต่ละประการที่งานวิจัยนี้กำลังจะชี้ชัด และเท่าที่พิจารณาเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศไทยตามความเข้าใจของกอชชาดังที่ปรากฏในหนังสือแล้ว พบว่ามีหลายจุดที่หนังสือนำเสนอข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อนไป

สำหรับงานวิจัยที่ปรากฏเป็นหนังสือเล่มนี้ ข้อมูลที่ใช้เป็นหลักคือข้อมูลที่งานวิจัยก่อนๆ ไม่ได้นำมาใช้อย่างเพียงพอ ซึ่งอาจเป็นเพราะขณะที่กำลังเขียนงานเหล่านั้นอยู่ ข้อมูลยังไม่ได้รับการเปิดเผยสู่สาธารณะ หรือด้วยเหตุผลอื่นๆ ข้อมูลที่งานวิจัยนี้ใช้ได้แก่ เอกสารจากหอจดหมายเหตุประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองแห่งรัสเซีย (RGASPI; Russian State Archive of Socio-Political History)^๕ เอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกสารกระทรวงการต่างประเทศของไทยชุดที่ ๒ ซึ่งได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณะเมื่อต้นปี ๒๐๐๖ (พ.ศ. ๒๕๔๙) บทความจากหนังสือพิมพ์ภาษาจีน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษที่ตีพิมพ์ในกรุงเทพฯ ช่วงทศวรรษ ๑๙๓๐ ตลอดจนบทสัมภาษณ์ที่ผู้เขียนได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของพรรคคอมมิวนิสต์บางคนโดยตรง นอกจากนี้ ด้วยตระหนักในความสำคัญของข้อมูลชั้นต้นที่ไม่เคยมีการนำมาใช้ จึงมิได้ตัดทอนหรือแทบมิได้ตัดทอนข้อมูลอันมีค่าทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ ดังนั้น เนื้อหาที่นำเสนออย่างเต็มที่ จึงนำไปสู่ผลการวิจัยที่ค่อนข้างยาวโดยปริยาย

โครงสร้างหลักของหนังสือเล่มนี้ ประกอบด้วย ๖ บท ได้แก่

บทที่ ๑ การก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พ.ศ. ๒๔๗๓), บทที่ ๒ การจับกุมและเนรเทศคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนาม (พ.ศ. ๒๔๗๓), บทที่ ๓ การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ และ “โจโจ้งท์ก๊วก” (พ.ศ. ๒๔๗๕), บทที่ ๔ การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ และความก้าวหน้าที่ใหม่ของชาวเวียดนามในฝ่ายบริหาร (พ.ศ. ๒๔๗๗), บทที่ ๕ พรรคคอมมิวนิสต์สยามกับคณะผู้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และองค์การคอมมิวนิสต์สากล (พ.ศ. ๒๔๗๘), บทที่ ๖ ผู้นำพิเศษจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล “หลี่ฟุกมิงห์” (Lý Phúc Minh; 李福明) เยือนสยาม และความแตกแยกขององค์กรชาวเวียดนาม (พ.ศ. ๒๔๗๙)

๑ ในสมัยนั้นยังไม่มีคำว่า “พรรคการเมือง” ในภาษาไทย แต่ใช้คำว่า “คณะ” หรือ “คณะกรรมการเมือง” ในความหมาย “พรรคการเมือง” ดังที่ใช้กันในปัจจุบัน จึงเรียกชื่อว่า “คณะคอมมิวนิสต์สยาม” สำหรับคำว่า “สยาม” นั้นประเทศไทยเคยใช้ชื่อว่า “สยาม” มาจนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒ แต่คำว่า “ไทย” ซึ่งหมายถึง “เชื้อสายไทย” หรือ “ความไม่เป็นทาส” เป็นคำที่มีมานานแล้ว และตั้งแต่ก่อนจะนำมาใช้เป็นชื่อประเทศอย่างเป็นทางการ คำที่เกี่ยวกับ “ไทย” เช่น คนไทย ภาษาไทย เมืองไทย ก็มีใช้อย่างแพร่หลายอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม หลังจากที่เปลี่ยนชื่อประเทศจาก “สยาม” มาเป็น “ไทย” คำว่า “คนไทย” สื่อความหมายอย่างกว้างขวาง โดยหมายถึงบุคคลทุกคนที่ถือสัญชาติไทย ในกรณีนี้ พคส. กล่าวถึงการได้มาซึ่งคนสยามหรือคนสยามโดยพื้นเพ หมายถึง การได้มาซึ่งคนพื้นถิ่นของสยามโดยตรง อันหมายรวมถึงคนเชื้อสายไทยและเชื้อสายลาว อนึ่ง ชื่อสถานที่ที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้เป็นชื่อที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่.

๒ ในงานวิจัยนี้ การใช้คำว่า “ชาวเวียดนาม” “ชาวอินโดจีน” หรือ “ชาวอันนัม” ไม่ได้แบ่งแยกนัยโดยเคร่งครัด แต่ยึดตามการเขียนที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลชั้นต้นทั้งอย่างนั้นเป็นหลัก ซึ่งอาจมีทั้งคำว่า “ชาวอินโดจีน” และ “ชาวอันนัม” เป็นต้น ส่วนคำว่า “ญวน” ในภาษาไทย ทุกแห่งที่ปรากฏจะหมายถึง “เวียดนาม” ในการติดต่อสื่อสารระหว่างรัฐบาลสยามกับรัฐบาลเวียดนามนั้น เอกสารทางการของสยามศตวรรษที่ ๑๙ เช่น หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ร.๕ สมุดพิเศษ (รล-พ.ศ.) ระบุเรียกชื่อประเทศด้วยคำว่า “เวียดนาม” ทั้งหมด โดยไม่ใช้คำว่า “ญวน” เลย.

๓ ธง แจ่มศรี เคยร่วมดำเนินกิจกรรมกับเจริญที่จังหวัดศรีสะเกษช่วงปลายทศวรรษ ๑๙๔๐ และเคยไปที่บ้านเกิดของเจริญ ธงให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนว่า บ้านเกิดของเจริญอยู่ริมแม่น้ำมูลในอำเภอเมือง ไกลตัวจังหวัดอุบลราชธานี บรรพบุรุษของเจริญเป็นชาวเวียดนาม อพยพมายังสยามเมื่อกว่าร้อยปีก่อน (หมายถึง ญวนเก่า) และพ่อแม่ของเจริญก็ใช้ภาษาไทยสื่อสารได้แล้ว พ่อของเจริญเป็นช่าง ส่วนแม่ทำสวนทำไร่ริมฝั่งแม่น้ำมูล เช่น ปลูกข้าวโพด โดยเก็บมูลสัตว์ เช่น มูลไก่ นำมาใช้เป็นปุ๋ย และนำผลผลิตเกษตรไปขายที่ตลาด ทั้งพ่อและแม่นับถือคริสต์คาทอลิก แต่ไม่เคร่งเท่าไร นิกายคาทอลิกไม่ยอมรับ

คอมมิวนิสต์ จึงสันนิษฐานได้ว่า เมื่อสมัยที่อยู่อุบลราชธานี เจริญไม่เกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์ อาจเป็นไปได้ว่า เจริญมีความเกี่ยวข้องกับ พคท. หลังจากเข้ากรุงเทพฯ เพื่อเรียนต่อภาคค่ำด้านหนังสือพิมพ์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่นครปฐม อนึ่ง การสัมภาษณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นได้ก็ด้วยความร่วมมือของ ดร. ศัทชูฤกษ์ ทาคาฮาชิ ประจำมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จึงขอแสดงความขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย) ตอนที่เข้ากรุงเทพฯ เจริญเข้าเรียนมัธยมต้นที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยก่อน ในจำนวนนักเรียน ๒๐๕ คน ซึ่งได้รับการแบ่งเป็น ๖ ชั้นเรียน เจริญอยู่ในชั้นเรียนลำดับที่ ๔ นับจากลำดับสูงสุด (สวนกุหลาบอนุสรณ์ ๒๔๙๙, โรงพิมพ์พาณิชย์เจริญ, กรุงเทพฯ, ๒๔๙๙, น. ๖๖-๗๐) นอกจากนี้ ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ฉนวนย (น้องชายของเจริญ วรรณงาม) โดย ทาคาฮาชิมีอยู่ว่า เจริญเป็นลูกคนโตในบรรดาพี่น้อง ๗ คน น้องชาย ๒ คนของเจริญเคยรับราชการทหารอากาศระดับพันโท และลูกพี่ลูกน้องของเจริญ ๒ คน รับราชการทหารอากาศระดับนายพล ปู่ย่าของเจริญมาจากเวียดนามสู่อุบลราชธานีพร้อมกับบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิก (Katsuyuki Takahashi, “The Organizing of Peasants in the Countryside by the Communist Party of Thailand around 1950,” *Journal of Asia-Pacific Studies* (Waseda University), ฉบับที่ ๑๕, ตุลาคม ๒๐๑๐, น. ๑๔๔).

๔ สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย, นิตยสารสารคดี, ปีที่ ๒๐, ฉบับที่ ๒๓๒ (มิถุนายน ๒๕๔๗), น. ๗๐-๘๘. ธงเกิดวันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ คำบอกเล่าจากความทรงจำของธงกึ่งหัวแฉ่งนี้ ซึ่งเป็นมารดาของธง ได้รับการตีพิมพ์เป็นหนังสือภาษาเวียดนาม ผู้เขียนคือ เชน ตุง (Son Tung) และแปลเป็นภาษาไทยในชื่อ “ผู้คนและเส้นทาง” โดย แดง (ต่อพงษ์ สุขบัญญัติ) และแจ่ม เลี่ยม ตีพิมพ์เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๒ แต่มีบางส่วนไม่ได้รับการแปล เลขาธิการ พคท. คนแรกคือ หลี่หัว (พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๓๑) ซึ่งเป็นคนจีน ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งเป็นปีก่อนตั้งพรรค จนถึงปี ๒๔๘๖ เลขาธิการคนที่ ๒ คือ ทรง นพคุณ (หรือ ประสงค์ วงศ์วิวัฒน์, 1919-2012) เป็นลูกจีน (พ่อเป็นเจ้าของโรงสี) เกิดที่บุรีรัมย์ ได้รับการศึกษาภาษาจีนที่โรงเรียนชินมิน ถนนบำรุงเมือง ในกรุงเทพฯ และรวมขบวนการนักศึกษาในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ทรง นพคุณดำรงตำแหน่งเลขาธิการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๖-๒๕๐๔.

๕ ผู้เขียนได้ทราบว่า มีข้อมูลเกี่ยวกับ พคส. (Fond 495, opis 16, delo 51) เก็บรักษาอยู่ที่ “รุกัสปี” (RGASPI) เพราะอาจารย์อิโรอะเดะ คุริยะระเป็นผู้บอก

1919-2012
ผู้คิด และตีพิมพ์

ให้ทราบ และยังได้รับเอกสารข้อมูลบางส่วนจากอาจารย์ศิริชนะด้วย นอกจากนี้ ยังได้รับคำชี้แนะเกี่ยวกับวิธีการรวบรวมเอกสารข้อมูลที่ RGASPI จากคุณ อะคิระ ชิมาดะ (Akira Shimada) ด้วย คุณชิมาดะและคุณคอนสแตนติน จี. วีนogradอฟ (Konstantin G. Vinogradov) ช่วยแปลเอกสารภาษารัสเซียที่ได้ จาก RGASPI ให้ นอกจากนี้ คุณคอนสแตนตินยังได้ช่วยอธิบายนัยเชิงลึกของ ถ้อยคำและความหมายของส่วนที่อ่านเข้าใจยากเพราะเป็นลายมือเขียนภาษารัสเซียด้วย ผู้เขียนขอแสดงความขอบคุณทั้ง ๓ ท่านไว้ ณ ที่นี้ อนึ่ง เอกสารเกี่ยวกับ พคส. ของ RGASPI นั้น จัดเก็บโดยระบุตัวเลขแยกหมวดหมู่ดังนี้ กล่าวคือ delo 51 ใน Fond 495, opis 16 [เลขอาธิการคณะกรรมการบริหาร, เอกสารออกโต คูซิเนน (Otto Wilhelm Kuusinen), ๑๙๓๖-๑๙๓๙, ผู้รับผิดชอบสยาม อินเดีย เกาหลี และญี่ปุ่น] เป็นเอกสารเกี่ยวกับ พคส. มีทั้งหมด ๑๕๙ หน้า (list) แต่เนื่องจากบางส่วนมีหน้าซ้ำซ้อน จำนวนหน้าที่แท้จริงคือ ๑๗๒ หน้า ความหมายของ "Fond 495, opis 16, delo 51" แจกแจงได้ดังนี้คือ คลังเอกสารหมายเลข ๔๙๕, เลขหมวด ๑๖, เลขแฟ้ม ๕๑ ในแฟ้ม ๕๑ (delo 51) มีเอกสารเกี่ยวกับ พคส. โดยมีหมายเลขหน้า (list) 1 ถึง 159 กำกับอยู่.

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวเวียดนามที่อยู่ในสยามก็คึกคักขึ้นอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี ๑๙๒๕ ซึ่งเป็นปีที่เริ่มจัดตั้งองค์กรสาขาของสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนาม (Revolutionary Youth League of Vietnam) และองค์กรมวลชน [เช่น สมาคมมิตรภาพสัมพันธ์ หรือ “เถินอาย” (Thân ái)] ในหลายที่ เช่น ที่บ้านดงในจังหวัดพิบูลสงคราม อุตรธานี สกลนคร นครพนม เป็นต้น ในปี ๑๙๒๗ มีการออกวารสารในสยาม [เดิมที่ใช้ชื่อว่า “ด่งเหิงห์” (同聲) ในปีถัดมาเปลี่ยนชื่อเป็น “เถินอาย” (親愛)] ขณะเดียวกันก็มีการสร้างโรงเรียนขึ้น เช่น ที่อุตรธานี จากนั้นการจัดตั้งองค์กรก็เป็นรูปเป็นร่างขึ้นด้วยกิจกรรมเหล่านี้ กล่าวคือ เยาวชนจากเวียดนามที่มาสยามและคนเชื้อสายเวียดนามที่เกิดในสยามได้รับการศึกษาอบรมให้เติบโตขึ้นมาเป็นนักปฏิวัติ สภาพการณ์ดังกล่าวปรากฏในคำบอกเล่าจากความทรงจำของดั่งกวิงห์แอ็งห์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวปฏิวัติอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลา ๔๐ ปีตั้งแต่ ๑๙๑๓-๑๙๕๓ คำบอกเล่าโดยละเอียดได้รับการตีพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ “กนเงย หว่า กนเคื่อง” (Con Ngươi và Con Duong) โดย “เซินตุง” (Son Tung) และแปลเป็นไทยในชื่อ “ผู้คนและเส้นทาง” โดย “แดง (ต่อพงษ์ สุขบัญญัติ) และแฉล้ม เสงี่ยม”

เป็นที่ทราบกันดีว่า ระหว่างเดือนกรกฎาคม ๑๙๒๘ ถึงเดือนพฤศจิกายน ๑๙๒๙ โฮจิมินห์พำนักอยู่ในสยามและขึ้นนำการเคลื่อนไหว วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๑๙๒๙ สถานอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำสยามเรียกร้องให้ปิดโรงเรียนที่ชาวเวียดนามในสยามเปิดทำการที่บ้านหนองบัว (ปัจจุบันคือบริเวณสถานีรถไฟอุตรธานี) หมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอหมากแข้ง จังหวัดอุตรธานี โดยมองว่าโรงเรียนซึ่งมีชื่อว่า “โรงเรียนประชาชนตั้ง” และเปิดทำการเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๑๙๒๙ แห่งนี้ เป็นฐานปฏิบัติการของสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนาม ตอนนั้นรัฐบาลสยามได้แปลหนังสืออนุสรณ์เปิดโรงเรียนที่เป็นภาษาเวียดนาม (ฉบับสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนามประจำสยาม) ซึ่งทางการฝรั่งเศสได้มาและมอบให้แก่กระทรวงการต่างประเทศของสยาม

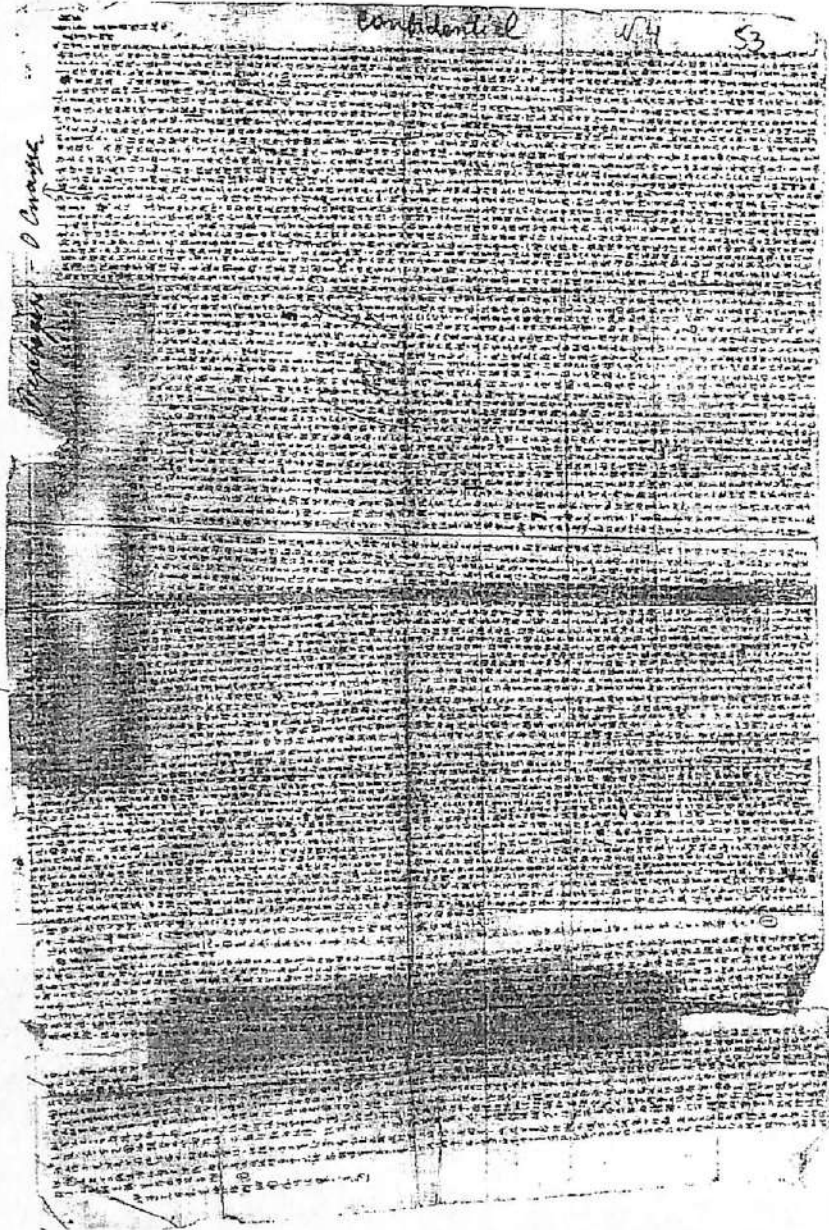
อีกที โดยแปล “สันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนาม” เป็นภาษาไทยว่า “คณะยุวชนกบฏ”^๗

ครั้นสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนามได้ถูกปรับเปลี่ยนองค์กรเป็นพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๐ จึงมองได้ว่า รูปแบบองค์กรของสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนามประจำสยาม ซึ่งเป็นสาขานั้น (คณะกรรมการภูมิภาคอุดร) ก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้เป็นพรรคคอมมิวนิสต์เช่นกันตามปฏิญญาลู่โซ่

ในอีกด้านหนึ่ง การเคลื่อนไหวเชิงองค์กรของคอมมิวนิสต์ชาวจีนในสยามเริ่มขึ้นจากการที่นายเต็ง (張) สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ซึ่งมีที่ทำการใหญ่อยู่ในสิงคโปร์ (คณะกรรมการภาคหนานหยางแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน) เดินทางมายังสยาม และตั้งคณะกรรมการพิเศษในสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ขึ้นเมื่อปี ๑๙๒๗ เป็นที่เชื่อกันว่า สมาชิกในคณะกรรมการนี้คือสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เป็นจีนไหหลำ ซึ่งหลบหนีมายังสยามเพราะเผชิญปฏิบัติการกวาดล้างคอมมิวนิสต์โดยเจียงไคเช็คเมื่อเดือนเมษายน ๑๙๒๗ จากนั้นในปี ๑๙๒๘ คณะกรรมการชั่วคราวแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ซึ่งอยู่ที่สิงคโปร์ ได้ส่งเลขาธิการประจำกลุ่มมายังสยามเพื่อขึ้นนำ ผู้ขึ้นนำคนนี้ได้เสนอชื่อตั้งให้เป็นเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษในสยาม แต่บรรดาแกนนำในคณะกรรมการชุดเดียวกันไม่ยอมรับตั้งในฐานะเลขาธิการ สภาพองค์กรในสยามเกิดการแบ่งแยกเป็น ๒ ฝ่าย คือ กรรมการภายใต้การบังคับบัญชาของคณะกรรมการชั่วคราวแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้กับกรรมการที่ฟังคำสั่งคณะกรรมการมณฑลกวางตุ้งแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน และเกิดความไม่ลงรอยกัน นอกจากนี้ อีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่สังกัดทั้ง ๒ ฝ่ายดังกล่าว คือ กลุ่มของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่หลบหนีมาจากเมืองแต้จิ๋วซึ่งใช้ชื่อว่า “กลุ่มละอองเลือด” (血花社) ในช่วงต้นปี ๑๙๒๙ คณะกรรมการมณฑลกวางตุ้งฯ ส่งคนมายังสยาม ๓ คน และได้รวมคณะกรรมการของชาวจีนไหหลำ ๒ ฝ่ายเข้าเป็นหนึ่ง

1/17 86. 466.

เอกสาร "RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53" ตั้งชื่อหัวเรื่องว่า "รายงาน" เขียนด้วยภาษาจีนตัวเล็ก เนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์สยามและกิจกรรมของ พคส. (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่เชิงอรรถ ๘)

เดียว จากนั้นก็ตัดสินใจคืนอำนาจบริหารหน่วยคอมมิวนิสต์ในสยามให้แก่คณะกรรมการชั่วคราวแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้^{๑๑}

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการมณฑลกว๋างตุ้งแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน กับคณะกรรมการชั่วคราวแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้นั้น จากการที่เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๑๙๒๙ คณะกรรมการมณฑลกว๋างตุ้งฯ ได้ขอให้ศูนย์กลางพรรคแจ้งต่อคณะกรรมการชั่วคราวฯ ว่า ศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน มีมติให้คณะกรรมการชั่วคราวฯ สังกัดคณะกรรมการมณฑลกว๋างตุ้งฯ^{๑๒} จึงทำให้เข้าใจได้ว่า คณะกรรมการชั่วคราวฯ เป็นองค์กรที่ขึ้นต่อคณะกรรมการมณฑลกว๋างตุ้งฯ ส่วนในด้านการขึ้นนำนั้น บุคคล ๓ คนที่คณะกรรมการมณฑลกว๋างตุ้งฯ ส่งมายังสยามเมื่อต้นปี ๑๙๒๙ ก็ไม่ได้ขึ้นนำกำหนดให้คณะกรรมการพิเศษในสยามขึ้นตรงต่อคณะกรรมการมณฑลกว๋างตุ้งฯ แต่ได้กำหนดให้สังกัดคณะกรรมการชั่วคราวฯ ซึ่งอยู่ภายใต้คณะกรรมการมณฑลกว๋างตุ้งฯ อีกชั้นหนึ่ง

ณ ปี ๑๙๒๙ สมาชิกพรรคที่สังกัดคณะกรรมการพิเศษในสยามมีมากกว่า ๒๐๐ คน และสหภาพแรงงานสีแดงก็เกิดขึ้นแล้ว แต่ทว่าการนัดหยุดงานโรงเลื่อย ซึ่งเป็นการนัดผลงานครั้งแรกที่คณะกรรมการพิเศษชุดนี้ขึ้นนำนั้น ประสบความล้มเหลว^{๑๓}

การเคลื่อนไหวครั้งนี้^{๑๔} ดำเนินการผ่านคณะกรรมการการนัดหยุดงานแห่งสหภาพแรงงานโรงเลื่อยไฟ โดยมีการนัดผลงานที่โรงเลื่อยขนาดใหญ่ชื่อ "โรงเลื่อยไฟลิ้มก๊ก"^{๑๕} ใกล้วัดสระเกศในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๑๙๒๙ (เจ้าของคือหลินหงเกาซึ่งเป็นจีนไหหลำ) หลังจากการนัดผลงานนี้ กลุ่มละอองเลือดซึ่งเป็นจีนแต่จิวก็ตระหนักว่า คณะกรรมการพิเศษในสยามคือพรรคคอมมิวนิสต์ และยอมเข้าอยู่ภายใต้การนำของคณะกรรมการนี้^{๑๖}

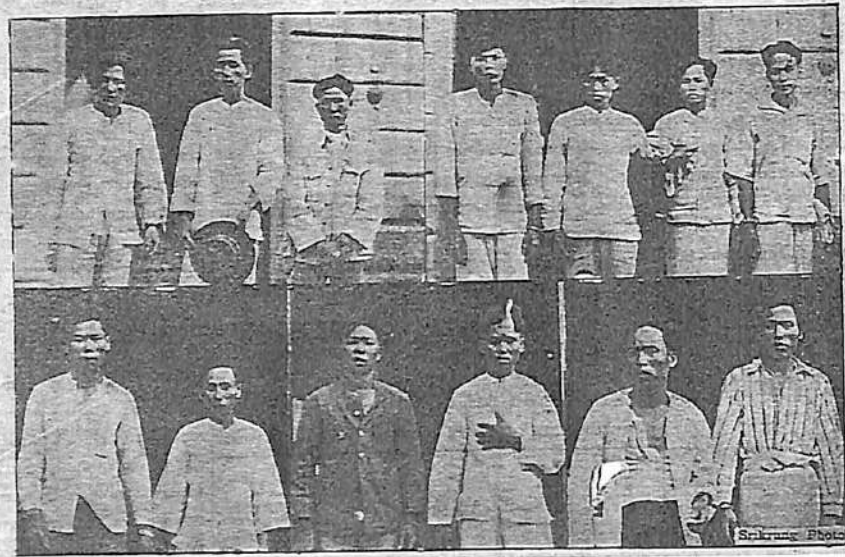
วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๑๙๒๙ มีการแจกใบปลิวภาษาจีน ไทย และอังกฤษเพื่อรำลึกการปฏิวัติรัสเซียเดือนตุลาคม (๗ พฤศจิกายน ๑๙๑๗) ภายในกรุงเทพฯ^{๑๗}

พวกคอมมิวนิสต์ทะเลใต้ซึ่งดำรงชีพได้ที่ศาลเจ้ากวนอู ชั้นบนของโรงเรียนจีนเด็ก เมื่อวันที่ ๒๒ เดือนก่อน

ภาพข่าวผู้ถูกจับกุมที่ศาลเจ้ากวนอูบนอาคารของโรงเรียนจีนเด็ก (ลงในหนังสือพิมพ์ไทยเชชมรวมข่าว ฉบับวันที่ ๕ มกราคม ๑๙๓๐)

ต้น และคณะกรรมการพิเศษในสยามก็เปลี่ยนชื่อมาเป็นคณะกรรมการสยามฯ ในวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ซึ่งเป็นวันที่จัดทำร่างดังกล่าว หรืออาจเปลี่ยนก่อนหน้านั้น ต่อมาในวันที่ ๒๐ มีนาคม ๑๙๓๐ คณะกรรมการสยามก็จัดการประชุมพิเศษขึ้น และร่างฉบับเดียวกันนี้ก็ผ่านการรับรอง

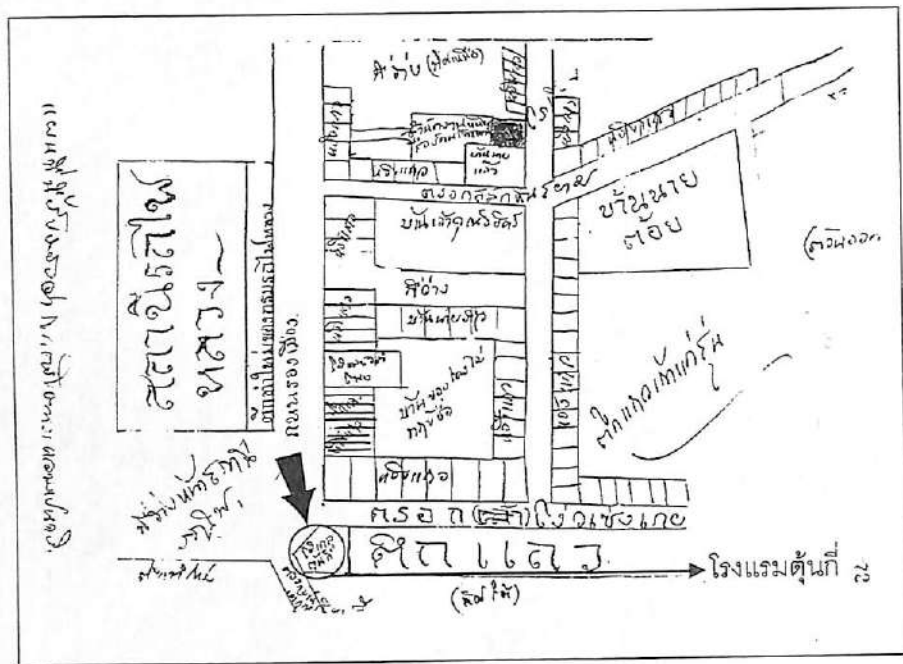
ตำรวจได้แปลไปปลิวภาษาจีนที่แจกจ่ายในกรุงเทพฯ ในวันแรงงาน วันที่ ๑ พฤษภาคม ๑๙๓๐ เป็นภาษาไทย และชื่อที่แปลเป็นไทยคือ “คณะกรรมการแห่งคอมมิวนิสต์ในสยามประเทศ” ซึ่งจากชื่อนี้ จะเห็นได้ว่าหมายถึง “คณะกรรมการสยามฯ” ดังกล่าวข้างต้น

เดือนพฤษภาคม ๑๙๓๐ คณะกรรมการชั่วคราวพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้จัดการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ขึ้นตามการชี้แนะขององค์การคอมมิวนิสต์สากลภาคพื้นตะวันออก ที่ประชุม

ได้เปลี่ยนคณะกรรมการชั่วคราวพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ให้เป็นคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ในการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งนี้ มีตัวแทนจากคณะกรรมการสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้เข้าร่วมประชุม ๒ คน คนหนึ่งถูกจับกุม และอีกคนหนึ่งเดินทางกลับสยามได้^{๑๗}

อนึ่ง “รายงาน” (RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53-58) ที่ระบุในเชิงอรรถ ๘ นั้น ไม่ได้กล่าวถึงการประชุมผู้แทนทั่วประเทศครั้งที่ ๑ ซึ่งเป็นครั้งที่ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พคส.) เลยแม้แต่น้อย และถึงแม้ว่ามีข้อความระบุไว้อย่างชัดเจนใน “รายงาน” ว่า เดือนกรกฎาคม ๑๙๓๒ (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ) มี “การประชุมผู้แทนทั่วสยามครั้งที่ ๒” และเดือนมิถุนายน ๑๙๓๔^{๑๘} มี “การประชุมผู้แทนทั่วประเทศครั้งที่ ๓” แต่ก็ไม่พบข้อความส่วนใดเลยที่กล่าวถึงการประชุมผู้แทนครั้งที่ ๑ อย่างไรก็ตาม トラバโดที่มีการจัดครั้งที่ ๒ และ ๓ ย่อมหมายความว่า ต้องมีครั้งที่ ๑ มาก่อนแล้ว นอกจากนี้ “รายงาน” ก็ไม่ได้กล่าวอะไรเกี่ยวกับการประชุมก่อตั้ง พคส. ซึ่งมีขึ้นก่อนหน้าการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ (การประชุมก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์มลายา) เมื่อเดือนพฤษภาคม ๑๙๓๐ ทว่า หลักฐานข้อมูลที่จะนำเสนอต่อไปตั้งแต่ตอนที่ ๑.๑-๑.๔ ชี้ตรงกันว่า ก่อนที่จะมีการจัดประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ ได้มีการจัดประชุมก่อตั้ง พคส. ที่ห้องของโรงแรมต้นกัหน้าสถานีรถไฟหัวลำโพงแล้วเมื่อเดือนเมษายน ๑๙๓๐ (พ.ศ. ๒๔๗๓) สำหรับการจัดประชุมก่อตั้ง พคส. หรือการประชุมผู้แทนครั้งที่ ๑ นั้น แหล่งข้อมูลทั้งสี่ประกอบด้วยอย่างน้อย ๒ สาย (ฝั่งคนเวียดนามที่เข้าร่วมการประชุมก่อตั้ง และฝั่งอู๋จื้อจือซึ่งเป็นตัวแทนสายจีน) เป็นไปได้ยากที่ทั้ง ๒ สายจะเข้าใจข้อเท็จจริงผิดพลาดหรือเผยแพร่เรื่องเท็จ จากส่วนนี้ไป จะเป็นการพิจารณาการประชุมก่อตั้งพรรคในวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓ ซึ่งเข้าใจได้ว่าเป็นการประชุมผู้แทนครั้งที่ ๑ ของ พคส.

แผนที่แสดงที่ตั้งของโรงแรมตุ๊กกี้โดยวาดด้วยมือ ในภาพเขียนว่า “โฮเทล ตุ๊กกี้” (ที่มา : เพิ่มเอกสารหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ศธ. ๕๔.๑/๑๓๘๘)

คณะกรรมการภูมิภาคอุดรของสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนาม ประจำสยาม เป็นองค์กรของชาวเวียดนามที่เน้นเคลื่อนไหวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสยามเป็นหลัก ส่วนคณะกรรมการสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้เป็นองค์กรชาวจีนที่เคลื่อนไหวโดยเน้นพื้นที่กรุงเทพฯ เป็นหลัก พคส. ถือกำเนิดขึ้นจากการที่ ๒ องค์กรนี้ ผันรวมกัน และข้อมูลที่ทำให้ทราบความเป็นมาของการจัดประชุมก่อตั้ง พคส. แบ่งได้เป็น ๔ ส่วนหลัก คือ ๑) บันทึกความทรงจำของหว่างวันฮวาน [Hoàng Văn Hoan; 黄文欢, หรือในชื่ออื่น เช่น “เหงีย” (Nghia; 義), “เซื่อง” (Du’o’ng; 楊 เป็นต้น) ซึ่งเป็นกรรมการบริหารในคณะกรรมการภูมิภาคอุดรของสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนาม ขณะที่มีการก่อตั้ง พคส. หว่างวันฮวานได้รับฟังคำอธิบายในการประชุมแปรรูปคณะกรรมการชุดเดียวกันนี้ ให้กลายเป็นองค์กร

ภูมิภาคในสังกัด พคส. โดยได้รับรู้รายละเอียดจากโฮจิมินห์ และเจิ่นวันเจิ่น (ตั้ง) ซึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบด้านการจัดตั้งประจำ พคส., ๒) บันทึกความทรงจำของอู่จื้อจื่อ ซึ่งเป็นตัวแทนคณะกรรมการสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ที่เข้าประชุมก่อตั้ง พคส. และได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบด้านการโฆษณาประจำ พคส., ๓) บทสัมภาษณ์ ชง แจ่มศรี^{๑๙} เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยคนสุดท้าย และ ๔) ข้อเขียนของเชาวน์ พงษ์พิชิต สมาชิกอาวุโสพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย [ชื่อจีน คือ “หลิวหยวนหง” (劉源弘)] โดยเฉพาะส่วนที่เป็นข้อมูลจากการได้พบกับอู่จื้อจื่อ และชงแจ่มศรีโดยตรง กระทั่งปรากฏเป็นเนื้อหาในบทความต่อเนื่องที่ใช้ชื่อว่า “ลูกจีนรักชาติ” ที่นำเสนอประวัติศาสตร์พรรคคอมมิวนิสต์ของคนที่เชื่อสายจีน^{๒๐} โดยลงเผยแพร่ในนิตยสาร “มติชนสุดสัปดาห์” ราวปีเศษ ตั้งแต่ฉบับวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ก่อนจะรวบรวมตีพิมพ์เป็นหนังสือในเวลาต่อมา

๑.๑ บันทึกความทรงจำของหว่างวันฮวาน

หว่างวันฮวานได้เล่าย้อนถึงอดีตเกี่ยวกับความเป็นมาของการที่สันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนามสาขาสยามได้ถูกปรับเปลี่ยนมาเป็น พคส. ไว้ด้วย

หว่างวันฮวานระบุว่า^{๒๑} สันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนามประจำสยามคือองค์กรที่โฮจิมินห์ (แห่งกวางเจา) ส่งคน [หมายถึง “โห่ตุงเม่า” (Hò Túng Mâu) หรือ “อิก” (Ich)-ผู้เขียน] มาก่อตั้ง^{๒๒} (บันทึกความทรงจำของหว่างวันฮวาน, ฉบับภาษาอังกฤษ, หน้า ๔๖) โฮจิมินห์เดินทางมาสยามเมื่อเดือนสิงหาคม ๑๙๒๘ และหลังจากสำรวจแล้ว ก็เสนอให้จัดตั้งคณะกรรมการภูมิภาคอุดรขึ้นเพื่อให้การขึ้นของสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนามมีเอกภาพ กรรมการบริหารของคณะกรรมการภาคที่ตั้งขึ้นมี ๕ คน ได้แก่ ๑) คังไทเทวียน [Đặng Thái Thuyên

หรือ “แก๊งห์เติน” (Canh Tân), ๒) หวอวันเกี้ยว [Võ Văn Kiêu หรือ “ดิ่งห์” (Đình)], ๓) เจิ่นวันเจิ่น [Trần Văn Chân; 陳文振, หรือ “ดั่ง” (Tàng; 替), หรือ “จู” (Chu)], ๔) เหงียนวันซุ [Nguyễn Văn Dụ หรือ “ฮาย” (Hải)] และ ๕) หว่างวันฮวาน (Hoàng Văn Hoan; 黃文歡) ส่วนหวอตุง [Võ Tùng; 武松, หรือ “เส่า” (Sáu; 六)] และ เลเหม่งห์จิงห์ [Lê Mạnh Trinh; 黎孟楨, หรือ “ตูจิงห์” (Tú Chính: 秀正), หรือ “เตียน” (Tiên; 進)] ยังคงอยู่นำการเคลื่อนไหวที่พิจิตร ไม่ได้เป็นกรรมการดำเนินงาน ภูมิภาคอุดร (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๓๖)

โฮจิมินห์เยือนสยามอีกครั้งเมื่อปลายเดือนมีนาคม ๑๙๓๐ โดยมาที่กรุงเทพฯ ก่อน และหลังจากพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ กุณชื้อชาวจีนของพรรคคอมมิวนิสต์ที่กรุงเทพฯ ก็เดินทางไปยังอุดร โฮจิมินห์ได้อธิบายให้คณะกรรมการดำเนินงานภูมิภาคอุดรแห่งสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนามฟัง คณะกรรมการดังกล่าว ได้แก่ หวอวันเกี้ยว, เจิ่นวันเจิ่น, เหงียนวันซุ และหว่างวันฮวาน ส่วนตั้งไถเทวียนซึ่งเป็นเลขาธิการคณะกรรมการภูมิภาคอุดรถูกจับกุมที่กรุงเทพฯ ก่อนหน้านั้นไม่นาน จึงไม่ได้รับฟังการอธิบาย^{๒๓}

ในการรวมตัวกันครั้งนี้ โฮจิมินห์อธิบายว่า ปัญหาความแตกแยกระหว่างองค์การคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับองค์การคอมมิวนิสต์อันนัมคลี่คลายแล้วหลังจากที่ตัวแทนของทั้ง ๒ ฝ่ายประชุมกันที่ฮ่องกงเมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๐ และลงมติตัดสินให้รวม ๒ องค์การนี้ เพื่อจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามขึ้น โฮจิมินห์โน้มน้าวว่า ตามหลักการขององค์การคอมมิวนิสต์สากล ชาวคอมมิวนิสต์ควรเข้าร่วมการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพในประเทศที่ตนอาศัยอยู่ ดังนั้นคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ในสยาม จึงควรเข้าร่วมการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพในสยามอันเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิวัติชนชั้นกรรมาชีพสากล อีกทั้งเรียกร้องให้คณะกรรมการภูมิภาคอุดรของสันนิบาตเยาวชนชนปฏิวัติเวียดนามเลือกสมาชิกที่มีความสามารถสูงของสันนิบาตฯ เข้าเป็น

โฮจิมินห์ (ภาพบนปกหนังสือเกี่ยวกับโฮจิมินห์ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ออกเนื่องในโอกาสครบรอบวันเกิดโฮจิมินห์ปี ๑๙๕๐)

สมาชิก พคส. ด้วย เมื่อกรรมการบริหารในคณะกรรมการภูมิภาคอุดรทราบว่ามีกาจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นแล้วที่เวียดนาม เห็นควรจะเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์สยามตามคำแนะนำของเหงียนอ้ายก๊วก (โฮจิมินห์) ซึ่งเป็นนักปฏิวัติผู้มีประสบการณ์สูงขององค์การคอมมิวนิสต์สากลนั้น (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๕๒-๕๓)

หลังจากนั้นไม่กี่วัน คณะกรรมการภูมิภาคอุดรของสันนิบาตเยาวชนฯ ได้เรียกวมสมาชิกคนสำคัญขององค์การ ในการรวมตัวกัน

ครั้งนี้ โฮจิมินห์กล่าวซ้ำถึงสิ่งที่เคยกล่าวต่อคณะกรรมการภูมิภาคอุดร
ไปแล้วเมื่อไม่กี่วันก่อน ความว่า นักปฏิวัติชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ใน
สยามควรทำงานเพื่อการปฏิวัติของสยาม สยามเป็นประเทศศักดินาถึง
อาณานิคม ฉะนั้น การปฏิวัติสังคมนิยมจะทำได้ในทันที แต่ต้องดำเนิน
การปฏิวัติประชาชนที่เป็นชนชั้นกลาง โดยดำเนินการภายใต้การชี้นำของ
ชนชั้นกรรมาชีพเสียก่อน และหลังจากเกิดการปฏิวัติประชาธิปไตยใหม่
แล้ว ก็จะต้องเคลื่อนไปสู่การปฏิวัติสังคมนิยมขณะที่ได้รับการสนับสนุน
จากพลังปฏิวัติของโลกโดยไม่ผ่านขั้นตอนของทุนนิยม ที่การประชุม
นี้ มีเสียงแสดงความกังวลจากผู้ร่วมการประชุมว่า ถ้าเข้าร่วม พคส.
ก็จะไม่สามารถอุทิศตนให้แก่การปฏิวัติของเวียดนามได้ และจะสูญเสียการสนับสนุนจากคนเวียดนามโพ้นทะเล^{๒๔} แต่โฮจิมินห์ได้อธิบาย
สร้างความกระจ่างที่ละประเด็นโดยละเอียด จากนั้นก็ประชุมปรึกษากับ
กรรมการบริหารของภูมิภาคอุดรว่าจะดำเนินการเชิงองค์กรอย่างไร
โฮจิมินห์เสนอให้เปลี่ยนคณะกรรมการภูมิภาคอุดรของสันนิบาต
เยาวชนฯ ไปเป็นคณะกรรมการภูมิภาคของคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนาม
ใน พคส. และเนื่องจากตั้งไถ่เทียนซึ่งเป็นเลขอาถรรพ์คณะกรรมการ
ไม่อยู่เพราะถูกจับกุม (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ)^{๒๕} หวอวันก็เลยจึงรับ
ตำแหน่งเลขอาถรรพ์คนใหม่ โฮจิมินห์สั่งให้คณะกรรมการภูมิภาคอุดร
ติดต่อสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติของลาวเพื่อกำชับให้องค์กรนี้เปลี่ยนไป
เป็นองค์กรคอมมิวนิสต์ของลาว^{๒๖} (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๕๔-๕๕)

หลังจากนั้น ในเดือนเมษายน ๑๙๓๐ โฮจิมินห์ได้พาเงินวันเงิน
(ตั้ง) ในฐานะตัวแทนคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนามในสยามเดินทางจากอุดร
เข้ากรุงเทพฯ และจัดประชุมว่าด้วยการก่อตั้ง พคส. ขึ้น โดยประชุม
กับคอมมิวนิสต์ชาวจีนในสยาม และในวันที่ ๒๐ เมษายนปีเดียวกัน
พรรคคอมมิวนิสต์สยามก็ได้รับการก่อตั้งขึ้นภายใต้การนำของ
โฮจิมินห์ ซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล คณะกรรมการ
กลางชั่วคราวพรรคคอมมิวนิสต์สยามแต่งตั้งเงินวันเงิน และโจจิ่งก็้ว
เป็นกรรมการบริหารพรรค หลังจากนั้นโฮจิมินห์ก็ไปมลายา และ

ก่อตั้งองค์การพรรคคอมมิวนิสต์มลายาขึ้น (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า
๕๕)

หลังจากโฮจิมินห์ออกจากสยามแล้ว ตั้งก็กลับไปอุดรและ
รายงานเกี่ยวกับ ๑) การก่อตั้ง พคส., ๒) การรับหน้าที่ของชาวเวียดนาม
ภายใน พคส. ตามที่มติกำหนด และเพื่อให้สมาชิกของสันนิบาตเยาวชนฯ
ได้กล่าวแสดงความคิดเห็น จึงเปิดการประชุมขึ้นเป็นการภายใน มี
สมาชิก ๒-๓ คนแสดงความคิดเห็นแย้งโดยให้เหตุผลว่า ถ้าเคลื่อนไหว
เพื่อการปฏิวัติของสยาม ก็จะต้องสูญเสียการสนับสนุนจากคนเวียดนาม
โพ้นทะเล และจะเป็นการกระตุ้นให้รัฐบาลสยามกดขี่ปราบปราม ด้าน
คณะกรรมการภูมิภาคอุดรกล่าวอธิบายต่อที่ประชุมนี้ว่า ไม่ว่าจะเป็นคน
สยามหรือเป็นคนเวียดนามก็ตาม ถ้าเป็นนักปฏิวัติละก็ย่อมถูกปราบ
ปราม แต่ผู้คนทั่วไปที่ถูกกดขี่แสวงหาผลประโยชน์ย่อมฝักใฝ่สนับสนุน
คอมมิวนิสต์อยู่แล้ว ดังนั้นจึงควรระดมมวลชนเหล่านี้และชี้นำไปบน
เส้นทางการปฏิวัติ ทั้งนี้ สมาชิกคนอื่นๆ นอกจากส่วนนี้ ทุกคนเห็น
ด้วย หลังจากนั้นคณะกรรมการก็จัดทำรายชื่อสมาชิกชั้นแนวหน้าที่
โดดเด่นเป็นลึบๆ คน เพื่อจะส่งชื่อให้เข้าร่วม พคส. เป็นกลุ่มแรก
(หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๕๖)

เดือนตุลาคม ๑๙๓๐ (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ) คณะกรรมการ
ภูมิภาคอุดรจัดประชุมสมาชิก พคส. ที่เป็นคนเวียดนามเพื่อกำหนด
นโยบายการเคลื่อนไหว โดยจัดที่ใกล้ๆ ตัวเมืองจังหวัดอุดรธานี ใน
การประชุมนี้ สหายอาหวอเป็นตัวแทนคณะกรรมการกลางชั่วคราว
พคส. เข้าร่วมประชุม อาหวอได้อธิบายความเป็นมาของการก่อตั้ง พคส.
และประกาศอย่างเป็นทางการว่าคณะกรรมการภูมิภาคอุดรเป็นส่วน
หนึ่งของ พคส. โดยคณะกรรมการภูมิภาคอุดรมีหน้าที่รับผิดชอบชี้
นำการเคลื่อนไหวทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสยาม ในการประชุม
นี้ มีสมาชิกพรรคจากอุดรธานี สกลนคร และนครพนมเข้าประชุมด้วย
แต่ไม่มีคนจากพิชิตรเข้าร่วมเลยแม้แต่คนเดียว เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นคือ
ทางการของที่นี่ได้เปิดฉากปฏิบัติการกวาดล้างหลังจากสลายลับคนหนึ่ง

ของทางการที่เฝ้าติดตามหวอดตุงและตั้งไถเทวียนหายตัวไป (ที่ถูกต้องคือ ถูกลอบสังหาร-ผู้เขียน) สหายส่วนใหญ่ของทางพิจิตรจึงถูกจับกุม (กรกฎาคม ๑๙๓๐-ผู้เขียน) และสหาย ๑๑ คนซึ่งรวมทั้งเลแหม่งหังจิงห์ด้วย ได้ถูกเนรเทศไปยังฮ่องกง (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ) (ที่ถูกต้องคือ “ซ่านโถว” หรือ “ซัวเถา”-ผู้เขียน) คณะกรรมการภูมิภาคอุดรอภิปรายปัญหาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของคนเวียดนามในสยาม เพื่อให้ดำเนินการตามนโยบายที่ผ่านมติที่ประชุมนี้ได้ และหลังจากหลักการใหม่ได้รับการกำหนด การเคลื่อนไหวก็คึกคักขึ้น สมาชิกส่วนใหญ่ของสันนิบาตเยาวชนฯ และเยาวชนนักเคลื่อนไหวหลายคนก็ได้รับการยอมรับให้เข้าเป็นสมาชิก พคส. จากนั้นก็เริ่มมีการเรียนภาษาสยามอย่างจริงจังเพื่อให้เข้าใจสยาม เช่น บิ๊ก [Bich; 碧, ใช้นามแฝงว่า “เทียน” (Thien; 天)]^{๒๗} และ เฮือง [Huong; 鄉, ใช้นามแฝงว่า “สม” (Xom; 宋)] เข้าโรงเรียนคนสยามและเรียนภาษาไทย (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๕๖-๕๗)

สันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์สยาม (ในสมัยนั้นใช้คำว่า “คณะกรรมการนิสิตหนุ่มสยาม”) องค์การแรกสุดของ พคส. ถูกจัดตั้งขึ้นที่อุดร และจากนั้นก็ขยายออกไปยังส่วนอื่นของสยาม (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๕๗)

๑.๒ คำบอกเล่าของธง แจ่มศรี

ดังที่ได้อ้างอิงข้างต้น บันทึกความทรงจำของหว่างวันฮวานฉบับภาษาอังกฤษ หน้า ๕๕ ระบุว่า พคส. ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๑๙๓๐ และชาวเวียดนาม ๒ คนที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการบริหารประจำคณะกรรมการกลางชั่วคราว คือ โจจิงห์ก๊วก ซึ่งเป็นคนเชื้อสายเวียดนามที่เกิดในสยาม และเงินวันเงิน (ตั้ง) ซึ่งเป็นกรรมการภูมิภาคอุดรคนหนึ่ง บันทึกส่วนนี้ของหว่างวันฮวานที่เป็นภาษาจีนระบุว่า “วันที่ ๒๐ เมษายน ๑๙๓๐...โฮจิมินห์ในฐานะตัวแทนองค์การ

คอมมิวนิสต์สากลเป็นประธานในการประชุมครั้งที่ ๑ ในกรุงเทพฯ และได้ประกาศจัดตั้ง พคส. เลือกคณะกรรมการกลางชั่วคราว (ใช้โดยย่อว่าคณะกรรมการสยาม) ตั้งซึ่งเป็นกรรมการภูมิภาคอุดร และโจจิงห์ก๊วกซึ่งเป็นคนเชื้อสายเวียดนามที่เกิดในสยาม ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการ” (จาก *บันทึกความทรงจำของหว่างวันฮวาน ฉบับภาษาจีน*, หน้า ๕๑)

จากข้อความส่วนนี้ จะเห็นได้ว่าหว่างวันฮวานไม่ได้กล่าวถึงตัวแทนสายจีน (อู๋จื้อจื้อ) ที่เข้าร่วมการประชุมก่อตั้ง พคส. ขึ้นเลย ในทางกลับกัน ในบันทึกความทรงจำของอู๋จื้อจื้อซึ่งเป็นตัวแทนสายจีนที่ตีพิมพ์ออกมาดังที่จะอ้างอิงในตอน ๑.๓ ก็ไม่ได้กล่าวถึงตัวแทนสายเวียดนาม (โจจิงห์ก๊วกและเงินวันเงิน) เลย เป็นไปได้หรือไม่ว่านี่คือหลักปฏิบัติในการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์สากล

ธง แจ่มศรีได้กล่าวถึงการก่อตั้ง พคส. ไว้ในการให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ว่าดังนี้

“ประวัติความเป็นมาของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม แม้จะเป็นที่รู้จักบ้างแต่ก็ไม่ชัด ผมขอถือโอกาสนี้เล่าประวัติเท่าที่ทราบไว้ตรงนี้เลย พรรคคอมมิวนิสต์สยามก่อตั้งโดยสหายโฮจิมินห์ ซึ่งเป็นตัวแทนของสากลที่สาม มาติดต่อกับตัวแทนของคอมมิวนิสต์เวียดนามในสยาม รวมทั้งชาวคอมมิวนิสต์จีนในสยาม คัดเลือกมารวมตัวกันก่อตั้งเป็นพรรคคอมมิวนิสต์สยามรุ่นแรกเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๔๗๓ สถานที่ประชุมคือโรงแรมตุ๋นกี^{๒๘} (ตัวอักษรจีนของชื่อโรงแรมคือ 順記-ผู้เขียน) หน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง ในระยะนั้นท่านมาในนามแฝงใช้ชื่อว่าสหายซุง ท่านเลือกตัวแทนพรรคไว้ ๓ คน คือ คุณหลี่ เป็นชาวนครพนม ชื่อจริงคือโจจิงห์ก๊วก (คนเดียวกับ ‘โจจิงห์ก๊วก’) อยู่บ้านนาจอก ที่เดี๋ยวนี้มีพิพิธภัณฑสถานโฮจิมินห์ โจจิงห์ก๊วก เลขาฯ คนแรกที่ท่านโฮตั้งตั้ง เพราะว่าคนนี้มีคุณสมบัติคือ รู้ ๓ ภาษา ภาษาจีน ภาษาไทย ภาษาเวียดนาม แต่ว่าหลังจากเวลาผ่านไปประมาณปีกว่า แยกไปเคลื่อนไหวในจีนแล้วถูกทหารก๊กมินตั๋งจับ

ธง แจ่มศรี (ถ่ายปี ๒๐๐๙)

หายสาบสูญไป แม่แก่ที่อยู่ต้นครพนมคิดไม่ตกตามจนเรียกว่าสติไม่ค่อยดี อีกคนหนึ่งคือคุณตั้ง ชื่อจริงคือ เงินวันเงิน และเหล่าโงวหรืออู่จื้อจื้อ เป็นสหายจีนในเมืองไทย”๒๙

ในข้อความข้างต้น ส่วนที่เน้นคือส่วนที่ไม่ได้รับการนำออกเผยแพร่ จึงไม่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ฉบับตีพิมพ์ แต่ในบทสัมภาษณ์ฉบับเต็มที่มีรายละเอียดมากกว่าโดยถอดเสียงให้สัมภาษณ์มาทั้งหมด มีข้อความส่วนนี้อยู่ด้วย อย่างไรก็ตามส่วนที่ระบุว่าหลังจากก่อตั้ง พคส. ได้ ๑ ปี โงจิ้งห้ก๊วกก็ถูกจับกุมระหว่างการเคลื่อนไหวที่จีน และหายสาบสูญไปนั้น คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจนถึงขณะที่ให้สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรีเข้าใจผิดเพราะมีข้อมูลไม่เพียงพอ ในตอนที่ ๓.๕ ของบทที่ ๓ จะเป็นการนำเสนอความเป็นไปของโงจิ้งห้ก๊วกโดยละเอียด กล่าวโดยสังเขปในที่นี้คือ โงจิ้งห้ก๊วก

ถูกจับกุมเมื่อปลายเดือนมกราคม ๑๙๓๓ ที่กรุงเทพฯ และหลังจากสารภาพจนหมดเปลือก ก็ถูกเนรเทศไปยังอินโดจีนฝรั่งเศส โงจิ้งห้ก๊วกกลายเป็นสายลับให้อินโดจีนฝรั่งเศส และกลับเข้ามาที่กรุงเทพฯ ท้ายสุดจึงเดินทางไปยังจีน

๑.๓ บันทึกความทรงจำของอู่จื้อจื้อ

อู่จื้อจื้อ (เกิด ๑๙๐๕, ตาย ๒๐๐๐) ซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่เข้าร่วมการประชุมก่อตั้ง พคส. ได้เขียนเล่าย้อนถึงการมาสยามของตนและการมาของโฮจิมินห์ในอัตชีวประวัติเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๑๙๘๕ ดังนี้

“เดือนธันวาคม ๑๙๒๗ การลุกฮือขึ้นต่อสู้ที่กวางโจว (กวางเจา) ล้มเหลว ปฏิบัติการที่ยึดหมายที่มณฑลกวางตุ้งทั่วทั้งมณฑลเพิ่มพูนความหนักหนาสาหัสขึ้นอีก อู่จื้อจื้อกับไช่ฉู่อินภรรยา”๓๐ ถูกศัตรูประกาศตามล่าตัว การติดต่อกับองค์กรพรรคก็ยุติลงแล้ว ด้วยเหตุนี้เมื่อสถานการณ์บังคับ ต้นเดือนมกราคม ๑๙๒๘ คู่สามีภรรยาจึงปลอมตัวเป็นคนค้าขาย และพาลูกอ่อน (ชื่อไช่เจิง, บรรณาธิการหนังสือเล่มนี้-ผู้เขียน) ลงเรือต่างประเทศ อพยพสู่บางกอกของสยาม”๓๑ และด้วยความช่วยเหลือของญาติจึงลงเรือได้ เมื่อไปที่บางกอก ได้ไปพักอยู่ที่ร้านนาฬิกาเลี้ยวซื้อเงินบนถนนเจริญกรุง ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากเลี้ยวสิงชวน เจ้าของร้านเลี้ยวซื้อเงิน และแม่ของเขา อีกด้านหนึ่งนั้น สองสามีภรรยาได้ร่วมกับจูโช่วลิม”๓๒ สร้าง ‘สำนักศึกษามาร์กซ์-เลนิน’ และแสวงหาองค์กรพรรคอย่างกระตือรือร้น นอกจากนี้ ยังได้รับเชิญจากโรงเรียนจีนให้ไปเป็นครูที่ศรีราชา บางปลาสร้อย และโคราช เพื่อสอนแนวคิดการปฏิวัติแก่นักเรียนจีนด้วย เดือนกรกฎาคม ๑๙๒๘ ฟู่ต้าซิง (เกิดที่มณฑลเจียงซีเมื่อปี ๑๙๐๐, ตาย ๑๙๔๔) ผู้ตรวจการณ์พรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้เดินทางจากสิงคโปร์มายังกรุงเทพฯ ต่อมาก็ติดต่อกับอู่จื้อจื้อและไช่ฉู่อินผ่านองค์กรพรรค และช่วยพวกเขาฟื้นฟูความสัมพันธ์กับองค์กร

蔡 诚/编

两位老共产党员 奋斗的一生

หนังสืออัตชีวประวัติของอู๋จื่อจื่อกับไช่ฉู่อิน (ไช่เจิง บุตรของอู๋จื่อจื่อเป็นบรรณาธิการหนังสือเล่มนี้)

พรรค^{๓๓} ฟู่ต้าซิงได้แบ่งงานด้านสมาคมแอนตี้อิมพีเรียลีสต์สยาม (กลุ่มพันธมิตรต่อต้านจักรพรรดินิยม) ซึ่งสังกัดคณะกรรมการพิเศษในสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้ ฟู่ต้าซิงเคยไปเรียนที่สหภาพโซเวียต พูดภาษารัสเซียได้คล่อง เมื่อครั้งที่มีการรุกคืบด้านตะวันออก ๒ ครั้งของโจวเอินไหลในปี ๑๙๒๕ นั้น เนื่องจากฟู่ต้าซิงรับผิดชอบงานล่ามของที่ปรึกษาด้านการทหารชาวรัสเซียและได้เดินทางไปกับโจวเอินไหล จึงมีโอกาสได้พบปะรู้จักอู๋จื่อจื่อและไช่ฉู่อิน ซึ่งกำลังดำเนินการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์อยู่ที่ซัวเถา

หลังการปฏิวัติครั้งใหญ่ล้มเหลวในปี ๑๙๒๗ ฟู่ต้าซิงซึ่งเคยทำงานให้คณะกรรมการมณฑลทงกวางตุ้งแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน เข้าใจสาเหตุที่ทำให้อู๋จื่อจื่อและไช่ฉู่อินสูญเสียความสัมพันธ์กับองค์กรพรรคเป็นอย่างดี ฟู่ต้าซิงถูกส่งไปยังคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้เพื่อตรวจการณ์

ไช่ฉู่อินย้ายไปอยู่บ้านค้าของคนแต่จีวซึ่งอยู่ที่ถนนลำเพ็งในกรุงเทพฯ แล้วเป็นครูสอนหนังสือประจำบ้าน และร่วมกับอู๋จื่อจื่อเคลื่อนไหวที่หน่วยสาขาพรรคแห่งหนึ่ง

ตอนนั้น รูปแบบการขึ้นนำของคณะกรรมการพิเศษในสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนเหมือนกับรูปแบบที่ใช้ภายในประเทศจีน กล่าวคือใช้วิธีการตามต้นแบบที่หลี่ลี่ซันหัวฝ่ายซ้ายสุดโต่งปฏิบัติตั้งอย่างนั้นเลย การประชุมลับภายในก็จัดโดยมีคนเข้าประชุมเป็นจำนวนมาก การเฝ้าระมัดระวังก็ไม่ค่อยมี และตกสู่ภาวะชะงักงันทางมโนคติครั้งใหญ่ ในวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๑๙๒๗ บุคคลระดับลดหลั่นลงมาตั้งแต่หลินอู่หนง^{๓๔} ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะกรรมการพิเศษในสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนรวมไปถึงเลขาธิการพรรค ตลอดจนเจ้าหน้าที่ด้านการติดต่อจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้รวม ๒๒ คน (รวมทั้งจูไช่วลิมด้วย-ผู้เขียน) ถูกสันติบาลของรัฐบาลสยามกวาดจับขณะที่กำลังประชุมลับของพรรคที่ศาลเจ้ากวนอูบนอาคารของโรงเรียนจีนเต็กในกรุงเทพฯ และต้องโทษจำคุก ๑๕ ปี

ต้นเดือนเมษายน ๑๙๓๐ มีแขกมาเยือนบ้านของอู๋จื่อจื่อและไช่ฉู่อิน ในมือของอาคันตุกะมีทุเรียน มะม่วง ปะจ่าง และพุดคุษุโดยใช้ภาษาจีนกลาง เขาบอกว่าชื่อเหล่าซ่ง และยื่นหนังสือแนะนำตัวที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้เขียนด้วยรหัสลับให้แก่อู๋จื่อจื่อ เขาไม่พูดเรื่องงาน อับดับแรกเขาแกะเปลือกทุเรียนแล้วชวนทาน ฉู่อินรีบปิดจมูก พยายามร้องว่า 'กินไม่ได้! กินไม่ได้!' เหล่าซ่งพูดว่า 'ถึงขั้นจะปฏิวัติที่ประเทศของคนอื่น แต่ไม่กินของที่คนประเทศนั้นชอบกินมากที่สุด อย่างนี้ใช้ไม่ได้' เหล่าซ่งทานก่อน และจากนั้นอู๋จื่อจื่อก็ทานตาม ฉู่อินอึดออก

ถึงเลนิดหน่อย แต่แล้วก็พยายามทานเข้าไปหน่อยหนึ่ง และไม่ยอมทาน
มากไปกว่านั้น แต่แสดงความสนใจระมัดระวังกับปิ๋ข้างพอสมควร และทาน
จนอิ่ม

ตอนเย็น เหล่าช่างพาอยู่จื้อจื้อและใช้ผู้อื่นไปคุมทรสพที่โรงละคร
กลางแจ้งที่สามแยก ทั้งสามนั่งโต๊ะเดียวกัน เหล่าช่างสั่งเบียร์ ๒ ขวด
และให้นำแก้วมา ๓ ใบ อยู่จื้อจื้อดื่มเบียร์และบอกว่าชม ใช้ผู้อื่นจิบเข้าไป
แค่นิดเดียว และไม่พยายามดื่มอีก สำหรับทั้งสอง นี่เป็นครั้งแรกที่ได้
มาสถานที่เช่นนี้ และรู้สึกเป็นสถานที่ที่ช่วยเปิดหูเปิดตาให้กว้างไกลขึ้น
เมื่อตอนที่แยกจากกัน เหล่าช่างกล่าวแก่อยู่จื้อจื้อว่า มีเรื่องอยากจะพูด
คุยด้วย และขอให้อยู่จื้อจื้อสัญญาว่า วันรุ่งขึ้นจะไปที่ห้องห้องหนึ่งของ
โรงแรมสถานีรถไฟหัวลำโพงใกล้สะพานแดง (เชื่อว่าบันทึกผิดไปจาก
“สะพานเหลือง”-ผู้เขียน) หลังจากประชุมที่โรงแรม เมื่ออยู่จื้อจื้อกลับถึง
บ้าน ก็เล่าให้ใช้ผู้อื่นฟังโดยละเอียดเกี่ยวกับการประชุมลับที่เหล่าช่าง
จัดขึ้น อันที่จริง เหล่าช่างคือนามแฝงของเหิงยงฮ่ายก๊วก ซึ่งเป็นผู้แทน
สำนักงานภาคพื้นตะวันออกขององค์การคอมมิวนิสต์สากล

เช้าวันรุ่งขึ้นใช้ผู้อื่นกับอยู่จื้อจื้อออกไปส่งที่สถานีหัวลำโพงตาม
เวลาที่ได้ให้สัญญาไว้ โดยพบกับเหล่าช่างตรงสถานที่นัดซึ่งเป็นแผง
ขายหนังสือพิมพ์ เหล่าช่างนั่งรถไฟชั้นสองที่จะข้ามประเทศมุ่งหน้าไป
ยังสิงคโปร์ ตอนที่แยกจากกัน ก็ชี้ให้ดูห้องขนาดใหญ่ที่มีปิ๋ข้างแต่จิวร็อน
กรุ๊ปอยู่ในนั้น แล้วเอ่ยเป็นภาษากวางตุ้งว่า ‘นี่คืออาหารของผมหว่าง
เดินทางบนรถไฟ ๓ วัน อร่อยมาก’ สิ่งที่ได้ทราบหลังจากนั้นคือ การ
ไปมลายาของเหล่าช่างนั้น ไปเพื่อมุ่งจะก่อตั้งศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์
มลายา

ก่อนเมย์เคย์ ๑ พฤษภาคมปีเดียวกัน อยู่จื้อจื้อก็ไปยังสถานที่แถบ
ภูเขาแห่งหนึ่งของมลายา และเข้าร่วมการประชุมสมัชชาครั้งที่ ๑ ของ
พรรคคอมมิวนิสต์มลายา หรือการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ของ
พรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ ช่วงเวลาที่เขากลับมากรุงเทพฯ คือ
หลังจากที่ใช้ผู้อื่นได้นำลูกคนเดียวอายุ ๒ ขวบครึ่ง (หมายถึงใช้เค็ง-

ผู้เขียน) ผากสหายหญิงให้ส่งไปยังบ้านแม่ของผู้อื่นที่แจ้งให้เมืองแต่จิว
แล้ว”^{๓๕}

๑.๕ การศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์พรรค โดยเชาวน์ พงษ์พิชิต

เชาวน์ พงษ์พิชิต (หลิวหยวนหง) บันทึกสิ่งที่ได้ฟังโดยตรง
จากอยู่จื้อจื้อที่ซัวเถาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ โดยเขียนเกี่ยวกับหลี่ (โจจิ่งหู่
ก๊วก) คนที่โฮจิมินห์เชิญมาประชุมก่อตั้ง พคส. เมื่อปี ๑๙๓๐ นั้นว่า

“มีชื่อจีนว่าหลี่จุน (หรือ ‘หลี่จุน’ ตามที่ปรากฏในเอกสารชั้นต้น)
พ่อเป็นเวียดนาม แม่เป็นกวางตุ้ง ตั้งเวลานั้นเรียกกันว่าไปฟ้าอาจัน (อา
จันผมหงอก) ที่ประชุมตกลงให้หลี่จุนเป็นเลขาธิการ ไปฟ้าอาจันเป็นฝ่าย
จัดตั้ง ส่วนตัวท่านเองเป็นฝ่ายโฆษณา เวลานั้นโฮจิมินห์ปลอมตัวเป็น
หมอกุแผนจีน หลังประชุม ๑ สัปดาห์-๑๐ วัน ท่านพาคนทั้ง ๓ ไป
เป็นแขกเข้าร่วมพิธีก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (มลายา)...ภายหลังจีน
ได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาชน และเวียดนามก็ได้สถาปนาสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยแล้ว ครั้งหนึ่งในโอกาสที่ท่าน (อยู่จื้อจื้อ) ได้พบปะห้วงวัน
ฮวน (หว่างวันฮวน) กรรมการสำนักการเมืองพรรคแรงงานเวียดนาม
ซึ่งเป็นผู้สืบตำแหน่งฝ่ายโฆษณาพรรคคอมมิวนิสต์สยามต่อจากอยู่จื้อจื้อ
เมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๐

ท่านถามห้วงวันฮวนว่า เหตุใดคนที่ท่านโฮจิมินห์แนะนำให้มา
ดำรงตำแหน่งสูงสุดคือ เลขาธิการศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์สยาม
(พคส.) จึงกลายเป็นคนทรยศต่อการปฏิวัติไปได้ ท่านห้วงวันฮวนตอบว่า
แท้จริงในเวลานั้นนายโจจิ่งหู่ก๊วกเป็นเพียงสมาชิกสมัชชาสยามปฏิวัติ
เยาวชนเวียดนามแห่งประเทศไทย (สันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนาม
ประจำสยาม) คุณภาพทางการเมืองยังไม่สูงนัก จึงได้เกิดเหตุการณ์ที่
ไม่พึงปรารถนาเช่นนั้นขึ้นมา”^{๓๖}

เหตุผลที่อยู่จื้อจื้อถามคำถามเช่นนั้นแก่หว่างวันฮวน อาจเป็นเพราะ

คิดว่าคนที่ตนเองกับภรรยาถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๑๙๓๐ (โปรดดูภาพหน้า ๖๓) และต้องใช้ชีวิตลำบากแสนสาหัสเป็นเวลา ๘ ปีครึ่ง ก็เพราะโจโจ้วก๊วก (หลี่ฉุน; 李存) แอบเผยความลับ โช้เจ็งซึ่งเป็นลูกชายคนเดียวที่เกิดจากคู่สามีภรรยาอุ๋จื่อจื่อกับโช้ฉู้อิน เขียนในชีวประวัติของโช้ฉู้อิน ผู้เป็นมารดาว่า “เดือนตุลาคม ๑๙๓๐ หลี่ฉุน สายลับพรรคก๊กมินตั๋งแอบเปิดเผยความลับ และอุ๋จื่อจื่อกับฉู้อินก็ถูกจับกุม”^{๓๙} ไม่เป็นที่ทราบกันว่าอุ๋จื่อจื่อสงสัยโจโจ้วก๊วก (หลี่ฉุน) ตั้งแต่เมื่อไร และสิ่งที่เขาสงสัยนั้นเป็นความจริงหรือไม่ ประเด็นที่ว่าหลังจากโจโจ้วก๊วกถูกจับกุมเมื่อปลายเดือนมกราคม ๑๙๓๓ เขาถูกส่งตัวไปยังอินโดจีนฝรั่งเศส กลายเป็นสายลับ และกลับเข้ามาในกรุงเทพฯ นั้น จะกล่าวโดยละเอียดในตอนที่ ๓.๕ ถ้าข้อระแวงสงสัยของอุ๋จื่อจื่อเป็นเรื่องจริงก็เท่ากับว่า โจโจ้วก๊วกเป็นสายลับในช่วงก่อนหรือหลังการก่อตั้ง พคส. ไม่นานนัก

การคะเนของหว่างวันฮวานที่เป็นการตอบคำถามของอุ๋จื่อจื่อดังข้างต้นนั้น อาจมีความหมายว่า โจโจ้วก๊วกไม่ได้อยู่ในฐานะผู้ที่มีอำนาจชี้หน้า (ดังเช่นหว่างวันฮวาน) ในกิจกรรมของสันนิบาตเยาวชนปฏิบัติเวียดนาม แต่เป็นแค่เพียงสมาชิกธรรมดาๆ คนหนึ่งเท่านั้น ทว่าเมื่อเปรียบเทียบหว่างวันฮวาน (๑๙๐๕-๑๙๙๑) กับโจโจ้วก๊วกแล้ว จะพบว่าทั้ง ๒ คนต่างก็เคยผ่านการฝึกฝนที่ประเทศจีน และอายุก็ต่างกันแค่ประมาณ ๒ ปี^{๔๐} ความแตกต่างระหว่าง ๒ คนนี้คือ โจโจ้วก๊วกเกิดที่บ้านใหม่ จังหวัดนครพนม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ส่วนหว่างวันฮวานมาถึงแผ่นดินสยามครั้งแรกเมื่อปลายเดือนพฤษภาคม ๑๙๒๘ ความสามารถด้านภาษาไทยคงแตกต่างกันอย่างมาก จากบทสัมภาษณ์ของ แจ่มศรีดังที่เสนอไว้ในตอนที่ ๑.๒ โฮจิมินห์ให้ความสำคัญต่อการใช้ภาษาไทยในการเคลื่อนไหวที่สยามเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ จึงพิจารณาได้ว่า โฮจิมินห์เลือกโจโจ้วก๊วกเป็นเลขาธิการคนแรก ก็เพราะนอกจากจะใช้ภาษาเวียดนามและภาษาจีนได้แล้ว ยังใช้ภาษาไทยได้ดีอีกด้วย นอกจากนี้ เป็นที่เชื่อกันว่า

โฮจิมินห์เคยพบโจโจ้วก๊วกที่จีน และอาจมีความไว้วางใจโจโจ้วก๊วกเรื่อยมาก็เป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม ดังที่จะได้กล่าวต่อไปในตอนที่ ๓.๕ โจโจ้วก๊วกถูกจับกุมเมื่อปลายเดือนมกราคม ๑๙๓๓ และภายใน ๒ สัปดาห์หลังจากถูกจับ ก็สารภาพเรื่องต่างๆ มากมาย ด้วยเหตุนี้ กิจกรรมของพรรคจึงหยุดชะงักไปเป็นเวลาเกือบ ๑ ปี

ตั้งแต่ปีก่อตั้ง พคส. จนถึงช่วงที่เกิดการแตกแยกในปี ๑๙๓๖ นั้น เงินวันเจิ้น ซึ่งถูกขนานนามว่า “อาจันผมหงอก” เพราะแพ้มันนั้นคือบุคคลที่มีบทบาทสำคัญสูงสุดภายใน พคส. เงินวันเจิ้นก็เช่นเดียวกับหว่างวันฮวานและเลเหม่งหังจิงห์ กล่าวคือ หลังจากรับการฝึกฝนจากโฮจิมินห์เมื่อปี ๑๙๒๖ ที่เมืองกวางเจ้ออันเป็นเมืองเอกของมณฑลกวางตุ้งแล้ว ก็ถูกส่งตัวมายังสยาม^{๔๑} และจากบันทึกความทรงจำของเลเหม่งจิงห์ มีเนื้อความระบุไว้ว่า หลังจากรับการส่งตัวไปสยามได้ถูกกำหนดแล้ว เขาก็ออกเดินทางจากกวางเจ้อไปสยามพร้อมกับสหายอีกคนหนึ่งในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๒๗^{๔๒} ชื่อของสหายคนดังกล่าวนี้ไม่ได้ถูกระบุอย่างชัดเจน แต่มีความเป็นไปได้สูงว่าคือเงินวันเจิ้น ดังที่จะกล่าวต่อไปในบทที่ ๕ และ ๖ ในปี ๑๙๓๔-๑๙๓๕ เงินวันเจิ้นอยู่ในตำแหน่งระดับสูงสุดของ พคส. ในขณะนั้น แต่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับหลี่ฟูกมิงห์ ซึ่งเป็นผู้แทนพิเศษที่องค์การคอมมิวนิสต์สากลส่งมาสยามเมื่อปลายปี ๑๙๓๕ และเงินวันเจิ้นได้ถูกขับออกจากพรรคต่อมาเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๑๙๓๖ ก็ถูกทางการจับกุมที่ขอนแก่น หลี่ฟูกมิงห์ได้ตั้งเลเหม่งหังจิงห์ให้ดำรงตำแหน่งสูงสุดและเริ่มการเคลื่อนไหว แต่เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๑๙๓๖ ฝ่ายบริหารของ พคส. ซึ่งรวมทั้ง ๒ คนนี้ก็ถูกจับกุม กล่าวได้ว่าความแตกแยกของบุคคลากรระดับสูงใน พคส. ที่เป็นชาวเวียดนามตั้งแต่ปลายปี ๑๙๓๕ ถึงต้นปี ๑๙๓๖ และการที่หลี่ฟูกมิงห์และเลเหม่งหังจิงห์ถูกจับกุมหลังจากนั้น ไม่นาน คือสาเหตุที่ทำให้พลังอำนาจเชิงบุคคลของชาวเวียดนามใน พคส. ตกต่ำลงอย่างรวดเร็ว

เป็นที่เชื่อว่า ก่อนที่เงินวันเจิ้นจะได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบ

ขอบด้านองค์กรรุ่นแรกของ พคส. เมื่อเดือนเมษายน ๑๙๓๐ เงินวันเงิน
เคยเคลื่อนไหวอยู่ในลาว และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็น
ส่วนใหญ่^{๔๑}

อาจมีทัศนะที่มองว่า คนแค่ ๔ คนในการประชุมก่อตั้ง พคส.
ซึ่งรวมโฮจิมินห์แล้วด้วยนั้น เป็นจำนวนที่น้อยเกินไปสำหรับการประชุม
ใหญ่เพื่อก่อตั้งพรรค แต่เมื่อพิจารณาจากจำนวนคนที่เข้าร่วมการประชุม
สมัชชาเพื่อก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เมื่อเดือน
ธันวาคม ๑๙๔๒ ซึ่งมีแค่สิบกว่าคน หรือเมื่อเทียบกับจำนวนผู้เข้าประชุม
สมัชชา พคท. ครั้งที่ ๓ ซึ่งมีประมาณ ๒๐ คนแล้ว ก็พิจารณาได้ว่า
จำนวนผู้เข้าประชุมก่อตั้ง พคส. ไม่น้อยเกินไป ธง แจ่มศรี ซึ่งเข้าร่วม
การประชุมก่อตั้ง พคท. เมื่อเดือนธันวาคม ๑๙๔๒ เคยถามหลีจี่ซันซึ่ง
ควบคุมการเตรียมงานประชุมก่อตั้ง พคท. หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ว่า
ทำไมผู้เข้าร่วมประชุมก่อตั้งพรรคจึงมีแค่สิบกว่าคน และได้รับคำตอบว่า
เพราะตอนนั้นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มีน้อย คือ ประมาณ ๑๐๐ ถึง
๒๐๐ คน^{๔๒} กล่าวอีกนัยคือ ที่การประชุมก่อตั้ง พคท. อัตราส่วนของ
ตัวแทนที่ได้รับเลือกเข้ามาจากจำนวนสมาชิกพรรค คือ ๑ ใน ๑๐

“รายงาน” ที่จัดทำเพื่อเสนอองค์การคอมมิวนิสต์สากลตั้งที่
กล่าวถึงมาบ้างแล้วก่อนหน้านี้ ระบุเหตุการณ์ภายหลังการประชุมสมัชชา
ผู้แทนครั้งที่ ๓ ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ไว้ด้วย

ตาม “รายงาน” ฉบับคำแปลภาษาฝรั่งเศสชิ้นนี้ ในหัวข้อ “A.
สภาพของคอมมิวนิสต์ชาวจีนในสยาม” มีข้อความระบุว่า ในเดือน
มิถุนายน ๑๙๓๐ สำนักงานเลขาธิการภาคพื้นตะวันออกขององค์การ
คอมมิวนิสต์สากลส่งผู้แทนไปปฏิบัติงานในสยาม ผู้แทนคนนี้เป็นผู้
ประสานให้รวมองค์กรพรรคคอมมิวนิสต์ที่ก่อตั้งขึ้นในภาคตะวันออกเฉียง
เหนือของสยามโดยคนเวียดนามเข้ากับคณะกรรมการสยาม (ของ
คนจีน) และมีมติเรื่องต่อไปนี้เป็น “ก. ผนวกพรรคของคนจีนกับ
คนเวียดนามเข้าด้วยกัน ข. พรรคใหม่ต้องได้รับการชี้แนะจากคณะ
กรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายาในระยะหนึ่ง ค. ต้องสร้าง

ศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์สยามโดยเร็ว” การผนวกรวมเสร็จสิ้น
ลงในเดือนกันยายน และสหราชอาณาจักร ๒ คนได้ถูกเลือกขึ้นมา
เป็นกรรมการกลาง พคส. โดยเหตุนี้ พคส. ได้เข้าสู่ยุคใหม่แล้ว^{๔๓}
ส่วน “รายงาน” ดังที่ปรากฏในหัวข้อ “B. สภาพของคอมมิวนิสต์
ชาวจีนในสยาม” เนื้อความภาษาจีนของส่วนนี้ระบุไว้ด้วยว่า
ในเดือนพฤษภาคม ๑๙๓๐ ผู้แทนสำนักเลขาธิการภาคพื้นตะวันออก
ก็เดินทางไปอุดร รายงานสภาพการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ของ
พรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ (พรรคคอมมิวนิสต์มลายา) และ
มีคำสั่งว่าด้วยแผนการรวมพรรคของคนจีนกับคนเวียดนาม ในเดือน
กันยายนตัวแทนจากทั้ง ๒ พรรคก็ประชุมตกลงกันและผนวกรวมเป็น
พรรคเดียวกันเสร็จสิ้น^{๔๔}

เมื่อพิจารณาเนื้อความใน “รายงาน” จะพบว่ามีบางจุดที่ขัดแย้ง
กันอยู่ และสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือ เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ใน “รายงาน”
โดยเฉพาะเรื่องวันเดือนปีนั้น ไม่อาจเชื่อถือได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะกล่าวใน
ตอนที่ ๓.๒ ต่อไป เช่น ข้อความส่วนที่ระบุว่า การประชุมผู้แทนครั้งที่
๒ มีขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคมปี ๑๙๓๒ นั้นมีความคลาดเคลื่อน ข้อมูล
ที่ถูกต้องคือ การประชุมดังกล่าวมีขึ้นเมื่อต้นเดือนกันยายนปี ๑๙๓๒
เป็นต้น

ระหว่าง “รายงาน” กับบันทึกความทรงจำของหวางวันฮวานและ
อู๋จื่อจื่อ มีคำอธิบายที่ขัดแย้งกันอยู่เกี่ยวกับกระบวนการก่อตั้ง พคส.
ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ของพรรค
คอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ ในการทำความเข้าใจคำอธิบายทั้ง ๒ ด้าน
นี้ให้เกิดความสอดคล้อง อาจตีความได้ ๒ แง่คือ การเดินทางเยือนอุดร
ของตัวแทนสำนักเลขาธิการภาคพื้นตะวันออกแห่งองค์การคอมมิวนิสต์
สากลซึ่ง “รายงาน” ระบุว่าเกิดขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคมหรือมิถุนายน
ปี ๑๙๓๒ นั้น อาจตีความได้ว่า หมายถึงการที่โฮจิมินห์เดินทางเยือน
อุดรในเดือนมีนาคมหรือเมษายนปี ๑๙๓๐ หรืออีกแง่หนึ่งคือ ผู้ที่
เดินทางเยือนอุดรไม่ใช่ผู้แทนจากองค์การคอมมิวนิสต์สากลแต่เป็น

เจิ่นวันเจิ่น ซึ่งเป็นคนเวียดนามผู้รับผิดชอบด้านการจัดตั้งของ พคส. และเข้าร่วมการประชุมครั้งที่ ๓ ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ เจิ่นวันเจิ่นเดินทางไปอุดรและรายงานสภาพของการประชุมครั้งที่ ๓ และให้คำชี้แนะเกี่ยวกับการรวมพรรคของคนจีนและคนเวียดนามเข้าด้วยกัน

เชิงอรรถ

^b Sophie Quinn-Judge, *Ho Chi Minh : The Missing Years 1919-1941*, University of California Press, 2003, Berkeley, CA pp. 126-127. หลังจากนั้น โฮจิมินห์พำนักอยู่ในสยามระหว่างเดือนมีนาคมถึงเมษายน ๑๙๓๐ เท่าที่ผู้เขียนสืบค้นและศึกษาโดยละเอียด พบว่า คือ เอกสารข้อมูลในหอจดหมายเหตุแห่งชาติของไทยที่เกี่ยวกับการพำนักอยู่ในสยามของโฮจิมินห์มี ๒ ชุด ชุดแรกคือ เอกสารที่โรเจอร์ โมกราสต์ (Roger Maugras) อัครราชทูตฝรั่งเศสประจำสยามเขียน ลงวันที่ ๑๕ เมษายน ๑๙๓๒ ส่งถึงเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศของสยาม โดยแจ้งเรื่องเลเหิงฟง (Lê Hồng Phong ; 1902-1942) มาสยาม (หมายเลข ๕๑/๓๒/A) เอกสารนี้เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสแสดงความวิตกว่า “เลเหิงฟงอาจถูกองค์การคอมมิวนิสต์สากลส่งมายังสยามในฐานะผู้สืบทอดภารกิจต่อจากเหิงย่น อ้ายก๊วก (โฮจิมินห์) ผู้เคยมาสยามก่อนหน้านี้และก่อการเคลื่อนไหวเพื่อปฏิวัติอินโดจีน ใจความสำคัญของเอกสารดังกล่าวคือ เลเหิงฟงถือหนังสือเดินทางที่สถานกงสุลจีนประจำกรุงปารีสออกให้เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๑๙๓๑ เดินทางโดยเรือจากสิงคโปร์มาถึงสยามในวันที่ ๙ มีนาคม ๑๙๓๒ หลังจากอยู่ในกรุงเทพฯ ๙ วัน ก็แสวงหาเป็นออกเดินทางโดยเรือมุ่งสู่ฮ่องกงเมื่อเวลา ๑๖ นาฬิกาของวันที่ ๑๘ มีนาคม แต่อันที่จริงได้นั่งรถยนต์ออกไปข้างนอกกับคนจีนอายุน้อย ๒ คน และไปพักที่บ้านของหลวงพิจารณซึ่งเป็นคนเชื้อสายเวียดนาม วันรุ่งขึ้นก็มีเรือมารับ และเดินทางผ่านคลองรังสิตไปยังเกาะใหญ่ใกล้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ออกสู่อแม่ น้ำเจ้าพระยา จากนั้นเป็นไปได้ว่าเขาไปที่บ้านดงในจังหวัดพิจิตรซึ่งเป็นพื้นที่ที่เคยพำนักก่อนจะไปจีนและรัสเซีย และอาจไปที่อุดรด้วย เนื่องจากมีเงินทุนมากพอและเป็นที่น่าเชื่อถือที่ได้รับปัญหามาจากมอสโกด้วย จึงเกรงว่าเขาอาจก่อจลาจลครั้งใหม่จากทางฝั่งสยามสู่อินโดจีน เหิงย่นอ้ายก๊วกซึ่งเป็นผู้ดำเนินภารกิจคนก่อนหน้าเขา เคยมาสยาม ๒ ครั้ง คือในปี ๑๙๒๙ และ ๑๙๓๐ ครั้งแรกนั้นอยู่ที่อุดร ๙ เดือนและเตรียมนโยบายเพื่อการเคลื่อนไหวต่อต้านของอันนัม ส่วนครั้งที่ ๒ ถือหนังสือเดินทางที่สถานกงสุลจีนในสิงคโปร์ออกให้ เดินทางเข้าสยามไปที่อุดร และดำเนินการให้บรรดาแกนนำจลาจลคนใหม่ๆ ลอบเข้าไปในอันนัม ข้าหลวงใหญ่อินโดจีนฝรั่งเศสได้ทราบว่เลเหิงฟงซึ่งเป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนและเป็นตัวแทนจากองค์การคอมมิวนิสต์สากลปรากฏตัวในหมู่ชาวอันนัมที่อยู่ในสยาม จึงร้องขอให้อัครราชทูตประจำ

สยามไปพบเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงมหาดไทยของสยาม เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอันนัมกับสยาม และให้ร่วมกันสืบสวนจับกุมเลเหิงฟง อีกทั้งให้ดำเนินมาตรการกีดกันการเคลื่อนไหวที่เกี่ยวกับอินโดจีน ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกสำหรับการสืบสวน จึงได้แนบภาพถ่าย ๖ ภาพมาพร้อมกับแฟ้มเกี่ยวกับบุคคลผู้นี้ด้วย” (หอจดหมายเหตุแห่งชาติของไทย (จากนี้จะย่อว่า “หจช.”) (๒) กต.๒.๑.๒/๔) เอกสารชุดต่อไปที่มีชื่อเหิงยน อ้ายก๊วกปรากฏคือ เอกสารของเดือนมิถุนายน ๑๙๓๓ ข้อมูลจากอุปัชฌาย์ การของเนเธอร์แลนด์ประจำสยาม ที่ส่งถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสยามลงวันที่ ๙ มิถุนายน ๑๙๓๓ ระบุว่า ทางเนเธอร์แลนด์ได้ร่วมมือกับหัวหน้าแผนกการเมืองฝ่ายสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมสิงคโปร์ในการติดตามร่องรอยของตน มะละกา ซึ่งไม่พบที่แนวหลังจากถูกจับกุมที่ฮ่องกง เมื่อเดือนตุลาคม ๑๙๓๒ และถูกเนรเทศในวันที่ ๑๐ พฤศจิกายนปีเดียวกันที่ ฮ่องกงโดยไม่ถูกส่งฟ้อง การติดตามจนถึงตอนนี้ยังไม่พบร่องรอยใดๆ หรืออาจเป็นไปได้ว่าเขาได้เข้ามาสู่สยามโดยเดินทางมาจากสิงคโปร์ในช่วงไม่นานมานี้ หัวหน้าแผนกการเมืองคนเดียวกันได้รับคำสอบถามเกี่ยวกับซุงมันโจ (เหิงยน อ้ายก๊วก) ซึ่งเป็นคนอันนัมด้วย อุปัชฌาย์การผู้นี้สนใจความเป็นไปของซุงมันโจเป็นอย่างยิ่ง โดยก่อนหน้านี้ ในช่วงต้นเดือนมิถุนายน ก็ได้สอบถามไปยังรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของสยามว่ามีข้อมูลเกี่ยวกับซุงมันโจหรือไม่ กระทรวงการต่างประเทศของสยามจึงมีคำสั่งลงวันที่ ๔ มิถุนายนให้กงสุลใหญ่ประจำฮ่องกง (กงสุลใหญ่กิตติมศักดิ์ชาวอังกฤษ) สอบถามสถานที่ปลายทางของการเนรเทศซุงมันโจ (ซึ่งถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๑๙๓๑ และถูกเนรเทศไปจากฮ่องกงในวันที่ ๒๒ มกราคม ๑๙๓๓) อย่างไรก็ตาม ดำรวจ ฮ่องกงเลี้ยงที่จะตอบ และเอกสารจากสถานอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำสยามที่ส่งถึงรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศสยามลงวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๑๙๓๔ ได้แจ้งมาพร้อมทั้งแนบภาพถ่ายมาด้วย โดยระบุว่า เหิงยนอ้ายก๊วกซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์การคอมมิวนิสต์สากลอยู่ที่สยามในระยะ ๒ ปีที่ผ่านมา และอาจจัดตั้งองค์การด้านการโฆษณาลัทธิคอมมิวนิสต์ขึ้นแล้วในหลายพื้นที่ของสยามในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน ๑๙๓๔ อย่างไรก็ตาม ในวันที่ ๘ สิงหาคม อัครราชทูตคนเดียวกันตระหนักว่า เหิงยนอ้ายก๊วกอาจไม่ได้อยู่ในสยามก็เป็นได้ จึงถอนการแจ้งข่าวสารก่อนหน้านั้นเสีย (หจช. (๒) กต.๒.๑.๒/๗).

^๙ หจช. กต.๓๙/๑๒.

^{๑๐} เอกสาร “RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53” ตั้งชื่อหัวข้อ

เรื่องว่า “รายงาน” เนื้อหาของเอกสารนี้เป็นการรายงานสถานการณ์สยามและกิจการของ พคส. โดยเขียนด้วยอักษรจีนตัวเล็กละเอียดียบอัดแน่นอยู่บนกระดาษแผ่นเดียว ตัวอักษรบางส่วนของเอกสารภาษาจีนฉบับนี้เลื่อนจางหรือหายไป ทำให้อ่านไม่ได้ แต่เอกสารเนื้อหาเดียวกันที่แปลเป็นภาษารัสเซีย (RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 54-78 และ list 79-103 ซึ่งต่างก็เป็นภาษารัสเซีย และเป็นเอกสารที่ซ้ำกัน) มีตัวหนังสือปรากฏชัดเจนและสามารถอ่านได้ทั้งหมด การอ้างอิงจาก “รายงาน” ตั้งแต่เป็นต้นไป จะเป็นการอ้างอิงที่นำเนื้อหาจากหน้าภาษาจีน (list 53) และคำแปลภาษารัสเซียของหน้านั้นมาประกอบกัน ที่ส่วนท้ายของ “รายงาน” มีข้อความระบุว่า ข้อตกลงที่เห็นพ้องกันเรียบร้อยแล้วระหว่าง พคส. กับคณะชั้นนำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่มีขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๑๙๓๕ ที่มาเก๊า นั้น เขียนแยกทำสำเนาไว้ต่างหาก อย่างไรก็ตาม ไม่พบร่างมติการประชุมที่เป็น “สำเนา” ดังกล่าวในแฟ้มเอกสาร เมื่อพิจารณาจากช่วงเวลาที่มีการจัดทำร่างมติขึ้น และพิจารณาจากเนื้อหาที่ลงใน “รายงาน” แล้ว สันนิษฐานได้ว่า พคส. จัดทำ “รายงาน” นี้ขึ้นก่อนที่จะมีการประชุมร่วมระหว่าง ๒ องค์การในเดือนมีนาคม ๑๙๓๕ และตอนที่มีการประชุมร่วมของ ๒ พรรค “รายงาน” นี้ได้รับการนำเสนอต่อคณะชั้นนำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน จากนั้นคณะชั้นนำนอกประเทศฯ ก็ส่งต่อให้แก่องค์การคอมมิวนิสต์สากลตามที่ตกลงกันระหว่าง ๒ พรรค (หมายถึงข้อตกลงที่ว่าคณะชั้นนำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจะเป็นตัวกลางประสานงานให้ พคส. ติดต่อกับองค์การคอมมิวนิสต์สากลได้ จนกว่า พคส. จะสามารถติดต่อโดยตรงได้เอง) “รายงาน” ฉบับที่แปลเป็นภาษารัสเซียระบุว่า วันที่แปลเอกสารคือวันที่ ๓ มกราคม ๑๙๓๖.

^{๑๑} หอจดหมายเหตุกลาง, หอจดหมายเหตุกวางตุ้ง, *ดัชนีรวมแฟ้มเอกสารประวัติศาสตร์การปฏิวัติกวางตุ้งกวางซี ๑๙๒๑-๑๙๓๖*, มิถุนายน ๑๙๘๖, น. ๒๖๙.

^{๑๒} RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53, 65-66.

^{๑๓} นสพ. *ฮั่วเชียวเยอะเป่า* (華僑日報) ฉบับวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๑๙๒๙ หลังจากการนัดหยุดงานประสบความสำเร็จแล้ว เอกสารที่ส่งมาจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๑๙๒๙ ถึงคณะกรรมการพิเศษในสยาม วิจัยการขึ้นการหยุดงานที่โรงเลื่อยครั้งนี้ว่า การเคลื่อนไหวนี้ไม่ได้เกิดจากเจตนากรรมหรือความตั้งใจของกรรมกรจำนวนมาก แต่เป็นการฝันเคลื่อนไหวโดยคนเพียงส่วนเดียว และเนื่องจากตัวแทนกรรมกรไม่ใช่คนที่

กรรมกรเลือกขึ้นมาด้วยตนเอง เหล่ากรรมกรจึงหันไปให้ความร่วมมือกับนายทุน
จับตัวแทน ในกรณีพิพาทด้านแรงงาน ทางพรรคควรจะโฆษณาชี้แนะเท่านั้น และ
ปล่อยให้กรรมกรจัดการเรื่องข้อพิพาทนั้นกันเอง (หจช. ร.๗ ม.๑๘/๑).

๑๒ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53, 66.

๑๓ หจช. ร.๗ ม.๑๘/๑, ร.๗ ม.๑๘/๑๒; นสพ. *Bangkok Times* ฉบับวัน
ที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๑๙๒๙.

๑๔ หจช. ร.๗ ม.๑๘/๑.

๑๕ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53, 66.

๑๖ คำแปลเป็นภาษาไทยโดยรัฐบาลใช้ชื่อหัวข้อว่า “ฉบับร่างแยกประเภท
การปกครองและเศรษฐกิจของสยามกับวิธีการของสมาคม” ส่วนการยึดเอกสาร
ได้ใน ๒ จุดนั้น จุดแรกคือ ยึดได้จากครูสตรีของโรงเรียนสตรีเผยหัว ในกรุงเทพฯ
เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๑๙๓๐ (หจช. ร.๗ ม.๑๘/๑๒) จุดที่ ๒ คือยึดได้จากเสา
(หวอดตุง) และแก๊งเห็ดดิน (ดั่งไถเทวียน) ซึ่งทั้งคู่ถูกจับกุมที่สถานีรถไฟหัวลำโพงเมื่อ
วันที่ ๒ มิถุนายนปีเดียวกัน (หจช. ร.๗ ต.๑/๒๔) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวทรงอ่านเอกสารที่ยึดได้และมีพระราชวินิจฉัยว่าเอกสารนี้ทำขึ้นด้วย
ฝีมือคนที่มีความรู้ เพราะเนื้อความเขียนได้ดี ทรงเกรงว่าเมื่อถูกนำไปโฆษณา
เผยแพร่แก่ชาวไร่ชาวนาสยามแล้ว คงจะมีคนเชื่อถือไม่น้อย อีกทั้งทรงห่วง
พระทัยที่เอกสารดังกล่าวผลิตขึ้นในสยาม หากไซ้ในจีนไม่ จึงทรงแจกเอกสารนี้
ให้แก่เสนาบดีทุกคนเพื่อให้เข้าใจสภาพที่แท้จริงของการโฆษณาชวนเชื่อลัทธิ
คอมมิวนิสต์ในสยาม (หจช. ร.๗ ม.๑๘/๑๒, หจช. ส.ป.๒.๔๗/๑๘๗).

๑๗ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53, 66-67. เนื้อหาของ
“รายงาน” ที่เป็นเอกสาร RGASPI นี้ มีส่วนที่ไม่สอดคล้องกับบันทึกของอู๋จื้อจือ
ที่นำมาอ้างอิงในตอนที่ ๑.๒ และตอนที่ ๑.๓ และบทสัมภาษณ์ธง แจ่มศรี เช่น
จำนวนตัวแทนของคณะกรรมการสยามที่เข้าร่วมการประชุมสมัชชาครั้งที่ ๓
ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ และเรื่องการถูกจับกุมหรือไม่ถูกจับกุม
เป็นต้น.

๑๘ เอกสารเรื่อง “La Situation du Siam” จาก พคส. ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม
๑๙๓๔ ซึ่งถูกส่งให้แก่กองกิจการคอมมิวนิสต์สากลนั้น ระบุว่า วันจัดประชุมสมัชชา
ผู้แทนทั่วประเทศครั้งที่ ๓ ของ พคส. คือวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๑๙๓๔ (RGASPI
Fond 495, opis 16, delo 51, list 4).

๑๙ นอกจาก “สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่ง
ประเทศไทย” ตามที่อ้างอิงไปก่อนหน้านี้ก็ยังมีบทสัมภาษณ์แบบละเอียดที่ถอด

บทสัมภาษณ์แล้วแต่ไม่ได้นำออกเผยแพร่อยู่อีกด้วย ในงานวิจัยนี้ เมื่ออ้างถึง
ส่วนที่ไม่ได้นำออกเผยแพร่นั้น จะระบุว่า “สัมภาษณ์ธง แจ่มศรี (ข)”.

๒๐ อาจารย์เชาวน์ พงษ์พิชิต (เกิด พ.ศ. ๒๔๖๗ ที่กรุงเทพฯ, เข้าเป็น
สมาชิก พคส. ในเดือนเมษายน ๑๙๔๑, นามปากกา “ชาญ กรัสนัยบุระ”)
เป็นนักวิจัยประวัติศาสตร์การเมือง ซึ่งผู้เขียนมักจะสอบถามข้อมูลอยู่เป็นประจำ
อาจารย์เชาวน์เป็นบุคคลที่มีอุปนิสัยตรงๆ โดยเนื้อแท้ และนำเลื่อมใสอย่าง
หาได้ยากยิ่ง แม้แต่หลังจาก พคท. สลายลงแล้ว ก็ยังคงยึดมั่นในอุดมการณ์
และจรรยาแห่งลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ตนเองมีมาตั้งแต่เยาว์วัย ในหนังสือ “ลูกจีน
รักชาติ” อาจารย์เชาวน์กล่าวถึงโอหยางฮุยไว้หลายครั้งด้วย โอหยางฮุยเริ่ม
สังกัดสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์สยาม และเคลื่อนไหวในฐานะสมาชิกพรรค
คอมมิวนิสต์ที่กรุงเทพฯ ในช่วง ๑๙๓๕-๑๙๓๙ และในปี ๑๙๓๙ ก็เดินทางไป
จังหวัดหยานอันของจีน ปัจจุบันอาศัยอยู่ในกรุงปักกิ่ง (บันทึกความทรงจำของ
โอหยางฮุยที่ผู้เขียนและเจิ้งเจิ้งร่วมกันบรรณาธิกร มีกำหนดจะตีพิมพ์เผยแพร่
เป็นรูปเล่มต่อไป) ทั้งนี้ ประวัติ พคส. และ พคท. ที่เผยแพร่อย่างเป็นทางการนั้น
ไม่มี มีแต่ประวัติศาสตร์โดยสังเขปของ พคท. ที่วิรัช อังคदार (พ.ศ. ๒๔๖๔-
๒๕๔๐; หรือที่รู้จักกันในชื่อ “จางหยวน”) ซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดคนหนึ่งของ พคท. ได้
กล่าวไว้ที่ศูนย์กลางพรรคในจังหวัดน่าน แก่สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย
๑๒-๑๓ คนที่อยู่ในยุโรปในช่วงทศวรรษ ๑๙๗๐ นั้น (สัมภาษณ์ “ป้าผึ้ง” หรือ สมพร
อังคदार, ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่กรุงเทพฯ) ตีพิมพ์ออกมาในชื่อ “ประวัติ
และบทเรียนบางประการของพรรคเรา”. ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยใช้ชื่อผู้เขียนว่า
“ธ. เพียรวิทยา”.

๒๑ หว่างวันฮวาน, *หยาดหนึ่งในมหาสมุทร* : บันทึกความทรงจำการ
ปฏิวัติของหว่างวันฮวาน, สำนักพิมพ์เจียฟางจุน, ปักกิ่ง, ๑๙๘๗ (ฉบับภาษาจีน).
หนังสือเล่มเดียวกันฉบับภาษาอังกฤษคือ Hoang Van Hoan, *A Drop in
the Ocean : Hoang Van Hoan's Revolutionary Reminiscences*, Foreign
Languages Press, Beijing, 1988 นอกจากนี้ก็มีฉบับแปลภาษาไทยโดย
ทั้งนี้ เมื่องานวิจัยชิ้นนี้อ้างอิงหนังสือฉบับภาษาอังกฤษ จะระบุว่า “บันทึกความ
ทรงจำของหว่างวันฮวานฉบับภาษาอังกฤษ”.

๒๒ เนื้อความในหนังสือ *Con Ngoi va Con Duong* โดยเชินตุง (อ้าง
แล้ว) น. ๑๑๕-๑๒๒ (ในฉบับภาษาไทย ตรงกับ น. ๑๐๙-๑๑๔) ระบุถึงการ
ก่อตั้งสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนามประจำสยามโดยให้ตุงเมาที่สยามในปี
๑๙๒๕ นอกจากนี้ เลขานุการประจำองค์กรเดียวกันนี้ที่บ้านดงคือหวอดตุง.

๒๓ ดังที่จะกล่าวต่อไปในบทที่ ๒ ดังไถเทวียนและหวอตุ่งซึ่งเดินทางกลับมาจากจีนถูกจับกุมที่สถานีหัวลำโพงเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๑๙๓๐ ดังนั้น การที่ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ จึงไม่ได้มีสาเหตุมาจากการถูกจับกุม.

๒๔ ดังที่จะกล่าวต่อไปในตอนที่ ๖.๒ (บทที่ ๖) ในปี ๑๙๓๖ ความกังวลนี้ กลายเป็นความจริงขึ้นมา กล่าวคือ คอมมิวนิสต์ชาวเวียดนามในสยามแตกแยกกันในช่วงท้าย.

๒๕ เนื่องจากดังไถเทวียนถูกจับกุมวันที่ ๒ มิถุนายน ๑๙๓๐ (พ.ศ. ๒๔๗๓) จึงเป็นไปได้ว่า การที่ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมนั้น มีเหตุผลอื่น หรืออาจเป็นเพราะช่วงเวลาของการประชุมนี้ ไม่ใช่เดือนเมษายน ๑๙๓๐ ตามที่เอกสารนี้ระบุ แต่เป็นช่วงเวลาหลังจากที่ดังไถเทวียนถูกจับ คาดว่าคงจะเป็นอย่างไรอย่างหนึ่งดังกล่าว

๒๖ องค์การพรรคคอมมิวนิสต์ของลาวสังกัดพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ไม่ได้สังกัดคณะกรรมการภูมิภาคอุดรของ พคส. (อ้างแล้ว, บันทึกความทรงจำของ หลวงวันฮวาน, ฉบับภาษาอังกฤษ, น. ๖๒).

๒๗ ดังที่จะกล่าวต่อไปในตอนที่ ๕.๓ (บทที่ ๕) บิ๊ก (เทียน) เข้า พคส. ในปี ๑๙๓๔ ต่อมาได้ถูกส่งไปยังมอสโก และเป็นบุคคลที่เข้าร่วมการประชุมองค์การคอมมิวนิสต์สากลครั้งที่ ๗ โดยใช้ชื่อว่า "รัตนะ".

๒๘ เลียงอ่านของชื่อโรงแรมว่า "ตุนกี" (順記) เป็นการออกเสียงตามสำเนียงจีนถิ่นไหหลำ โรงแรมตุนกีดำเนินกิจการเรื่อยมาจนถึงทศวรรษ ๑๙๙๐ ปัจจุบัน ที่ตั้งของโรงแรมตุนกีได้กลายเป็นช่องถนนสำหรับขึ้นทางด่วน.

๒๙ นอกเหนือจากส่วนที่เป็นตัวเน้น อ้างอิงแล้วจาก "สัมภาษณ์ธง แจ่มศรี เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย", น. ๗๓. ส่วนที่ทำตัวเน้น อ้างอิงแล้วจาก "สัมภาษณ์ธง แจ่มศรี (ข)".

๓๐ ไซจู่อิน (๑๙๑๐-๑๙๖๙, ประสบเคราะห์กรรมเสียชีวิตในช่วงการปฏิวัติทางวัฒนธรรมของจีน) เป็นคนแต่เกิดในครอบครัวหม้อจิ้น มารดาถึงแก่กรรมตั้งแต่ยังเล็ก และกลายเป็นลูกบุญธรรมตอนอายุ ๑ ขวบ ตอนอายุ ๑๔ ปีเข้าเรียนที่คุนยฝักหัดครูในเครือโรงเรียนสตรีที่ ๑ ประจำเมืองเฉิงไห่ ไก่ลี่เมืองซัวเถา ในเดือนมีนาคม ๑๙๒๕ กองกำลังปฏิวัติแห่งชาติประสบชัยชนะในการบุกคืบด้านตะวันออก ไซจู่อินได้รับอิทธิพลจากการป่าวประกาศโฆษณาของกองกำลังตะวันออกดังกล่าว เหตุการณ์วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๑๙๒๕ ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวรักชาติต่อต้านจักรพรรดินิยมขึ้น ในเดือนกรกฎาคม ช่วงที่มีการก่อตั้งกลุ่มสนับสนุนการทูตขึ้นหลายแห่งในเมืองเฉิงไห่ มีการจัดงานกิจกรรม

อย่างคึกคักเพื่อระดมเงิน เช่น งานออกร้านขายสินค้าเย็บปักถักร้อยของนักเรียนหญิง เพื่อหาเงินไปช่วยเหลือกรรมกรที่นัดหยุดงาน ไซจู่อินรับผิดชอบด้านการติดต่อประสานงานกิจกรรม และด้วยการโฆษณาของกลุ่มสนับสนุนการทูตของพลเมืองเฉิงไห่และการติดต่อเชื่อมโยง หยางจื่อหุนและอู๋จื่อจื่อก็ได้มาร่วมงานด้วย ไซจู่อินจึงได้รู้จักกับอู๋จื่อจื่อ ในเดือนธันวาคม ๑๙๒๕ ไซจู่อินเข้าเป็นสมาชิกสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์จีนผ่านการแนะนำของลูกพี่ลูกน้อง และในเดือนมกราคม ๑๙๒๖ ก็เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งขณะนั้นอายุ ๑๕ ปี เดือนมกราคม ๑๙๒๖ เต็งอิงเซา (๒๔๔๗-๒๕๓๕, ภริยาโจวเอินไห่) ซึ่งรับผิดชอบกิจกรรมสตรีของคณะกรรมการพิเศษเฉาเหมยแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน ได้อธิบายให้ความรู้แก่ไซจู่อินและเพื่อนพ้องเกี่ยวกับชนชั้นตลอดจนการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรี ไซจู่อินกับพวกประทับใจเรื่องราวที่ได้ฟัง และมุ่งมั่นอุทิศตนให้แก่การจัดตั้งองค์การนักเรียนและองค์กรสตรี เดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๒๖ คณะกรรมการพรรคประจำเมืองซัวเถาให้ไซจู่อินย้ายโรงเรียนไปสู่โรงเรียนฝักหัดครูสตรีซัวเถาตามที่เต็งอิงเซาเสนอและให้ดำเนินการขยายกลุ่มและองค์กรสตรีด้วยการชักนำของเต็งอิงเซา ไซจู่อินหาสมาชิกเข้ากลุ่มได้ ๔ คน และได้ก่อตั้งหน่วยสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ขึ้นในโรงเรียนเดียวกันโดยที่ตัวเองเป็นเลขาหน่วย เดือนเมษายน ๑๙๒๖ มีการเลือกตั้งกรรมการเยาวชนคอมมิวนิสต์ประจำเมืองซัวเถา อู๋จื่อจื่อเป็นเลขาธิการกลุ่มประจำเมือง ไซจู่อินได้รับเลือกเป็นกรรมการสำรอง เดือนกรกฎาคม ๑๙๒๖ ไซจู่อินเข้าร่วมการประชุมสมัชชาผู้แทนสหพันธ์นักเรียนมณฑลกวางตุ้ง ภายหลังการประชุมดังกล่าวก็แต่งงานกับอู๋จื่อจื่อ ต่อมาในเดือนกันยายน ๑๙๒๖ สองสามีภรรยาถูกคณะกรรมการสันนิบาตมณฑลกวางตุ้งส่งตัวไปประจำที่คณะกรรมการพื้นที่อำเภอไห่เฟิง-ลู่เฟิง อู๋จื่อจื่อเป็นเลขาธิการคณะกรรมการพื้นที่ ส่วนไซจู่อินเป็นเลขาธิการคณะกรรมการสตรีทั้งพรรคและสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ประจำพื้นที่ หลังการยึดอำนาจโดยเจียงไคเช็คเดือนเมษายน ๑๙๒๗ ในวันที่ ๑ พฤษภาคมปีเดียวกันประชาชนไห่เฟิงลู่เฟิงก็ลุกฮือขึ้นต่อต้านและจัดตั้งรัฐบาลปฏิวัติ แต่ก็ถูกโค่นล้มไปในวันที่ ๙ พฤษภาคม ไซจู่อินซึ่งกำลังตั้งครรถ์อยู่ก็เข้าร่วมด้วยหลังจากพ่ายแพ้แล้ว ก็ร่วมดำเนินการกับฝ่ายชักนำของพรรคต่อไป แต่เนื่องจากตั้งครรถ์อยู่ จึงไม่ค่อยสะดวกนัก เดือนกรกฎาคม ๑๙๒๗ ไซจู่อินลอบกลับไปเฉิงไห่ เดือนธันวาคม ๑๙๒๗ การลุกฮือที่กวางโจว (กวางเจา) ล้มเหลว ที่มณฑลกวางตุ้งเกิดปฏิกริยาเหี้ยมขาว และการติดต่อสัมพันธ์ของไซจู่อินกับพรรคก็ขาดสะบั้นลง อู๋จื่อจื่อถูกประกาศตามล่าตัว สองสามีภรรยาพาลูกเล็ก

(ไซเคิง) มุ่งสู่กรุงเทพฯ ในเดือนมกราคม ๑๙๒๘ (บันทึกชีวประวัติชาวจีนพื้นทะเลคืนถิ่นจากประเทศไทย, เล่ม ๒, สำนักพิมพ์จกั้วหัวเจียว, ปักกิ่ง, ๑๙๙๑, น. ๑๔๗-๑๕๕, และฝ่ายองค์กรกรรมการจังหวัดอุยโจวพรรคคอมมิวนิสต์จีนและคณะ, เอกสารประวัติศาสตร์องค์กรพื้นที่เขตอุยหยางมณฑลกว๋างตุ้งแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน ๑๙๒๒-๑๙๔๙, สำนักพิมพ์ประวัติศาสตร์พรรคคอมมิวนิสต์จีน, ปักกิ่ง, ๑๙๙๖, น. ๒๘).

๓๑ ตามรายงานของหนังสือพิมพ์ ตอนที่อุจื้อจื้อถูกจับกุมวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๑๙๓๐ เขาใช้ชื่อว่าซิวเกียมเส็ง ลงเรือเข้ามายังสยามกับภรรยาเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๑๙๒๘ (นสพ. Bangkok Times ฉบับวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๑๙๓๐) อุจื้อจื้อเป็นคนแต่จิว เกิดเมื่อปี ๑๙๐๕ ในสมัยที่เรียนโรงเรียนประถมตอนปลายในถิ่นบ้านเกิด เคยสนับสนุนขบวนการ ๔ พฤษภาคม จึงพร้อมใจร่วมกับพวกพ่อจืดตั้งคณะกรรมการนักเรียนขึ้นในเดือนพฤษภาคม ๑๙๑๙ หลังจากจบการศึกษาประถมตอนปลายก็เป็นครูที่โรงเรียนประถม ในช่วงฤดูร้อนปี ๑๙๒๒ เดินทางมาสุริมน้ำจันทบูรเมืองจันทบุรีของสยามซึ่งเป็นพื้นที่ที่พี่ชายอาศัยอยู่ อุจื้อจื้อได้เป็นครูที่โรงเรียนหนานหัว อ่านหนังสือพิมพ์ภาษาจีนฉบับหลักๆ ที่ออกในสยามขณะนั้น เช่น คิวเซ็ง ฮั่วเซียมชินป้อของนายเซียวยุคเสง และในปี ๑๙๒๓ ก็เขียนบทความส่งไปลงหนังสือพิมพ์คิวเซ็งประมาณสัปดาห์ละ ๑ ครั้งโดยใช้ชื่อจริงอุจื้อเจิน (เซ็งเซ็ง) เขากลับจีนในปี ๑๙๒๔ และเข้าเรียนที่โรงเรียนฝึกหัดครูหันชานในเมืองแต้จิ๋ว เนื่องจากเป็นยุคของแนวร่วมสามัคคีที่ ๑ (ระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับคอมมิวนิสต์) จึงเรียนลัทธิมาร์กซ์ และเข้าเป็นสมาชิกสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ในปี ๑๙๒๕ ด้วยการแนะนำของนายเพิงฟาย อุจื้อจื้อเป็นสมาชิกสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์หน่วยพื้นที่เขาชาน (เขตแต้จิ๋วกับซัวเถา) เป็นคนแรก และสร้างหน่วยสาขาขึ้นโดยหาสมาชิกเข้ามาเพิ่ม รายงานของฝ่ายจัดตั้งคณะกรรมการมณฑลกว๋างเจาสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๑๙๒๕ ระบุว่า “ขณะนี้ หน่วยสาขาพิเศษซัวเถามีสมาชิกในกลุ่ม ๓๒ คน ที่อำเภอเจาฮัน, จังหวัดเจียหยาง, อำเภอผู้หนิง, จังหวัดชานโถว (ซัวเถา) มีองค์กรหน่วยสาขาเกิดขึ้นแล้ว คณะกรรมการมณฑลกว๋างเจาเปิดประชุมเมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม และมีมติให้จัดตั้งคณะกรรมการภูมิภาคชานโถว และให้ส่งผู้แทนพิเศษไปบัญชาการ ขณะเดียวกันก็ให้เลี้ยวฉีซิง หยางฉือฮุน และอุจื้อจื้อเป็นกรรมการบริหารภูมิภาค โดยแต่งตั้งให้เลี้ยวฉีซิงเป็นเลขาธิการ ฉือฮุนเป็นฝ่ายโฆษณาควบตำแหน่งฝ่ายชานนาและกรรมกร และอุจื้อจื้อรับผิดชอบด้านนักเรียน” (หอจดหมายเหตุกลาง, หอจดหมายเหตุกว๋างตุ้ง, ประมวล

เอกสารประวัติศาสตร์การปฏิวัติกว๋างตุ้ง ๑๙๒๕ (๑), ๑๙๘๓, น. ๓๒๓) ในวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๑๙๒๕ คณะกรรมการภูมิภาคซัวเถาสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ (คณะกรรมการภูมิภาคซัวเถามณฑลกว๋างตุ้งแห่งสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์จีน) ได้รับการก่อตั้งขึ้น และเปิดประชุมสมัชชาครั้งแรกขึ้นในวันที่ ๘ กันยายน ต่อมาในวันที่ ๑๔ กันยายนก็จัดประชุมสามัญคณะกรรมการภูมิภาคครั้งที่ ๔ อย่างไรก็ตาม วันที่ ๑๖ กันยายน กองกำลังของเงินโจงหมิง ซึ่งเป็นขุนศึกทรงอิทธิพลด้านการทหารที่แตกแยกกับพรรคก๊กมินตั๋งได้บุกเข้าไปที่ซัวเถา บรรดาแกนนำระดับผู้รับผิดชอบในคณะกรรมการภูมิภาคของสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ซัวเถาจึงหลบหนี ทำให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการซัวเถายุคชะงักลง หลังจากที่กองกำลังบุกเข้าซัวเถาแล้ว อุจื้อจื้อกับพวกก็ยังคงอยู่ในซัวเถาและเคลื่อนไหวจนถึงวันที่ ๒๙ กันยายน อุจื้อจื้อรายงานต่อศูนย์กลางสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ ลงวันที่ ๒๒ และ ๒๕ กันยายน โดยใช้ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายกิจกรรมโรงเรียนประจำคณะกรรมการภูมิภาคซัวเถาว่า กลุ่มสนับสนุนการทูตประชาชนกำลังตรวจสอบสินค้าต่ำกว่ามาตรฐาน (หมายถึง สินค้าอังกฤษและญี่ปุ่น) ที่เข้ามาสู่ท่าเรือซัวเถา (สืบเนื่องจากเหตุการณ์เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๑๙๒๕ จึงเกิดการเคลื่อนไหวต่อต้านจักรพรรดินิยม และการเคลื่อนไหวฟื้นฟูอำนาจอิทธิปไตยก่อดำขึ้น กำลังมีการคว่ำบาตรสินค้าจักรพรรดินิยมอังกฤษและญี่ปุ่น) และกำลังชี้้นำให้นัดผลละงาน แต่ก็กำลังเผชิญการกวาดล้างจากเจ้าหน้าที่ด้านการรักษาความมั่นคง (หอจดหมายเหตุกลาง, หอจดหมายเหตุกว๋างตุ้ง, ประมวลเอกสารประวัติศาสตร์การปฏิวัติกว๋างตุ้ง ๑๙๒๕ (๒), น. ๓๙๙-๔๐๓, ๔๔-๔๙) ในรายงานของอุจื้อจื้อที่เสนอต่อศูนย์กลางสันนิบาตลงวันที่ ๒๘ กันยายน ตำแหน่งของอุจื้อจื้อเปลี่ยนเป็นเลขาธิการซัวเถา C.Y. (เลขาธิการคณะกรรมการภูมิภาคซัวเถามณฑลกว๋างตุ้งแห่งสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์จีน) ในรายงานฉบับเดียวกันนี้ระบุว่า พ่อกองกำลังขุนศึกบุกเข้ามาในซัวเถา ก็เปิดฉากปฏิบัติการกวาดล้างในพื้นที่ทันที และเนื่องจากเจ้าของที่ดินชาวเจาฮันยื่นรายชื่อกรรมการบริหารคนสำคัญของสมาคมชาวนาประมาณ ๒๐ กว่าคนให้แก่ปฏิบัติการกวาดล้าง กรรมการบริหารสมาคม ๑๐ กว่าคนจึงหนีสู่ทะเลได้ (หนังสือเล่มเดียวกัน, น. ๖๐) จากรายงานลงวันที่ ๑๙ ตุลาคมที่ใช้ชื่ออุจื้อจื้อและฉือฮุนร่วมกัน มีข้อความระบุว่า จื้อจื้อกับฉือฮุนออกจากซัวเถาวันที่ ๒๙ กันยายน ๑๙๒๕ อุจื้อจื้อกับฉือฮุนมุ่งสู่เซียมหมิง (อะมอย) และไปถึงเซียมหมิงวันที่ ๑๘ ตุลาคม จูโซ่วลิ้ม (ประพันธ์ วีระศักดิ์ หรือ พ. ณ สุโขทัย, สมาชิกสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์) หนีไปทางเซียงไฮ้

โดยทางน้ำกับฟางดำชื่อ หงษ์เม็งหลง (สมาชิกสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์) ไปอยู่ที่ชวเกา ในหลายๆ จุดของรายงานฉบับเดียวกันนี้ ก็มีข้อความระบุถึงอาวุธปืนที่สมาคมสนับสนุนการทูตประชาชนชื่อเข้ามาด้วย (หนังสือเล่มเดียวกัน, น. ๘๘-๘๙, ๙๗) ในรายงานฉบับนี้ มีชื่อของจูโซ่วลิมและหงษ์เม็งหลงปรากฏเป็นครั้งแรกในฐานะสมาชิกคนหนึ่งใน ๑๗ คนของสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ที่สังกัดคณะกรรมการภูมิภาคชวเกาสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ ทำให้ทราบว่า จูโซ่วลิมและหงษ์เม็งหลงซึ่งต่อมาได้ร่วมกันเคลื่อนไหวกับอู๋จื้อจือที่สยามนั้น ต่างก็สังกัดอยู่ในคณะกรรมการภูมิภาคของสันนิบาตเยาวชนเดียวกันกับอู๋จื้อจือในปี ๑๙๒๕ กองทหารของโรงเรียนนายร้อยหวงผู้ที่กวางเจา (กองกำลังพิชิตตะวันออกเพื่อการปฏิวัติประชาชน) ได้ออกมาสู้รบต่อต้านการบุกของกองกำลังขุนศึกเงินโง่งหมิงที่จะยึดครองภูมิภาคแถบหลังตง (ภูมิภาคแถบอำเภอเหมยเซี่ยนและเจาซานทางด้านตะวันออกในมณฑลกวางตุ้ง) กองกำลังเงินโง่งหมิงจึงถอยร่นออกไปจากเจาซานในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ก่อนหน้านั้น คณะกรรมการชวเกาซึ่งตั้งอู๋จื้อจือเป็นเลขาธิการได้เปิดการประชุมเฉพาะกิจขึ้นเมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม และมีมติให้ระเบิดทางรถไฟเจาซาน แย่งอาวุธจากกองกำลังขุนศึกเงิน และติดอาวุธแก่ชาวนา เพื่อคุมแนวหลังของกองกำลังเงินไว้ ในวันที่ ๒ พฤศจิกายน มีการเปิดประชุมเฉพาะกิจ และวางแผนการชุมนุมต้อนรับกองกำลังพิชิตตะวันออกเพื่อการปฏิวัติประชาชน ในการนี้ อู๋จื้อจือเป็นหัวเรือใหญ่ดำเนินการในฐานะเลขาธิการภูมิภาคชวเกา และหงษ์เม็งหลงก็เข้าร่วมด้วย (หนังสือเล่มเดียวกัน, น. ๑๑๙-๑๒๐) ในวันที่ ๑๐-๑๑ พฤศจิกายน ๑๙๒๕ มีการประชุมสมาชิกคณะกรรมการภูมิภาคชวเกาแห่งสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ครั้งที่ ๒ ซึ่งมีผู้เข้าประชุมที่เป็นสมาชิกสันนิบาต ๓๔ คน และสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ๒ คน (รายงานเรื่องนี้ใช้ภาษาลับ โดยเรียกพรรคคอมมิวนิสต์ว่า “มหาวิทยาลัย”, เรียกการประชุมสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ว่า “การประชุมกิจการโรงเรียน”, เรียกหน่วยสาขาว่า “โรงเรียนสาขา” สิ่งที่น่าสนใจคือ เอกสารที่ตำรวจสยามยึดได้ในวันที่ ๘ สิงหาคม ๑๙๓๒ ซึ่งจะนำเสนอในตอน ๓.๑ ก็ใช้ภาษาลับอย่างเดียวกัน) ในที่ประชุมนี้ อันดับแรกเป็นการแสดงความเคารพยกย่องต่อหน่วยสาขาเจาอันที่ต่อสู้กับกองกำลังบุกรุก โดยปลุกระดมชาวนาให้ก่อความเคลื่อนไหว และที่ประชุมได้เลือกผู้ตรวจสอบขึ้นมา ๗ คนเพื่อสอบถามร่างมติที่ประชุม ในบรรดาผู้ที่ได้รับเลือก มีอู๋จื้อจือ จูโซ่วลิม และหงษ์เม็งหลงอยู่ด้วย ท้ายสุดที่ประชุมได้ปรับเลือกฝ่ายบริหารของคณะกรรมการภูมิภาคชวเกาสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ขึ้นใหม่ โดยเลือกอู๋จื้อจือเป็นเลขาธิการ และเลือกหงษ์เม็ง

หลงให้รับผิดชอบฝ่ายโฆษณา (หนังสือเล่มเดียวกัน, น. ๑๗๓-๑๘๑) ในวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๑๙๒๕ มีการประชุมสามัญครั้งที่ ๑ ของคณะกรรมการชวเกาสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ ผู้เข้าประชุมรวม ๕ คน ได้แก่ อู๋จื้อจือ หงษ์เม็งหลง เป็นต้น และได้จัดตั้งคณะกรรมการพิเศษด้านต่างๆ ขึ้น เช่น ฝ่ายโฆษณา, นักเรียน, ชาวนาเยาวชน, การเคลื่อนไหวของสตรี, การต่อสู้ทางเศรษฐกิจ กรรมการฝ่ายโฆษณาประกอบด้วยหงษ์เม็งหลง จูโซ่วลิม โดยหงษ์เม็งหลงได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้า (หนังสือเล่มเดียวกัน, น. ๑๖๕-๑๖๘) เอกสาร “รายงานคณะกรรมการภูมิภาคชวเกา (ครั้งที่ ๓)” ของเลขาธิการอู๋จื้อจือ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๑๙๒๕ รายงานมติที่ประชุมสามัญครั้งที่ ๓ ของคณะกรรมการภูมิภาค ตรงนี้ก็เช่นกัน มีการแบ่งสรรบทบาทหน้าที่ที่สำคัญให้แก่ อู๋จื้อจือ, หงษ์เม็งหลง และจูโซ่วลิม โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรนักเรียน, เยาวชน, กรรมกร และการสร้างหน่วยสาขาเพิ่มขึ้น (หนังสือเล่มเดียวกัน, น. ๒๐๓-๒๐๘) จากสถิติเดือนธันวาคม ๑๙๒๕ คณะกรรมการภูมิภาคชวเกาที่อู๋จื้อจือดำรงตำแหน่งเลขาธิการอยู่นั้น มีสมาชิกสันนิบาต ๑๐๑ คน สมาชิกจำนวนนี้มีมากรองจากคณะกรรมการภูมิภาคกวางเจา (๕๒๐ คน) และคณะกรรมการฮ่องกง (๒๘๐ คน) (หอจดหมายเหตุกลาง, หอจดหมายเหตุกวางตุ้ง, *ประมวลเอกสารประวัติศาสตร์การปฏิวัติกวางตุ้ง ๑๙๒๖ (๑)*, ๒๕๒๖, น. ๑๓)

ในยุคแนวร่วมสามัคคีที่ ๑ ช่วงกลางทศวรรษ ๑๙๒๐ นั้น เป็นช่วงเวลาที่อู๋จื้อจือ, จูโซ่วลิม, หงษ์เม็งหลง และไช่จื้ออิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเคลื่อนไหวแรกๆ ของสันนิบาตเยาวชนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในภูมิภาคชวเกา มณฑลกวางตุ้ง เช่น ต่อสู้ด้วยอาวุธ การเคลื่อนไหวของนักเรียน การเคลื่อนไหวเชิงวัฒนธรรม การเปิดโรงเรียนภาคค่ำสำหรับกรรมกร การโฆษณาในหมู่กรรมกร การเคลื่อนไหวของสตรี เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้ทำให้ทราบว่า คนกลุ่มนี้มีประสบการณ์ด้านการเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิวัติมาแล้วในระดับหนึ่งที่เงินก่อนจะมาสยาม

วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๑๙๒๗ การลุกฮือที่กว้างใจประสบความสำเร็จ เกิดปฏิบัติการเหย้าฆาตที่มณฑลกวางตุ้ง การติดต่อดังกล่าวไช่จื้ออิ่นกับพรรคถูกตัดขาด อู๋จื้อจือถูกประกาศตามจับตัว และในเดือนมกราคม ๑๙๒๘ สองสามีภรรยาที่พาไช่เจ็ง ลูกชายแบเบาะ มุ่งสู่กรุงเทพฯ ทั้งสองถูกจับกุมที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๑๙๓๐ อู๋จื้อจือถูกพิพากษาจำคุก ๑๕ ปี ส่วนไช่จื้ออิ่นถูกเนรเทศออกนอกประเทศ อู๋จื้อจือพ้นการถูกจองจำเมื่อเดือนมีนาคม ๑๙๓๙ และ

ถูกเนรเทศออกนอกประเทศ เดือนกันยายน ๑๙๔๐ สองสามีภรรยามีส่วนร่วมในงานขององค์กรคนจีนโพ้นทะเลสำนักงานทักซิณแห่งศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เทศบาลนครฉงชิ่ง (ฉงกิง) ปี ๑๙๔๑ ทั้งสองย้ายไปที่ฮ่องกง และทำงานที่คณะกรรมการคนจีนโพ้นทะเลสำนักงานฮ่องกงแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน แม้ว่ากองทัพญี่ปุ่นได้บุกเข้ามาในฮ่องกงแล้ว แต่ก็ยังคงอยู่ที่นั่นต่อไปในฐานะผู้ติดต่อประสานงานของคณะกรรมการปฏิบัติด้านใต้ ในสิ้นปี ๑๙๔๗ คณะกรรมการคนจีนโพ้นทะเลสำนักงานทักซิณแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนตั้งอุ๋จื้อจือเป็นผู้สืบทอดหน้าที่ต่อจากหลี่ฉีซัน โดยให้เป็นผู้รักษาการเลขาธิการหน่วยงานใหญ่ประจำสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน และส่งอุ๋จื้อจือไปด้วยในฐานะกรรมการประจำหน่วยงานใหญ่ขององค์กรเดียวกันนี้พร้อมทั้งให้ควบตำแหน่งผู้รับผิดชอบการสื่อสารทางวิทยุลับ.

๓๒ จูโซ่วลี้ม (๑๙๐๐-๓๑ มีนาคม ๑๙๗๔) มีชื่ออื่นอีก เช่น จูเปี่ยเซตีว (ในประเทศไทย ถูกเรียกว่า ลุงโต), ประพันธ์ วีระศักดิ์, พายัพ อังคสิงห์, พ. ณ สุโขทัย เป็นต้น เกิดที่จังหวัดพิศิตร ไปเรียนที่แต้จิ๋วตั้งแต่ยังเด็ก เข้าร่วมการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่แต้จิ๋วกับพวกอุ๋จื้อจือ ภายหลังปฏิบัติการกวาดล้างโดยเจียงไคเช็คเมื่อเดือนเมษายน ๑๙๒๗ จูโซ่วลี้มก็เดินทางมาสยาม และทำยสุดท้ายก็เคลื่อนไหวภายใต้คณะกรรมการพิเศษในสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ จูโซ่วลี้มถูกจับกุมในวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๑๙๒๙ ซึ่งเป็น ๑ ใน ๒๒ คนที่ถูกจับระหว่างที่กำลังชุมนุม และพ้นโทษออกมาเมื่อต้นปี ๑๙๓๔ จากนั้น จึงไปที่จังหวัดหยานอัน ในมณฑลชานซีของจีน โดยได้เขียนเล่าการเดินทางเป็นบทความส่งมาตีพิมพ์ในคอลัมน์หน้าพิเศษ “หัวเฉียวเหินถาน” (แทนอักษรชาวจีนโพ้นทะเล) ของหนังสือพิมพ์ “ฮั่วเฉียวเยอะเป้า” โดยใช้ชื่อบทความว่า “จ่ายเจิงเจิงจง” (ณ ระหว่างการเดินทาง) ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็กลับมาที่ไทย เมื่อองค์กรพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยได้แยกตัวเป็น ๒ ฝ่าย คือ สาขาใหญ่ประจำสยามของพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จูโซ่วลี้มเป็นผู้รับผิดชอบด้านโฆษณาสังกัดฝั่งพคท. หลังจากนั้น ก็ไปอยู่ปักกิ่งในฐานะตัวแทน พคท. ประจำปักกิ่ง จนกระทั่งถึงแก่กรรม.

๓๓ พิจารณาได้ว่า กลุ่ม “ละของเลือด” ซึ่งเป็นคอมมิวนิสต์แต้จิ๋วดังที่กล่าวก่อนหน้า ก็คือพวกอุ๋จื้อจือและจูโซ่วลี้ม และด้วยการใกล้เคียงของฟูต้าซิง กลุ่มละของเลือดก็สามารถสร้างความสัมพันธ์กับคณะกรรมการพิเศษในสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ ซึ่งมีชาวจีนไหหลำเป็นแกนนำ.

๓๔ ผู้ที่ถูกจับกุมในวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๑๙๒๙ จำนวน ๒๒ คน ทุกคนถูกลงโทษจำคุก ๑๕ ปี แต่มีข้อมูลชี้ว่า หลินอู่หนง (ลิ้มบู๊ลิ่ง) ไม่ได้รับโทษจำคุก ๑๕ ปีดังกล่าว เพียงแต่ถูกเนรเทศออกนอกประเทศเท่านั้น จึงเป็นไปได้ว่า หลินอู่หนงไม่ใช่ ๑ ใน ๒๒ คนที่ถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม แต่ถูกจับกุมในวาระอื่น ในสมัยที่หลินอู่หนงอยู่ในประเทศจีนนั้น ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๑๙๒๕ ถึงเดือนเมษายน ๑๙๒๖ เขาเป็นกรรมการฝ่ายโฆษณาประจำอำเภอไห่เฟิงแห่งสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ และตั้งแต่เดือนเมษายน ๑๙๒๖ จนถึงฤดูใบไม้ร่วงปี ๑๙๒๗ ก็ควบตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการอำเภอไห่เฟิงแห่งสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ด้วย (อ้างแล้ว, เอกสารประวัติศาสตร์องค์กรพื้นที่เขตฮุยหยางมณฑลกว๋างตุ้งแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน ๑๙๒๒-๑๙๔๙, น. ๓๑).

๓๕ โช้เจิง (บรรณาธิการ), *ชีวิตการต่อสู้ของ ๒ คอมมิวนิสต์เก่า*, ๒๐๐๐, น. ๑๙๖-๑๙๗. เนื้อหาในส่วนนี้ อุ๋จื้อจือเป็นผู้เขียนขึ้นเองในวันที่ ๑๘ กันยายน ๑๙๔๕ หนึ่ง วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๑๙๓๐ ตอนที่อุ๋จื้อจือถูกจับกุม ในเอกสารที่ยึดได้ มีเอกสารที่เป็นมติการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ด้วย (หจช. ร.๗ ม.๑๘/๑๒).

๓๖ เซาว์น พงษ์พิชิต, *ลูกจีนรักชาติ*, มติชน, กรุงเทพฯ, ตุลาคม ๒๕๕๓ น. ๗๐-๗๑.

๓๗ อ้างแล้ว, *บันทึกชีวประวัติชาวจีนโพ้นทะเลคืนถิ่นจากประเทศไทย*, เล่ม ๒, สำนักพิมพ์จงกั๋วหัวเฉียว, ปักกิ่ง, น. ๑๔๗-๑๕๕.

๓๘ โจ้จิ้งหนี่กั๋วถูกจับเมื่อปี ๑๙๓๓ ขณะอายุ ๒๖ ปี จึงเป็นไปได้สูงว่าน่าจะเกิดเมื่อปี ๑๙๐๗ ประวัติของโจ้จิ้งหนี่กั๋วตามที่เขียนอยู่ใน น. ๓๒๑ ของหนังสือ *Ho Chi Minh : The Missing Years 1919-1941* โดย Sophie Quinn-Judge ระบุว่า โจ้จิ้งหนี่กั๋วเกิดที่จังหวัดนครพนมของไทย รับการฝึกฝนที่ประเทศจีนเมื่อประมาณปี ๑๙๒๕ ช่วงแรกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของเหยียนฮายทันในการสู้รบกับทหารยูนนาน หลังจากนั้นก็เข้าเรียนที่โรงเรียนนายร้อยหวงผู้ และเป็นบุคคลระดับบริหารของ พคส.

๓๙ อ้างแล้ว, *บันทึกความทรงจำของหว่างวันฮวาน*, (ฉบับภาษาอังกฤษ), น. ๒๔, ๓๒.

๔๐ เลเหม่งหนี่จิ้ง (Le Manh Trinh), “In Canton and Thailand” ใน *Days with Ho Chi Minh*, Hanoi, Foreign Languages Publishing House, 1962, p. 114.

๔๑ ตอนที่โฮจิมินห์เดินทางมาสยามระหว่างเดือนสิงหาคม ๑๙๒๘ ถึง

กันยายน ๑๙๒๙ นั้น โฮจิมินห์ไปหนองคายกับหว่องวันฮวาน และได้เชิญเงิน
วันเจิน (“จู่” หรือ “ตั้ง”) มาพูดคุยหาหรือเรื่องการประสานงานทางด้านสยามกับ
ลาว (จากบันทึกความทรงจำของหว่องวันฮวาน, ฉบับภาษาอังกฤษ, น. ๕๑) ส่วน
ข้อมูลจากบันทึกความทรงจำของตั้งกวิงห์แอ็งห์ นักเคลื่อนไหวผู้ดำเนินปฏิบัติ
การที่บ้านดงจนถึงปี ๑๙๓๔ ระบุเกี่ยวกับเงินวันเจินไว้เพียงแห่งเดียว โดยเขียน
แค่ว่า ช่วงปลายปี ๑๙๓๐ หลังจากที่ก่อตั้ง พคส. แล้ว เงินวันเจินไปหาดังกวิงห์
แอ็งห์และเรียกร้อยอย่างคนที่ได้รับความเมตตา เร่งเร้าให้ตั้งกวิงห์แอ็งห์ถอนตัวไป
จากบ้านดงเสีย (จากหนังสือ *Con Nguoi va Con Duong*, p. 174).

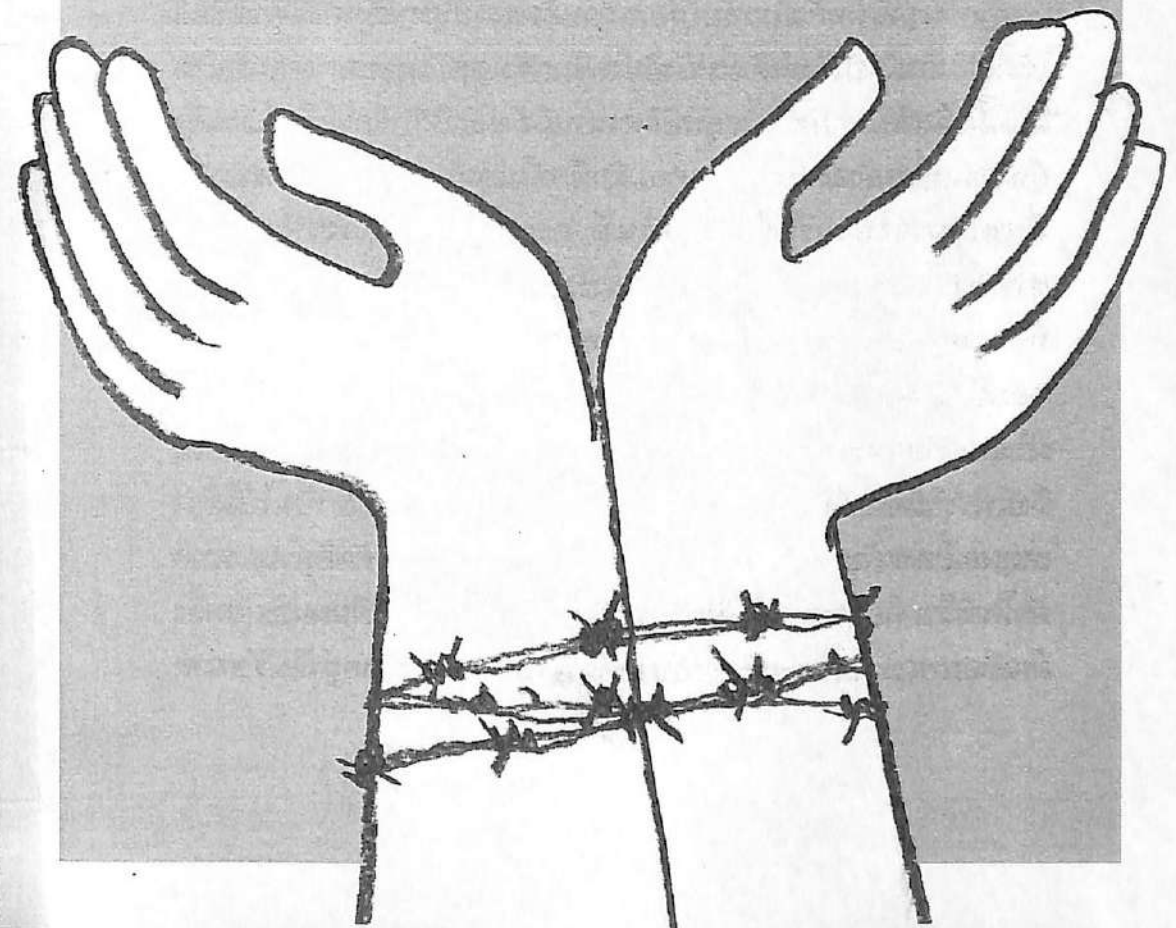
^{๔๒} สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒.

^{๔๓} RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53, 67. ในคำแปลภาษา
รัสเซียนี้ ข้อความระบุว่า การประชุมเพื่อการผนวกเข้าด้วยกันจัดขึ้นในเดือน
มิถุนายน ๑๙๓๐ (list 67) ส่วนเอกสารต้นฉบับที่เป็นภาษาจีน (list 53) เนื้อ
ความส่วนนี้หายไป จึงอ่านไม่ได้ ทำให้ไม่ทราบข้อความต้นฉบับระบุว่า
การประชุมจัดขึ้นในเดือนมิถุนายนหรือไม่.

^{๔๔} RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53, 68.

๒๓

การจับกุมและเนรเทศคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนาม
(พ.ศ. ๒๕๓๓)

วันที่ ๒ มิถุนายน ๑๙๓๐ (พ.ศ. ๒๔๗๓) สันติบาลที่กรุงเทพฯ จับกุมหวอดุ้ง (เส้า, เอกสารไทยเขียนว่า “ขุนเส้า”) และคังโถเทวียน (แก๊งท์เติน, เอกสารไทยเขียนว่า “หว่องเอง”) ซึ่งต่างก็ออกจากโรงแรมภายในกรุงเทพฯ เดินทางถึงสถานีรถไฟหัวลำโพงและถูกจับกุมที่นั่น ทั้งคูโยนใบปลิวกระดาษโรเนียวของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ตัวเองถืออยู่ ทั้งที่ซานซาลา และลอกเก็บเอกสารภาษาจีน “ร่างบทวิเคราะห์เศรษฐกิจการเมืองสยามและนโยบายการเคลื่อนไหวของพรรค” (ฉบับโรเนียว) เอาไว้ด้วย ร่างบทวิเคราะห์นี้เป็นเอกสารที่ผ่านการถกอภิปรายกันภายในคณะกรรมการสยามขององค์กรคอมมิวนิสต์ เพื่อนำไปใช้ที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ ข้อมูลจากสถานอัครราชทูตฝรั่งเศสชี้ว่า บุคคลทั้งสองออกจากสยามเมื่อต้นเดือนเมษายน ๑๙๓๐ เพื่อไปติดต่อกับสำนักงานใหญ่ในจีน และจากคำสารภาพด้วยตนเอง ทั้งคู่ระบุว่า พวกเขากลับเข้ากรุงเทพฯ ในวันที่ ๑๖ พฤษภาคม^{๕๔} เมื่อพิจารณาจากช่วงเวลาที่ถูกจับกุม มีความเป็นไปได้ว่าทั้งสองพยายามจะเดินทางจากกรุงเทพฯ เพื่อไปร่วมการประชุมที่อุดร

วันรุ่งขึ้นหลังการจับกุม สถานอัครราชทูตฝรั่งเศสได้ขอร้องให้ส่งตัวเส้าและแก๊งท์เตินไปยังอินโดจีนฝรั่งเศส โดยบอกว่า เส้าเป็นคอมมิวนิสต์ซึ่งเคยอาศัยอยู่ที่พิจิตรนานถึง ๑๔ ปี^{๕๕} และแก๊งท์เตินคือผู้นำคนหนึ่งขององค์กรพรรคคอมมิวนิสต์ในอุดรธานี สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต (พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕) เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยมีพระดำริว่า เนื่องจาก ๒ คนนี้เป็นคอมมิวนิสต์สามารถนำตัวขึ้นศาลที่สยามก็ย่อมได้ แต่สถานอัครราชทูตฝรั่งเศสเรียกร้องให้เนรเทศไปอินโดจีนฝรั่งเศสและจะถูกลงโทษที่นั่น จึงมีพระวินิจฉัยให้เนรเทศตัวในวันที่ ๑๔ มิถุนายน^{๕๖} เป็นไปได้ว่าเหตุผลเบื้องหลังประการหนึ่งที่ทำให้กระทรวงมหาดไทยตัดสินใจเนรเทศตัวโดยเร็ว คือ ก่อนหน้านั้นไม่นาน คือตั้งแต่เมื่อกลางเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤษภาคม พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาล

ที่ ๗ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีเสด็จพระราชดำเนินเยือนอินโดจีนฝรั่งเศสเพื่อเจริญสัมพันธไมตรี ในงานเลี้ยงต้อนรับที่ไซ่ง่อนซึ่งจัดในคืนวันที่ ๑๕ เมษายนโดยข้าหลวงใหญ่อินโดจีนฝรั่งเศส พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสรับสั่งเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการรักษาความมั่นคง และข้าหลวงใหญ่ก็กล่าวถึงความร่วมมือด้านการรักษาความมั่นคงด้วยเช่นกัน (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๗, น. ๓๓๒-๓๓๗)

เมื่อการถูกจับกุมของเส้ากับแก๊งท์เติน และการเนรเทศบุคคลทั้งสองนี้ไปที่อินโดจีนฝรั่งเศสรู้ถึงหูชาวเวียดนามที่บ้านดง อำเภอท่าหลวง (ชื่อในขณะนั้น) จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นฐานการเคลื่อนไหวและเป็นที่อยู่ของครอบครัวเส้า ฐยน ฎุกอง (ชื่อไทยคือ ทอง ไทตรง) ซึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอเดียวกัน ถูกสงสัยว่าเป็นสายลับที่นำข้อมูลเกี่ยวกับเส้าและแก๊งท์เตินไปบอกสถานอัครราชทูตฝรั่งเศส ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ทองก็ถูกลอบสังหาร^{๕๗}

สืบเนื่องจากการสังหารครั้งนี้ ข้าหลวงประจำจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัด) ได้จับกุมชาวเวียดนาม ๓๐ คนที่บ้านดงเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ด้วยข้อหาฆาตกรรมและเคลื่อนไหวในองค์กรลับคอมมิวนิสต์ อัครราชทูตฝรั่งเศสได้เรียกร้องให้เนรเทศคนเหล่านี้ทั้งหมดไปยังอินโดจีนฝรั่งเศสเช่นเดียวกับครั้งที่แล้ว โดยมองว่าทั้ง ๓๐ คนเป็นคอมมิวนิสต์ แต่การตอบสนองในครั้งนี้องกรมพระนครสวรรค์ฯ แตกต่างจากครั้งที่แล้ว คือมีลักษณะเอนเอียงไปในทางปรานี ดังที่ปรากฏในหนังสือถึงมหาเสวกเอก เจ้าพระยามหิธร ราชเลขาธิการในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๑๙๓๐ เหตุผลของการจัดการเช่นนั้นอนุมานได้โดยพิจารณาจากเอกสารข้างต้นของกระทรวงมหาดไทย กล่าวคือ ในการเนรเทศเมื่อครั้งก่อน สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นคอมมิวนิสต์ จึงดำเนินการตามข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ว่าด้วยความร่วมมือปราบปรามคอมมิวนิสต์ (หมายถึงข้อตกลงปราบปรามและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว

ไหวของคอมมิวนิสต์ โดยดำเนินการระหว่างสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศส
มลายาของอังกฤษ และอีสต์อินดีส์ของเนเธอร์แลนด์ (อินโดนีเซีย-
ผู้เขียน) แต่ในครั้งนี้มีประเด็นที่แตกต่างจากครั้งก่อนดังต่อไปนี้คือ ๑)
มีหนังสือถวายฎีกาส่งมาจาก “สมาคมมิตรภาพผู้ลี้ภัยชาวอันนัมใน
เซี่ยงไฮ้” (L'Association Thân Ái des Annamites émigrés à
Shanghai, ลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๑๙๓๐) และจาก “คณะกรรมการ
บริหารสมาคมมิตรภาพชาวเวียดนามโพ้นทะเล” ของจีน (ลงวันที่
๒๔ สิงหาคม ๑๙๓๐) โดยระบุเรียกร้องไม่ให้เนรเทศและให้ดำเนินการ
โดยปราณีเนื่องจากผู้ที่ถูกจับกุมมิได้เป็นคอมมิวนิสต์ แต่เป็นชาว
เวียดนามนักเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชและความรักชาติ ซึ่งไม่เป็นภัยต่อ
สยาม, ๒) ภายหลังกเนรเทศผู้ถูกจับกุมเมื่อครั้งก่อน ได้เกิดกระแส
วิพากษ์วิจารณ์จากหนังสือพิมพ์ของสยาม ว่าการเนรเทศด้วยเหตุผล
ทางการเมืองขัดต่อการปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และ ๓) คน
ที่ถูกจับกุมครั้งนี้มีจำนวนมาก ถ้าเนรเทศจะกลายเป็นข่าวใหญ่ เป็นต้น
ทางกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาและยื่นข้อเสนอให้บุคคล ๑๑ คนใน
จำนวน ๓๐ คนดังกล่าวออกนอกราชอาณาจักร (เลือกที่ไปได้โดย
อิสระ)^{๕๕}

ต่อจากนั้น ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย
รายงานต่อราชเลขาธิการเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานกับกระทรวง
การต่างประเทศว่า เจ้ากงเด (Cường Đê, 1882-1951) ไปที่สถาน
อัครราชทูตสยามประจำญี่ปุ่น และสอบถามเรื่องการส่งตัวชาวเวียดนาม
หลายคนที่ถูกรัฐบาลสยามจับกุมให้แก่ทางการอินโดจีนฝรั่งเศส เจ้า
กงเดได้ขอร้องจากจุดยืนของหัวหน้าการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชของ
เวียดนามให้ใช้มาตรการละมุนละม่อม พระยาสุพรรณสมบัติซึ่งเป็น
อัครราชทูตสยามประจำญี่ปุ่นได้รายงานเรื่องการมาของเจ้ากงเดแก่
กระทรวงการต่างประเทศของสยาม จากนั้น เมื่อทางกระทรวงทราบ
เรื่องแล้ว ก็ร่างแนวทางคำตอบเตรียมพร้อมไว้สำหรับกรณีที่เจ้ากง
เดมาสอบถามอีก และขอให้กรมพระนครสวรรค์ฯ เสนาบดีกระทรวง

มหาดไทยทรงพิจารณาว่าควรจะให้ไขประกาศใดก่อนที่จะส่งให้แก่
อัครราชทูตสยามประจำญี่ปุ่น เนื้อหาของคำตอบที่เตรียมไว้มีใจความว่า
รัฐบาลสยามเคารพหลักปฏิบัติสากลอย่างเคร่งครัด มิได้ตัดสินใจบังคับ
เนรเทศผู้ลี้ภัยการเมือง อย่างไรก็ตาม สยามจะบังคับเนรเทศ (deport)
บุคคลอันไม่เป็นที่พึงปรารถนาไปยังประเทศต้นสังกัดของเขา โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งผู้ที่เป็นคอมมิวนิสต์ นี้ไม่ได้หมายถึงการส่งตัวบุคคลให้แก่เจ้า
หน้าที่ของประเทศนั้นหรือที่เรียกว่า extradite ในกรณีที่จะเนรเทศ
ชาวเวียดนามที่ทางการสยามมีหลักฐานระบุได้ว่าเป็นคอมมิวนิสต์ โดย
เนรเทศไปยังอินโดจีนฝรั่งเศสนั้น จะเป็นการบังคับเนรเทศ (deport)^{๕๖}

สำหรับการลงโทษชาวเวียดนามที่ถูกจับที่พิจิตรนั้น มีกำหนด
การว่าจะนำเรื่องนี้เข้าที่ประชุมเสนาบดีสภาในวันที่ ๔ พฤศจิกายน
แต่เนื่องจากเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยทรงประจวบและจำต้องขาด
ประชุมในวันนั้น เรื่องนี้จึงเข้าสู่การประชุมอภิรัฐมนตรีก่อน คือในวันที่
๑๙ พฤศจิกายน กรมพระนครสวรรค์ฯ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย
ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งอภิรัฐมนตรีด้วยนั้น ทรงเข้าประชุมในวันเดียวกัน
และมีพระดำรัสถึงถ้อยคำของนายของพอกยาน^{๕๗} มีใจความว่า บุคคล
นามว่านายของพอกยานซึ่งมาพบพระองค์ (เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย)
ได้ขอให้ดำเนินการโดยปราณี บุคคลผู้นี้กล่าวว่า จุดประสงค์ของชาว
เวียดนามคือ การได้มาซึ่งเอกราชเพื่อให้หลุดพ้นจากการอยู่ในอาณัติ
ของฝรั่งเศส ไม่ใช่เพื่อโซเวียตหรือคอมมิวนิสต์ สมมุติว่ามีคนของ
คอมมิวนิสต์รวมอยู่ด้วยจริง ก็มีจำนวนน้อยมากที่สุด ชาวเวียดนามที่
ถูกจับกุมที่พิจิตรในครั้งนี้ ไม่มีคนของคอมมิวนิสต์เลยแม้แต่คนเดียว
ถ้าถูกเนรเทศไปยังอินโดจีนฝรั่งเศสในข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ ก็จะเผชิญ
การลงโทษอย่างทารุณร้ายกาจ เมื่อใดก็ตามที่รัฐบาลสยามไม่พอใจให้
ญวนคนใดอยู่ในประเทศสยามแล้ว ขอความกรุณาเพียงแต่บอกให้รู้ตัว
ก็จะออกไปจากสยามทันที ไม่มีใครขัดขืน ขอแต่เพียงว่าจะไปประเทศ
ไหนก็ได้ไปตามใจ

สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพซึ่งเป็นอภิรัฐมนตรี

ผู้ทรงอิทธิพลพระองค์หนึ่ง ทรงแสดงความเห็นใจชาวเวียดนาม แต่ด้วย
นัยของความยากลำบากในการรักษาไว้ซึ่งสมดุลแห่งความสัมพันธ์อัน
มิตรกับฝรั่งเศส จึงมีพระดำรัส ความว่า เรื่องญวน (หมายถึง การ
เคลื่อนไหวเพื่อเอกราช-ผู้เขียน) เป็นเรื่องที่จะเป็นไปอีกช้านาน เป็น
เรื่องที่น่าเห็นใจ แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งก็คือ คนเวียดนามจะใช้แผ่นดินสยาม
ดำเนินการเคลื่อนไหวต่อต้านฝรั่งเศสไม่ได้ ถ้าแผ่นดินสยามถูกนำไปใช้
ประโยชน์ ย่อมเป็นการสร้างความขุ่นเคืองแก่ฝรั่งเศส หากคนเวียดนาม
เพียงแต่เรียกร้องเอกราชแล้วละก็ ถึงแม้ทางฝรั่งเศสจะยื่นกรานว่าพวก
เขาเป็นคนของคอมมิวนิสต์ ก็ไม่ควรเนรเทศตัว วิธีการที่นายของฟอก
ยานเรียกร้องมานั้น เป็นแนวทางที่น่าจะปฏิบัติได้ในฐานะวิธีขับออก
นอกประเทศ ส่วนกรมพระนครสวรรค์ฯ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย
มีรับสั่งถึงกรณีก่อนหน้านี้ว่า เนื่องจากครั้งก่อน เคยเนรเทศไปยัง
อินโดจีนฝรั่งเศสแล้ว คราวนี้ทางฝรั่งเศสอาจจะเรียกร้องมา อีกทั้งยังมี
รับสั่งด้วยว่า การรักษามิตรสัมพันธ์กับฝรั่งเศสไปพร้อมๆ กับการปฏิบัติ
ต่อชาวต่างชาติในสยามอย่างเหมาะสมเป็นเรื่องที่ทำยาก ทั้งนี้ ในการถก
อภิปราย มีทัศนะที่ตรงกันคือ การที่ฝรั่งเศสไม่แสดงหลักฐานความผิด
เชิงอาญาอย่างชัดเจนเมื่อตอนที่แจ้งขอให้เนรเทศตามที่มิมาแต่เดิมนั้น
เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง^{๕๒}

ในการประชุมเสนาบดีสภาวันที่ ๑ ธันวาคม หลังจากที่ได้แนะนำ
เนื้อหาการถกอภิปรายของการประชุมอภิรัฐมนตรีให้เป็นที่ทราบกัน
แล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสเกี่ยวกับ
พระราโชบายในประเด็นนี้ โดยมีใจความว่าสยามจะยอมรับเรื่องการ
เนรเทศตัวไปยังอินโดจีนฝรั่งเศสก็ต่อเมื่อทางฝรั่งเศสแสดงหลักฐาน
อย่างเพียงพอว่า คนเวียดนามเหล่านี้เป็นพวกคอมมิวนิสต์ สยามไม่หยาบ
ยื่นแหล่งหลบซ่อนให้แก่บุคคลผู้ก่อการต่อต้านประเทศเพื่อนบ้านอันจะ
ทำให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศนั้น นี่เป็นเรื่องที่สยามจะดำเนินการ
อย่างเหมาะสมกับคนต่างชาติ และขณะเดียวกันก็จะระวังไม่ให้กระทบ
กระเทือนต่อความสัมพันธ์อันมิตรระหว่างสยามกับฝรั่งเศสด้วย กรม

หมื่นทรวงศ์วิโรทัย เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศทรงเป็นผู้สนอง
พระราโชบายในพระเจ้าอยู่หัว และให้ร่างหนังสือตอบสถานอัครราชทูต
ฝรั่งเศสที่ขอให้เนรเทศชาวเวียดนามที่ถูกจับกุมที่พิจิตร หนังสือตอบ
นี้มีใจความเรียกร้องให้ฝรั่งเศสแสดงหลักฐานว่าชาวเวียดนามเหล่านี้
เป็นคอมมิวนิสต์ ร่างคำตอบของเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศได้
รับการทูลเกล้าฯ รายงานต่อพระเจ้าอยู่หัวในวันที่ ๑ มกราคม ๑๙๓๑
และในวันรุ่งขึ้นก็ส่งไปยังสถานอัครราชทูตฝรั่งเศส แต่ทว่า หลังวันที่
๑๐ มกราคม อุปทูตฝรั่งเศสได้ถามเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ
ด้วยวาจาว่า ตามที่ได้ทราบข่าวชาวเวียดนามที่ถูกจับกุมที่พิจิตรเมื่อ
เดือนกรกฎาคม ได้ถูกเนรเทศไปที่เมืองจีนแล้ว ๑๐ คน (จำนวนที่ถูก
ต้องคือ ๑๑ คน-ผู้เขียน) เมื่อต้นเดือนธันวาคม และส่วนที่เหลือได้ถูก
ปล่อยตัวไปนั้น เรื่องราวเป็นอย่างไรแล้ว ทางด้านเสนาบดีกระทรวงการ
ต่างประเทศตกพระทัยเมื่อได้ยินเรื่องนี้เป็นครั้งแรก อันที่จริงกระทรวง
มหาดไทยพิจารณาว่าหนังสือฉบับแรกที่ฝรั่งเศสส่งมานั้น ไม่ได้ระบุ
แสดงหลักฐานใดๆ ว่าชาวเวียดนามที่กำลังพูดถึงอยู่นี้เป็นคอมมิวนิสต์
และเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ทางกระทรวงมหาดไทยได้ให้ชาวเวียดนาม
๑๑ คน (รวมบุคคล ๔ คนที่ต้องสงสัยว่าก่อคดีฆาตกรรม ทว่าไม่
สามารถรวบรวมหลักฐานแน่ชัดใดๆ ที่บ่งชี้ถึงการลงมือกระทำจริง และ
จนถึง ณ เวลานั้นก็ยังไม่มีการส่งฟ้อง) ออกนอกราชอาณาจักรไปยัง
ชัวเถออันเป็นสถานที่ที่บุคคลนั้นปรารถนา และที่เหลือ ๑๔ คนได้รับ
การปล่อยตัวเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคมที่พิจิตร^{๕๓}

ในที่ประชุมอภิรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม เสนาบดี
กระทรวงการต่างประเทศทรงรายงานความฉุนใหญ่ของฝ่ายฝรั่งเศส และ
พระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสสั่งว่าเรื่องที่ผ่านไปแล้ว ย่อมไม่สามารถ
ทำอะไรได้ สิ่งที่ต้องดำเนินการไปนั้น มิได้เป็นการพยายามปกป้องคน
เวียดนามที่ถูกขับออกไป นี่เป็นความเข้าใจผิดโดยสิ้นเชิง เพราะฉะนั้น
จึงแจ้งขอภัยต่อทางฝรั่งเศสไปตามเหตุผลที่เกิดขึ้น สมเด็จพระ
พระยาดำรงราชานุภาพมีพระดำรัสปกป้องเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องน่าเสียใจ แต่ก็มิใช่ว่าพวกเราดำเนินการโดยไร้หลักการ^{๕๔}

อาจมองได้ว่า การจัดการโดยให้ออกไปยังชิวเถานั้น เป็นความพลาดพลั้งโดยปราณีของกรมพระนครสวรรค์ฯ ซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์ผู้ทรงอิทธิพลสูงสุดพระองค์หนึ่งในเวลานั้น แต่นั่นก็ไม่อาจทำให้เข้าใจไปได้ว่า บุคคลระดับสูงสุดของสยามสนับสนุนการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชของเวียดนาม สำหรับประเด็นนี้ หลักฐานที่บ่งชี้ได้ชัดเจนที่สุด คือ พระราชวินิจฉัยชัยในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเอกราชของเวียดนาม ที่ทรงส่งผ่านราชเลขาธิการ ลงวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ถึงสมเด็จพระยาตำราญราชานุภาพ กล่าวคือพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอ่านคำแปลหนังสือร้องเรียนภาษาจีน (เนื้อหาเกี่ยวกับการร้องขอให้ใช้มาตรการที่ปราณีแก่ชาวเวียดนามที่ถูกจับกุม) ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ซึ่งคณะกรรมการบริหารสมาคมประชาชนปฏิวัติเวียดนามแห่งกวางเจา^{๕๕} ได้ส่งมาถึงกระทรวงการต่างประเทศสยาม และมีพระราชกระแสโปรดเกล้าฯ ว่า

“เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่ารู้มากตามความที่ปรากฏในหนังสือนี้ ทำให้เห็นได้ว่า พวกญวนออกจะต้องการร้องขอให้จีนช่วยในการกู้ชาติ และถ้าหากประเทศจีนมีความสงบราบคาบแล้ว ก็อาจช่วยจริงๆ โดยหวังว่า จะมีอำนาจในเมืองญวน แม้ไม่ใช่อำนาจทางปกครอง ก็คงเป็นอำนาจในทาง economic จีนคงต้อง claim ว่าเป็น protector ของชาติญวนแน่. ถ้าเป็นไปดังนี้ก็เป็นอันตรายสำหรับประเทศสยามด้วย ซึ่งคงต้องหลุดเข้าไปอยู่ในอำนาจจีนทาง economic แน่แน่นอน. ถ้าหากไม่อยู่ในข่าย political influence อย่างแรงด้วย ซึ่งอาจเป็นไปได้. ทรงรู้สึกว่ ถ้าฝรั่งเศสยังปกครองประเทศญวนอยู่ตราบไต จะเป็น safe-guard อันหนึ่งสำหรับประเทศสยาม. แม้จะทรงเห็นใจญวนสักเท่าไรก็ดี เมื่อมานึกถึงอันตรายอันอาจเกิดขึ้นได้ตั้งว่าแล้ว ยังต้องหวังว่าญวนจะไม่หลุดพ้นไปจากอำนาจฝรั่งเศสโดยง่ายตายนัก นอกจากความจำเป็นที่จะรักษาไมตรีกับฝรั่งเศสแล้ว ยังทรงพระราชดำริเห็นว่า เป็นประโยชน์ของประเทศ

สยามโดยตรงที่จะไม่ให้การรักษาแก่พวกขบถญวน หรือช่วยเหลือญวนให้พ้นจากอำนาจฝรั่งเศสเลย. อีกอย่างหนึ่งก็ต้องทำใจเสียทีเดียวว่า เราจะยอมอยู่ในข่ายอำนาจของประเทศจีน ซึ่งอาจเป็น policy ที่เราจะต้องจำใจดำเนินการตามที่เป็นได้.”^{๕๖}

นอกจากนี้ เมื่อเดือนกันยายน ๑๙๓๐ กองบรรณาธิการของหนังสือ *The Statesman's Yearbook* ซึ่งเป็นหนังสืออ้างอิงที่ตีพิมพ์เผยแพร่มายาวนานที่อังกฤษ ได้ขอให้รัฐบาลสยามเพิ่มเติมแก้ไขเนื้อหาในหน้าของบทความที่เกี่ยวกับสยาม ตอนนั้น กรมพระนครสวรรค์ฯ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยมีรับสั่งแสดงแนวพระดำริว่า การสูญเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสเป็นเรื่องที่ล่วงเลยมา ๓๐ ปีแล้ว ไม่จำเป็นต้องเขียนลงไปในหน้าความสัมพันธ์ของสยามกับต่างประเทศในเวลานี้^{๕๗} จากจุดนี้ เป็นการบ่งชี้ว่าชนรุ่นหลังจากรัชกาลที่ ๕ ซึ่งทรงพยายามต่อสู้กับการถูกฝรั่งเศสยึดดินแดน ได้สูญเสียมโนคติของการกู้ดินแดนกลับคืนแล้ว

ในปี ๑๙๐๗ หลังจากที่สยามบรรลุข้อตกลงขั้นสุดท้ายกับฝรั่งเศสเกี่ยวกับปัญหาด้านดินแดนแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสก็ดีขึ้นมาก และยิ่งไปกว่านั้นคือ หลังจากที่สยามเข้าร่วมเป็นฝ่ายเดียวกันกับฝรั่งเศสในสงครามโลกครั้งที่ ๑ รัฐบาลของ ๒ ประเทศต่างก็รักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาอย่างแน่นแฟ้นจนถึงช่วงกลางทศวรรษ ๑๙๓๐ ซึ่งเกิดความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

ในจำนวนผู้ที่ถูกขับออกนอกประเทศ ๑๑ คนนั้น มีเลแหมงห์ จิงห์รวมอยู่ด้วย บรรดาพวกพ้องที่ไปถึงชิวเถาพร้อมกับเลแหมงห์จิงห์ ได้เข้าร่วมกับกองทัพแดงของจีนเมื่อเดือนเมษายน ๑๙๓๑ แต่เลแหมงห์จิงห์กลับเข้ามายังสยามอีกครั้งหนึ่ง^{๕๘} และเคลื่อนไหวอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหลัก

เหตุฆาตกรรมเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๑๙๓๐ ทำให้นักเคลื่อนไหวชาวเวียดนามที่บ้านดงถูกจับกุมเป็นส่วนใหญ่ องค์การพรรค

คอมมิวนิสต์เกรงกลัวการปราบปรามของรัฐบาลสยามที่เข้มงวดขึ้นจึง
ตัดสินใจถอนพลพรรคจากบ้านดง^{๕๕} ด้วยเหตุนี้ บทบาทของบ้านดงใน
ฐานะฐานการเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิวัติของชาวเวียดนามจึงสลายลง^{๖๐}

อุจื้อจื้อซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้ง พคส. ถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๑๑
ตุลาคม ๑๙๓๐ พร้อมกับไซจู่อันภรรยา โดยถูกบุกเข้าจับกุมที่ร้าน
ของชาและโรงเรียนจีนเม่งเคี้ยง ตั้งอยู่ที่ถนนราชปรารภ ซึ่งร้านและ
โรงเรียนดังกล่าวเปิดขึ้นเพื่อบังหน้า^{๖๑} ในช่วงเวลาที่อุจื้อจื้อถูกจับกุมนั้น
ก็มีการกวาดล้างจับกุมชาวคอมมิวนิสต์ในสถานที่อื่นนอกจากกรุงเทพฯ
ด้วย เช่น โคราซ สีคิ้ว สระบุรี อ่างทอง ทำให้มีคนจีนถูกจับกุม ๓๐
คน สำหรับอุจื้อจื้อนั้น อังกฤษได้มอบภาพถ่ายของเขาให้แก่รัฐบาล
สยามเนื่องจากมองว่า เขาคือบุคคลที่คอมมิวนิสต์จีนส่งเข้ามาเป็น
หัวหน้าก่อการในสยาม^{๖๒} ในของกลางที่ยึดได้เมื่อตอนที่ถูกจับกุม มี
ใบปลิวลงวันที่ ๑ สิงหาคมซึ่งระบุคำว่า “คณะคอมมิวนิสต์สยาม” และ
“คณะคอมมิวนิสต์หนุ่มสยาม” (สันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์) รวม
อยู่ด้วย^{๖๓} หลักฐานนี้ย่อมชี้ชัดว่า ณ วันที่ ๑ สิงหาคม พคส. มีตัวตน
ขึ้นแล้ว

ในวันที่ ๒๓ กันยายน ๑๙๓๐ หนังสือพิมพ์ศรีกรุงรายงานข่าว
ว่าสมาชิก “คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” ๘ คนถูกจับกุมที่กรุงเทพฯ โดย
ลงว่า

“ได้เกิดมีคอมมิวนิสต์ขึ้นอีกคณะหนึ่งซึ่งตำรวจได้สวนได้เค้าเงื่อน
ว่า คอมมิวนิสต์คณะนี้ให้ชื่อว่า ‘คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย’ มีจีนแซนตัวคน
หนึ่งเป็นหัวหน้า และมีเครื่องพิมพ์สำหรับพิมพ์ใบปลิวโฆษณาแฝงลทธิ
คอมมิวนิสต์ด้วย”^{๖๔}

หลักฐานเหล่านี้ทำให้เห็นชัดว่า ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน
๑๙๓๐ นั้น การมีตัวตนของ พคส. ได้กลายเป็นที่ทราบกัน

“รายงาน” ที่ พคส. ยื่นต่อองค์การคอมมิวนิสต์สากลในปี
๑๙๓๕ ดังที่ยกมาอ้างอิงนั้น ระบุเกี่ยวกับ พคส. ที่เกิดจากการผนวก
รวมองค์กรคอมมิวนิสต์สายจีนกับองค์กรคอมมิวนิสต์สายเวียดนามเข้า

นายเดี่ยวอา ไทงว หัวหน้า กับ นางซิวเที่ยง ภรรยา

อุจื้อจื้อและไซจู่อันถูกจับกุม (หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ ๒๒ ตุลาคม
๑๙๓๐)

ด้วยกันเมื่อเดือนกันยายน ๑๙๓๐ ว่า

“องค์กรคนจีนกับองค์กรคนเวียดนามรวมกันเป็นหนึ่งเดียวเมื่อ
เดือนกันยายน ๑๙๓๐ จำนวนสมาชิกพรรคมีมากขึ้นเป็นประมาณ
๒๒๐ คน สมาชิกสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์มีอย่างน้อย ๑๐๐
คน สมาชิกสหภาพแรงงาน ๔๐๐ คน องค์กรสตรี ๒๐๐ คน องค์กร
มวลชนอย่างน้อย ๑,๐๐๐ คน อย่างไรก็ตาม ในจำนวนทั้งหมดนี้ ยัง
ไม่มีคนพื้นเพ (ชาวสยาม) เลยแม้แต่คนเดียว ตามนโยบายขององค์กร
เรามีคณะกรรมการส่วนภูมิภาค ๒ คณะ และมีสาขาพิเศษ ๑๑ แห่ง
ปี ๑๙๓๑ พรรคเกิดการแตกแยกเป็น ๒ ฝ่าย ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างก็
พยายามจะรายงานต่อคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายา

ทางคณะกรรมการกลางคอมมิวนิสต์มลายาได้ส่งผู้แทน ๒ คนมาเพื่อ
แก้ปัญหา อีกทั้งยังเรียกประชุมผู้แทนแบบการขยายด้วย ยังผลให้มีการ
ส่งกรรมการ ๑ คน (ชาวเวียดนาม) ไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ขณะนั้น คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์สยามยังไม่มี การติดต่อ
สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคณะกรรมการส่วนภูมิภาคของทางตะวันออกเฉียง
เหนือ หลังจากนั้น บุคคล ๓ คนในหน่วยงานส่วนหนึ่งของพรรค
ได้ถูกจับกุม”^{๖๕}

ความแตกแยกดังที่ “รายงาน” ระบุ นั้น ไม่ชัดเจนว่าหมายถึง
ความแตกแยกที่เกิดขึ้น “ระหว่างองค์กรกลุ่มคนจีนที่กรุงเทพฯ”
ด้วยกันเอง หรือ “ระหว่างคณะกรรมการเทศบาลนครกรุงเทพฯ
(องค์กรกลุ่มคนจีน) กับคณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
(องค์กรกลุ่มคนเวียดนาม)” กันแน่ แต่ถ้าสมมุติว่าเป็นกรณีแรก ก็
สันนิษฐานได้ว่า อาจเป็นความแตกแยกที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มของชาว
จีนไทหล่ากับกลุ่มของชาวจีนแต้จิ๋ว

สำหรับการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ที่สยาม หนังสือพิมพ์
ภาษาอังกฤษ *Bangkok Times* ซึ่งตามปกติจะลงข่าวโดยละเอียด
ก็ไม่ได้นำเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ เมื่อศึกษาจากหนังสือพิมพ์อย่างต่อเนื่อง
เนืองนานกว่า ๑ ปีตั้งแต่ฉบับเดือนมกราคม ๑๙๓๑ ถึงมีนาคม ๑๙๓๒
ก็ไม่พบรายงานข่าวเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ ไม่มี
รายงานเรื่องการแจกจ่ายใบปลิว หรือการจับกุมผู้ต้องสงสัย ในทางตรง
กันข้าม หนังสือพิมพ์ภาษาจีน “ตงฮั่วมิงป้อ” (中華民報) ฉบับวัน
ที่ ๑๔ กรกฎาคม ๑๙๓๑ ลงข่าวว่าสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ชาวจีน
ไทหล่า ๔๒ คนถูกจับกุม โดยปกติ การดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยว
กับการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์เป็นหน้าที่ของสันติบาล แต่ผู้
ที่ดำเนินการครั้งนี้คือ “กรมตำรวจภูบาล” (Criminal Investiga-
tion Department; C.I.D.)^{๖๖} ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ในเดือน
มิถุนายน ๑๙๓๐ กรมตำรวจภูบาลเร่งร้อนในการทำความดีความชอบ
ยังผลให้เกิดความเคลือบแคลงว่าได้ลงมือดำเนินการจับกุมกลุ่มที่ไม่ใช่

คอมมิวนิสต์จริงๆ

เมื่อพิจารณาโดยทั่วไป อาจกล่าวได้ว่า ในปี ๑๙๓๑ และครั้งแรก
ของปี ๑๙๓๒ การเคลื่อนไหวของ พคส. หยุดชะงักลงเพราะบุคคล ๓๐
คนซึ่งรวมทั้งอู๋จื้อจื่อได้ถูกกวาดล้างครั้งใหญ่เมื่อเดือนตุลาคม ๑๙๓๐
และเพราะได้รับผลกระทบจากความแตกแยกในปี ๑๙๓๑

๕๕ หจข. ร.๗ ต.๑/๒๔.

๕๖ ข้อความที่ระบุว่าเส้าอาศัยอยู่ที่พิจิตร ๑๔ ปีนั้นไม่ถูกต้อง คำบอกเล่าจากความทรงจำของดังกวิงห์แอ็งห์ (ปายอ) ซึ่งแต่งงานกับเส้า ระบุว่าเส้ามาจากจีนสู่บ้านดงจังหวัดพิจิตรเมื่อราวปี ๑๙๑๙ เส้าเกิดในครอบครัวข้าราชการท้องถิ่นที่จังหวัดกว๋างหงายของเวียดนาม เข้าร่วมกับกลุ่มปฏิวัติตั้งแต่อายุน้อย เดินทางไปจีนเมื่อปี ๑๙๐๘ เส้าผัดหวังหลังจากเข้าร่วมกับกองทัพพรรคก๊กมินตั๋ง และได้แยกตัวออกมา เส้ามาสยามครั้งหนึ่งเมื่อปี ๑๙๑๔ (อ้างแล้ว, เซินตุง, *Con Nguoi va Con Duong*, pp. 85-89) เส้าไปมาระหว่างสยามกับจีนเพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมือง และส่วนใหญ่เคลื่อนไหวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยซึ่งมีคนเวียดนามอาศัยอยู่มาก ส่วนดังกวิงห์แอ็งห์เกิดที่อำเภอแทงห์เจือง จังหวัดเงอันของเวียดนาม เข้าร่วมขบวนการปฏิวัติในปี ๑๙๐๘ และมาสยามเมื่อปี ๑๙๑๓ ดังกวิงห์แอ็งห์ได้รู้จักการปฏิวัติชนชั้นกรรมาชีพในปี ๑๙๒๔ ผ่านองค์กรกู้ชาติเวียดนาม และเข้าร่วมสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนาม (อ้างแล้ว, เซินตุง, *Con Nguoi va Con Duong*, p. 188).

๕๗ หจข. ร.๗ ต.๑/๒๔.

๕๘ กรมอัยการ, พระราชบัญญัติเนรเทศ ร.ศ. ๑๓๑ และวิธีปฏิบัติการ, ๒๔๗๔, น. ๑๕๐.

๕๙ หจข. ร.๗ ต.๑/๒๔, ศธ. ๒๐/๒๕๗ และ ส.ป.๒.๔๒/๓๐๗.

๕๐ หจข. ร.๗ ต.๑/๒๔. ในเอกสารเดียวกัน ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๑๙๓๐ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยรายงานต่อราชเลขาธิการเกี่ยวกับเจ้ากงเด โดยมีใจความว่า ใน พ.ศ. ๒๔๕๒ (ค.ศ. ๑๙๐๙/๑๙๑๐) สถานอัครราชทูตฝรั่งเศส แจ้งมาว่า บุคคลผู้ใช้ชื่อว่า เจ้าญวนกงเดซึ่งอ้างว่ามีสิทธิ์สืบทอดราชสมบัติเป็นกษัตริย์ของเวียดนาม ได้หลบหนีเข้ามาในสยาม และกำลังรวบรวมผู้คนเพื่อก่อการต่อต้านอินโดจีนฝรั่งเศส จากการสืบสวนโดยฝ่ายสยาม ความข้อนี้เป็นเรื่องจริง และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ มีพระราชบัญชาให้เนรเทศออกนอกราชอาณาจักร ทางกรมสยามจึงเนรเทศไปยังฮ่องกง หลังจากนั้น คนผู้นี้ก็ไปญี่ปุ่น และอีกไม่นานก็ถูกรัฐบาลญี่ปุ่นดำเนินการเนรเทศอีกเช่นกัน ในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ เจ้ากงเดเข้ามาในสยามแล้ว และทางการได้ทราบเรื่อง จึงเนรเทศไปสิงคโปร์ภายในปีนั้น.

๕๑ รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลผู้นี้ ไม่เป็นที่ปรากฏ.

๕๒ หจข. ร.๗ ต.๑/๒๔, ศธ. ๒๐/๒๕๗, ส.ป.๒.๔๒/๒๔๙.

๕๓ วันที่ ๔ ตุลาคม คือวันที่ผู้ถูกจับกุม ๑๑ คนถูกคุมตัวส่งมาที่กรุงเทพฯ (นสพ. *Bangkok Times* ฉบับวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๓๐) การดำเนินการเช่นนี้ทำให้ทราบว่ามี คน ดอนนั้น กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วว่า ผู้ที่จำต้องถูกดำเนินการ คือ ๑๑ คนที่ถูกส่งมากรุงเทพฯ เท่านั้น.

๕๔ หจข. ร.๗ ต.๑/๒๔.

๕๕ นี่เป็นชื่อที่แปลเก็บความเป็นภาษาไทยแล้ว แต่ไม่สามารถยืนยันชื่อในภาษาต้นทางได้.

๕๖ หจข. ส.ป.๒.๔๗/๒๐๓.

๕๗ หจข. กต.๕๓ ๑/๘๑.

๕๘ อ้างแล้ว, เลแห่งม้งหิงห์, "In Canton and Thailand" ใน *Days with Ho Chi Minh*, p. 131; ธง แจ่มศรีให้สัมภาษณ์ว่า เลแห่งม้งหิงห์ซึ่งถูกเนรเทศไปนอกประเทศนั้น ไม่สามารถเข้ากรุงเทพฯ ได้ด้วยกระบวนการเข้าเมืองจากเส้นทางทะเล จึงลอบเข้าประเทศด้วยเส้นทางบกจากมณฑลยูนนานของจีนสู่เชียงรายของสยาม (สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓).

๕๙ ดังกวิงห์แอ็งห์ซึ่งเป็นภรรยาของหวอดุง (เส้า) ผู้ถูกเนรเทศไปยังอินโดจีนฝรั่งเศสในเดือนมิถุนายน ๑๙๓๐ ก็เป็น ๑ ใน ๓๐ คนที่พัวพันเหตุฆาตกรรมและถูกจับกุม หลังจากที่ได้รับผลการปล่อยตัว ตั้งซึ่งเป็นคนในฝ่ายบริหารพรรคคอมมิวนิสต์ก็ไปหาดังกวิงห์แอ็งห์ที่บ้านดง และแนะนำให้ดังกวิงห์แอ็งห์เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ พร้อมกับสั่งให้ถอนตัวไปจากบ้านดงทันที อย่างไรก็ตาม ดังกวิงห์แอ็งห์ติดหนี้สิน ๖๐๐ บาทที่ยืมมาจากเพื่อนบ้านเพื่อใช้ในการเคลื่อนไหว จึงยังคงอยู่ในบ้านดงต่อไป ไม่ไปทันทีเพราะคิดว่า การหนีหนีจะทำให้เกียรติภูมิและความน่าเชื่อถือของคนเวียดนามเสื่อมเสีย ช่วงต้นปี ๑๙๓๔ หลังจากที่หนี้หมดแล้ว ดังกวิงห์แอ็งห์ก็ไปจากบ้านดง สู่อุตรธานีเพื่อสืบเสาะองค์กรพรรค (อ้างแล้ว, เซินตุง, *Con Nguoi va Con Duong*, p. 174).

๖๐ เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ผู้เขียนได้ไปเยี่ยมที่บ้านดงปรากฏว่าที่นั่นมีครอบครัวเชื้อสายเวียดนามเหลือแค่ ๒ ครอบครัว (ได้แก่ครอบครัว "วิลพล" ซึ่งสืบสายจากครอบครัวการเกษตร และมีลูกหลานเรียนจบมหาวิทยาลัย ทำงานเป็นข้าราชการครู และครอบครัว "ศรีดามา" ซึ่งเป็นครอบครัวเกษตร) เมื่อประมาณ ๒๐ ปีก่อน มีการขุดสุสานคนเวียดนาม และ

นำกระดูกขึ้นมาทำพิธีมาปนกิจ หินสุสานก็แตกหัก และพื้นที่สุสานก็กลายเป็น
สวนมะม่วงแล้ว

เหรียญ ศรีตามมา เกิดที่บ้านดงเมื่อปี ๑๙๑๘ บิดาเป็นคนเวียดนามเกิด
ที่จังหวัดฮาทิงห์ ในช่วงที่เหรียญอายุประมาณ ๖-๗ ขวบถึง ๙ ขวบซึ่งเป็นตอนที่
ที่ออกจากหมู่บ้านไปยังสกลนครนั้น ที่บ้านดงมีโรงเรียนเวียดนามที่ลักลอบเปิด
ขึ้นสำหรับลูกหลานชาวเวียดนาม และเหรียญก็ศึกษาที่นี่ร่วมกับเพื่อนประมาณ
๒๐ คน ในบรรดาเพื่อนๆ มีเยาวชนชายหญิงจากสกลนครและนครพนมมาศึกษา
ด้วย เด็กเหล่านี้พักอาศัยอยู่ในบ้านของคนเวียดนาม มีครูราว ๓ คน ครูสอน
อักษรจีนชื่อ อ๋อง ดี (ตั้งทุกเหือ-ผู้เขียน) พ่อซึ่งทำการเกษตร เป็น ๑ ใน ๓๐ คน
ที่ถูกจับกุม (กรกฎาคม ๑๙๓๐-ผู้เขียน) เพราะต้องสงสัยว่าพัวพันการฆาตกรรม
สายลับของฝรั่งเศส ตอนที่อยู่ ป.๓ และ ม.๑ (โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล) ที่
สกลนคร เหรียญอยู่ชั้นเดียวกับ ธง แจ่มศรี (ขณะนั้นใช้นามสกุล “สุขพันธ์”)
น้องสาวของพ่อแต่งงานกับคนเวียดนามที่อุดร รุกๆ ที่เกิดมากลายเป็นแกนนำ
ในกลุ่มองค์กรชาวเวียดนามโพ้นทะเลและในรัฐบาลเวียดนาม ลูกชายคนโตของ
อาผู้หญิงคนนี้เสียชีวิตในเหตุระเบิดรถยนต์กองทัพอเมริกันที่เวียงจันทน์ ลูกชาย
คนรองผู้ล่องลับชื่อเงินเกียน เคยเป็นแกนนำระดับสูงสุดของชาวเวียดนามโพ้น
ทะเลในอุดรโดยอยู่ในอันดับรองจากโง่ต่วน และลูกชายคนที่ ๓ คือเงินเกวียด
ทำงานฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ของเวียดนาม และขณะนี้ก็ยังรับผิดชอบงานฝ่ายติดต่อกับ
กับชาวเวียดนามโพ้นทะเลที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย (สัมภาษณ์
เหรียญ ศรีตามมา ที่อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร วันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ.
๒๕๔๗).

๖๑ หจข. ศธ.๕๔.๑/๑๔๔๘, ๑๔๕๙. ผู้จ้อจ้อใช้ชื่อต่างๆ เช่น เหลียน
อาหู่, หู่เจิงเจิน, โง่เซ็งซิ่ง, เลียวอาโหวง ตามคำพิพากษาศาลฎีกาวันที่ ๑๘
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ผู้จ้อจ้อถูกตัดสินจำคุก ๑๕ ปี (นสพ. ดวงวิม้งป้อ
ฉบับวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๑๙๓๑) ส่วนไซ่จ้ออินถูกเนรเทศออกนอกประเทศ.

๖๒ หจข. ร.๗ ม.๑๘/๑๒.

๖๓ นสพ. Bangkok Times ฉบับวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๑๙๓๐. โปปลิวนี้เขียน
ว่า วันที่ ๑ สิงหาคม คือ วันรำลึกครบรอบปีที่ ๓ การลุกฮือของกรรมกรชาวนา
ทหารผู้น้อยผู้ถูกกดขี่ของต่างประเทศที่ลุกขึ้นต่อต้านอำนาจการปกครอง ซึ่งนำ
จะหมายถึง วันครบรอบการเคลื่อนไหวลุกฮือที่เมืองหนานชาง มณฑลเจียงซีของ
คอมมิวนิสต์จีนในปี ๑๙๒๗ ในปัจจุบัน ประเทศจีนกำหนดวันที่ ๑ สิงหาคม
๑๙๒๗ เป็นวันที่กำเนิดกองทัพประชาชน นอกจากนี้ วันที่ ๑ สิงหาคมคือวัน

ยุติสงครามโลกครั้งที่ ๑ และเป็นวันที่องค์การคอมมิวนิสต์สากลกำหนดให้เป็น
วันรำลึกสงครามต่อต้านจักรวรรดินิยม หนังสือพิมพ์ภาษาไทยและภาษาจีนใน
กรุงเทพฯ ฉบับวันที่ ๒ สิงหาคม ต่างก็รายงานว่า โปปลิวภาษาไทยของพรรค
คอมมิวนิสต์ถูกแจกจ่ายตั้งแต่กลางดึกวันที่ ๓๑ กรกฎาคมถึงเช้าวันที่ ๑ สิงหา
คมที่ตลาดบางลำพู บางรัก เป็นต้น ในบรรดาหนังสือพิมพ์เหล่านั้น หนังสือ
พิมพ์กั๋วมินลงข่าวชัดเจนที่สุด แต่ก็ลงแค่เพียงว่า “วันที่ ๑ สิงหาคม เนื่องใน
โอกาสที่เป็นการรำลึกสากลสีแดง แต่ละองค์การของพรรคคอมมิวนิสต์ดำเนิน
กิจกรรมเคลื่อนไหวเสมอมา...มีรายงานว่า มีการแจกจ่ายโปปลิว ภายใต้ชื่อคณะ
กรรมการพรรคคอมมิวนิสต์ เนื้อหาในโปปลิวดังกล่าว มีนัยเรียกร้องให้คนสยาม
ลุกขึ้นต่อต้านระบบจักรวรรดินิยม”.

๖๔ นสพ. ศรีกรุง ฉบับวันที่ ๒๕ กันยายน ๑๙๓๐.

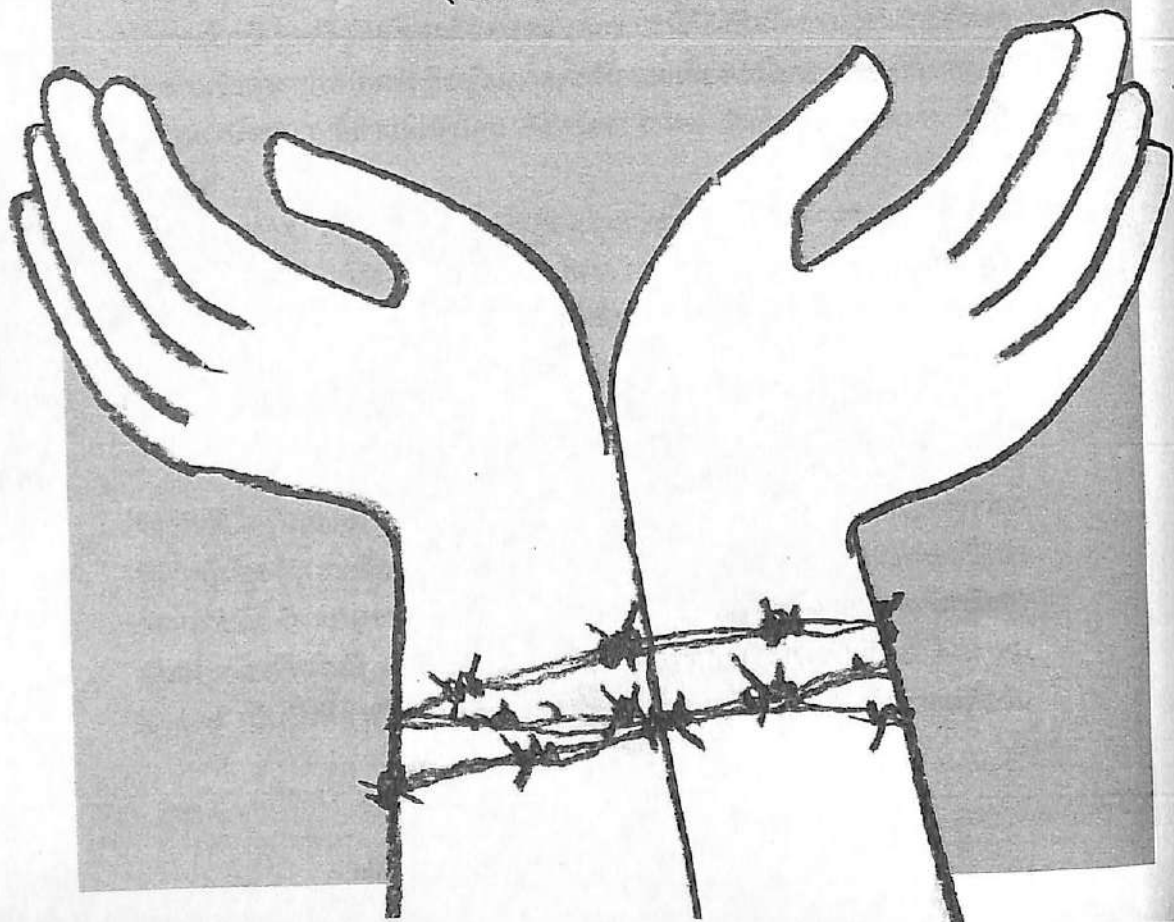
๖๕ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53, 68-69.

๖๖ ชื่อ Criminal Investigation Department (C.I.D.) เมื่อแปลตามตัว
อักษรคือ “กรมสืบสวนอาชญากรรม” ซึ่งเป็นชื่อที่ตั้งขึ้นเพื่อใช้ในนาม ในทาง
ปฏิบัติ หน้าที่ที่แท้จริงคือการสืบข่าวกรองที่เป็นข้อมูลลับเกี่ยวกับอาชญากรรม
ด้านการเมือง (หจข. ร.๗ ม.๑๑/๗).

๓

การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒
และ “โจจิ้งทักวัก”
(พ.ศ. ๒๔๗๕)

ข่าวคราวเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พคส.) ถูกนำเผยแพร่อีกครั้งเมื่อเข้าสู่เดือนมิถุนายน ๑๙๓๒ (พ.ศ. ๒๔๗๕) แล้ว ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๑๙๓๒ คณะราษฎรก่อการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นเหตุการณ์ใหญ่ พคส. จัดประชุมสมัชชาผู้แทน พคส. ครั้งที่ ๒ ขึ้นในช่วงวันที่ ๑-๒ กันยายน ๑๙๓๒ โดยกำหนดระเบียบวาระการประชุมที่สำคัญ เช่น การฟื้นฟูองค์การพรรคขึ้นใหม่ การวิเคราะห์รัฐประหารของคณะราษฎร เป็นต้น

เนื้อหาในบทที่ ๓ ของงานเขียนนี้จะเป็นการวิเคราะห์เพื่อสร้างความกระจ่างในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวในช่วงการจัดประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ของ พคส. เช่น ขนาดของการประชุม คณะบุคคลผู้ชี้นำ เงินทุน กระบวนการเตรียมงาน เป็นต้น การนำเสนอในส่วนนี้ใช้เอกสารหลักฐานที่ตำรวจสยามยึดได้ที่ฐานปฏิบัติการของพรรคคอมมิวนิสต์เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๑๙๓๒ (เอกสารต้นฉบับเขียนเป็นภาษาจีน แต่เอกสารที่ได้รับการเก็บรักษาไว้ มีแค่ฉบับแปลเป็นภาษาไทยเท่านั้น) ขณะเดียวกันก็จะแนะนำเอกสารการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ที่ พคส. จัดทำขึ้นเพื่อรายงานต่อศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ซึ่งเอกสารนี้สถานอัครราชทูตอังกฤษมอบให้แก่รัฐบาลสยามในวันที่ ๗ ตุลาคม ๑๙๓๒ นอกจากนี้ จะเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างเนื้อหาของเอกสารดังกล่าวกับเนื้อหาของ “รายงาน” ที่ พคส. เสนอต่อศูนย์กลางองค์การคอมมิวนิสต์สากลเมื่อปี ๑๙๓๕ ซึ่งได้อ้างอิงมาบ้างแล้วก่อนหน้านี้ โดยรวมแล้วจะเป็นการพิจารณาบทบาทของสมาชิกพรรคชาวเวียดนามในช่วงการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ผ่านเอกสารหลักฐานเหล่านี้

๓.๑ กระบวนการเตรียมงาน เพื่อจัดประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒

เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๑๙๓๒ เวลา ๑ นาฬิกา ตำรวจชุดไปที่ร้านกาแฟที่ตลาดน้อยในกรุงเทพฯ และบุกเข้าควบคุมตัวผู้ที่ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ชาวจีนไหหลำ ๘ คน ยึดเอกสารไว้ได้หลายชนิด เช่น ใบปลิว ระเบียบการเข้าเป็นสมาชิกพรรค เป็นต้น^{๗๗} วันที่ ๓๑ กรกฎาคม พรรคคอมมิวนิสต์ได้แจกจ่ายใบปลิวรำลึกวันที่ ๑ สิงหาคม การแจกใบปลิวนี้เป็นการแจกครั้งแรกหลังจากการปฏิวัติโดยคณะราษฎรเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายนผ่านไปได้ไม่นาน รัฐบาลของคณะราษฎรตื่นตัวเผ่าระวังเพราะคิดว่าอาจเป็นใบปลิวของฝ่ายต่อต้านคณะราษฎร วันที่ ๔ สิงหาคม เกิดการนัดหยุดงานโดยกรรมกรรถลาก การนัดผลงานครั้งนี้ พรรคคอมมิวนิสต์พยายามเข้าหาบรรดาคนลากรถ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ^{๗๘}

ในอีกเหตุหนึ่งคือ คืนวันที่ ๗ สิงหาคม กองกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับตาดู และบุกเข้าไปที่บ้านไม้ยกพื้นสูง ๒ หลังบริเวณวงเวียน ๒๒ กรกฎาคม เมื่อเวลา ๕ นาฬิกาของวันที่ ๘ สิงหาคม (ตำรวจประเมินสถานการณ์ว่าที่นี่คือบ้านเช่าที่ใช้เป็น "สำนักงานใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์") หนึ่งในบ้านไม้ดังกล่าวเป็นโรงพิมพ์ซึ่งใช้เป็นที่ชุมนุมด้วยส่วนนี้มีประตูที่สร้างอย่างแน่นหนา ส่วนอีกหลังหนึ่งเป็นบ้านธรรมดา สันนิษฐานว่าหลังแรกใช้เป็นสำนักงานเลขานุการและหลังที่ ๒ เป็นที่พักของแขกตามที่ปรากฏในรายงานรายรับรายจ่ายของคณะกรรมการบริหาร พคส. เดือนมิถุนายนและกรกฎาคม ๑๙๓๒ ซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดในลำดับต่อไป ในครั้งนี้ ทางตำรวจผู้ที่ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์จีนไหหลำ ๘ คน (มีรายงานข่าวว่า หัวหน้าของคนกลุ่มนี้คือเฉินยู่อัน) และสามารถยึดเอกสารภาษาจีนได้มากมาย^{๗๙} เหตุแห่งการจับกุมครั้งนี้คือ ตำรวจได้ข้อมูลจากสายลับชาวจีนแต่จิวที่ส่งเข้าไปสอดแนม สายลับคนนี้จ่ายค่าธรรมเนียมการเข้าพรรค ๑๐ บาท

และสามารถเป็นสมาชิกพรรคได้โดยง่าย บุคคล ๔ คนที่ถูกจับกุม เป็นชายอายุ ๑๗ ถึง ๓๐ ปี เกิดที่เกาะไหหลำ^{๘๐} ข้อความที่คณะกรรมการบริหาร พคส. รายงานต่อศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ซึ่งเป็นองค์กรเบื้องบนอีกชั้นหนึ่งโดยลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๑๙๓๒ นั้น (ข้อย่อ D ในหัวข้อใหญ่ I) อธิบายว่าจุดที่ถูกบุกเข้าจับกุมคือ โรงพิมพ์ของพคส. และผู้ที่ถูกจับกุม ได้แก่ คนในฝ่ายบริหารของพรรคคอมมิวนิสต์ที่มีตำแหน่งระดับผู้รับผิดชอบ ๑ คน คนในฝ่ายบริหารของสมาคมสหกรรมกรสยามในตำแหน่งระดับผู้รับผิดชอบ ๑ คน สหายในสมาคมสหกรรมกรสยาม ๑ คน และคนทั่วไป ๖ คน^{๘๑}

เอกสารภาษาจีนที่ยึดได้ในการจับกุมครั้งนี้ถูกแปลเป็นภาษาไทย ๕ วันให้หลัง แต่เป็นที่น่าเสียดายที่บัดนี้ไม่พบต้นฉบับภาษาจีนในแฟ้มจัดเก็บ บุคคล ๔ คนที่ทางการจับกุม ถูกตัดสินลงโทษในวันที่ ๓๐ สิงหาคมโดยให้เนรเทศออกนอกประเทศอย่างถาวร และได้ออกเดินทางจากท่าเรือเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน กระทรวงการต่างประเทศของสยามได้ส่งเอกสารบันทึกตำหนิรูปพรรณ รูปถ่าย ลายนิ้วมือไปถึงสถานอัครราชทูตฝรั่งเศสและเนเธอร์แลนด์ประจำสยามเมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ก่อนหน้านั้น สยามกับอังกฤษได้บรรลุข้อตกลงระหว่างกันไว้ว่ากระทรวงมหาดไทยของสยามจะแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์แก่ตำรวจสิงคโปร์โดยตรง แต่ระหว่างที่การแจ้งของกระทรวงมหาดไทยสยามเกิดความล่าช้า รายงานการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ของพคส. ที่เสนอต่อศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายาซึ่งเป็นองค์กรเบื้องบนโดยมีที่ตั้งอยู่ในสิงคโปร์นั้น (อ้างอิงตอนที่ ๓.๒ ประกอบ) ได้ตกถึงมือทางการของสิงคโปร์ก่อน ทางกรมการเนรเทศบุคคล ๔ คนจากเนื้อความในรายงานซึ่งลงวันที่ ๒๐ กันยายนฉบับนี้ จึงได้มอบรายงานดังกล่าว (ภาษาอังกฤษ) ให้แก่กระทรวงการต่างประเทศผ่านทางสถานอัครราชทูตอังกฤษประจำสยามในวันที่ ๗ ตุลาคม พร้อมทั้งขอข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลทั้ง ๔ ที่ถูกระบุอยู่ในรายงานด้วย^{๘๒}

ในบรรดาเอกสารภาษาจีนที่ตำรวจสยามยึดเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม

๑๙๓๒ นั้น ส่วนที่มีมากที่สุดคือ เอกสารสื่อสารโต้ตอบกันระหว่าง คณะกรรมการบริหาร พคส. กับหน่วยสาขาในช่วงปลายเดือนกรกฎาคม ๑๙๓๒ ถึงวันที่ ๗ สิงหาคม ๑๙๓๒ นอกจากส่วนนี้แล้ว ก็ยังมีเอกสารอื่นๆ อีก เช่น ระเบียบการของสมาคมสหกรรมกรสยามซึ่งคาดว่าจะจัดทำขึ้นในช่วงกลางเดือนกรกฎาคม ๑๙๓๒, ระเบียบการสมาคมช่วยเหลือพวกต้องรับภัยเพราะเข้ากิจกรรมปฏิวัติ ซึ่งจัดทำขึ้นเมื่อเดือนมกราคม ๑๙๓๒, รายงานรายรับรายจ่ายแยกเป็นรายเดือนของพรรค ซึ่งศูนย์กลางพรรคจัดทำขึ้น ๒ เดือนครึ่ง (มีรายงานของเดือนธันวาคม ๑๙๓๑ และรายงานของเดือนมกราคม, กุมภาพันธ์, มีนาคม, มิถุนายน, กรกฎาคม ๑๙๓๒) และเอกสารเตรียมเสนอต่อที่ประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ เป็นต้น จากข้อความที่ระบุอยู่ในเอกสาร ทำให้ทราบได้แน่ชัดว่า การถูกทางการปราบปรามจับกุมเกิดขึ้นก่อนหน้าการประชุมสมัชชาผู้แทนไม่นาน และการเคลื่อนไหวต่อต้านพรรคโดยคนจีนที่ถูกลอบขู่ไล่ออกจากพรรคก็มีอยู่ไม่น้อย

ในเอกสารที่ยึดได้ มีรายงานรายรับรายจ่ายแยกเป็นรายเดือนประจำเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม ๑๙๓๒ รวมอยู่ด้วย เอกสารนี้ยื่นเสนอต่อคณะกรรมการบริหารพรรค โดยเต็ง (Teng; T) คือผู้จัดทำลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๑๙๓๒ ในนามคณะกรรมการบริหาร พคส. รายงานบัญชีรายรับรายจ่ายนี้แสดงรายละเอียดการใช้จ่ายของเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม กล่าวคือ มีรายการใช้จ่ายที่เป็นค่าเช่าสำหรับสำนักงาน เลขาธิการและค่าเช่าที่พักสำหรับแขกของพรรค ค่าอาหารสำหรับแขกของพรรค^๓ ค่าเดินทาง ค่ากระดาษ เช่น กระดาษใบปลิว ค่าไปรษณีย์ เงินที่จ่ายให้แก่เต็งขณะที่ป่วย (ทั้ง ๒ เดือน เดือนละ ๕ บาท) และค่าใช้สอยอื่นๆ ยอดรวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดของเดือนมิถุนายนคือ ๒๘.๕๕ บาท และของเดือนกรกฎาคมคือ ๓๒.๖๕ บาท ส่วนยอดรายรับของเดือนมิถุนายนคือ ๓๙.๖๘ บาท ซึ่งเป็นผลรวมของเงินที่เก็บจากหน่วยสาขา ๕ แห่ง ๒๘.๒ บาทกับยอดยกมา ๑๑.๔๘ บาท สำหรับยอดรายรับของเดือนกรกฎาคม เมื่อรวมเงินที่เก็บจากหน่วยสาขา ๕ แห่ง

แล้ว เป็นเงิน ๒๕.๖๒ บาท บัญชีรายรับรายจ่ายระบุตรงช่วงท้ายว่า ณ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม มียอดเงินคงเหลือของพรรคแค่เพียง ๓ บาท ๗๐ สตางค์เท่านั้น

เอกสารรายงานบัญชีรายรับรายจ่ายข้างต้น เป็นเอกสารที่เต็งแนบไปกับจดหมายลงวันที่ ๒ สิงหาคมที่ระบุเสนอคณะกรรมการบริหาร พคส. ในจดหมายฉบับเดียวกันนี้ เต็งระบุข้อความว่า ในเดือนกรกฎาคม มีการนำเงินทุนของพรรคมาใช้จ่ายเป็นค่ายาอาหารของตน ๕ บาท ทั้งๆ ที่ตนป่วยในเดือนกรกฎาคม และไม่สามารถทำกิจกรรมของพรรคได้ แต่ก็ได้รับเงินคลังของพรรค ๕ บาท นี่เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม และหากไม่ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการบริหาร ก็จะคืนเงินดังกล่าวให้หลังจากหายป่วย การประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคกำลังใกล้เข้ามาแล้ว แต่พรรคมีเงินคงเหลือแค่เพียง ๓ บาท ๗๐ สตางค์ ดังนั้นควรจะเปิดประชุมคณะกรรมการบริหาร และลงมติเรื่องกิจกรรมเรียกริเงินทุนพิเศษ สำหรับการจัดทำร่างระเบียบวาระการประชุมสมัชชาผู้แทน คณะกรรมการจะดำเนินการก็ได้ หรือเต็งจะดำเนินการเองก็ได้ ตัวแทนจากต่างจังหวัดก็จะมาร่วมการประชุมนี้ด้วย เงินทุนที่จำเป็นต้องใช้รวมแล้วต้องมี ๒๐ บาท ใครควรจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าอาหารสำหรับตัวแทนจากต่างจังหวัด ถ้าถามความคิดเห็นของตนละก็ คิดว่าคณะกรรมการบริหารควรเป็นผู้จ่ายเพราะจำนวนตัวแทนมีไม่กี่คน และค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ รวมแล้วก็ไม่กี่บาท เมื่อคืนวันที่ ๑ สิงหาคม ตัวแทนคนหนึ่งจากนครสวรรค์มาหาตนโดยมีหนังสือเชิญมาด้วย อยากให้คณะกรรมการบริหารตรวจสอบว่า บุคคลผู้นี้ใช่ตัวแทนตัวจริงหรือไม่

นอกจากนี้ เต็งยังได้ส่งจดหมายลงวันที่ ๓ สิงหาคมถึง “เคี้ยกฮุย” ซึ่งเชื่อว่าเป็นแกนนำคนหนึ่งของคณะกรรมการบริหารพรรคในขณะนั้น โดยแจ้งว่า เมื่อคืนวานเจ้าของโรงเรือนที่พรรคเช่าสถานที่ได้เร่งรัดค่าเช่ามา แต่พรรคไม่มีเงิน กรรมการบริหารพรรคควรเร่งรัดเก็บเงินเข้าพรรคจากผู้ที่ยังไม่ได้จ่าย ถ้าหากอยากให้ตนเป็นผู้เร่งรัด ตนจะเป็นผู้ดำเนินการก็ได้ ทั้งนี้ ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคเมื่อวัน

ที่ ๓ สิงหาคมที่เตียงขาดประชุมนั้น มีมติมอบหมายให้เตียงเป็นผู้เร่งรัดเก็บเงินเข้าพรรคจากผู้ที่ยังไม่ได้จ่าย และที่ประชุมสามัญครั้งเดียวกันนี้ ได้ลงมติต่อข้อร้องเรียนปรึกษาที่หน่วยสาขา ๔ แห่ง (ได้แก่ กัง (โรงสี), เฟ่งยี่, เกียงเจ้า, ตั้งช่วยฮวย) ยื่นเสนอถึงเคียกฮุยเมื่อ ๑ สัปดาห์ที่ผ่านมา อีกทั้งยังรับรองสมาชิกภาพของสมาชิกใหม่ ๗ คนที่สมาชิกของหน่วยสาขา ๒ แห่งแนะนำมาด้วย นอกจากนี้ ข้อความจากหนังสือที่ตั้งช่วยฮวยได้ยื่นถึงเคียกฮุยในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ทำให้ทราบว่าที่หน่วยสาขาของตั้งช่วยฮวยมีสมาชิกพรรค ๑๑ คน

วันที่ ๖ สิงหาคม มีประชุมคณะกรรมการบริหารครั้งที่ ๑๒ และมีการลงมติเรื่องต่อไปนี้เป็น ๑) ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดประชุมสามัญผู้แทน ขอให้สะสางสิ่งที่อยู่ระหว่างเตรียมการให้เสร็จสิ้นภายใน ๑ สัปดาห์ ส่วนเรื่องวันเปิดประชุมสามัญผู้แทนจะมีมติกำหนดในวันเสาร์ที่ ๑๓ สิงหาคม, ๒) กำหนดให้แต่ละหน่วยสาขาส่งเอกสารแจ้งรายชื่อตัวแทนที่จะเข้าประชุม ส่วนการสอบสวนผู้แทนจากปากน้ำโพ (นครสวรรค์) นั้น รอตกลงในที่ประชุมคณะกรรมการครั้งหลัง และส่งจดหมายไปถามบ้านดอน (สุราษฎร์ธานี) ว่าได้ส่งผู้แทนมากรุงเทพฯ จริงหรือไม่, ๓) ประมวลข้อยุติจากหน่วยสาขาเข้าด้วยกันที่ฝ่ายโฆษณา, ๔) แต่งและลี้มเป็นผู้จัดหาสถานที่จัดประชุมสามัญผู้แทน, ๕) รวบรวมเงินทุนโดยเร่งรัดผู้ที่ยังไม่ได้จ่ายค่าสมาชิกพรรค และเรียกรายเงินบริจาคเป็นกรณีต่างหาก, ๖) แต่งและกังเป็นผู้ร่างรายงาน

นอกจากลงมติเกี่ยวกับระเบียบวาระข้างต้นแล้ว ก็มีมติให้ประกาศแถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองโดยคณะราษฎรเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน โดยให้ประกาศหลังการประชุมปรึกษาที่การประชุมสามัญผู้แทนแล้ว

ในวันที่ ๗ สิงหาคม เล่ารายงานต่ออ้วงลิวว่า “ผู้แทน ๒ คนจากยุบถ (สันนิษฐานว่าเป็นการแปลพลาดจากคำว่า “อุดร”-ผู้เขียน) มาถึงแล้ว คนหนึ่งคือนายลี้ อีกคนคือนายเอี้ย ขอให้ช่วยหาที่พักให้ด้วย” ในจุดนี้ สามารถตีความได้ว่า ลี้ (“หลี่” หรือ “โจจิ้งห้ก๊วก”) กับเอี้ย (ชื่อ

นี้เป็นกรอ่านอักษร 楊 ตามสำเนียงจีนแต้จิ๋ว, ภาษาเวียดนามเขียนว่า Du'o'ng (เซียง) ซึ่งก็คือชื่อหนึ่งของหว่างวันฮวาน] เดินทางจากอุดรมาถึงกรุงเทพฯ ในฐานะตัวแทนที่จะเข้าร่วมประชุมสามัญผู้แทนครั้งที่ ๒ นี้

ในเอกสารที่เตรียมจะยื่นต่อที่ประชุม พบว่ามีข้อเสนอหลายอย่างปรากฏอยู่ เช่น ข้อเสนอแนะว่าฝ่ายโฆษณาควรออกวารสารประจำอย่างน้อย ๑ ฉบับ ข้อเสนอแนะว่าควรให้สมาชิกสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ไปเรียนที่โรงเรียนหนังสือไทย เนื่องจากมีความกังวลถึงสภาพการณ์ที่ว่าไม่มีคนพื้นเพของสยามอยู่ในองค์กรพรรคเลย และเพื่อสร้างบุคลากรแกนนำขององค์กรชาวยุโรปในอนาคต ข้อเสนอแนะว่าควรก่อตั้งฝ่ายบุคคลสยามขึ้นเพื่อส่งเสริมกิจกรรมสำหรับชาวยุโรป หรือข้อเสนอแนะว่าควรชักนำสร้างเสริมมวลชนโดยส่งสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ลอบเข้าไปอยู่ในคณะราษฎร (ซึ่งได้ยึดอำนาจบริหารประเทศผ่านการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองมาใช้รัฐธรรมนูญ และกำลังอยู่ระหว่างการขยายฐานสมาชิกของคณะอยู่)

จากเอกสารที่ยึดได้ตั้งที่นำเสนอข้างต้น ทำให้เข้าใจได้ว่า เตียงมีบทบาทอย่างสูงภายในพรรคคอมมิวนิสต์ ณ ช่วงที่กำลังเตรียมการประชุมสามัญผู้แทนครั้งที่ ๒ และในการประชุมนี้ เตียงได้รับเลือกเป็นเลขาธิการดังที่จะได้กล่าวต่อไปในตอนที่ ๓.๒ นอกจากนี้ บุคคลที่ปรากฏชื่อในเอกสารของกลางซึ่งได้แก่ ลี้ม เล้า และอ้วง ก็ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการบริหารพรรคด้วย

๓.๒ รายงานการประชุมสามัญผู้แทนครั้งที่ ๒ ที่เสนอต่อศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (ลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๑๙๓๒)

สันนิษฐานว่า การเปิดประชุมสามัญผู้แทนครั้งที่ ๒ ล่าช้าออกไปเพราะได้รับผลกระทบจากการปราบปรามของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองใน

วันที่ ๘ สิงหาคม ๑๙๓๒ แต่ก็มีการประชุมขึ้นในวันที่ ๑-๒ กันยายน ในตอนที่ ๓.๑ ได้กล่าวถึงรายงานเกี่ยวกับการประชุมสมัชชาผู้แทน ครั้งที่ ๒ ของ พคส. ลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๑๙๓๒ ที่พรรคส่งไปยังศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (มีที่ทำการอยู่ในสิงคโปร์) ซึ่งเป็นองค์กรเบื้องต้นมาแล้ว ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอเนื้อหาของรายงานดังกล่าว โดยแปลรายงานทั้งหมดเป็นภาษาไทยดังนี้

I รายงาน

A. การประชุมผู้แทน มีการเปิดประชุมผู้แทนสยามทั้งหมดในวันที่ ๑ กันยายน และการประชุมจัดเป็นเวลา ๒ วัน มีตัวแทนเข้าประชุม ๑๐ คน มีตัวแทนที่เข้าประชุมไม่ได้ ๔ คน เนื่องจากไม่สามารถจ่ายค่าเดินทางสำหรับระยะทางที่ไกลได้ ในการประชุมนี้ :

๑. รายงานจากตัวแทนในทุกหน่วยสาขาที่สังกัดคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์สยาม

๒. วิจารณ์ความผิดพลาดและข้อบกพร่องของคณะกรรมการบริหารพรรคคอมมิวนิสต์สยามและหน่วยสาขา

๓. ถกอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการเพื่อเริ่มปฏิบัติการของสมาคมแอนตี้ิมพีเรียลิสต์สยาม และวิธีการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อพัฒนาการเคลื่อนไหวของกรรมกรและชาวนา อีกทั้งยังพิจารณาหาหรือแนวทางต่างๆ และวิธีการให้การศึกษาแก่สหหายของเรา ตลอดจนการสนับสนุนสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์

๔. ท้ายสุด เราเลือกสหหายให้รับผิดชอบ ๗ คน, โดย ๕ คนเป็นสมาชิกคณะกรรมการบริหาร, ๒ คนเป็นกรรมการบริหารสำรอง และในกรรมการบริหาร ๕ คนนี้ เลือก ๓ คนขึ้นเป็นกรรมการบริหารประจำ ตั้งเป็นเลขาธิการ ลี้รับผิดชอบด้านการจัดตั้ง และเลขาธิการ รับผิดชอบด้านการโฆษณา ส่วนอึ้งและฮุนเป็นกรรมการบริหาร หลี่และลิ้มเป็นกรรมการบริหารสำรอง การประชุมปิดลงหลังการเลือกตั้ง

B. สถานะทางการเมืองของสยาม ก่อนหน้านี้ รัฐบาลสยามแบ่ง

เป็นหัวอนุรักษ์กับหัวรุนแรง ฝ่ายหัวรุนแรงคือคณะราษฎร ส่วนฝ่ายอนุรักษ์นิยมคือบรรดาข้าราชการ แต่ด้วยการปฏิบัติยืดยาดอำนาจเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ฝ่ายอนุรักษ์นิยมได้ถูกโค่นล้มไป และรัฐบาลในขณะนี้คือเผด็จการคณะราษฎร อย่างไรก็ตาม การเก็บภาษีอากรแบบชู้ตริต ยังไม่ได้รับการยกเลิกไป คณะราษฎรได้วางกฎที่กำหนดให้สมาชิกแต่ละคนของคณะเป็นผู้สอดแนมเพื่อตรวจการเคลื่อนไหวของประชาชน, เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิวัติปะทุขึ้นมา, เพื่อหลอกลวงมวลชน และเพื่อมอมเมาเยาวชน ราคาข้าวของก็สูงขึ้น ขณะที่ภาษีอากรก็ถูกเรียกเก็บภายในชื่อต่างๆ กันไป รัฐบาลคณะราษฎรจับตาดูพวกเราอย่างไม่วางตา มากยิ่งขึ้น ทุกครั้งที่ตรวจพบใบปลิวของเรา ก็จะสืบสวนทุกซอกทุกมุมอย่างกวดขัน และพยายามจับกุมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ พื้นที่ชนบทกำลังจะล่มสลาย ขณะนี้ชาวไร่ชาวนากำลังถูกซื้อขึ้นในทุกถิ่น เพื่อเรียกร้องให้ลดภาษี

C. สภาพพรรคคอมมิวนิสต์ในปัจจุบัน

๑. สหหายในระดับผู้รับผิดชอบอ่อนความสามารถ ปัญหาต่างๆ จึงไม่ได้รับการแก้ไขอยู่อย่างนั้น. และไม่สามารถจัดทำแผนที่ชัดเจนได้ถึงแม้ว่าตอนนี้พรรคปรับโครงสร้างแล้ว แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จในการออกคำชี้นำตามที่สมควรทำและตามที่ต้องการ เพราะแม้แต่ในการประชุมนี้ เราก็ยังไม่สามารถหาบุคคลที่มีความสามารถและประสบการณ์ได้ เนื่องด้วยคุณภาพของสหหายของเราอยู่ในระดับต่ำ

๒. ในด้านการโฆษณา เนื่องจากคุณภาพของพวกเราต่ำ จึงยังไม่ได้ตีพิมพ์สิ่งใดออกมาเลย ยกเว้นเอกสารเพียงนิดหน่อยสำหรับการฝึกอบรมเท่านั้น และได้ขอให้สหหายระดับผู้รับผิดชอบในหน่วยสาขาระดับลดหันลงไปมารับการฝึกฝนอบรมปากเปล่าในแต่ละสัปดาห์ ที่การประชุมครั้งนี้ มีมติให้ออกวารสารรายเดือน “จีเค่าป้อ” (“สารชี้นำ” หรือ “The Guide”) และในโอกาสวันรำลึกต่างๆ สหหายได้ออกไปแจกจ่ายใบปลิวของเรา ขณะนี้กำลังเตรียมจดหมายสารที่จะนำออกเผยแพร่ต่อประชาชน เพื่อเรียกร้องให้ต่อต้านคณะราษฎร

๓. ในด้านองค์กร ภายใต้การชี้นำโดยตรงของคณะกรรมการบริหาร พคส. มีคณะกรรมการภูมิภาค ๒ คณะ, หน่วยพรรคพื้นที่ ๔ หน่วย, หน่วยสาขา ๕ หน่วย, หน่วยย่อยพิเศษ ๓ หน่วย สมาชิกรวมทั้งสิ้นมี ๓๒๕ คน ทั้งหมดมีคุณภาพต่ำ ร้อยละ ๔๐ เป็นกรรมการทำสวน ร้อยละ ๖๐ เป็นกรรมการอุตสาหกรรม ภายในโครงสร้าง มีพัฒนาการแปลกประหลาด เพราะมีชาวอินทนิม ๕๕ คน จีนแต่จีว ๑๐ กว่าคน นอกนั้นเป็นจีนไหหลำทั้งหมด

๔. ในด้านการเงิน เงินค่าธรรมเนียมที่เก็บได้ทั้งหมดนั้น เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายอย่างกระหน่ำกระแทมเท่านั้น แต่ขณะนี้ก็ยังมิได้ค้างชำระอยู่หลายคน พรรคจึงมีรายได้ (ต่อเดือน) เพียง ๓๐ กว่าบาท ขณะที่มีการจ่าย ๕๐ กว่าบาท (ขณะนี้สหายของเราได้สำรองจ่ายในส่วนที่เป็นยอดขาดดุลไปก่อน)

๕. ภายใต้สมาคมสหกรรมกรสยาม มีสหภาพแรงงาน ๘ สหภาพ มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น ๑๗๒ คน ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนไหหลำ ในจำนวนดังกล่าวมีกรรมการทำสวนร้อยละ ๔๕ กรรมการอุตสาหกรรม ร้อยละ ๕๕ แกนนำผู้รับผิดชอบของสมาคมได้รักษาการติดต่อประสานงานอย่างใกล้ชิดกับองค์กรพรรคคอมมิวนิสต์ของพวกเขาไว้

๖. ภายในสำนักงานเตรียมการเพื่อสมาคมแอนตี้คอมมิวนิสต์สยาม มีหน่วยสาขา ๘ หน่วย มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น ๘๐ คน ส่วนใหญ่เป็นจีนไหหลำ เนื่องจากสหายผู้รับผิดชอบมีคุณภาพต่ำ การเคลื่อนไหวจึงไม่เพียงพอ

๗. สำหรับการเคลื่อนไหวของชาวไร่ชาวนา ยังไม่มีองค์กรประเภทนั้น ยกเว้นองค์กรหนึ่งที่อยู่ภายใต้คณะกรรมการภูมิภาค

๘. ยังไม่มีการเคลื่อนไหวในหมู่คนพื้นเพสยาม

๙. สหายทั้งหมดยังคงมีความตระหนักรู้ดี ๆ ว่าตนสังกัดประเทศจีน สหายเหล่านี้ขาดประสบการณ์ และจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรม

๑๐. ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์เป็นดังนี้ : ทุกสัปดาห์ พรรคคอมมิวนิสต์ส่งสหายไปเข้าร่วม

การประชุมหารือของสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ และทางเรากำลังแจ้งให้ทางสันนิบาตส่งตัวแทนมาที่เราเมื่อทางเราจัดการประชุม เราย่อมมีและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๑๑. ล่องตงเทียน ถูกทางพรรคลงโทษโดยไล่ออกจากพรรคเมื่อปี ๑๙๒๘ และปานเขียนเมืองออกจากพรรคเพราะแนวคิดจินตนิยมของตน สองคนนี้กำลังจัดตั้งองค์กรในมณฑลชานฮกอย่างกระตือรือร้น มีรายงานว่า ล่องตงกำลังจัดตั้งแมนเชวีกขึ้นเพื่อต่อต้านบอลเชวิค เพราะมองว่าบอลเชวิคนั้นฉิบพลาค นอกจากนี้ ชื่อเค็งซึ่งถูกขับออกจากพรรคในปี ๑๙๒๘ และกิมกั้งซึ่งออกจากพรรคเพราะแนวคิดจินตนิยมของตน กำลังร่วมกันจัดตั้งกลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิก ๑๐ กว่าคนเพราะต่างก็มีความทะเยอทะยานอยากเป็นผู้นำมณฑล และขณะนี้ได้เปิดฉากเป็นศัตรูกับคณะกรรมการบริหารพรรคคอมมิวนิสต์สยาม

D. ภายหลังจากแจกใบปลิวลงวันที่ ๑ สิงหาคม โรงพิมพ์ของพรรคถูกบุกกวาดล้างเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม มีผู้ถูกจับกุม ๘ คน ได้แก่ แกนนำระดับผู้รับผิดชอบในฝ่ายบริหารพรรคคอมมิวนิสต์สยาม ๑ คน, สหายระดับผู้รับผิดชอบในสมาคมสหกรรมกรสยาม ๑ คน, สหายกรรมการ ๑ คน, คนทั่วไป ๖ คน ทั้ง ๘ คนนี้ถูกเนรเทศไปยังจีนในวันที่ ๑๖ เดือนนี้ (กันยายน)

II ข้อเรียกร้อง

๑. ต้องการให้พยายามอย่างดีที่สุดในการส่งบุคลากรผู้มีความสามารถขึ้นนำการเคลื่อนไหวของเรามาให้ กล่าวคือ หมายถึง ต้องการผู้ที่สามารถเป็นครูในโรงเรียนภาคค่ำ และมีความสามารถสนทนาสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนกลางได้

๒. ต้องการให้ดำเนินการอย่างเต็มที่ในการจัดตั้งเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร

๓. ต้องการให้แนะนำให้พรรคคอมมิวนิสต์สยามสามารถติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ เหตุผลของความต้องการข้อนี้คือ การติดต่อนี้จะช่วยให้สหายที่ถูกเนรเทศออกนอกสยามสามารถติดต่อกับพรรค

คอมมิวนิสต์จีนได้ หรือมิฉะนั้นสหายเหล่านี้อาจล่องลอยไร้หลักแหล่ง และอาจถูกรัฐบาลจีนจับกุมอีก ขณะนี้สหายจำนวนมากร้องขอให้ทางเราติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์ในจีนเพื่อให้ปกป้องอนาคตของสหายเหล่านี้

๔. ต้องการแนะนำให้สมาคมสหกรรมกรสยามติดต่อสหพันธ์กรรมกรมลายาได้

๕. ต้องการให้ส่งวัสดุอุปกรณ์สำหรับการฝึกอบรมและการศึกษามาให้

๖. ต้องการขอให้พรรคคอมมิวนิสต์ในจีน ส่งสหายไปที่ชิวเถา เพื่อให้สหายที่ถูกเนรเทศออกนอกสยามสามารถเข้าหาสร้างความสัมพันธ์กับสหายที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนส่งไปได้

๗. ต้องการให้แจ้งมาว่าทางเราควรจะจัดการอย่างไรกับ ๔ คน ผู้เป็นปฏิปักษ์ข้างต้น (หมายถึงข้อ ๑๑ ในหัวข้อ C-ผู้เขียน)

III คำถาม

๑. ต้องการทราบว่า ถิ่นช้วงที่เคยมาในฐานะผู้ส่งสารเมื่อก่อนหน้านี้ ยังโดยสารเรือกลไฟส่งเซ่งอยู่หรือไม่ เขาเป็นคนของที่ไหน ทางเราไม่ทราบว่าเรือกลไฟลำนี้เป็นเรือโดยสารหรือเป็นเรือสินค้า เรือลำเดียวกันนี้จะเข้าเทียบท่าที่สยามครั้งต่อไปเมื่อไร

๒. ต้องการคำขอบว่า ควรจะกำหนดให้สมาคมแอนตี้อิมพีเรียลลิสม์อยู่ภายใต้สังกัดสหภาพแรงงาน หรือควรจะให้เป็นกลุ่มองค์กรที่แยกเป็นเอกเทศ ทางสมาคมสหกรรมกรสยามเรียกร้องมาว่า ควรจะให้สมาคมแอนตี้อิมพีเรียลลิสม์อยู่ภายใต้การบัญชาการของทางนั้น

๓. ต้องการทราบว่า เพราะเหตุใดจึงไม่ตอบคำถามและข้อเรียกร้องของพวกเราที่ส่งมาก่อนหน้านี้

IV เรื่องอื่นๆ

สหายกันป็นง ตั้งสงสัยว่าอาจเป็นพวกต่อต้านที่สังกัดกลุ่มของ ล้อ (ที่กรุงเทพฯ-ผู้เขียน) ขณะนี้ เขาอยู่ที่ร้านตัดผมหลอดปั้นหลอด (ที่สิงคโปร์-ผู้เขียน) กรุณาดำเนินการสืบให้กระจ่างเท่าที่จำเป็น และ

ติดต่อกับเขาในกรณีที่เขาไม่มีส่วนพัวพันกับกลุ่มของล้อ ทางเราไม่ได้ออกจดหมายแนะนำใดๆ ให้แก่เขา

คณะกรรมการบริหารพรรคคอมมิวนิสต์สยาม

๒๐ กันยายน ๑๙๓๒

เอกสารรายงานลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๑๙๓๒ ข้างต้นที่คณะกรรมการบริหาร พคส. ที่กรุงเทพฯ ส่งไปยังศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายาที่สิงคโปร์นั้น ไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่าส่งทางไปรษณีย์หรือส่งผ่านคนเดินสาร แต่หลังจากนั้นไม่นาน ตำรวจสิงคโปร์ก็ได้เอกสาร (ภาษาจีน) นี้และแปลเป็นภาษาอังกฤษ ต่อมาในวันที่ ๗ ตุลาคม ก็มอบให้กระทรวงการต่างประเทศของสยามผ่านทางสถานอัครราชทูตอังกฤษประจำสยาม เมื่อพิจารณาจากหลักฐานนี้ พบว่าในขณะนั้นข่าวคราวความเคลื่อนไหวของศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายาได้รั่วไหลไปถึงหูเจ้าหน้าที่ทางการสิงคโปร์

รายงานการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ระบุว่า ในจำนวนสมาชิกพรรค ๓๒๕ คน มีชาวเวียดนาม ๕๕ คน แต่ในข้อ ๔ ของหัวข้อ C เขียนว่า “สหายทั้งหมดยังคงมีความตระหนักผิดๆ ว่าตนสังกัดประเทศจีน สหายเหล่านี้ขาดประสบการณ์ และจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรม” และเมื่อมองจากความเพิกเฉยต่อการมีตัวตนอยู่ของสมาชิกชาวเวียดนาม สันนิษฐานได้ว่าคนจีนคือผู้กุมอำนาจอย่างล้นหลามในฝ่ายบริหาร พคส. ในขณะนั้น แม้แต่ภายในนั้นก็มีชาวจีนไทหล่าอยู่ถึงร้อยละ ๘๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด และสมาชิกกว่าครึ่งหนึ่งของสมาคมสหกรรมกรสยาม ตลอดจนสมาคมแอนตี้อิมพีเรียลลิสม์สยามก็เป็นชาวจีนไทหล่า จึงสันนิษฐานได้อีกว่าบุคคลระดับผู้นำของพรรค เช่น นายเตียง น่าจะเป็นชาวจีนไทหล่าเสียส่วนใหญ่ แต่น่าเสียดายที่ขณะนี้ยังมีข้อมูลไม่เพียงพอสำหรับการระบุว่าผู้ขึ้นหน้าที่เป็นจีนไทหล่าเหล่านี้คือใคร

ขณะนั้น พคส. ไม่มีช่องทางติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยตรงมาก่อน แต่ด้วยการติดต่อผ่านพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ซึ่งเป็นองค์กรเมืองบนของ พคส. มาตั้งแต่สมัยที่ยังเป็นองค์กรหน่วยพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ เงินใช้จ่ายรายเดือนสำหรับกิจกรรมของ พคส. ในตอนนั้น มีแค่ประมาณ ๓๐ บาทเท่านั้น เงินมูลค่าเท่านี้ใกล้เคียงกับเงินเดือน ๑ เดือนของครู ๑ คนที่โรงเรียนจีนในสยามซึ่งถือว่าน้อยมาก ด้วยเงินจำนวนนี้ ไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะไม่พอสำหรับการขยายการเคลื่อนไหวให้แพร่หลายออกไปในหมู่ชาวยุโรป

ข้อความในข้อ ๗ ของหัวข้อ C ระบุว่า “สำหรับการเคลื่อนไหวของชาวไร่ชาวนา ยังไม่มีองค์กรประเภทนั้น ยกเว้นองค์กรหนึ่งที่อยู่ภายใต้คณะกรรมการภูมิภาค” หน่วยพรรคประจำภูมิภาคมีแค่ ๒ หน่วยเท่านั้น คือ คณะกรรมการภูมิภาคอุดรของชาวเวียดนาม และคณะกรรมการเทศบาลนครกรุงเทพฯ ของชาวจีน ในจุดนี้ สันนิษฐานว่าน่าจะหมายถึงคณะกรรมการภูมิภาคอุดร ขณะที่แกนนำพรรคในตอนนั้นอยู่ภายใต้อิทธิพลของกรรมการพรรคชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่าการเขียนถึงกิจกรรมชาวเวียดนามจึงมีลักษณะห่างเหินเหมือนเป็นเรื่องของคนอื่น

ในเอกสารที่ยึดได้เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม มีจำนวนหนึ่งที่ระบุเสนอแนะถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างองค์กรของคนสยามขึ้นมา แต่ในรายงานที่ พคส. เสนอต่อศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายาตั้งข้างต้นนั้น ไม่พบข้อความที่เขียนถึงการสร้างองค์กรของคนสยามขึ้นเลย อย่างไรก็ตาม เป็นที่แน่นอนว่า มีการลงมติให้ความสำคัญแก่การสร้างองค์กรคนสยามในการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ เรื่องนี้เป็นที่กระจ่างชัดโดยพิจารณาได้จากบทความในวารสารรายเดือนที่ออกตามมติการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ในวารสารซึ่งใช้ชื่อว่า “จีเต้าป้อ” ฉบับที่ ๑ (ประจำวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๑๙๓๒) มีตอนหนึ่งในบทความที่ระบุเกี่ยวกับการสร้างองค์กรคนสยาม โดยมีใจความว่า เพื่อเป็นการปรับปรุงข้อด้อยของพรรคให้ดีขึ้น การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งนี้มีมติ

กำหนดให้ขยายวงให้แพร่หลายออกไปในหมู่กรรมกรการผลิต ขณะเดียวกันก็ชักนำคนสยามเข้ามาด้วย เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้แก่องค์กรพรรค และเพื่อเผยแพร่ให้กว้างขวางออกไป ต่อจากนั้น วารสารฉบับเดียวกันก็ระบุเกี่ยวกับประเด็นการชักนำคนสยามเข้ามาว่า

“คณะเราเชื่อว่า คณะคอมมิวนิสต์สยาม แต่ความจริง ในคณะเรายังมีชาวจีนทั้งนั้น ฉะนั้น คำว่าหลักแห่งการทำการเปลี่ยนแปลงสยาม นั่นก็คือเท่ากับคำว่ารวบรวมชาวสยามได้อย่างไรเท่านั้นเอง ปัญหาไม่ใช่พียงนำมาปรึกษากัน ซ้อมติในที่ประชุมขยายการจัดตั้งเมื่อปีก่อนก็ได้มีข้อ ๑ ว่า ‘ระดมสมาชิกเรียนภาษาทั้งหนังสือไทย เพื่อเตรียมเข้าไปติดต่อกับชาวสยามเป็นการดำเนินการขั้นที่ ๑’ และได้ออกแจ้งความว่า ให้ได้รับผลภายใน ๖ เดือน แต่หลังจากได้ออกแจ้งความจนถึงบัดนี้เป็นเวลาครบ ๑ ปีแล้ว สาขาทุกชั้นก็ยังทำเพิกเฉยต่อแจ้งความและข้อ มติ ไม่มีใครมีใครได้ทำไปอย่างจริงจังเลย เป็นการปล่อยให้ยังมีนิสัยกลัวความลำบากอยู่

คณะได้สอบสวนสภาพการเปลี่ยนแปลงของสยามแล้ว ให้รู้สึก ว่าถ้าไม่มีเพื่อนร่วมใจที่เป็นไทยแล้ว ย่อมไม่สามารถทำหน้าที่ทำการเปลี่ยนแปลงสยามได้ ฉะนั้นในคราวประชุมครั้งนี้ จึงได้ข้อมติไว้ข้อหนึ่งว่า ‘ขยายการจัดตั้งของคณะใหม่ - คือ เข้าทำการเผยแพร่ในชนชาวสยาม และก่อนที่จะทำการนี้ให้เรียนภาษาและหนังสือไทยเสียก่อน’ ข้อ มตินี้พอจะชี้ให้เห็นได้ว่า คณะเราได้มีทางไปอย่างใหม่อีกทางหนึ่งแล้วต่อไปคณะเราจะเป็นคณะบอลเชวิคแห่งสยามอันแท้จริงได้หรือไม่ นั่น ก็แล้วแต่พวกเพื่อนร่วมใจจะปฏิบัติตามข้อมติได้หรือไม่เท่านั้น และยังข้อ มติในที่ประชุมครั้งนี้ ถ้าเราได้ดำเนินการไปด้วยความกล้าหาญแน่วแน่แล้ว ก็จะทำให้คณะเราได้เดินเข้าสู่ทางใหม่อีกทางหนึ่ง”^{๘๔}

นอกจากนี้ วารสารเดียวกันยังได้ชี้ว่า การปฏิบัติแบบชนชาตินิยมคือจุดอ่อนประการหนึ่งของสมาชิกพรรค โดยระบุว่าพรรคของพวกเขา เป็นพรรคสากล ไม่แบ่งแยกว่าเป็นพวกเขาหรือพวกเขา แต่บรรดาสหภาพที่มีหน้าที่ก่อการปฏิวัติสยาม ต่างก็คาดหวังต่อการปฏิวัติจีน และได้มา

ร้องขอหนังสือแนะนำเพื่อไปยังจีน ทางพรรคพิจารณาว่าพวกเขาจำเป็นต้องอยู่ในสยาม และเมื่อทางพรรคไม่ออกหนังสือแนะนำให้ พวกเขาก็ไม่พอใจ^{๗๖}

ฝ่ายชั้นนำของ พคส. ยอมรับว่า พวกตนมีพลังอำนาจไม่เพียงพอ จึงขอให้พรรคคอมมิวนิสต์มลายาล้างผู้แทนมาช่วยชี้แนะ ผู้ชี้แนะชาวจีนซึ่งได้แก่หลิวชูสือ (劉淑石, Liu Shu Shi; เกิด พ.ศ. ๒๔๔๒, ตาย พ.ศ. ๒๔๘๕, ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ พคส. สยามจีน เริ่มรับตำแหน่งนี้ตั้งแต่เมื่อไรไม่ปรากฏ) และหลี่หัว (李華, Li Hua; เกิด พ.ศ. ๒๔๕๕, ตาย พ.ศ. ๒๕๓๑, ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ไทยคนแรกตั้งแต่ปี ๑๙๔๒-๑๙๔๓) เปิดฉากดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่สยามจากช่วงนี้ไป บุคคลเหล่านี้อาจจะถูกส่งตัวมาโดยผ่านทางพรรคคอมมิวนิสต์มลายาก็เป็นได้

๓.๓ พิจารณาการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ผ่าน “รายงาน” ที่เสนอต่อองค์การคอมมิวนิสต์สากล

การวิเคราะห์ส่วนนี้จะพิจารณาเนื้อหาใน “รายงาน” ที่เสนอต่อองค์การคอมมิวนิสต์สากล (โคมินเทิร์น) ดังที่ได้หยิบยกมาอ้างอิงไปบ้างแล้ว เนื้อหาของ “รายงาน” ดังกล่าวเขียนว่าดังนี้

“...ขณะนั้น คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์สยามไม่มีการติดต่อสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลังจากนั้นหน่วยงานของพรรคถูกบุกกวาดล้างและสหาย ๓ คน ถูกจับกุม ในช่วงต้นเดือนกรกฎาคม (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ) ๑๙๓๒ มีการประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์สยามครั้งที่ ๒ คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่งตัวแทนของตนเข้าร่วมประชุมครั้งที่ ๒ นี้ สหายชาวเวียดนาม ๑ คนได้รับเลือกให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหาร ขณะนั้นมีองค์กรส่วนภูมิภาค ๒ องค์กร, องค์กรพรรคประจำพื้นที่ ๓ องค์กร, องค์กรสาขาพิเศษ ๗ องค์กร, องค์กร

ย่อยพิเศษ ๒ องค์กร มีสมาชิกพรรค ๒๐๐ คนเศษ สมาชิกสันนิบาตเยาวชน ๒๐ กว่าคน สมาชิกสหภาพแรงงานสีแดง ๑๕๐ กว่าคน สมาคมแอนตี้อิมพีเรียลีสต์สยามได้รับการฟื้นฟูขึ้น ที่ประชุมลงมติเกี่ยวกับการขยายการโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านรัฐบาลใหม่ ไปปลิวภาษาจีนไทย เวียดนาม และอังกฤษถูกแจกจ่ายออกไปในขอบข่ายทั่วประเทศ ผลของการนี้ส่งอิทธิพลอย่างสูง รัฐบาลจึงตั้งเงินรางวัลนำจับเพื่อกำเนินการตามกฎหมาย^{๗๗}

เหตุการณ์ “หน่วยงานของพรรคถูกบุกกวาดล้าง” ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ นั้น สันนิษฐานว่าหมายถึงการบุกเข้ากวาดล้างจับกุมที่ “สำนักงานใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์” ในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๑๙๓๒

จากเอกสารรายงานที่ พคส. เสนอต่อพรรคคอมมิวนิสต์มลายากับ “รายงาน” ฉบับนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำนวนสมาชิกพรรค ณ เวลาที่มีการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ เอกสารแรกระบุว่า มี ๓๒๕ คน ขณะที่เอกสารฉบับหลังระบุว่ามี ๒๐๐ กว่าคน นอกจากนี้จำนวนหน่วยสาขาและจำนวนกลุ่มมวลชนก็มีความแตกต่างกันอยู่

สิ่งที่เอกสารทั้ง ๒ ฉบับระบุว่า “ที่ประชุมลงมติขยายการโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านรัฐบาลใหม่” ปรากฏเป็นจริงขึ้นมา ซึ่งก็คือการแจกจ่ายไปปลิว “สารถึงปวงชนจากพรรคคอมมิวนิสต์เพื่อต่อต้านการเมืองคณะราษฎร” (ส่วนที่ยืนยันได้คือภาษาจีน ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ) ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๑๙๓๒ ซึ่งเรียกร้องให้โค่นล้มรัฐบาลคณะราษฎรที่ก่อการปฏิวัติยึดอำนาจเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ปีเดียวกัน ในช่วงท้ายของไปปลิวฉบับภาษาจีน มีข้อความที่ลงเป็นสโลแกนดังต่อไปนี้ คือ “ก. ปวงชนผู้ถูกกดขี่ทั่วสยามจงรวมกันเป็นหนึ่งเดียว!, ข. โค่นล้มรัฐบาลเผด็จการใหม่!, ค. โค่นล้มคณะราษฎร!, ง. โค่นล้มจักรพรรดินิยมนายทุน!, จ. ก่อตั้งรัฐบาลโซเวียตแห่งกรรมกร ชาวนา และทหาร!, ฉ. ดำเนินการตามแนวทางสังคมนิยมคอมมิวนิสต์!”^{๗๘}

๓.๔ นาย “หลี่” ผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการบริหาร ที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒

อันึ่ง “รายงาน” ระบุว่า “คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออก
เฉียงเหนือส่งตัวแทนของตนเข้าร่วมประชุมครั้งที่ ๒ นี้ สหายชาว
เวียดนาม ๑ คน ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการ
บริหาร”

ตัวแทนที่คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย
ส่งมาคือใคร? และชาวเวียดนามเพียงคนเดียวที่ได้รับเลือกให้เป็น
กรรมการบริหารคือใคร?

ต้นเดือนสิงหาคม ๑๙๓๒ หลี่ [李 (Li), ชื่อภาษาเวียดนาม
เขียนว่า Lý, ซึ่งก็คือ “โงจิ่งทักวัก”] และเอี้ย [楊, ชื่อภาษาเวียดนาม
เขียนว่า Du’o’ng (เซื่อง), ~~หลี่~~ “หว่างวันฮวาน”] เดินทางมาถึง
กรุงเทพฯ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นที่ ๓.๑ ในบรรดาตัวแทนประชุม
สมัชชา ๑๔ คน (ขาดประชุม ๔ คน) ถ้าไม่นับตัวแทนที่เป็นชาวเวียดนาม
๒ คนแล้ว ที่เหลือก็คือสมาชิกพรรคที่เป็นคนจีน จึงทำให้มองได้ว่า ผู้ที่
ถูกส่งตัวมาคือ ๒ คนนี้ ซึ่งสามารถสื่อสารด้วยภาษาจีนได้ดีทั้งคู่ นอก
จากนี้ ในตอนที่ ๓.๒ รายงานของ พคส. ที่เสนอต่อศูนย์กลางพรรค
คอมมิวนิสต์มลายาระบุว่า หลี่ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการบริหาร
จึงเป็นที่แน่นอนว่า ชาวเวียดนามเพียงคนเดียวที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการ
บริหารคือ “หลี่” หรือ “โงจิ่งทักวัก”

ส่วนอีกด้านหนึ่งนั้น โงจิ่งทักวักคือเลขานุการคนแรกของ
พคส. ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๑๙๓๐ ประเด็นที่ควรวิเคราะห์
คือ โงจิ่งทักวักอยู่ในตำแหน่งนี้มาจนถึงการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่
๒ หรือไม่? ดังที่ได้พิจารณาแล้วในตอนต้นที่ ๓.๑ ในระหว่างขั้นตอนการ
เตรียมงานประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดและยัง
ได้รับเลือกให้เป็นเลขานุการที่การประชุมนี้ก็คือ “เต็ง” ซึ่งแม้ไม่มี
ข้อมูลที่แน่ชัดเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา แต่ก็เชื่อได้ว่าเป็นคนจีนไหหลำ

ไม่มีหลักฐานบ่งชี้ว่าโงจิ่งทักวักมีส่วนช่วยในการเตรียมงานประชุม โดย
พื้นฐานแล้ว โงจิ่งทักวักก็เป็นแค่ผู้ที่ถูกส่งตัวจากภาคตะวันออกเฉียง
เหนือมายังกรุงเทพฯ ในช่วงต้นเดือนสิงหาคมก่อนจะจัดประชุมเพียงไม่
นาน และดังที่ได้ยกมาอ้างอิงแล้วในตอนต้นที่ ๓.๑ ว่า “ผู้แทน ๒ คน
จากอุบล (สันนิษฐานว่าเป็นการแปลพลาตจากคำว่า “อุดร”-ผู้เขียน)
มาถึงแล้ว คนหนึ่งคือนายลี่ (หลี่) อีกคนคือนายเอี้ย ขอให้ช่วยหา
ที่พักให้ด้วย” จึงทำให้ทราบว่า หลี่ไม่มีบ้านพักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ

นอกจากนี้ ชาวเวียดนามที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหารที่
การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ในฐานะหนึ่งในกรรมการบริหารก็มี
แค่โงจิ่งทักวักเท่านั้น จึงมองได้ว่าภายหลังการประชุมครั้งนี้ บทบาท
ความสำคัญของชาวเวียดนามในฝ่ายบริหารของพรรคอยู่ในระดับต่ำมาก
เนื้อหารายงานที่ พคส. เสนอต่อศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายา
ดังที่พิจารณาในตอนต้นที่ ๓.๒ เน้นที่ชาวจีน และไม่ใส่ใจชาวเวียดนาม
จากจุดนี้ จึงประเมินสถานการณ์ได้ว่าขณะนั้นชาวเวียดนามแทบไม่มี
อิทธิพลภายในพรรคเลย

จากหลักฐานและการวิเคราะห์ข้างต้น สรุปได้ว่า แม้ว่าโงจิ่งทักวัก
ได้ชื่อว่าเป็นเลขานุการ แต่หลังจากรับตำแหน่งนี้เมื่อปี ๑๙๓๐ แล้ว ก็ไม่
อาจกล่าวได้ว่า ในทางปฏิบัติ คนผู้นี้ดำรงตำแหน่งเลขานุการของ พคส.
ต่อเนื่องไปจนถึงการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒

ในช่วงปี ๑๙๓๑-๑๙๓๒ คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียง
เหนือที่อุดรของชาวเวียดนามกับองค์กรชาวจีนในกรุงเทพฯ ดำเนิน
กิจกรรมแยกกันเป็นเอกเทศ แทบไม่ข้องเกี่ยวกับกันเลย ที่เป็นเช่นนั้นอาจ
เป็นเพราะหลังจากการเคลื่อนไหวเงตติงห์-โซเวียตในช่วงปลายปี ๑๙๓๑
(การต่อสู้ด้วยอาวุธของคอมมิวนิสต์อินโดจีนในจังหวัดเงอัน และฮาดิงห์
ทางภาคกลางของเวียดนาม เพื่อสร้างอำนาจรัฐโซเวียต) ประสบความ
ล้มเหลว คณะกรรมการภูมิภาคฯ ที่อุดรได้ทุ่มเทให้แก่กิจกรรมของกรม
ช่วยเหลืออินโดจีนเป็นหลัก สำหรับสภาพการณ์ในตอนนั้น หว่างวัน
ฮวานก็บันทึกไว้ด้วย

หว่างวันฮวานระบุว่า ช่วงปลายปี ๑๙๓๑ การเคลื่อนไหวงตึงท์-โซเวียตอ่อนแรงเพราะประสบอุปสรรคอันเกิดจากการปราบปรามอย่างรุนแรงของรัฐบาลอินโดจีนฝรั่งเศส สหายบุญเคื่อง (หลิวฮาน), เลลก, เจินซู ของคณะกรรมการจังหวัดฮาตังท์เดินทางมาสยามเพื่อติดต่อกับคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ตั้งแต่ช่วงนั้นมา คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อุดรก็มีภารกิจหน้าที่เพิ่มขึ้นอีก คือนอกจากการปลุกเร้าการปฏิวัติในหมู่มวลชนชาวสยามภายใต้การชี้นำของคณะกรรมการบริหารชั่วคราว พคส. แล้ว ก็ยังสนับสนุนการปฏิวัติอินโดจีนด้วย (บันทึกฉบับภาษาอังกฤษ, หน้า ๕๗) ช่วงต้นปี ๑๙๓๒ คณะกรรมการภูมิภาคฯ ที่อุดรมอบหมายหน้าที่ให้เลแฮม่งห์จิงท์ (เตียน) และเหยียนวันซู (ฮาย) ก่อตั้งกรมช่วยเหลืออินโดจีน (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๕๙) และเพื่อช่วยเหลือสหายที่หลบหนีจากการเคลื่อนไหวงตึงท์-โซเวียต มายังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย กรมช่วยเหลืออินโดจีนดำเนินการดังนี้คือ ๑) ขอรับบริจาคเงินได้มากกว่า ๕,๐๐๐ บาทจากชาวเวียดนามเพื่อใช้เป็นเงินสนับสนุนด้านอาหาร, ๒) ให้การฝึกฝนอบรมทฤษฎี, ๓) ให้สหายลอบกลับเข้าเวียดนามอีกครั้ง โดยก่อนที่จะให้กลุ่มแกนนำลึกลอบเข้าไปนั้น เตียน (เลแฮม่งห์จิงท์), ฮาย, เลลก, เจินซู, บุญเคื่อง และหว่างวันฮวาน (ในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อุดร) ได้เปิดประชุมขึ้นที่บ้านใหม่จังหวัดนครพนม ที่การประชุมนี้ ฮายรายงานว่คณะกรรมการบริหารชั่วคราว พคส. ได้ตกลงเห็นพ้องเรื่องการจัดตั้งคณะกรรมการกลางบริหารพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน โดยมีเตียน, ฮาย, เลลก, เจินซู, บุญเคื่อง เป็นกรรมการ และฮายเป็นเลขาธิการด้วย หว่างวันฮวานรู้สึกว่สิ่งที่ฮายกล่าวนั้นคลาดเคลื่อนไปจากมติของคณะกรรมการ พคส. ที่ประกาศว่จะช่วยเหลือด้านการติดต่อดระหว่างสหายที่มาจากเวียดนาม กับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน แต่ฮายก็ยืนยันอย่างหนักแน่นว่พวกตนกำลังดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ พคส. โดยเคร่งครัด หว่างวันฮวานจึงฟังเฉยและไม่ได้กล่าวอะไร พอ “คณะกรรมการกลางบริหาร

พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน” ได้รับการก่อตั้งขึ้นแล้ว ฮายก็ไปที่นครพนมของไทยเพื่อติดต่อกับคนที่มาจากเมืองท่าแขกของฝั่งลาว แต่หลังจากที่คณะกรรมการ พคส. ได้รับรู้จากรายงานของหว่างวันฮวานไม่นาน ก็ประกาศว่ฮายกระทำไปโดยพลการ และมีได้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ ทางคณะกรรมการ พคส. สั่งให้ฮายประเมินตนเองก่อนจะใช้มาตรการทางวินัยปลดฮายออกจากตำแหน่งในกรมช่วยเหลืออินโดจีน

เดือนเมษายน ๑๙๓๒ เลลกลอบเข้าเวียดนาม แต่หลังจากนั้นไม่กี่สัปดาห์ก่อนที่จะได้เคลื่อนไหวใดๆ ก็ถูกจับ จากนั้นไม่นาน บุญเคื่องก็ถูกส่งไปเพื่อสืบหาให้รู้ว่เกิดอะไรขึ้น แต่ก็ทำอะไรไม่ได้และถูกเปิดโปงจนต้องกลับมาที่สยาม ต้นปี ๑๙๓๓ ทางพรรคได้ส่งสหายเจินซูไปที่ฮาตังท์ แต่ไม่นานก็ถูกจับอีก หลังจากนั้นคณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อุดรได้ตัดสินใจปรับโครงสร้างองค์กรของกรมช่วยเหลืออินโดจีน มีเลแฮม่งห์จิงท์, ป่าดัก และไตเป็นสมาชิกหลักที่ดำเนินงานหลากหลายประเภท เลแฮม่งห์จิงท์ได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้ากรม (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๖๑) ปี ๑๙๓๔ ป่าดักกับบุญเคื่องก็ถูกส่งไปและป่าดักได้จัดตั้งองค์กรที่เงื่อนขึ้นอีกครั้ง โดยจัดตั้งคณะกรรมการจังหวัดเงื่อนและประสบความสำเร็จในการเชื่อมโยงติดต่อกับกรมช่วยเหลืออินโดจีนของอุดร ต่อมา ป่าดักร่วมการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนครั้งที่ ๑ ที่มาเก๊าในฐานะตัวแทนของจุงกี (อันนัม) ซึ่งการประชุมนี้จัดในเดือนมีนาคม ๑๙๓๕ (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๖๒)

กรมช่วยเหลืออินโดจีนมีเลแฮม่งห์จิงท์เป็นหัวหน้า ช่วยกิจกรรมของหน่วยพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในประเทศลาว ซึ่งถูกฝรั่งเศสปราบปรามอย่างหนักเช่นเดียวกับที่เวียดนาม ในวันที่ ๖-๗ กันยายน ๑๙๓๔ ผู้แทนหน่วยพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในประเทศลาวจำนวน ๑๕ คนได้ร่วมกันเปิดการประชุมใหญ่ที่เวียงจันทน์โดยมีเลแฮม่งห์จิงท์เป็นประธาน เลแฮม่งห์จิงท์เป็นผู้แทนจากคณะชี้นำนอกประเทศ

ของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ที่ประชุมนี้เลือกคณะบริหารงานพรรค
คอมมิวนิสต์อินโดจีนประจำแคว้นลาวชุดแรกขึ้นมา และเรียกโดยย่อว่า
“คณะพรรคแคว้นลาว”^{๗๔}

อนึ่ง เป็นไปได้หรือไม่ว่า เนื่องจากคาดหวังความร่วมมือเพื่อ
ปราบปรามการเคลื่อนไหวเงตงห์-โซเวียต ทางการอินโดจีนฝรั่งเศสใน
ช่วงปี ๑๙๓๑ จึงกระตือรือร้นในการติดต่อสัมพันธ์กับสยามอย่างไม่
เคยปฏิบัติมาก่อน เช่น ในวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๑๙๓๑ อัครราชทูต
สยามประจำปารีสติดต่อแจ้งมาว่า ข้าหลวงใหญ่อินโดจีนฝรั่งเศสแสดง
ความประสงค์ว่าต้องการแวะที่กรุงเทพฯ ระหว่างเดินทางกลับไป
ปฏิบัติหน้าที่ที่อินโดจีน เพื่อใช้โอกาสนี้แลกเปลี่ยนทัศนะอย่างไม่เป็น
ทางการกับเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศของสยามเกี่ยวกับปัญหา
คอมมิวนิสต์^{๗๕}

นอกจากนี้ ปอล เรโนด์ (Paul Reynaud) รัฐมนตรีกระทรวง
อาณานิคมของฝรั่งเศส ซึ่งออกตรวจการณ์แต่ละพื้นที่ของอินโดจีนใน
เวลา ๑ เดือนนับแต่เดินทางถึงไซ่ง่อนเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๑๙๓๑ ก็
มาเยือนกรุงเทพฯ ในวันที่ ๑๘-๒๐ พฤศจิกายนระหว่างเดินทางกลับ
และเข้าเฝ้าฯ พระเจ้าอยู่หัว อีกทั้งยังพบกับเสนาบดีกระทรวงการต่าง
ประเทศด้วย^{๗๖}

๓.๕ การจับกุมโจ่งทักวักและคำสารภาพ

พลส. นำใบปลิวที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลคณะราษฎรออกแจกจ่าย
ในวันที่ ๓๐ กันยายน ๑๙๓๒ ตามมติของที่ประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่
๒ จากนั้นในวันที่ ๗ พฤศจิกายนปีเดียวกัน ก็ออก “คำที่แสดงต่อ
บรรดาเพื่อนกรรมกรสยามเกี่ยวกับการพิธีระลึกถึงวีรลิวชั้นเดือน
ที่สิบห้าครั้งที่ ๑๕” โดยใช้ชื่อสมาคมกรรมกรสีแดงสยาม และ
ได้ลงคำขวัญ ๑๐ ประการในช่วงท้ายฉบับภาษาจีนดังนี้คือ “กรรมกร
ชาวนา ทหาร ทิวสยามจงมารวมตัวกันเป็นหนึ่ง! พิชิตเสรีภาพการ

ชุมนุม รวมกลุ่มสมาคม แสดงทัศนะ ตีพิมพ์เผยแพร่ นิตยคุณงาน!,
โค่นล้มการเมืองเผด็จการคณะราษฎร!, โค่นล้มชนชั้นนายทุนศักดินา
เจ้าที่ดินให้หมดสิ้น!, ต่อต้านจักรพรรดินิยมก่อสร้างสงครามโลกครั้งที่
๒!, ต่อต้านการจับกุม กักขัง เนรเทศกรรมกรและนักปฏิวัติโดย
คณะราษฎรชนชั้นปกครอง!, ต่อต้านจักรพรรดินิยมที่โจมตีสหภาพ
โซเวียต!, สนับสนุนสหภาพโซเวียตด้วยการใช้กำลัง!, ก่อตั้งรัฐบาล
โซเวียตแห่งประเทศไทย ชาวนา และทหารสยาม!, การปฏิวัติรัสเซีย
เดือนตุลาคมจงเจริญ!, การปฏิวัติโลกจงเจริญ!”

หลังจากนั้น ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ซึ่งเป็นวันพระราชทาน
รัฐธรรมนูญฉบับถาวรนั้น พลส. กับสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์รวม
กัน “แถลงเรื่องประกาศรัฐธรรมนูญของรัฐบาลใหม่” นอกจากนี้
ในคืนวันที่ ๒๓ มกราคม ๑๙๓๓ ก็แจกจ่าย “สารถึงปวงชนชาวสยาม
ทุกคนเพื่อการรำลึกถึงผู้ชี้นำการปฏิวัตินามว่าเลนิน ลีบกุเนชต์
ลูกเข้มเบิร์ก” ซึ่งจัดทำเป็นภาษาจีน ไทย และอังกฤษลงวันที่ ๒๑
มกราคม^{๗๗} โดยใช้ชื่อพรรคคอมมิวนิสต์สยาม สันนิบาตเยาวชนคอม
มิวนิสต์สยาม สำนักงานเตรียมการเพื่อจัดตั้งสมาคมแอนตี้อิมพีเรียล
ลิสต์ และสมาคมสหกรรมกรสยาม

ดังที่เห็นได้จากข้างต้น ท่ามกลางความถี่ที่เพิ่มขึ้นในการแจกจ่าย
ใบปลิวของ พลส. สันนิบาตได้จับกุมผู้ที่ต้องสงสัยว่าเป็นนักเคลื่อนไหว
ของคอมมิวนิสต์ได้ ๘ คนในสถานที่ ๓ แห่งตอนเช้าตรู่ของวันที่ ๓๐
มกราคม ๑๙๓๓ กล่าวคือ จับกุมได้ ๔ คน (เช่น นายยิดกวง ซึ่งเป็นครู
โรงเรียนจีน นายหลี่ เป็นต้น) ที่บ้านซึ่งเปิดเป็นร้านค้าอยู่ที่ถนนพระราม
๖ ในกรุงเทพฯ, ๓ คนที่ร้านซักรีดใกล้ๆ ศาลเจ้าอาม่าเก็ง (จับกุมผู้เฒ่า
เฮง เจ้าของร้านและคนงาน ๒ คน), ๑ คนที่ร้านค้าไม้ใกล้วัดสระเกศ
รวม ๓ แห่ง จับกุมได้ ๘ คนฐานต้องสงสัยว่าเป็นผู้เคลื่อนไหวลัทธิต
คอมมิวนิสต์^{๗๘} นอกจากหลี่แล้ว อีก ๗ คนเป็นชาวจีนไท่หล่า ที่บ้าน
กึ่งร้านค้าที่หลี่ถูกจับนั้น สามารถยึดอุปกรณ์โรเนียว เอกสารและใบปลิว
ได้เป็นจำนวนมากรวมประมาณ ๒๐ ชนิดในคราวเดียวกันนี้^{๗๙} ในวันที่

๑๓ กุมภาพันธ์ หรือหลังจากถูกจับได้ ๒ สัปดาห์ รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยได้รายงานให้นายกรัฐมนตรีทราบเกี่ยวกับหลี่ ซึ่งเป็น ๑ ใน ๘ คนที่ถูกจับ

รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยรายงานนายกรัฐมนตรีในวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๓ ว่า หลุน (หลี่) คือ ๑ ใน ๔ ของผู้ที่ถูกจับกุมที่บ้านบนถนนพระราม ๖ และที่บ้านหลังเดียวกันนั้นก็พบอุปกรณ์การพิมพ์ด้วย คนผู้นี้อ้างว่าเป็นจีนกวางตุ้ง พูดภาษาไทยได้ดี เจ้าหน้าที่สอบสวนจับสังเกตได้ว่าน้ำเสียงที่พูดฟังแปร่งไปทางสำเนียงญวนบ้างเล็กน้อย หลังจากเจ้าหน้าที่ได้ปล่อยโยนและสอบสวนอยู่หลายวัน ก็สารภาพว่าเป็นคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนาม ใช้ชื่อว่า โจ้จิ้งที้ก๊วก, ต่วน, กาว, อ่อง, ตราน, ล้วง และภายในพรรคคอมมิวนิสต์ใช้ชื่อว่าหลี่ เขาเป็นคนคนเดียวที่อยู่กับที่สถานอัครราชทูตฝรั่งเศสขอให้จับกุมและส่งตัวไปให้ นอกจากนี้ ยังสารภาพอีกด้วยว่ามีคนไทยเข้า พคส. แล้ว แต่ไม่ยอมบอกชื่อบุคคลนั้น มาจนถึงตอนนี้ ทางเจ้าหน้าที่ตะล่อมให้สารภาพออกมาได้ในระดับหนึ่งแล้ว แต่การจะดึงให้สารภาพมากกว่านี้ ดูเหมือนว่าคงทำได้ยาก กระทรวงมหาดไทยจะตรวจสอบบันทึกคำให้การ และจะรายงานให้ทราบอีกครั้งเมื่อตัดสินแล้วว่า จะจัดการกับเขาอย่างไร ในที่นี้จะส่งบันทึกคำสารภาพของโจ้จิ้งที้ก๊วก, แผนผังองค์กรพรรคคอมมิวนิสต์ที่ร่างขึ้นตามคำสารภาพของโจ้จิ้งที้ก๊วกพร้อมด้วยรูปถ่าย, เอกสารของกลาง และภาพที่อยู่โจ้จิ้งที้ก๊วกอาศัยอยู่ตอนถูกจับกุม^{๕๕}

จากข้อมูลเหล่านี้ ทำให้ทราบว่าภายในช่วง ๒ สัปดาห์หลังถูกจับกุม โจ้จิ้งที้ก๊วกสารภาพไปมากมาย แต่น่าเสียดายที่ไม่พบหลักฐานตามที่ระบุข้างต้นในแฟ้มจัดเก็บที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติของไทย อย่างไรก็ตาม เอกสารภาษาจีนจำนวนมากที่ยึดมาตอนที่จับกุม ๘ คนดังกล่าว ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย และกระทรวงมหาดไทยส่งให้แก่กระทรวงการต่างประเทศลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๑๙๓๓ เอกสารเหล่านี้ยังคงเหลืออยู่^{๕๖}

หลังจากนั้น ในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ รัฐมนตรีกระทรวงมหาด

ภาพโจ้จิ้งที้ก๊วกขณะถูกจับกุม (ที่มา : หจข. ภข. กต./๘๔)

ไทยรายงานผลการตรวจสำนวนคำให้การแก่นายกรัฐมนตรี ว่าคำให้การที่ว่าโจ้จิ้งที้ก๊วกเป็นคอมมิวนิสต์น่าจะเป็นเรื่องจริง แต่ถ้ามีแค่หลักฐานตามที่ปรากฏอยู่ในสำนวนคำให้การละก็ ยังน่าเป็นห่วงอยู่ว่าจะสามารถเอาผิดตามกฎหมายได้หรือไม่ และตามที่รายงานด้วยวาจาไปแล้ว ทางสถานอัครราชทูตฝรั่งเศสต้องการให้ยกระดับความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลระหว่างอินโดจีนกับสยามเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวคอมมิวนิสต์ด้วยการขอให้ส่งตัวโจ้จิ้งที้ก๊วกไปยังอินโดจีนเพื่อไต่สวน ด้วยเหตุนี้ กระทรวงมหาดไทยจึงได้ตัดสินใจเนรเทศโจ้จิ้งที้ก๊วก^{๕๗} และได้ดำเนินการเนรเทศโจ้จิ้งที้ก๊วกไปยังอินโดจีนฝรั่งเศสแล้วเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ในคนจีนไทหล่าอีก ๗ คนที่ถูกจับกุมในคราวเดียวกันกับโจ้จิ้งที้ก๊วก มี ๒ คนถูกส่งฟ้อง (ยิดกวงและยูเม้งเฮง)^{๕๘} ส่วนอีก ๕ คนถูกเนรเทศออกนอกราชอาณาจักร^{๕๙}

ในเอกสารที่ยึดได้ที่บ้านที่โจ้จิ้งที้ก๊วกถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม มีเอกสารดังต่อไปนี้รวมอยู่ด้วย คือ ๑) ข้อบังคับสมาคมสห

นักเรียนสยาม, ๒) เอกสารเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรกรรมการเด็กหนุ่ม
ลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๑๙๓๒ จัดทำโดยแผนกกรรมการเด็กหนุ่มสมาคม
สหกรรมกรสยาม ในเอกสารนี้ มีข้อความระบุแสดงความผิดหวังว่า เมื่อ
ก่อน มีสมาชิกกรรมการเด็กหนุ่มหลายร้อยคนในกรุงเทพฯ แต่เนื่องจาก
การขึ้นนำบกพร่อง ขณะนี้จึงเหลือสมาชิก ๒๐ กว่าคนเท่านั้น, ๓) เอกสาร
ของคณะกรรมการบริหารชั่วคราวแห่งสมาคมสหกรรมกรสยาม ลงวันที่
๓๐ มกราคม ๑๙๓๓ เอกสารนี้มีเนื้อหาเรียกร้องเรียกรายเงินเพื่อช่วย
เหลือสหาย ๓ คนที่ถูกจับกุมเมื่อครั้งที่นำไปปลิวออกแจกในวันที่ ๒๓
มกราคม เอกสารเดียวกันนี้ยังระบุด้วยว่า จนถึงตอนนี้ คณะกรรมการ
บริหารชั่วคราวแห่งสมาคมสหกรรมกรสยามเพิ่งก่อตั้งขึ้นมาได้เพียง ๒๐
กว่าวันเท่านั้น^{๙๐}

๓.๖ ความเป็นไปของโงจิ้งทักวกหลังจากนั้น

โงจิ้งทักวกเป็นเลขาธิการคนแรกของ พคส. และตอนที่ถูก
เนรเทศออกนอกสยามไปยังอินโดจีนฝรั่งเศสนั้น เป็นกรรมการบริหาร
สำรองของพรรค โงจิ้งทักวกแต่งงานกับดั่งทิเหิบ (Đặng Thị Hợp
หรือ “เสงี่ยม แจ่มศรี”) ตามการแนะนำของพรรค ดั่งทิเหิบเป็นหลาน
สาวของดั่งกวิงท์แอ็งท์ (มารดาของ “ธง แจ่มศรี” หรือ “หวนทุง”) มาจาก
เวียดนามเมื่อปี ๑๙๒๕ และไปอยู่ที่บ้านดง จังหวัดพิจิตร เพื่อสนับสนุน
นักปฏิวัติชาวเวียดนามร่วมกับดั่งกวิงท์แอ็งท์

บันทึกความทรงจำของดั่งกวิงท์แอ็งท์ (Con Nguoi va Con
Duong) กล่าวถึงชื่อสามีของดั่งทิเหิบว่า มีอักษรต้นของชื่อว่า “Q” แต่
ไม่ได้ระบุเต็มๆ ส่วนคำแปลฉบับภาษาไทยไม่ได้แปลตอนนี้ไว้ ธง แจ่ม
ศรีบอกผู้เขียนว่า ดั่งทิเหิบ (“หลานสาวของแม่”) แต่งงานกับโงจิ้งทักวก
จึงเข้าใจได้ว่า “Q” หมายถึง โงจิ้งทักวกนั่นเอง (Ngô Chính Quốc)^{๙๑}
จากข้อความในส่วนนั้น ทำให้ทราบที่ Q ถูกจับกุมและเปิดเผยความ
ลับขององค์กรไปมากมายหลังจากถูกขับออกไปยังอินโดจีนฝรั่งเศส และ

กลายเป็นผู้ให้ความร่วมมือระดับสูงพิเศษของฝรั่งเศส โงจิ้งทักวกได้
ถูกส่งตัวจากอินโดจีนฝรั่งเศสกลับเข้ามายังสยามและกลับมาเริ่มใช้ชีวิต
อยู่ร่วมกับดั่งทิเหิบ ภรรยาอีกครั้ง

องค์กรพรรคคอมมิวนิสต์ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย
ได้รับแจ้งจากองค์กรพรรคของชาวเวียดนามในประเทศเวียดนามว่า
โงจิ้งทักวกคือผู้ทรยศและเป็นสายลับ จากนั้นองค์กรพรรคภูมิภาคตะวันออกเฉียง
เหนือของไทยได้บอกเรื่องนี้แก่ดั่งกวิงท์แอ็งท์ ต่อมาดั่งกวิงท์
แอ็งท์เรียกดั่งทิเหิบมาเพื่อบอกความจริง ดั่งทิเหิบหย่าร้างกับโงจิ้ง
ทักวกและเรียกร้องให้โงจิ้งทักวกออกจากสยามไปเสีย โงจิ้งทักวกไปที่จีน
และเข้าร่วมกับพรรคก๊กมินตั๋งของจีน ดั่งกวิงท์แอ็งท์ต้องโทษจำคุกใน
เหตุการณ์ที่ขอนแก่นเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๑๙๓๖ และในช่วงปลายปี
๑๙๔๔ เมื่อดั่งกวิงท์แอ็งท์พ้นจากการถูกจำคุก ปรากฏว่าดั่งทิเหิบได้หมด
ความสนใจเรื่องการปฏิวัติ หันหน้าเข้าหาพุทธศาสนา และบวชเป็นแม่
ชีแล้ว^{๙๒}

อนึ่ง เขาวิน พงษ์พิชิตเคยได้ฟังคำบอกเล่าจากคนจีนในมลายูว่า
โงจิ้งทักวกเคยทำงานให้แก่กองกำลังสารวัตรทหารของญี่ปุ่นที่เชียงใหม่
จากจุดนี้ สันนิษฐานได้ว่าตั้งแต่ก่อตั้ง พคส. เมื่อปี ๑๙๓๐ โงจิ้งทักวก
อาจเป็นสายลับของฝรั่งเศสแล้วก็ได้^{๙๓}

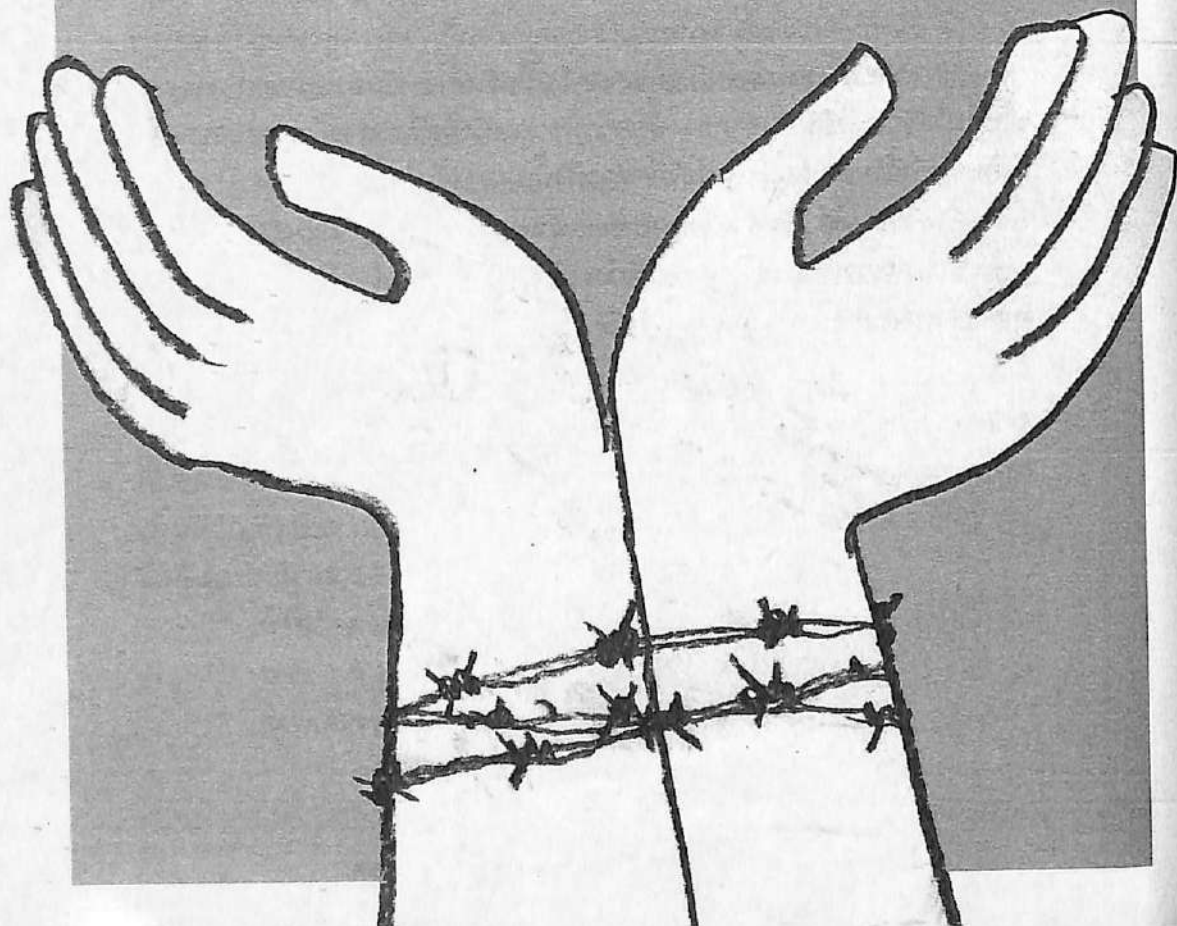

- ๖๗ นสพ. ตงฮัวมิงป้อ ฉบับวันที่ ๒ มิถุนายน ๑๙๓๒.
- ๖๘ หจข. กต.๓๙/๒๕.
- ๖๙ นสพ. ตงฮัวมิงป้อ ฉบับวันที่ ๙ สิงหาคม ๑๙๓๒; นสพ. ไทยใหม่ ฉบับวันที่ ๙ สิงหาคม ๑๙๓๒; นสพ. Bangkok Times ฉบับวันที่ ๙ สิงหาคม ๑๙๓๒.
- ๗๐ หจข. กต.๓๙/๒๕.
- ๗๑ หจข. กต.๓๙/๒๕. ในกรณีที่ยอดชำระระดับล่างจะรายงานต่อองค์กร เบื้องบนที่สูงกว่า มักจะมีการอำพรางส่วนที่คิดว่าไม่เหมาะสม และยิ่งพบว่า ตัวเลขที่ประเมินนัยและคุณค่าได้ (เช่น จำนวนสมาชิกพรรคที่หามาได้) มีแนวโน้มว่าจะถูกเพิ่มให้สูงกว่าความเป็นจริง ในเอกสารที่ยึดได้ นอกจากใบปลิวแล้ว ก็มีเอกสารอื่นๆ อีก เช่น รายงานรายรับรายจ่ายแยกตามเดือนของคณะกรรมการ บริหารประจำสยาม (เดือนธันวาคม ๑๙๓๑; เดือนมกราคม, กุมภาพันธ์, มีนาคม, มิถุนายน, กรกฎาคม ๑๙๓๒), เอกสารรายงานการเคลื่อนไหวของ หน่วยงานและองค์กรมวลชนที่เสนอต่อคณะกรรมการบริหาร, เอกสารเตรียม การของการประชุมพรรค เป็นต้น พบว่ามีเอกสารที่สื่อนำจะอยู่ที่สำนักงาน ใหญ่ของพรรคเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงไม่น่าจะเป็นแค่ “โรงพิมพ์” ธรรมดาๆ.
- ๗๒ หจข. กต.๓๙/๒๕.
- ๗๓ ในเดือนมกราคม ๑๙๓๒ มีรายจ่ายที่เป็นค่าอาหารของตัวแทนจาก เบตง (จังหวัดยะลา) และค่าใช้จ่ายอื่นๆ รวม ๖.๖๕ บาท รายงานของพรรค คอมมิวนิสต์สยามต่อพรรคคอมมิวนิสต์มลายาในวันที่ ๒๐ กันยายน ๑๙๓๒ ระบุว่าเกือบครึ่งหนึ่งของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เป็นกรรมกรทำสวน มีความเป็น ไปได้สูงว่าคนเหล่านี้คือกรรมกรสวนยางในภาคใต้ของไทย.
- ๗๔ สันนิษฐานได้ว่า จำนวนเงินนี้คือจำนวนเงินรายเดือนที่ดูจากเอกสาร ที่ยึดมาดังที่ได้นำเสนอไปในตอนที่ ๓.๑ อย่างไรก็ตาม ตัวเลขที่รายงานมาใน ส่วนนี้ถูกเพิ่มยอดให้เกินไปจากรายจ่ายจริงของเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม ๑๙๓๒ ประมาณ ๒๐ บาท.
- ๗๕ หจข. กต.๓๙/๒๖.
- ๗๖ หจข. กต.๓๙/๒๖.
- ๗๗ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53, 69.

- ๗๘ หจข. (๒) สร.๐๒๐๑.๘๙/๓. ไม่สามารถยืนยันเรื่องใบปลิวฉบับภาษา เวียดนามได้ แต่คาดว่าคงเป็นใบปลิวชุดที่นำออกแจกจ่ายที่อุดร.
- ๗๙ สถาบันวิทยาสาดสังคมแห่งชาติ, วัตถุประสงค์สหประชาชาติลาว (โดยสังเขป), ๒๐๑๐, เวียงจันทน์, โรงพิมพ์แห่งรัฐ, น. ๑๕-๑๙.
- ๘๐ หจข. กต.๓๓.๖.๒/๓๐.
- ๘๑ หจข. กต.๓๓.๖.๒/๓๒.
- ๘๒ หจข. (๒) สร.๐๒๐๑.๘๙/๓, กต.๓๙/๒๖; นสพ. มินก๊ก ฉบับวันที่ ๒๔, ๒๕ มกราคม ๑๙๓๓; นสพ. ตงฮัวมิงป้อ ฉบับวันที่ ๒๕, ๒๖ มกราคม ๑๙๓๓.
- ๘๓ หจข. (๒) สร.๐๒๐๑.๘๙/๑, นสพ. ตงฮัวมิงป้อ ฉบับวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๓๓; นสพ. มินก๊ก ฉบับวันที่ ๓๐, ๓๑ มกราคม ๑๙๓๓.
- ๘๔ หจข. (๒) สร.๐๒๐๑.๘๙/๑, นสพ. ตงฮัวมิงป้อ ฉบับวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๓๓.
- ๘๕ หจข. (๒) สร.๐๒๐๑.๘๙/๑.
- ๘๖ หจข. กต.๓๙/๒๖.
- ๘๗ หจข. (๒) สร.๐๒๐๑.๘๙/๑.
- ๘๘ นสพ. มินก๊ก ฉบับวันที่ ๒ มีนาคม ๑๙๓๓.
- ๘๙ หจข. กต.๓๙/๒๖.
- ๙๐ หจข. กต.๓๙/๒๖.
- ๙๑ จากการสัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี เมื่อวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ หากไม่ได้รับการยืนยันจากธง ข้อความจากหนังสือซึ่งกล่าวถึงคู่ครองของตั้ง ติเห็บจะบ่งชี้ไม่ชัดเจนว่าคู่ครองที่กล่าวถึงนั้นหมายถึงใจจึงหนีก็วก.
- ๙๒ อ้างแล้ว เช่นตุง, *Con Nguoi va Con Duong*, pp. 225-227.
- ๙๓ สัมภาษณ์ เซาว์น พงษ์พิชิต ที่กรุงเทพมหานคร วันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒.

๕

การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓
และความก้าวหน้าครั้งใหม่ของชาวเวียดนาม
ในฝ่ายบริหาร (พ.ศ. ๒๕๓๗)

การเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พคส.) คึกคัก
อย่างยิ่งตั้งแต่ช่วงที่มีการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ซึ่งจัดเมื่อวันที่
๑-๒ กันยายน ๑๙๓๒ จนถึงปลายเดือนมกราคม ๑๙๓๓ แต่พอ
ถูกรัฐบาลปราบปรามครั้งใหญ่ก็ซบเซาลง สภาพเช่นนั้นปรากฏอยู่ใน
รายงาน “สถานการณ์ของสยาม” (La Situation du Siam)^{๔๔} ที่
พคส. จัดทำขึ้นเพื่อรายงานต่อองค์การคอมมิวนิสต์สากล โดยเขียนด้วย
ภาษาฝรั่งเศส ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๑๙๓๔ ข้อความในส่วนนี้ระบุว่า

“๘) สภาพของพรรคคอมมิวนิสต์ ตั้งแต่ปี ๑๙๓๓ กรรมการ
กลางพรรคคอมมิวนิสต์ถูกจับกุมเกือบหมด สูญเสียเอกสารและอุปกรณ์
ไปหมด ทั้งการติดต่อประสานงานระหว่างองค์การพรรคคอมมิวนิสต์
และการติดต่อประสานงานระหว่างสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ต่าง
ก็ชะงักไป เราฟื้นฟูการติดต่อประสานงานได้ส่วนหนึ่งในเดือนเมษายน
๑๙๓๔ ในวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๑๙๓๔^{๔๕} มีการเรียกประชุมใหญ่
ทั่วประเทศ นำเสียชีวิตที่ตอนนั้นสามารถฟื้นฟูการติดต่อประสานงานขึ้น
มาได้แค่เพียงครั้งเดียว สหาย ๒๑ คนที่สามารถหลบหนีการจับกุม และ
กรรมการกลาง ๒ คนที่หลบหนีการจับกุม เข้าร่วมการประชุมใหญ่ทั่ว
ประเทศ ไม่มีคนสยามแม้แต่คนเดียว”^{๔๖}

คำว่า “กรรมการกลาง” ดังที่ปรากฏจากเอกสารข้างต้น
หมายถึงคณะกรรมการบริหาร ๗ คนที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมสมัชชา
ผู้แทนครั้งที่ ๒ เมื่อเดือนกันยายน ๑๙๓๒^{๔๗} เมื่อคำนวณจากจุดนี้ โดย
พิจารณาว่า นอกจากโจจิ่งทักวแล้ว ก็ยังมีกรรมการบริหารอีก ๔ คน
ถูกจับกุมด้วย ดังนั้น ณ เวลาที่มีการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ จึง
เหลือแค่ ๒ คน

อย่างไรก็ตาม การเผยแพร่ข่าวสารในสื่อมวลชนเกี่ยวกับการ
จับกุมคนของคอมมิวนิสต์ในช่วงนั้น ไม่มีส่วนใดที่ระบุว่าเป็นการ
จับกุมกรรมการบริหารพรรค ที่ปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะเกณฑ์ของ
กระทรวงมหาดไทยในการตัดสินว่าจะฟ้องร้องผู้ต้องสงสัยว่าเป็นคอม
มิวนิสต์ หรือจะตัดสินให้เนรเทศบุคคลนั้น ขึ้นอยู่กับว่ามีหลักฐาน

เพียงพอหรือไม่ที่จะชี้ชัดถึงการเคลื่อนไหวเชิงคอมมิวนิสต์ และในการดำเนินงานก็ไม่สามารถสืบเสาะจนรู้ตำแหน่งภายในพรรคได้ ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้สูงว่ากรรมการบริหารอีก ๔ คนที่ถูกจับกุม นอกเหนือจากโจ่งจี้ทักวนั้น ได้ถูกเนรเทศออกนอกประเทศโดยที่ไม่รู้ประวัติความเป็นมา

ดังที่ได้พิจารณาไปแล้วในตอนที่ ๓.๒ ว่าร้อยละ ๘๐ ของสมาชิกพรรคในช่วงที่มีการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ เป็นคนจีนไหหลำ ด้วยเหตุนี้ จึงสันนิษฐานได้ว่ากรรมการบริหาร ๔ คนและสมาชิกพรรคที่ถูกจับกุมเพราะการกวาดล้างของตำรวจหลังการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ส่วนใหญ่ก็เป็นคนจีนไหหลำ ดังนั้นในช่วงก่อนการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ เมื่อเดือนกรกฎาคม ๑๙๓๔ ไม่นาน ทั้งจำนวนที่แท้จริงและสัดส่วนของสมาชิกพรรคชาวจีน (ส่วนใหญ่เป็นคนจีนไหหลำ) ที่มีอิทธิพลอยู่ใน พคส. ได้ลดลงมากดังที่จะแสดงรายละเอียดต่อไป นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงที่จะกล่าวต่อไปเป็นหลักฐานสนับสนุนได้ว่าสมาชิกพรรคที่เป็นคนจีนไหหลำได้ลดลงเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ในหน่วยพื้นที่สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช ซึ่งมีกรรมกรจีนไหหลำอาศัยอยู่มากนั้น ตอนที่จัดการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ในปี ๑๙๓๒ ยังมีองค์การพรรคอยู่ที่นั่น แต่ใน “รายงาน” ปี ๑๙๓๕ ข้างล่างนี้ ไม่ปรากฏว่ามีองค์การพรรคอยู่ใน ๒ แห่งดังกล่าวแล้ว

“รายงาน” ที่เสนอต่อศูนย์กลางองค์การคอมมิวนิสต์สากล เมื่อปี ๑๙๓๕ ระบุว่า จำนวนสมาชิกพรรค ณ ปี ๑๙๓๕ มี ๑๘๐ คน เมื่อแจกรายละเอียดจะพบว่า มีสมาชิกใน “หน่วยพรรคภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เวียดนาม ๗๑ คน, สยาม ๑๒ คน, รวม ๘๓ คน), หน่วยสาขาโคราช (เวียดนาม ๔ คน, สยาม ๑ คน, รวม ๕ คน), หน่วยพรรคภูมิภาคกรุงเทพฯ (เวียดนาม ๑ คน, จีน ๔๔ คน, รวม ๔๕ คน), หน่วยพรรคพื้นที่บ้านโป่ง (สยาม ๑ คน, จีน ๓๘ คน, รวม ๓๙ คน), หน่วยสาขาเพชรบุรี (จีน ๕ คน), หน่วยสาขาเชียงใหม่ (เวียดนาม ๓ คน) รวมทั้งสิ้น ๑๘๐ คน”

จากข้อมูลข้างต้น เมื่อรวมตัวเลขแยกสมาชิกตามเชื้อชาติ และคิดเป็นสัดส่วนของสมาชิกพรรค ๑๘๐ คน จะพบว่า มีชาวเวียดนาม ๗๑ คน (ร้อยละ ๔๓.๙), ชาวจีน ๘๗ คน (ร้อยละ ๔๘.๓) และชาวสยาม ๑๔ คน (ร้อยละ ๗.๘) นอกจากนี้ยังทราบอีกว่าสมาชิกพรรคชาวเวียดนาม ไม่ได้ดำเนินปฏิบัติการแค่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย (อุดร โคราช) เท่านั้น แต่ยังคงเคลื่อนไหวที่ภาคเหนือ (เชียงใหม่) ด้วย ส่วนสมาชิกพรรคชาวจีนเคลื่อนไหวที่กรุงเทพฯ และในพื้นที่แถบชายฝั่งด้านตะวันตกของอ่าวไทย

หลังการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ไม่นาน มีจำนวนสมาชิกพรรคทั้งหมดตามที่ พคส. รายงานต่อศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์มลายาคือ ๓๒๕ คน ในจำนวนนี้มีชาวเวียดนาม ๕๕ คน, ชาวจีน ๒๗๐ คน (คนจีนแต่จิวราว ๑๐ กว่าคนที่เหลือเป็นคนจีนไหหลำ) และไม่มีชาวสยามเลย เมื่อเปรียบเทียบปี ๑๙๓๒ กับปี ๑๙๓๕ จะพบว่าสมาชิกพรรคชาวจีนลดลงอย่างมาก จาก ๒๗๐ คน เหลือ ๘๗ คน และไม่เพียงแต่มีสมาชิกพรรคชาวเวียดนามเพิ่มขึ้นจาก ๕๕ คน เป็น ๗๑ คน เท่านั้น ในบรรดาชาวสยาม ๑๔ คนที่ได้เพิ่มขึ้นมาเป็นครั้งแรกนั้น ๑๓ คนคือผลงานของหน่วยพรรคชาวเวียดนาม

มองได้ว่า การที่จำนวนสมาชิกชาวเวียดนามและชาวสยามเพิ่มขึ้นอย่างมาก และสมาชิกชาวจีนลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างเชิงชาติพันธุ์ของคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ (คณะกรรมการกลาง) ที่ได้รับเลือกขึ้นมาจากการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓

“รายงาน” ดังที่ได้อ้างอิงก่อนหน้านี ระบุข้อความที่แปลจากภาษาจีนเป็นภาษารัสเซียว่า “ที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ มีการเลือกคณะกรรมการกลางประกอบด้วยกรรมกร ๘ คน เมื่อแบ่งแยกตามโครงสร้างเชิงชาติพันธุ์แล้ว ประกอบด้วยคนจีนไหหลำ ๓ คน, จีนแต่จิว ๒ คน, ยินโตจีน ๓ คน, คนสยาม ๑ คน” ยังไม่พบเอกสารที่บ่งชี้โครงสร้างเชิงชาติพันธุ์ของกรรมการบริหาร (กรรมการกลาง) ๗ คนของการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ แต่เท่าที่สรุปได้คือ

ในกรรมการบริหาร มีชาวเวียดนามแค่เพียง ๑ คนเท่านั้น กล่าวคือ สักส่วนของชาวเวียดนามเท่ากับ ๑ ใน ๗

ส่วนที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ นั้น ในกรรมการบริหาร ๔ คน มีกรรมการสายเวียดนาม ๔ คน กล่าวคือ มีชาวเวียดนาม ๓ คน และเมื่อรวมสวัสดี ผิวขาวซึ่งเป็นคนสยามสายคณะกรรมการภูมิภาค อุดรของคนเวียดนามเข้าไว้ด้วยแล้ว ก็จะเป็น ๔ คน สำหรับเรื่องราว ของสวัสดี จะได้นำเสนอต่อไปในตอนที่ ๔.๔

๔.๑ บทที่ประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓

เอกสาร “สถานการณ์ของสยาม” (La Situation du Siam Fond 495, opis 16, delo 51, list 1-5) รายงานว่า ในการประชุม สมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ มีกรรมการกลาง ๒ คน และสหาย ๒๑ คนเข้า ประชุม และรายงานการลงมติของที่ประชุมดังนี้

(๑) เลือกกรรมการกลาง ๔ คน และเลือก ๓ คนในจำนวนนี้ เป็นกรรมการประจำ

(๒) เลขานุการ : สมาชิกพรรค ๒ คน

โฆษณา : ผู้รับผิดชอบ ได้แก่ กรรมการกลาง ๑ คน และสหายนอกจากนั้นอีก ๒ คน

การจัดตั้ง : สมาชิกพรรค ๑ คน ^๑ _๒

โฆษณามุ่งไปที่คนพื้นเมือง (“รายงาน” ฉบับภาษาจีนใช้ชื่อว่า “คณะกรรมการกิจกรรมคนพื้นเมือง”-ผู้เขียน) :

ผู้รับผิดชอบ ได้แก่ กรรมการกลาง ๑ คน และสมาชิกพรรคชาว สยาม ๒ คน (?)

(เครื่องหมาย (?) ปรากฏอยู่ในเอกสารต้นฉบับ-ผู้เขียน)

Pro-adel (ไม่ปรากฏความหมาย-ผู้เขียน) : สมาชิกพรรค ๑ คน

สมาคมสตรี^{๑๐๐} : (ไม่ระบุจำนวน-ผู้เขียน)

ผู้ติดต่อประสานงาน (Liaisons) : (ไม่ระบุจำนวน-ผู้เขียน)

- (๓) ทำให้กิจกรรมการโฆษณาในหมู่ชาวสยามเกิดความคึกคักขึ้น
- (๔) ถึงตีพิมพ์ของพรรค สิ่งทีวางแผนตีพิมพ์ต่อจากนี้ไป

วารสารภาษาไทย ๑ ฉบับ

วารสารภาคทฤษฎีภาษาจีน ๑ ฉบับ

วารสารสหภาพแรงงาน (หมายถึง “เส้นทางกรรมกร” (The Way of Workers)-ผู้เขียน)^{๑๐๑}

รายงานสภาพการเมืองรายเดือน ๑ ฉบับ

วารสารสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ ๑ ฉบับ “แนวหน้า” (กองหน้า)^{๑๐๒}

ต้องจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาภายใน ๓ เดือน

ในระหว่างนี้ต้องจัดเตรียมเอกสารทั้งหมด

ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์กร ได้แก่

a. ดำเนินการทุกอย่างที่ทำได้เพื่อจัดตั้งชาวสยามภายใน ๒ เดือน

b. จำเป็นต้องพัฒนาสหภาพแรงงาน โดยพยายามให้มีสมาชิก

ชาวสยามอย่างน้อย ๑ คนสังกัดสหภาพแรงงาน

c. ก่อตั้งสมาคมสหภาพแรงงานให้ได้ภายในระยะสั้นที่สุดเท่าที่จะทำได้ ก่อตั้งสมาคมแอนตี้อิมพีเรียลีสต์สยาม และภายใน ๑ เดือนต้องตั้งคณะกรรมการเทศบาลนครกรุงเทพฯ คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และคณะกรรมการภูมิภาคใต้^{๑๐๓}

d. จัดตั้งองค์กรติดต่อประสานงานขึ้นอีกครั้ง (Liaisons)

จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้น ทำให้เข้าใจได้ว่าการหาคนสยามเข้ามาเป็นสมาชิกคือประเด็นที่ได้รับความสำคัญอย่างสูง และทำให้ทราบอีกว่ามีความประสงค์อย่างแรงกล้าในการเร่งสร้างผลงานให้เกิดขึ้น ส่วนประเด็นการตั้งเลขานุการ ๒ คน อาจพิจารณาเหตุผลได้ดังต่อไปนี้

ข้อความของ “รายงาน” ส่วนที่จะกล่าวในตอนที่ ๔.๒ ต่อไป เขียนว่า “ที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ มีการเลือกคณะ

กรรมการกลางประกอบด้วยกรรมการ ๙ คน เมื่อแบ่งแยกตามโครงสร้างเชิงชาติพันธุ์แล้ว ประกอบด้วย คนจีนไหหลำ ๓ คน, จีนแต้จิ๋ว ๒ คน, อินโดจีน ๓ คน, คนสยาม ๑ คน ตั้งสำนักเลขาธิการชาวจีน ชาวสยาม และชาวเวียดนาม คณะกรรมการกิจกรรมคนพื้นเมือง คณะกรรมการโฆษณา” ที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ มีการตั้งสำนักเลขาธิการชาวจีน ชาวสยาม และชาวเวียดนาม จึงน่าจะมีเลขาธิการ ๓ คน แต่การที่มีเลขาธิการเพียง ๒ คน ดีความได้ว่าสมาชิกพรรคชาวยุโรปยังมีน้อยอยู่ และในทางปฏิบัติก็อยู่ภายใต้การชี้นำขององค์กรชาวยุโรป ดังนั้นเลขาธิการชาวยุโรปจึงปฏิบัติหน้าที่ควบในส่วนนั้นด้วย

นอกจากนี้ ยังสันนิษฐานได้อีกว่า อาจเป็นเพราะไม่มีการแต่งตั้งเลขาธิการชาวยุโรปขึ้นมาต่างหาก เนื่องจากได้มีการตั้ง “คณะกรรมการกิจกรรมคนพื้นเมือง” เพื่อหาสมาชิกชาวยุโรป และกรรมการกลางคนหนึ่ง (ซึ่งอาจเป็นกรรมการกลางชาวยุโรปที่มีอยู่เพียงคนเดียว) ก็ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบอยู่แล้ว ในทางปฏิบัติกรรมการกลางชาวยุโรปคนนี้จะรับบทบาทเลขาธิการชาวยุโรปไปด้วยเลยก็เป็นได้

๔.๒ สภาพที่แท้จริงและปัญหาของพรรคสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ และองค์กรมวลชนในช่วงครึ่งแรกของปี ๑๙๓๕ เมื่อพิจารณาจาก “รายงาน”

“รายงาน” ที่ยื่นต่อศูนย์กลางองค์การคอมมิวนิสต์สากลระบุเนื้อหาเกี่ยวกับองค์กรพรรคและสภาพองค์กรมวลชนไว้โดยละเอียดในบทที่ ๒ โดยแยกเป็นหัวข้อหลักและหัวข้อย่อยดังนี้คือ D. สภาพการณ์ปัจจุบันของพรรคคอมมิวนิสต์สยามในช่วงครึ่งแรกของปี ๑๙๓๕ โดยแบ่งเป็น ๑) องค์กร, ๒) โฆษณา; E. สภาพการณ์ปัจจุบันของสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ โดยแบ่งเป็น ๑) องค์กร, ๒) โฆษณา และ F.

สภาพการณ์ปัจจุบันขององค์กรมวลชน โดยแบ่งหัวข้อย่อยดังนี้คือ ๑) สมาคมกรรมกรสีแดง, ๒) สมาคมแอนตี้อิมพีเรียลลิสม์, ๓) สมาคมนักเรียน, ๔) สหพันธ์ศิลปะของชนชั้นกรรมาชีพ, ๕) สมาคมสตรี, ๖) สมาคมบรรเทาทุกข์สีแดง (สมาคมช่วยเหลือพวกต้องรับภัยเพราะเข้ากิจกรรมปฏิวัติ) และ ๗) สมาคมการเกษตร

ในส่วนต่อไปจะเป็นการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสภาพองค์กรพรรคและองค์กรมวลชนที่นำมาจากแต่ละหัวข้อ ซึ่งได้แก่ D., E. และ F.^{๑๐๔} ซึ่งอยู่ในบทที่ ๒ ของ “รายงาน” อีกทั้งจะแนะนำเนื้อหาจากบทที่ ๓ ของ “รายงาน” ซึ่งเกี่ยวกับแนวคิดภายในพรรค ตลอดจนสภาพการต่อสู้ภายในและภายนอกด้วย^{๑๐๕} โดยจะแปลเป็นภาษาไทยและนำเสนอทั้งหมด

บทที่ ๒ องค์กรพรรคและสภาพองค์กรมวลชน

D. สภาพการณ์ปัจจุบันของพรรค

๑) องค์กร

๑. ที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ มีการเลือกคณะกรรมการกลางประกอบด้วยกรรมการ ๙ คน เมื่อแบ่งแยกตามโครงสร้างเชิงชาติพันธุ์แล้ว ประกอบด้วย คนจีนไหหลำ ๓ คน, จีนแต้จิ๋ว ๒ คน, อินโดจีน ๓ คน, คนสยาม ๑ คน ตั้งสำนักเลขาธิการชาวจีน ชาวสยาม และชาวเวียดนาม คณะกรรมการกิจกรรมคนพื้นเมือง คณะกรรมการโฆษณา

๒. แบ่งแยกส่วนภูมิภาคออกเป็น ๔ ส่วน คือ ภาคตะวันออก เชียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ จัดตั้งคณะกรรมการประจำเทศบาลนครที่กรุงเทพฯ ปัจจุบัน คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออก เชียงเหนือ และคณะกรรมการเทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว

๓. จำนวนสมาชิกพรรคในขณะนี้ คือ หน่วยพรรคภูมิภาคตะวันออก เชียงเหนือ (เวียดนาม ๗๑ คน, สยาม ๑๒ คน รวม ๘๓ คน), หน่วยสาขาโคราช (เวียดนาม ๔ คน, สยาม ๑ คน รวม ๕ คน),

หน่วยพรรคเทศบาลนครกรุงเทพฯ (เวียดนาม ๑ คน, จีน ๔๔ คน รวม ๔๕ คน), หน่วยพรรคพื้นที่บ้านโป่ง (สยาม ๑ คน, จีน ๓๘ คน รวม ๓๙ คน), หน่วยสาขาเพชรบุรี (จีน ๕ คน), หน่วยสาขาเชียงใหม่ (เวียดนาม ๓ คน) รวมทั้งสิ้น ๑๘๐ คน

๒) โฆษณา

๑. ออกวารสารภายในองค์กรพรรคเป็นจดหมายข่าวรายเดือน “จีเต๋ป๋อ” (ออกไปแล้ว ๑ ครั้งเท่านั้น)

๒. ออก “รายงานตรงแดงรายสัปดาห์” เผยแพร่ภายนอกเป็นภาษาจีน เวียดนาม ไทย ส่วนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ออก “แสงไฟ”^{๑๐๖} เป็นภาษาไทยและภาษาเวียดนาม

๓. ในใบปลิวคำโฆษณาเพื่อรำลึกแต่ละโอกาส ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้ภาษาเวียดนามและภาษาไทย ส่วนที่ภาคกลางใช้ภาษาจีนและภาษาไทย

๔. ยังไม่อาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมโฆษณาดำเนินการได้สมบูรณ์แล้ว เนื่องจากบุคลากรไม่เพียงพอ ขาดแคลนทุนทรัพย์ เอกสารระหว่างประเทศไม่เพียงพอ การติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์พื้นเมืองยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้การติดต่อกับเบื้องบนก็ทำไม่ได้ และขาดการชี้แนะตามสมควร

E. สภาพการณ์ปัจจุบันของสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์

๑) องค์กร

๑. สมัยก่อน สันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์รับการชี้แนะของศูนย์กลางสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์มลายา และเป็นกลุ่มที่มีชื่อว่าการกรรมการสยามแห่งสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์มลายา แต่ปัจจุบันได้ตัดขาดการติดต่อกับมลายาแล้ว องค์กรสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์พื้นที่กรุงเทพฯ ประกอบด้วยองค์กรย่อย ๕ ส่วน มีสมาชิก ๒๘๘ คน เป็นชาวจีนทั้งหมด สันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่เคยอยู่ภายใต้การชี้แนะของคณะกรรมการสันนิบาตเยาวชนพื้นที่กรุงเทพฯ ในช่วงไม่นานมานี้ คณะกรรมการสันนิบาตเยาวชนเทศบาล

นครกรุงเทพฯ ได้รับการก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการแล้ว ส่วนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็เช่นกัน คณะกรรมการภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็กำลังอยู่ระหว่างเตรียมการก่อตั้ง ภายหลังจากการก่อตั้งดังกล่าว จะประสานกิจกรรมขององค์กรให้เป็นหน่วยเดียวกัน

๒. สมาชิกสันนิบาตเยาวชนของกรุงเทพฯ มี ๒๘๘ คน และของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี ๖๗ คน (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ) ในจำนวนนี้ มีคนเวียดนาม ๔๘ คน คนสยาม ๒๘๘ คน เมื่อแยกตามกลุ่มอาชีพมีสัดส่วนดังนี้คือ นักเรียนนักศึกษาร้อยละ ๕๐ ครูอาจารย์ร้อยละ ๑๐ กรรมกรร้อยละ ๓๐ และเกษตรกรร้อยละ ๑๐

๓. ภายใต้อำนาจของคณะกรรมการภูมิภาค เรามีองค์กรพีไอเนล (พีไอเนล เป็นภาษารัสเซีย หมายถึง กลุ่มเด็กหนุ่มคอมมิวนิสต์อายุ ๑๐-๑๕ ปี) ด้วย

๒) โฆษณา

๑. ออกวารสารภายในองค์กร “เงินยงกัน” (หมายถึง ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งให้ลุล่วง-ผู้เขียน)

๒. วารสารรายสัปดาห์เผยแพร่ภายนอก “ข่าวเหนียนเซียนเฟิง” (“กองหน้าเยาวชน”) เป็นภาษาจีน

๓. ตั้งคณะกรรมการแปลภาษาไทยที่ประกอบด้วยสมาชิก ๓ คนขึ้นในช่วงไม่นานมานี้ เพื่อออกวารสาร “ข่าวเหนียนเซียนเฟิง” เป็นภาษาไทย

๔. ออกหนังสือรวมภาพ และหนังสือพิมพ์พีไอเนล

F. สภาพการณ์ปัจจุบันขององค์กรมวลชน

๑) สมาคมกรรมกรสีแดง

๑. ทราบเท่าที่องค์กรพรรคยังคงดำรงอยู่ สหภาพแรงงานก็ดำรงอยู่ต่อไปเช่นกัน เมื่อก่อน พรรคคือผู้ชี้นำสหภาพแรงงาน และสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์คือผู้ชี้นำสหภาพแรงงานเยาวชน แต่ทั้ง ๒ ส่วนได้รวมองค์กรกันตามมติที่ประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ และได้มีการตั้งแผนกเยาวชนขึ้นภายในคณะกรรมการกลางแห่งสมาคมสหกรรมกร

(สมาคมกรรมกรสีแดงกับสมาคมสหกรรมกรคือองค์กรเดียวกัน-ผู้เขียน)

๒. ที่กรุงเทพฯ มีสหภาพแรงงานโรงเลื่อย โรงสี ลูกจ้างในร้าน โรงพิมพ์ แต่ก็ยังเป็นเพียงการรวมตัวแบบกลุ่มย่อยเท่านั้น การจัดตั้งสหภาพแรงงานให้มี ๑ สหภาพต่อ ๑ โรงงานยังไม่ประสบความสำเร็จ ขณะนี้ ได้แบ่งโรงงานออกตามประเภท และกำลังก่อตั้งองค์กรขึ้นโดยรวมกรรมกรโรงงานประเภทเดียวกันเป็นสหภาพแรงงานเดียวกันสำหรับสหภาพแรงงานของส่วนภูมิภาค (หมายถึง ภาคอีสาน-ผู้เขียน) นั้น หน่วยพรรคประจำภูมิภาคคือผู้ชี้นำ ไม่ได้ขึ้นต่อการชี้นำของสมาคมกรรมกรสีแดง

๓. สมาชิกของสหภาพแรงงานในกรุงเทพฯ ที่สมาคมกรรมกรสีแดงคือผู้ชี้นำนั้น เป็นชาวจีนทั้งหมด มีจำนวน ๑๓๐ คนเศษ ส่วนจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสหภาพแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี ๕๐ คน ในจำนวนนี้มีคนเวียดนาม ๔๑ คน และคนสยาม ๙ คน

๔. ตั้งคณะกรรมการโฆษณาเพื่อประชาสัมพันธ์ ออกวารสาร ๒ ชนิด คือ “เส้นทางกรรมกร” และ “เพื่อนกรรมกร”

๒) สมาคมแอนตี้อิมพีเรียลีสต์สยาม (กลุ่มพันธมิตรต่อต้านจักรพรรดินิยม)

๑. ลงมติที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ให้ตั้งคณะกรรมการเตรียมงานของสมาคมแอนตี้อิมพีเรียลีสต์ และได้ก่อตั้งสมาคมแอนตี้อิมพีเรียลีสต์ขึ้นอย่างเป็นทางการ ภายหลังการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ องค์กรมวลชนปฏิบัติเป็นสมาชิกอยู่ในสังกัดของสมาคมนี้ นอกจากสมาชิกที่อยู่ในรูปขององค์กรแล้ว ก็มีสมาชิกรายบุคคลด้วยที่กรุงเทพฯ แบ่งเป็น ๕ สาขา มีสมาชิก ๗๕ คน และเป็นชาวจีนทั้งหมด โครงสร้างภายในประกอบด้วยลูกจ้างร้านค้าร้อยละ ๒๐ ครูอาจารย์ร้อยละ ๒๐ นักเรียนนักศึกษาร้อยละ ๓๐ กรรมกรร้อยละ ๓๐ ส่วนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เริ่มก่อตั้งองค์กรพันธมิตรต่อต้านจักรพรรดินิยมขึ้นแล้ว โดยมีสมาชิก ๙๐ คน จำนวนสมาชิกรวมทั้งสิ้น ๑๖๕ คน

๒. ตั้งคณะกรรมการโฆษณา ตีพิมพ์ “รายงานรายสัปดาห์

สยาม” และ “หมิงเติง” (แสงสว่าง)

๓) สมาคมนักเรียน

๑. ก่อตั้งเมื่อเดือนสิงหาคม ๑๙๓๔ อยู่ภายใต้การชี้นำของคณะกรรมการสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์เทศบาลนครกรุงเทพฯ ในขณะนี้ ยังไม่มีองค์กรประจำโรงเรียนเกิดขึ้น แต่เป็นแค่การรวมกลุ่มกันของนักเรียนบางคนอย่างลับๆ เป็นรายๆ ไป โดยประสานกับผู้นำสมาคมนักเรียนเท่านั้น พลังขับเคลื่อนจึงต่ำมาก

๒. ไร้ศักยภาพในการออกทุนทรัพย์เพื่อการตีพิมพ์โฆษณาของตนเอง ทำได้แค่เพียงอยู่ในตำแหน่งบรรณาธิการของวารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่ของโรงเรียน

๔) สหพันธ์ศิลปะของชนชั้นกรรมาชีพ

๑. องค์กร ได้รับการเตรียมการตั้งแต่ต้นปี ๑๙๓๔ และก่อตั้งขึ้นเมื่อต้นปี ๑๙๓๕ ดำเนินกิจกรรมตามการชี้นำของพรรคและสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ ประกอบด้วยชาวจีนทั้งหมด รวมทั้งสิ้นมีประมาณ ๔๐ คนเศษ ดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๑๓ กลุ่ม ในจำนวนนี้มีครูอาจารย์ร้อยละ ๔๐ นักเรียนร้อยละ ๑๐ และมีนักหนังสือพิมพ์เริ่มเข้ามา ๑ คน

๒. โฆษณา ดำเนินการเป็น ๒ แนวทาง แนวทางแรกคือออกหนังสือพิมพ์ภาษาจีนใต้ดิน ใช้ชื่อว่า “วัฒนธรรมสยาม” อีกด้านหนึ่งคือ ครูและนักหนังสือพิมพ์เขียนบทความลงในคอลัมน์ประจำหน้า “ฟูกัน” ซึ่งเป็นหน้าพิเศษด้านวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์ภาษาจีนชนชั้นกรรมกร และกุมอำนาจบรรณาธิการในหน้า “ฟูกัน”^{๑๐๗}

๓. ในเชิงระบบขององค์กร รับคำชี้แนะของสมาคมแอนตี้อิมพีเรียลีสต์ และดำเนินการเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิบัติทั้งหมดของสมาคมแอนตี้อิมพีเรียลีสต์

๕) สมาคมสตรี

๑. ตั้งคณะกรรมการเตรียมการขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม ๑๙๓๔ เพื่อจัดตั้งสมาคมสตรีขึ้น มีสมาชิก ๑๒ คนที่กรุงเทพฯ แต่

ขณะนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมสตรีที่ต่างจังหวัด (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

๒. ลงบทความ “ฝันเพื่อง”^{๑๐๘} ในหน้าหน้าพิเศษด้านวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์ภาษาจีนเพื่อโฆษณา

๓. อยู่ภายใต้การชี้นำของสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์

๖) สมาคมบรรเทาทุกข์สีแดง

๑. มีองค์กรซึ่งประกอบด้วยสมาชิก ๗๐๐ คนเศษที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๒. ที่ภาคกลาง (กรุงเทพฯ) ยังไม่มีการก่อตั้ง

๗) สมาคมการเกษตร

ก่อนหน้าปี ๑๙๓๕ ไม่มีสมาคมการเกษตร เริ่มมีสมาคมการเกษตรขึ้น ๑ แห่งเมื่อเดือนมกราคม ๑๙๓๕ ที่ต่างจังหวัด (ภาคอีสาน) สมาคมนี้มีสมาชิก ๓๒ คนเป็นชาวสยามทั้งหมด

ตารางแสดงกำลังบุคลากรเพื่อการปฏิวัติที่สยาม

สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์สยาม	๑๙๐ คน
สมาชิกสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์สยาม	๙๕ คน
สมาชิกสหภาพแรงงาน	๒๐๐ คน
สมาชิกกลุ่มพันธมิตรต่อต้านจักรพรรดินิยม	๑๖๕ คน
สมาชิกสมาคมบรรเทาทุกข์สีแดง	๗๐๐ คน
สมาชิกสมาคมสตรี	๑๕๐ คน
สมาคมการเกษตร	๓๒ คน
สมาชิกสหพันธ์ศิลปะของชนชั้นกรรมาชีพ	๔๕ คน
สมาชิกสมาคมนักเรียน	๑๔๐ คน
สมาชิกพันธมิตรเยาวชนสีแดง	๖๐ คน
สมาชิกสหภาพแรงงานเยาวชน	๒๐ คน

บทที่ ๓ แนวคิดภายในพรรคและสภาพการต่อสู้ภายในและภายนอก

I แนวโน้มการกำหนดทิศทางมโนคติ

สมาชิกส่วนใหญ่หลบหนีมาจากจีน (หลบหนีการกวาดล้างกวาดล้างของพรรคก๊กมินตั๋งมา-ผู้เขียน) หรือไม่กี่เป็นเยาวชนที่ย้ายถิ่นมาจากอินโดจีนในระยะที่ผ่านมาไม่นานนี้ คนเหล่านี้มีความรู้สึกภายในว่าตนเป็นผู้อพยพ รู้สึกหวงหาถึงบ้านเกิด ให้ความสนใจข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิวัติของจีนและอินโดจีนอยู่เสมอ แต่ทำตัวห่างเหินจากหน้าที่ด้านการปฏิวัติในสยามเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ จึงไม่อาจกล่าวได้ว่าพรรคมีรากฐานเชิงองค์กรที่เข้มแข็ง มีการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อแก้ปัญหานี้มาหลายครั้งแล้ว แต่แม้กระทั่งบัดนี้ ก็ยังไม่สามารถจัดให้หมดไปอย่างสิ้นเชิง และยังคงเป็นรากเหง้าของปัญหาหรือโรคที่ร้ายแรงที่สุดประจำพรรค

ฝ่ายบริหารส่วนใหญ่ในพรรคและสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์คือกลุ่มปัญญาชน สหายกรรมกรที่สามารถควบคุมและชี้นำกิจกรรมของปัญญาชนได้มีน้อยมาก องค์กรพรรคจึงมีลักษณะผิดรูปไม่สมดุล และมีพลังการเคลื่อนไหวต่ำ ทุกครั้งที่มีการประชุมสมัชชาผู้แทนพรรค มีการอภิปรายประเด็นนี้กันอย่างจริงจัง และได้ลงมติให้ยกมาตรฐานความรู้ด้านการเมืองเพื่อทำให้พลังการเคลื่อนไหวของสหายกรรมกรทั้งหลายสูงขึ้น อีกทั้งได้วางแผนจัดตั้งกลุ่มฝึกอบรม อย่างไรก็ตาม ด้วยขาดกำลังทรัพย์ และเพราะการแบ่งสรรกิจกรรมที่ผิดพลาด ท้ายที่สุดจึงไม่สามารถทำให้เป็นจริงขึ้นมาได้ ที่การประชุมองค์กรหน่วยย่อยของพรรคซึ่งจัดขึ้นเป็นบางโอกาสนั้น มีการอภิปรายโดยกำหนดหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งเพื่อการฝึกอบรมสมาชิกพรรคก็ตาม ก็ไม่สามารถสร้างผลงานที่ได้ออกมาได้ เพราะอ่อนด้อยด้านความรู้การเมืองและทฤษฎีปฏิวัตินี้คือโรคที่รุมเร้าพรรคประการที่ ๒

การพัฒนาสมาชิกพรรคถูกจำกัดที่วิถีเชิงสันติ การพัฒนาด้วยวิถีต่อสู้เชิงรุกมีน้อยมาก ด้วยเหตุนี้ ถึงแม้พรรคสมาชิกจะมีแนวคิดนิยมเชิงปฏิวัติชนชั้นกรรมาชีพ แต่ก็ไร้ซึ่งประสบการณ์การต่อสู้เชิงปฏิวัติชนชั้นกรรมาชีพ และขาดความกล้าหาญอย่างยิ่ง นี้คือโรคที่ ๓ ของ

พรรค

ทุกครั้งที่มีการประชุม ผู้ชี้นำพรรคกล่าวเรื่อยมาว่า พรรคของเราเป็นพรรคของชนชั้นกรรมาชีพสยาม ควรจะพัฒนาพรรคให้เจริญก้าวหน้าในหมู่ชาวยุโรป แต่ในความเป็นจริง พรรคเป็นการรวมกลุ่มกันของนักปฏิวัติที่เป็นชาวจีนและชาวเวียดนาม เพราะฉะนั้นจึงมีมติว่าควรเรียนรู้การสนทนาตลอดจนการอ่านเขียนด้วยภาษาสยาม เพื่อให้สมาชิกพรรคทั้งหมดสามารถทำกิจกรรมในหมู่คนพื้นเมืองได้ สมาชิกพรรคส่วนใหญ่ตระหนักในความจำเป็นข้อนี้ แต่ยังไม่รู้วิธีการที่จะเรียนภาษาสยาม ดังนั้น จึงไม่สามารถใกล้ชิดชาวยุโรปได้ และกิจกรรมก็ล่าช้าออกไป ไม่เกิดการพัฒนา นี้คือโรคอันดับที่ ๔ ของพรรค

โดยพื้นฐานแล้ว โรคทั้ง ๔ ประการข้างต้นเป็นความจริงที่ทราบกันอย่างกว้างขวาง

แนวโน้มของหัวฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวาที่ดำเนินการเกินกว่าเหตุภายในพรรค สามารถพิจารณาได้จากทัศนคติและจุดยืนดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. ในระยะที่องค์กรพรรคยังไม่กว้างขวางและไม่เข้มแข็ง การใช้วิธีการต่อสู้อยู่ตลอดเป็นการกระทำที่ไม่ดี เพราะจะนำมาซึ่งความเสียหายใหญ่หลวงแก่พรรค ต้องพัฒนาองค์กรพรรคให้ดี และทำให้ความสามารถแต่ละด้านแข็งแรงเสียก่อน จากนั้นจึงจะเริ่มยกระดับประสิทธิภาพได้

๒. เนื่องจากเผชิญความยากลำบากด้านการเงิน และไม่อาจคาดหวังค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรม การเคลื่อนไหวโดยรวมจึงประสบอุปสรรคขัดขวาง ถ้ามีกำลังทรัพย์ที่เหมาะสมเพียงพอ ก็ย่อมจะพัฒนากิจกรรมแต่ละประเภทให้ก้าวหน้าไปได้

๓. การปฏิวัติที่สยามมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับการปฏิวัติที่จีน อินเดีย และมลายู โดยสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งเป็นพิเศษกับการปฏิวัติในจีน หากไร้ซึ่งความสำเร็จของการปฏิวัติในจีนแล้ว ย่อมเป็นไปได้ที่การปฏิวัติในสยามจะสำเร็จ

๔. ปัญญาชนในพรรคมีแนวคิดว่าการเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิวัติของสยามเพิ่งเริ่มต้น การเคลื่อนไหวนี้จะเริ่มพัฒนาขึ้นมาเป็นรูปธรรมได้ ก็ด้วยการดำเนินงานของปัญญาชนที่มีความสามารถสูง จึงมักให้ความสนใจแต่บุคคลในแวดวงความรู้ และละความสนใจที่มุ่งไปสู่แวดวงแรงงาน

๕. สหายส่วนหนึ่งมีความเห็นว่ากิจกรรมของพรรคไม่สู้จะดีนักเพราะไม่ได้รับการชี้แนะจากหน่วยงานเบื้องบน และไม่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคพี่น้องแห่งต่างๆ ถ้าปรับปรุงความสัมพันธ์ในแต่ละด้านให้ดีขึ้น ก็เชื่อว่ากิจกรรมของพรรคคงจะพัฒนาได้

๖. สหายส่วนหนึ่งภายในพรรคประเมินประชาชนชาวยุโรปต่ำเกินไป โดยมองว่า มโนคติของชาวยุโรปยังล้าหลัง และภูมิปัญญาที่ยังต่ำอยู่มาก การเพิ่มคุณภาพจนพอที่จะปฏิวัติในแนวรบได้เป็นสิ่งที่ดำเนินการได้ยาก ดังนั้น สหายส่วนนี้จึงไม่ใส่ใจที่จะเข้าไปใกล้ชิดชาวยุโรปเพื่อโฆษณาและสร้างองค์กร

๗. มีผู้ที่ยึดถือจุดยืนว่า เพื่อตอบโต้พวกปฏิวัติฝ่ายขวาก่อนการร้ายฝ่ายซ้าย โดยใช้ระเบิด กระสุนปืนประจันหน้ากับข้าราชการและตำรวจ เมื่อนั้นพลังที่ออกไปกระทบจิตใจของมวลชนจะเข้มขึ้น และทำให้พลังเพื่อการปฏิวัติสูงขึ้น

๘. มีผู้ที่คิดว่า เนื่องจากทางพรรคขัดสนด้านการเงิน จึงควรจัดตั้งองค์กรกองกำลังกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ หรือกระทำกิจกรรมตามลำพัง หรือเข้าร่วมกลุ่มอันธพาล แล้วปล้นทรัพย์เงินทอง

๙. ส่วนหนึ่งในสหายกรรมกร มีความคิดเห็นว่าควรรวมกลุ่มก่อนการร้ายและมาโดยวิธีซุ่มหรือยิงสังหารขุนศึกและเจ้าครองที่ดินผู้รูดนาทาเร้นชาวบ้านจีนซึ่งมาเยี่ยมเมืองไทย เพื่อทำให้มวลชนตระหนักว่าพวกเขาคือศัตรู

๑๐. แนวทางเชิงการเมืองของพรรคได้รับการจัดทำขึ้นที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ดังนี้

(a) การปฏิวัติของสยามในระยะปัจจุบันนี้เป็นการปฏิวัติ

ประชาธิปไตยชนชั้นกรรมพี-เผด็จการของกรรมกรและชาวนา

(b) การสถาปนารัฐบาลโซเวียตสยามของกรรมกรชาวนาและทหาร

อย่างไรก็ตาม มีสหายจำนวนหนึ่งคิดว่า สำหรับวิธีการสถาปนารัฐบาลนั้น ควรปฏิบัติตามทฤษฎีของผู้แทนองค์การคอมมิวนิสต์สากลที่มาสยามในปี ๑๙๓๐ ซึ่งได้วิเคราะห์ลักษณะพิเศษด้านเศรษฐกิจและสภาวะทางการเมืองของสยาม แล้วเสนอแนวทางว่าควรสถาปนารัฐธรรมนูญประชาธิปไตยของกรรมกรและชาวนา ในอีกด้านหนึ่ง สหายอีกส่วนหนึ่งคิดว่า การปฏิวัติประชาธิปไตยชนชั้นกรรมพีไม่ใช่เรื่องจำเป็น ควรดำเนินการโดยตรงเพื่อมุ่งไปสู่การปฏิวัติชนชั้นกรรมาชีพ

ร้อยละ ๒๐ ถึง ๓๐ ของสมาชิกพรรคและสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์มีความคิดที่ผิดตั้งที่อธิบายข้างต้น ที่ประชุมของพรรคกับสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์มองว่า แนวคิดที่เอนเอียงซ้ายขวาเช่นนี้เป็นการคิดตามน้ำ และเป็นความคิดแบบฉวยโอกาส ซึ่งจะเอื้อประโยชน์โดยทางอ้อมแก่การทำลายแนวรบเอกภาพของการเคลื่อนไหวปฏิวัติสยาม ซึ่งก็จะเข้าทางของจักรพรรดินิยมและรัฐบาลแนวปฏิกริยา จึงเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อกิจกรรมของพรรค

ด้วยเหตุผลนี้ ทางพรรคไม่เพียงแต่วิพากษ์วิจารณ์ที่การประชุมในทุกโอกาส แต่ยังได้มีมติตั้งนี้ด้วย กล่าวคือ a. ควรเพิ่มความแข็งแกร่งให้แก่กิจกรรมการต่อสู้ และควรแก้ไขการยึดถือจุดยืนที่ผิด ๒ อย่างนั้น ทั้งการต่อสู้อย่างไร้หลักการและการพัฒนาเชิงสันติ b. ควรระบุชี้ชัดผิดพลาดอย่างเปิดเผยในวารสารสิ่งพิมพ์ของพรรคและสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ c. ควรดำเนินการตามกฎวินัยเหล็ก อันจะยังผลให้พลังของพรรคพัฒนาขึ้น และทำให้ข้อผิดพลาดแต่ละอย่างลดลงได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมโนคติภายในพรรคมีความซับซ้อน การต่อสู้อย่างกระตือรือร้นจึงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง

II กิจกรรมการต่อสู้ด้านการเมืองเศรษฐกิจ

ทางพรรคดำเนินกิจกรรมโฆษณา (หมายถึงการแจกใบปลิว-ผู้เขียน) ทุกครั้งที่ถึงวันรำลึกระหว่างประเทศในแต่ละโอกาส แต่พลังชี้นำในการระดมมวลชนประท้วง การชุมนุมของประชาชน และการนัดหยุดงานก็มีขีดจำกัดอยู่มาก สาเหตุของเรื่องนี้ระบุได้ดังต่อไปนี้ คือ องค์การการปฏิวัติแต่ละแห่งไม่เข้มแข็งและไม่สามารถดำเนินกิจกรรมที่มีพลังรวมศูนย์ได้ สหภาพแรงงานแต่ละแห่งยังกระจายตัวไปไม่ถึงภาคส่วนในอุตสาหกรรมสำคัญขั้นพื้นฐาน และองค์การยังครอบคลุมไม่ถึงพื้นที่โรงงานทั้งหมด ดังนั้น ในฐานะการต่อสู้ทางการเมือง ก็มีแค่แจกใบปลิวเท่าที่จะทำได้ แต่การต่อสู้ในชีวิตประจำวันแทบไม่เกิดขึ้นเลย มีการนัดหยุดงานเกิดขึ้นบ่อยๆ แต่เนื่องจากพลังอำนาจเปราะบาง และการวางแผนไม่เหมาะสม จึงลงเอยที่ความล้มเหลว แม้เกิดการต่อสู้จากมวลชนขึ้นโดยธรรมชาติบ่อยครั้ง ทางพรรคก็ไร้ความสามารถที่จะชี้นำได้ อย่างไรก็ตาม ในระยะหลัง จุดอ่อนเหล่านี้กำลังค่อยๆ ได้รับการคลี่คลายไป และนับวันการเคลื่อนไหวปฏิวัติก็เฟื่องฟูขึ้นเรื่อยๆ ปี ๑๙๓๕. แนวปฏิบัติที่ประชุมร่วมระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์สยามกับคณะชี้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน

๔.๓ กรรมการบริหารชาวเวียดนามและชาวสยามที่ได้รับเลือกในการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓

ดังที่ได้กล่าวก่อนหน้านี้นี้ ที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ นั้น ในกรรมการบริหาร ๙ คนที่ได้รับเลือกขึ้นมา มีชาวเวียดนาม ๓ คน ชาวสยาม ๑ คน

ชาวเวียดนาม ๓ คนดังกล่าว เป็นใครกันบ้าง?

เจ. จอร์จ-ปีโก (G. Georges-Picot) อุปทูตรักษาการแทนของสาธารณรัฐฝรั่งเศสประจำสยาม ส่งหนังสือราชการภาษาฝรั่งเศส No.124/35 A ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๑๙๓๕ ถึงรัฐมนตรีกระทรวง

การต่างประเทศของสยาม เนื้อความของหนังสือราชการฉบับนี้ระบุว่า ในคณะกรรมการบริหาร พคส. มีชาวอันนัม ๔ คน ใน ๔ คนนี้ ๒ คน เป็นกรรมการบริหารประจำ ส่วนที่เหลือเป็นกรรมการสำรอง หนังสือฉบับนี้เรียกร้องให้ทางกระทรวงมหาดไทยของสยามจับกุมชาวอันนัม ทั้งสี่ที่เป็นกรรมการบริหาร พคส. และเนรเทศไปยังอินโดจีนฝรั่งเศส เพราะพิจารณาว่ากิจกรรมของ พคส. ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ ไทยซึ่งติดกับอินโดจีนฝรั่งเศสกำลังคืบหน้าไป ด้วยเหตุผลข้างต้น จึงได้แนบรายชื่อชาวอันนัมทั้งสี่ (รวมทั้งนามแฝง) ประวัติ และภาพถ่าย มาด้วย^{๑๐๘}

รายชื่อบุคคล ๔ คนที่ถูกระบุในหนังสือราชการว่าเป็นกรรมการบริหารของ พคส. เรียงตามลำดับจากบนสุดลงไปคือ เจิ่นวันเจิน (Trần Văn Chấn), เลเหม่งหังจิงห์ (Lê Mạnh Trinh), โงจิงห์ฮ็อก (Ngô Chính Học) นามแฝง “กูต๊ก” (Cu Đích) นามแฝง “โชติ” (Choát), หว่างวันฮวาน (Hoàng Văn Hoan) (ชื่อตามที่ถูกระบุ มาคือ Hoàng Ngọc Ân-ผู้เขียน) หนังสือราชการ No.124/35 A อธิบายรายละเอียดของแต่ละคนดังนี้

๑. เจิ่นวันเจิน (Trần Văn Chấn) : อายุประมาณ ๓๕ ปี เกิดที่จังหวัดเงอัน มาสยามเมื่อปี ๑๙๒๖ เป็นผู้ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ สยามที่สำคัญคนหนึ่ง และได้ชักนำชาวคอมมิวนิสต์อันนัมทุกคนที่อยู่ใน สยามเข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์สยามในช่วงเวลา ๒ ปี เขาเป็น ตัวแทนเพียงคนเดียวที่ได้รับการรับรองจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล

๒. เลเหม่งหังจิงห์ (Lê Mạnh Trinh) : ถูกจับกุมที่พิจิตรเมื่อ เดือนกรกฎาคม ๑๙๓๐ และในเดือนธันวาคมปีเดียวกันได้ถูกเนรเทศ ไปยังจีนร่วมกับเพื่อนๆ ๑๐ คน จากนั้นได้ลักลอบกลับเข้ามาในสยาม เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๓๑ ช่วงแรกอาศัยอยู่ที่อุดร และร่วมมือกับ เจิ่นวันเจินก่อตั้งองค์การคอมมิวนิสต์ขึ้นใหม่ตามหลักการขององค์การ คอมมิวนิสต์สากล โดยรวบรวมชาวคอมมิวนิสต์อันนัมที่กระจัดกระจาย เข้าเป็นกลุ่มก้อนที่พรรคคอมมิวนิสต์สยาม เลเหม่งหังจิงห์ยึดมั่นในลัทธิ

อย่างเหนียวแน่น เขาทำหน้าที่ชี้หน้าด้านการโฆษณาที่สยาม สิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ ไบปลิว ทั้งภาษาไทยและภาษาอันนัมที่กระจายอยู่ทั่วไปใน สยามทุกวันนี้ ส่วนใหญ่คือผลงานของเขา

๓. โงจิงห์ฮ็อก (Ngô Chính Học) นามแฝง “กูต๊ก” (Cu Đích) นามแฝง “โชติ” (Choát) : นี้คือบุคคลที่สถานอัครราชทูต ฝรั่งเศสกับรัฐบาลสยามสื่อสารข้อมูลระหว่างกันเพื่อหาตัวอยู่ หนังสือ ติดต่อบุคคลสุดท้ายที่ส่งมานั้น ส่งจากอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำสยามโร เซร์ โมกราส์ ถึงพระยาศรีวิสารวาจา รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ ในขณะนั้น

๔. หว่างวันฮวาน (Hoàng Văn Hoan) : อายุประมาณ ๒๙ ปี เกิดที่บ้านกวิงห์ดอย เมืองกวิงญู จังหวัดเงอัน เคยเป็นสมาชิก คณะกรรมการชี้หน้าของนครพนม แต่หลบหนีไป หว่างวันฮวานรู้ภาษาไทย จึงได้รับมอบหมายให้ทำงานแปลเอกสารโฆษณาเป็นภาษาไทย เขากลับจากจีนเข้ามาที่สยามในเดือนพฤษภาคม ๑๙๓๕ พร้อมกับ เจิ่นวันเจิน ตอนอยู่ที่จีน เขาเข้าประชุมที่จัดกับคณะชี้หน้านอกประเทศ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน^{๑๐๙} และจัดการเรื่องข้อตกลง ตามที่สถาน อัครราชทูตเคยแจ้งเป็นหนังสือราชการ No.91/35 A ลงวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ถึงพระยาพหลพลพยุหเสนา รัฐมนตรีกระทรวงการต่าง ประเทศในตอนนั้น

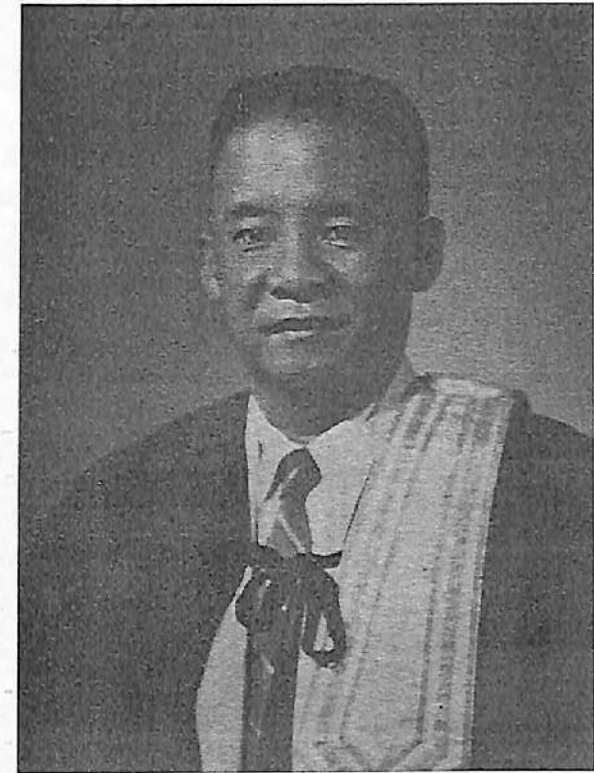
ใน ๔ คนที่ถูกระบุชื่อนี้ นอกจากโงจิงห์ฮ็อกแล้ว รายละเอียด เกี่ยวกับ ๓ คนที่เหลือได้ปรากฏอยู่ในหลายส่วนของงานวิจัยชิ้นนี้แล้ว เอกสารหลักฐานข้างต้นไม่ได้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับโงจิงห์ฮ็อกว่า มีที่มาที่ไปอย่างไร จากเนื้อความส่วนนั้น อนุมานได้ว่ามีรายละเอียด เกี่ยวกับบุคคลนี้ปรากฏอยู่ในเอกสารชิ้นอื่น แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าไม่ พบเอกสารเหล่านั้นในแฟ้มกระทรวงการต่างประเทศที่หอจดหมายเหตุ แห่งชาติของประเทศไทย สำหรับคำถามที่ว่าโงจิงห์ฮ็อกเป็นใคร ครั้น สืบค้นบันทึกความทรงจำของหว่างวันฮวานแล้วพบว่ามีข้อความระบุว่า

“ในปี ๑๙๓๔ ตอนที่ก่อตั้งคณะชี้หน้านอกประเทศพรรคคอม

มิวนิสต์อินโดจีนที่ฮ่องกง (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ) ข้าพเจ้าปรึกษากับตั้ง
ผมหงอก (เงินวันเงิน) และตัดสินใจว่าจะส่งแกนนำคนหนึ่ง ไปรายงาน
การปฏิบัติงานต่อคณะชื่อนานนอกประเทศและขอรับคำสั่งจากที่นั่น หลัง
จากแกนนำคนนั้นก็กลับมา เขามีท่าทีคลุมเครือเกี่ยวกับสิ่งที่ตนได้ปฏิบัติ
ไป เขาไม่บอกเราว่า ทางคณะชื่อนานนอกประเทศได้มอบเงินให้เรา ๕๐๐
ดอลลาร์ ซึ่งเขาเก็บเข้ากระเป๋าตัวเองและนำไปใช้ตามใจชอบ” (บันทึก
ความทรงจำของหว่างวันฮวาน, ฉบับภาษาอังกฤษ, หน้า ๗๖)

นอกเหนือจากส่วนนี้ สิ่งทีกระจ่างชัดคือ บุคคลระดับผู้บริหาร
คนนี้ถูกระบุว่าชื่อ “เงินบัว” (Trần Báo; 陳豹) และใช้นามแฝง
ว่า Choat ดังข้อความที่ปรากฏว่า

“เงินบัวซึ่งใช้นามแฝงว่าโชติเมื่อตอนที่อยู่ในสยาม เป็นล่ามให้
แก่กลุ่มแกนนำในคณะกรรมการบริหาร พคส. เขาได้รับมอบหมายเมื่อ
ปี ๑๙๓๔ ให้รายงานการปฏิบัติงานต่อคณะชื่อนานนอกประเทศพรรค
คอมมิวนิสต์อินโดจีน เขาไม่เพียงแต่ไม่สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วง
แต่ยังยกยอกเงินทุนของพรรคด้วย ต่อมาในปี ๑๙๓๗ เมื่อกลุ่มแกน
นำที่ปฏิบัติงานอยู่ในสยามถูกจับกุมทั้งหมด เงินบัวก็ใช้เวลาเรื่อยเปื่อย
ในกรุงเทพฯ เมื่อคณะกรรมการบริหาร พคส. มอบหมายให้เขาพาเยาวชน
จีนโพ้นทะเล ๔๐ คนเดินทางไปจีนเพื่อเข้าร่วมกองทัพใหม่ที่ ๔ ของ
พรรคคอมมิวนิสต์จีน เขาก็ละทิ้งเยาวชนกลุ่มนี้หลังจากไปถึงฮ่องกง^{๑๑๑}
เนื่องจากเหล่าเยาวชนซึ่งรอคอยอยู่ในฮ่องกงเป็นเวลานานใช้เงินหมด
แล้ว จึงจำเป็นต้องไปที่กวางเจา บางคนไม่มีทางเลือกนอกจากเข้าร่วม
กองกำลังของหยูฮั่นโหมวของพรรคก๊กมินตั๋ง พวกเขาไม่เพียงแต่ไม่
สามารถอุทิศตนเพื่อเข้าร่วมสงครามต่อต้านญี่ปุ่นของคอมมิวนิสต์ แต่
ยังถูกประณามว่าเป็นฟาสซิสต์ ในปี ๑๙๓๘ เมื่อเงินบัวมาที่ฮั่น
โซ่ว (ส่วนหนึ่งของเมือง ‘หวู่ฮั่น’ เมืองเอกของมณฑลหูเป่ย์ในปัจจุบัน)
และพบกับสหายเย่เจียนอิง เขาพูดโอ้อวด เขาเป็นคนจีนโพ้นทะเลที่กลับ
จากสยามเพื่อเข้าร่วมในสงครามต่อต้านญี่ปุ่น” (บันทึกความทรงจำของ
หว่างวันฮวาน, ฉบับภาษาอังกฤษ, หน้า ๙๘-๙๙)

มณี สุวิรัช หรือหูเยินฟู (สิงหาคม ๑๙๑๒-
พฤษภาคม ๑๙๗๑) หนึ่งในผู้ที่ได้รับเชิญเป็นครูที่
โรงเรียนสุยยันในกรุงเทพฯ

เป็นไปได้ยากว่าบุคคลระดับผู้บริหาร พคส. ชาวเวียดนามซึ่งมี
อยู่ไม่กี่คน จะใช้นามแฝงซ้ำซ้อนกัน ๒ คน ดังนั้น จึงไม่น่าผิดพลาด
หากจะกล่าวว่า เงินบัวซึ่งใช้นามแฝงว่า “Choat” นั้น ก็คือคนคน
เดียวกันกับโจจิ่งฮ็อกซึ่งใช้นามแฝงว่า Choát อีหนึ่ง Choát เป็นภาษา
เวียดนามมีเสียงที่ใกล้เคียงกันในภาษาไทยคือคำว่า “โชติ” ซึ่งหมายถึง
“ความรุ่งเรือง, ความโพลง, ความสว่าง” เป็นชื่อผู้ชายที่ปรากฏแพร่หลาย
นอกจากนี้ โชพี คิวินน์-จัตจ์ ระบุเกี่ยวกับประวัติของโจจิ่งฮ็อก
ฮ็อกในหนังสือว่า “เกิดในครอบครัวที่อพยพเข้าไปในสยาม ไปศึกษาที่
จีนในช่วงต้นทศวรรษ ๑๙๒๐ เข้าเรียนที่โรงเรียนภาษาอังกฤษพิเศษ

หว่างวันฮวาน (ซ้าย) โฮจิมีนห์ (ขวา) ถ่ายในปี ๑๙๕๑

ในเมืองหางโจว มีความสามารถใช้ภาษาอังกฤษและจีนได้คล่อง น้องสาว (พี่สาว?) ที่ชื่อโงกอนชุยแต่งงานกับโฮฮ็อกถัม โงจิงห์ฮ็อกได้เป็นผู้นำคนหนึ่งใน พคส. เช่นเดียวกับโงจิงห์ท็อก ข้อมูลจากแหล่งอื่นระบุว่า เขาเป็นผู้นำสายเวียดนามของพรรคคอมมิวนิสต์มลายาชาสยาม ทั้งนี้ไม่ปรากฏแน่ชัดว่า เขามีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างไร”^{๑๑๒}

เงินบำนาญสนิทชิดเชื้อกับโฮฮ็อกถัม ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นพันโทของกองทัพพรรคก๊กมินตั๋งในเมืองฉางซา เมืองเอกมณฑลหูหนาน ดังที่เห็นได้จากการที่ทั้งสองร่วมหัวจมท้ายกันในเหตุเพลิงไหม้ครั้งใหญ่เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๑๙๓๘ ที่เมืองฉางซาขณะที่เกิดการสู้รบต่อต้านญี่ปุ่นที่นั่น (บันทึกความทรงจำของหว่างวันฮวาน, ฉบับภาษาอังกฤษ, หน้า

๑๐๐) อีกทั้งถ้าเงินบำนาญมีศักดิ์เป็นญาติในฐานะเขยของโฮฮ็อกถัมด้วยแล้วละก็ ย่อมไม่แปลกที่ทั้งสองจะมีความสนิทสนมกัน ส่วนนี้ก็เป็นหลักฐานข้อมูลแวดล้อมที่แสดงว่าเงินบำนาญคือโงจิงห์ฮ็อกเช่นกัน

เงินบำนาญหรือโงจิงห์ฮ็อก เป็นล่ามภาษาไทยของกรมการบริหาร พคส. และจากการที่เคยถูกส่งไปติดต่อบริษัทประสาธนา ระหว่าง พคส. กับคณะผู้นำนอกประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ย่อมเป็นที่แน่ชัดว่านี่คือบุคคลระดับบริหารที่สำคัญบุคคลหนึ่งของ พคส. อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบเอกสารอื่นที่จะยืนยันความเข้าใจว่า เขาใช้หนึ่งในคณะกรรมการบริหารตามที่หนังสือราชการของสถานอัครราชทูตฝรั่งเศสระบุหรือไม่

ข้อมูลที่ว่า มีชาวเวียดนามอยู่ ๓ คนในคณะกรรมการบริหาร ๔ คนที่ได้รับเลือกขึ้นมาในการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ซึ่งจัดในเดือนกรกฎาคม ปี ๑๙๓๔ นั้น ไม่ตรงกับข้อมูลว่าด้วยคณะกรรมการบริหาร ๔ คนชาวเวียดนาม ตามที่สถานอัครราชทูตฝรั่งเศสแจ้งแก่กระทรวงการต่างประเทศของสยามในเดือนกันยายน ๑๙๓๕ ในจุดนี้ พิจารณาได้ว่า ข้อมูลในส่วนหลังนี้ที่ระบุถึงบุคคล ๔ คนนี้ มีบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในวารสารการดำรงตำแหน่งรวมอยู่ด้วย หรืออาจพิจารณาได้อีกแง่หนึ่งว่าในช่วงเวลา ๑ ปี จำนวนสมาชิกในคณะกรรมการได้เพิ่มขึ้น

ถ้าหนังสือราชการ No.124/35 A ชำงต้นสะทอนลำดับความสำคัญภายในพรรคของบุคคลทั้งสี่ตามที่สถานอัครราชทูตฝรั่งเศสระบุว่า เป็นคณะกรรมการบริหาร พคส. แล้ว ก็มองได้ว่า ลำดับในขณะนั้นของหว่างวันฮวานซึ่งถูกจัดไว้ลำดับที่ ๔ และต่ำกว่า Choat เสียอีกนั้น แท้จริงแล้วมิได้สูงส่งดังที่ตัวเขาเขียนไว้ในบันทึกความทรงจำของเขาที่เป็นได้ และถ้าหากเป็นเช่นนั้นแล้ว ก็อาจจำเป็นต้องทำความเข้าใจบันทึกนี้โดยพิจารณาโดยลดทอนนัยบางส่วนที่ดูเหมือนสำคัญลงด้วย อย่างไรก็ตาม ณ จุดนี้ จะนำเนื้อหาของบันทึกที่ว่านี้มาพิจารณาเสียก่อน

หว่างวันฮวานบันทึกไว้ว่า หลังจากหวนวันเกี้ยว เลขาธิการคณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อุตรคนก่อน ป่วยเสียชีวิต

หว่องวันฮวาน (ซ้าย) โฮจิมินห์ (กลาง) ถ่ายในปี ๑๙๕๕

ในปี ๑๙๓๑ เขาก็รับหน้าที่เป็นเลขาธิการคณะกรรมการภูมิภาคที่อุดร ต่อ ตอนนั้นเขาพูดภาษาไทยได้ค่อนข้างคล่องแล้ว ทางคณะกรรมการจึงขอให้เขารับผิดชอบทั้งสันนิบาตเยาวชนและการโฆษณาด้วย (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๕๗) แท้จริงแล้ว หว่องวันเกี้ยวไม่ได้ถึงแก่กรรมในปี ๑๙๓๑ แต่ถึงแก่กรรมวันที่ ๒๒ กันยายน ๑๙๓๓^{๑๑๓} ดังนั้น ถ้าหว่องวันฮวานได้รับตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการภูมิภาคอุดรภายหลังการเสียชีวิตของหว่องวันเกี้ยวแล้วละก็ ก็น่าจะอยู่ในช่วงหลังเดือนกันยายน ปี ๑๙๓๓

เนื้อหาในบันทึกกล่าวต่อไปอีกว่า ในช่วงปลายปี ๑๙๓๓ (ตามที่

แหล่งข้อมูลระบุ) ตอนที่โจโจ้งท์ก๊วกถูกจับที่กรุงเทพฯ และถูกส่งตัวให้แก่ทางการฝรั่งเศส หว่องวันฮวานได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการบริหารพรรค. และถูกส่งตัวไปกรุงเทพฯ (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๖๓) อันที่จริง โจโจ้งท์ก๊วกถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๑๙๓๓ ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ในตอนที่ ๓.๕ และถูกบังคับเนรเทศในเดือนมีนาคมปีเดียวกัน ไม่ใช่ปลายปี อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการจับกุมและเนรเทศกรรมการชาวเวียดนามที่มีอยู่เพียงคนเดียวในคณะกรรมการบริหาร พรรค ก็อาจตีความได้ว่าหว่องวันฮวานซึ่งเข้าร่วมประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ พร้อมกับโจโจ้งท์ก๊วก ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งต่อจากโจโจ้งท์ก๊วก และมาที่กรุงเทพฯ ในช่วงปลายปี ๑๙๓๓

ในช่วงแรกที่หว่องวันฮวานมาถึงกรุงเทพฯ คณะกรรมการบริหารให้เขาไปพักที่บ้านของครูคนจีนที่สอนอยู่ที่โรงเรียนจีน ต่อมาไม่นาน หว่องวันฮวานก็ทราบว่าลำพังรายได้ของครูผู้นี้ ไม่เพียงพอสำหรับการจ่ายค่าเช่าบ้านและดูแลครอบครัว หว่องวันฮวานจึงเริ่มทำงานขายหนังสือพิมพ์ โดยรับมาจากโรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ แล้วนำออกเดินเร่ขาย พลังโดยร้องตะโกนแจ้งข่าวใหญ่ประจำวัน เขาทำงานวันละ ๓ ชั่วโมง มีรายได้ราว ๕๐-๖๐ สตางค์ ถึง ๑ บาท จ่ายค่าเช่าบ้านเดือนละ ๒ บาท ค่าอาหาร ๓-๕ บาท ค่าบุหรี ๑.๕ บาท ขณะนั้น คนเวียดนามในฝ่ายบริหารของพรรคที่อยู่ในกรุงเทพฯ มีแค่เขากับเงินวันเงินเท่านั้น^{๑๑๔} เลขาธิการของพรรคป่วย^{๑๑๕} เงินวันเงินจึงเป็นผู้ติดต่อกับคณะผู้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในฐานะรักษาการเลขาธิการและดำเนินงานด้านการสนับสนุนการปฏิวัติอินโดจีน หว่องวันฮวานเป็นผู้รับผิดชอบด้านการโฆษณา งานในหน้าที่โฆษณานี้ไม่ยุ่งยากนัก สิ่งที่ปฏิบัติคือการจัดการหนังสือพิมพ์และวารสารที่องค์กรพรรคหลายแห่งเป็นผู้ออกและแปลบทความที่สมาชิกชาวจีนเขียนให้เป็นภาษาไทย (เช่น ในโอกาสวันสตรีสากล ๘ มีนาคม เมย์เดย์ วันรำลึกการปฏิวัติรัสเซียเดือนตุลาคม เป็นต้น) และโฆษณาปากเปล่าขณะที่ขายหนังสือพิมพ์และขณะที่อยู่กับกรรมกรหรือชาวไร่ชาวนาคนสยาม ใน

ปี ๑๙๓๔ สภาวะการปฏิวัติสยามมีพลังขึ้นมา เกิดการนัดหยุดงานโดยกรรมกรโรงสี ทางรถไฟ และคนขับรถรับจ้างในกรุงเทพฯ กรรมกรที่หยุดงานเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคนจีน แต่ก็มีคนสยามอยู่บ้างเหมือนกัน และเป็น การนัดหยุดงานที่เกิดขึ้นเอง บทบาทของสมาชิกพรรคชาวจีนเป็นแค่ปัจจัยรองเท่านั้น (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๖๓-๖๕)

ส่วนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย สมาชิกพรรคชาวจีนเวียดนามสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนสยาม เกิดสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ สหภาพแรงงาน สมาคมการเกษตรขึ้นในหลายพื้นที่ และเกิดการต่อสู้ขนาดเล็กของชาวไร่ชาวนาที่เรียกร้องให้ลดภาษีต่อต้านเกณฑ์แรงงาน (การต่อสู้คัดค้านเงินรัชชูปการ-ผู้เขียน) นอกจากนี้ ที่โรงเรียนฝึกหัดครูในโคราช นักเรียนหลายร้อยคนรวมตัวกันต่อต้านระบบอันเข้มงวดของโรงเรียนและข้อบังคับเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ จนได้รับชัยชนะ การต่อสู้ของมวลชนเกิดความก้าวหน้าขึ้น แต่ก็ขาดทิศทางที่ชัดเจน ปฏิบัติการของ พคส. มักจำกัดอยู่แค่การแจกใบปลิว และติดธงแดงในวันรำลึกที่มีนัยเป็นสากล หรือการรวบรวมประชาชนเป็นกลุ่มเล็กๆ และเรียกร้องให้คนเหล่านั้นมาเป็นนักปฏิวัติที่จะต่อสู้อย่างไม่ลดละ

ทางการสยามเริ่มกวาดล้างพรรคคอมมิวนิสต์ในปี ๑๙๓๒ สมาชิกคอมมิวนิสต์ชาวจีนบางคนในกรุงเทพฯ ถูกจับกุมแม้ว่าขอบข่ายกิจกรรมของสมาชิกเหล่านี้จะจำกัดอยู่ในหมู่ชาวจีนก็ตาม แต่คนเหล่านี้สามารถหลบซ่อนได้ค่อนข้างง่ายเพราะในกรุงเทพฯ มีคนจีนเป็นจำนวนมาก ส่วนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมแล้วมีชาวจีนเวียดนามโพ้นทะเลประมาณ ๒-๓ หมื่นคน กลุ่มใหญ่หน้อยอยู่ในจังหวัดนครพนม สกลนคร และอุดรธานี แต่ก็มีแค่ไม่กี่พันคนเท่านั้น จึงถูกปราบปรามได้ง่ายกว่าเมื่อเทียบกับชาวจีน ทุกครั้งที่มีการปฏิวัติในพื้นที่เหล่านี้ ชาวจีนเวียดนามก็ถูกจับกุม กรณีที่เกิดขึ้นบ่อยๆ คือ พอเจ้าหน้าที่ตำรวจเก็บใบปลิวได้ตามถนน ก็จะบุกไปตรวจค้นสถานที่ของชาวจีนเวียดนามโพ้นทะเลและจับกุม ในปี ๑๙๓๔ รัฐบาลดำเนินปฏิบัติการ

เทียบชาวต่อชาวจีนเวียดนามที่อาศัยอยู่ในสยาม^{๑๑๖} ที่จังหวัดนครพนม อุดรธานี สกลนคร มุกดาหาร และที่อื่นๆ ตำรวจสยามแอบยึดเยียดใบปลิวเข้าไปในบ้านของชาวจีนเวียดนามโพ้นทะเล และใช้ใบปลิวนั้นเป็นข้ออ้างเพื่อจับกุม ด้วยเหตุนี้ ชาวจีนเวียดนามจึงเกิดความเกรงกลัว ทำให้จำนวนผู้สนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในหมู่ชาวจีนเวียดนามลดลง สภาพเช่นนี้กลายเป็นปัญหา แต่ก็ถูกปล่อยไว้เช่นนั้นจนกระทั่งถึงปี ๑๙๓๖-๑๙๓๗ ซึ่งสมาชิกที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำบางขวางยกประเด็นนี้ขึ้นมาหารือกัน และหว่างวันฮวานก็เกิดความไม่เชื่อมั่นต่อยุทธวิธีและแนวทางการต่อสู้ของพรรค (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๖๕-๖๗, ๗๖)

นโยบายที่คณะผู้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนรับมาจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล และมอบหมายแก่ พคส. กับพรรคคอมมิวนิสต์มลายานั้น ห่างไกลจากสภาพที่เกิดขึ้นจริงของชาวจีนเวียดนามที่สยาม หหว่างวันฮวานตั้งคำถามต่อนโยบายของคณะผู้นำนอกประเทศ และคิดว่าสาเหตุอาจมาจากการที่เงินวันเจินซึ่งเป็นผู้ติดต่อกับคณะผู้นำนอกประเทศ รายงานผลงานการต่อสู้ที่ถูกแต่งเติมให้สวยหรูเกินจริงต่อฝ่ายผู้นำนี้ในฐานะรักษาการเลขาธิการ หหว่างวันฮวานบันทึกเกี่ยวกับประเด็นนี้ไว้ดังต่อไปนี้

ขณะนั้น ในปี ๑๙๓๔ คณะผู้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนส่งวารสาร “บอลเชวิค” มาให้ พคส. เป็นครั้งคราว วารสารนี้เรียกร้องให้ต่อสู้อย่างไม่ประนีประนอม บทความชิ้นหนึ่งในวารสารนี้วิจารณ์สหายผู้หนึ่งว่าเป็นพวกฝ่ายขวาเพราะ “แสดงความคิดเห็นว่า ในพื้นที่พรรคที่เพิ่งฟื้นฟูการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใหม่ ไม่สมควรระดมมวลชนให้มาต่อสู้” (ดูเพิ่มเติมที่ “รายงาน” ในตอนที่ ๔.๒ หัวข้อ I แนวโน้มการกำหนดทิศทางมโนคติ) ก่อนที่เงินวันเจินจะไปร่วมประชุมขยาย^{๑๑๗} ที่คณะผู้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจัดเมื่อเดือนพฤษภาคม ๑๙๓๔ หหว่างวันฮวานได้บอกเล่าความคิดของตนแก่เงินวันเจิน และขอให้เขาสื่อให้บรรดาแกนนำได้ทราบด้วย แต่เมื่อเงินวันเจินกลับกรุงเทพฯ ก็กล่าวว่า ทัศนะของคณะผู้นำนอกประเทศพรรค

คอมมิวนิสต์อินโดจีนไม่เปลี่ยนแปลง และย้ำสิ่งที่วารสาร “บอลเชวิค” ระบุคือ จงต่อสู้ต่อไปจนกระทั่งนาทีสุดท้าย ห้วงวันฮวานสงสัยว่าที่ การประชุมนั้นเงินวันเงินอาจรายงานเกินจริงเกี่ยวกับผลงานของ พคส. และกล่าวถึงอุปสรรคแค่เพียงน้อยนิด^{๑๑๘} ทำให้คณะที่นำออกประเทศ พอใจนโยบายการเคลื่อนไหวและไม่เปลี่ยนแปลงสิ่งใด ขณะเดียวกัน ห้วงวันฮวานก็มีปัญหาด้านสุขภาพด้วย เมื่อพิจารณาเช่นนั้นแล้ว เขา จึงขออนุญาตจากคณะกรรมการบริหาร พคส. ไปรับการรักษาโรคปวด ศีรษะรุนแรงที่ประเทศจีน ห้วงวันฮวานรับหน้าที่ด้านการโฆษณาของ คณะกรรมการบริหาร พคส. ในกรุงเทพฯ นานกว่า ๑ ปี ขณะที่อยู่ใน กรุงเทพฯ เข้าโรงพยาบาลรับการรักษาโรคปวดศีรษะเรื้อรัง ๓ ครั้งใน ช่วง ๒ ปี

ห้วงวันฮวานออกเดินทางจากกรุงเทพฯ เมื่อเดือนมีนาคม ๑๙๓๕ มุ่งหน้าสู่นานกิง ห้วงวันฮวานตั้งใจจะไปหาโฮฮ็อกลัมซึ่งเป็นรุ่นพี่คน บ้านเดียวกัน และรับราชการเป็นนายทหารในพรรคก๊กมินตั๋งที่นั่นเพื่อ ขอให้ช่วยเหลือเรื่องเงินค่ารักษา ห้วงวันฮวานร่วมทางกับเงินวันเงินไป จนถึงฮ่องกง จากนั้นในเดือนเมษายน ๑๙๓๕ ก็เดินทางต่อไปยังเชียงไฮ้ โดยผ่านทางซัวเถาด้วยเรือโดยสารชั้น ๓ และจากเชียงไฮ้ก็นั่งรถไฟไป ยังนานกิง ไปอาศัยบ้านของโฮฮ็อกลัมอยู่ เขาได้พบกับฮายูเต็บ (ผู้นำ สูงสุดของคณะที่นำออกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน) ซึ่งมาที่ นานกิงในเดือนกันยายน ๑๙๓๕ เพื่อรับสหาย ๖ คนผู้ถูกเนรเทศจาก สยาม ในที่สุด ห้วงวันฮวานก็ได้พบกับคณะที่นำออกประเทศโดยตรง และสามารถสื่อความคิดของตนได้ (หนังสือเล่มเดียวกัน, หน้า ๖๖-๖๗, ๗๖-๗๗, ๘๔; ฉบับภาษาจีน, หน้า ๖๑-๖๒, ๗๑)

ถ้าบันทึกของห้วงวันฮวานถูกต้อง ก็หมายความว่าตั้งแต่ก่อน การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ในเดือนกรกฎาคม ๑๙๓๔ เป็นต้น มา เงินวันเงินคือผู้รักษาการแทนเลขาธิการ และห้วงวันฮวานคือผู้รับผิดชอบด้านการโฆษณา สำหรับการเตรียมงานประชุมสมัชชาผู้แทน ครั้งที่ ๒ นั้น ฝ่ายบริหารที่ได้รับเลือกในที่ประชุมคือผู้รับผิดชอบดำเนิน

งาน และก็อาจเป็นไปได้ในทำนองเดียวกันสำหรับช่วงเวลาของการเตรียม ประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ด้วย หรืออาจเป็นไปได้อีกทางหนึ่งว่า บันทึกของห้วงวันฮวานไม่ได้รับการบรรณาธิกรอย่างเพียงพอ การ ระบุวันเดือนปีจึงมีหลายจุดที่ขาดความน่าเชื่อถือ ซึ่งนี่ก็อาจเป็นกรณี หนึ่งของความคลาดเคลื่อนด้านเวลา

นอกจากนี้ กิจกรรมที่คึกคักของ พคส. ในภาคตะวันออกเฉียง เหนือของไทยช่วง ๑๙๓๔-๑๙๓๕ สามารถพิจารณาได้จากตัวอย่างต่อ ไปนี้ เช่น ในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๑๙๓๕ นายชม ภูเขมาชาติ อายุ ๓๔ ปี ทิ้งใบปลิวที่นอกประตูวัด บ้านปะโค ตำบลปะโค อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เรียกร้องการสถาปนารัฐบาลโซเวียต ใบปลิวนั้นลง หัวข้อว่า “คัดค้านการหวาดกลัวสีขาวสยาม” และ “ระลึกวัน ขวนขวายของสตรี” (รำลึกวันสตรีสากล) ซึ่งเป็นใบปลิวภายใต้ชื่อร่วม ของ พคส. สันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์สยาม สมาคมแอนตี้อิมพีเรียลลิสม์สยาม และสมาคมสตรีสยาม “เพื่อยุยงส่งเสริมให้ราษฎรเชื่อม ความนิยมต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ และคู่มืนเกลียดชังรัฐบาลให้ก่อการกำเริบใช้กำลังบังคับล้มรัฐบาลปัจจุบัน แล้ว ให้สถาปนาให้รัฐบาลคอมมิวนิสต์ขึ้น” แต่ชาวไทยผู้นี้โชคไม่ดีที่ถูก เด็ดๆ ในหมู่บ้านเห็นเข้า จึงจับกุม ตอนนั้นเป็นช่วงที่วัดกำลังมีงาน เทศน์มหาชาติพอดี มีคนมาชุมนุมกัน ๑๐๐ กว่าคน และขณะนั้นที่ ใกล้ๆ หมู่บ้านนี้มีการก่อสร้างขยายเส้นทางรถไฟจากขอนแก่นมายัง อุดร มีกรรมกรจำนวนมากอาศัยอยู่ละแวกนั้น ชายผู้นี้คือหัวหน้า กรรมกรสำหรับเที่ยวหากรรมกรทำงาน^{๑๑๙} นี่ก็คือตัวอย่างหนึ่งที่ชี้ถึงการ เคลื่อนไหวที่วางเป้าหมายไว้ที่คนพื้นเพของสยามที่ภาคตะวันออกเฉียง เหนือ อีกกรณีหนึ่งคือ ในวันที่ ๑๕ มีนาคมปีเดียวกัน ก็มีชายไทยอายุ ๒๗ ปีแจกใบปลิวของสมาคมแอนตี้อิมพีเรียลลิสม์สยาม (กลุ่มพันธมิตร ต่อต้านจักรพรรดินิยม) อยู่ที่ทางเข้าออกของโรงพยาบาลในตำบล หมากแข้ง จังหวัดอุดรธานี และถูกจับกุม

ในกรณีหลัง ศาลอุดรพิจารณาความและตัดสินชายคนดังกล่าว

ในวันที่ ๙ พฤษภาคม ๑๙๓๕ ส่วนหนึ่งของคำพิพากษาคดีมีใจความว่า ปัจจุบัน การลอบแจกจ่ายใบปลิวคอมมิวนิสต์ในจังหวัดอุดรธานี มีบ่อยขึ้น และในการแจกแต่ละครั้งก็มีปริมาณมาก บางครั้งปรากฏว่ามีใบปลิวเคลื่อนไปเกือบทุกถนน บางครั้งมีธงแดงปรากฏอยู่บนอาคารที่ทำการของรัฐบาล แต่คนพวกนั้นฉลาดเจ้าเล่ห์ หน้าซำยังมีคนสนับสนุนมากมายด้วย การจับกุมตัวผู้ต้องหาจึงได้ลำบาก^{๑๒๐}

บันทึกผลงานประจำปีงบประมาณ ๑๙๓๕ (เมษายน ๑๙๓๕-มีนาคม ๑๙๓๖, ต่างจากปีงบประมาณของไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน) ที่ข้าหลวงประจำจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัด) นครพนมส่งกระทรวงมหาดไทยระบุว่า จับกุมสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์คนสำคัญที่จังหวัดนครพนมในระหว่างปีงบประมาณเดียวกันนี้ได้ ๓๘ คน (เช่น ผู้แทนคณะกรรมการกลางที่กรุงเทพฯ ส่งออกไปเผยแพร่ลัทธิ ๑ คน และกรรมการในคณะกรรมการส่วนจังหวัดอีกคนหนึ่งด้วย) และได้ส่งตัวไปยังกรุงเทพฯ แล้วเพื่อเตรียมเนรเทศ^{๑๒๑} จากจุดนี้ อนุมานได้ว่า ๓๘ คนดังกล่าวน่าจะเป็นชาวเวียดนามเพราะมีการเตรียมเนรเทศออกไปนอกประเทศด้วย ในวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๑๙๓๕ บรรดาคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนาม ๓๒ คน [ภาษาไทยระบุว่า “ญวน”, ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Annamites (ชาวอันนัม)] ที่ถูกคุมขังรอการเนรเทศอยู่ในเรือนจำกองทัพอากาศที่กรุงเทพฯ (เป็นชายทั้งหมด, ในจำนวนนี้มีคนในบังคับฝรั่งเศส ๔๔ คน, สัญชาติไทย ๒๘ คน) ได้ก่อการประท้วงเรียกร้องขออาบน้ำวันละ ๒ ครั้ง ปรับปรุงสภาพเรือนจำที่แออัด อนุญาตให้ไปเยี่ยมหญิงในครอบครัวที่ถูกขังคุกอยู่ในที่เดียวกัน ขอเพิ่มกับข้าวให้พอรับประทาน ตัดสินดำเนินคดีโดยเร็ว คนเหล่านี้ชุมนุมกันในที่แห่งเดียวหลังกินข้าวโดยปฏิเสธไม่ยอมกลับห้องขัง เกิดการปะทะกันกับพัสตี และมีชาวเวียดนามเสียชีวิต ๑ คน ได้รับบาดเจ็บ ๒๘ คน^{๑๒๒}

๔.๔ สวัสดิ์ พิวขาว ชาวยุโรปคนแรก ที่เป็นกรรมการบริหารพรรค

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับสวัสดิ์ พิวขาว (นามแฝง “สุรินทร์”) ซึ่งเป็นชาวยุโรปเพียงคนเดียวผู้ได้รับเลือกในที่ประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ให้เป็น ๑ ในกรรมการบริหารพรรค ๔ คน

ที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๑๙๓๔ มีสหยา ๒๑ คน และกรรมการบริหาร (กรรมการกลาง) ๒ คน ที่หลบหนีการจับกุมเข้าร่วมการประชุม ดังที่ได้กล่าวในช่วงต้นของบทนี้ว่าในจำนวนนั้นไม่มีชาวยุโรปแม้แต่คนเดียว ถ้าข้อความบันทึกในหลักฐานนี้ถูกต้อง ย่อมหมายความว่าสวัสดิ์ได้รับเลือกเป็นกรรมการบริหารโดยไม่ได้เข้าร่วมการประชุมสมัชชาผู้แทน

เท่าที่ผู้เขียนได้ศึกษาและทราบมาคือ จนถึงตอนนี้ยังไม่มียานวิจัยใดๆ ที่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติของสวัสดิ์แม้แต่ย่อ รายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไปนี้ ผู้เขียนได้ข้อมูลมาจากโสภณ พิวขาว (เกิด พ.ศ. ๒๔๙๕) ซึ่งเป็นลูกชายคนที่ ๔ ของสวัสดิ์ และเป็นอดีตสมาชิก พคท. โดยได้จากหลักฐานและการสัมภาษณ์ที่จังหวัดนนทบุรีและที่ตำบลท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย^{๑๒๓} อย่างไรก็ตาม แม้แต่ลูกแท้ๆ ของสวัสดิ์เองก็ยังไม่ทราบประวัติของสวัสดิ์ในหลายส่วน

สวัสดิ์เกิดในครอบครัวชาวนาคณสยามที่บ้านท่าบ่อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายในภาคอีสานของไทย เป็นคนเชื้อสายลาวล้านนา บรรพบุรุษไม่มีเลือดเวียดนามหรือเลือดจีนเลย สวัสดิ์เป็นลูกคนสุดท้องในจำนวน ๔ คน มีพี่ชาย ๑ คน พี่สาว ๒ คน พี่ชายทำไร่ทำนาที่ท่าบ่อ พี่สาวคนหนึ่งเคยทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวของพรรคร่วมกับสวัสดิ์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ อยู่ที่ฝั่งลาวในแขวงสะหวันนะเขต หลังจากนั้นก็แต่งงานกับคนไทยที่นครพนม มีลูกเติบโตใหญ่ขึ้นเป็นนาวาเอกอยู่ในกองทัพเรือไทย และเป็นนักบินของการบินไทย

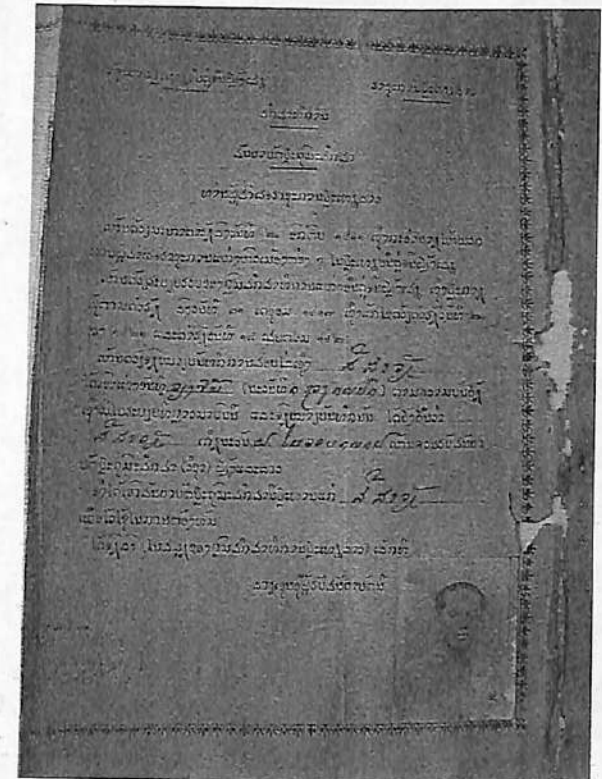
สวัสดิ์ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๑๙๗๑ ขณะนั้นลูกชาย

คนโตได้เสียชีวิตไปแล้ว ลูกชายคนรองจนถึงคนที่ ๔ เข้าร่วมการต่อสู้ด้วยอาวุธของ พคท. อยู่ในป่า ผู้ที่อาศัยอยู่กับสวัสดิ์และอยู่ใฝ่วาระสุดท้ายของสวัสดิ์คือลูกชายคนที่ ๕ และลูกสาวคนรองเท่านั้น

ข้อความในภาพถ่ายตอนช่วงท้ายของชีวิตสวัสดิ์ที่เหลืออยู่ที่บ้านของโสภณเขียนว่า “ชาติ ๖ ตุลาคม ๒๔xx มรณะ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๑๔ อายุ ๖๓ ปี” ส่วนที่เป็น “xx” คือส่วนถูกแมลงกัดกิน ไม่สามารถอ่านได้ ถ้าข้อมูลอายุรวม ๖๓ ปี ณ ตอนที่ถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ นั้นถูกต้อง ย่อมคำนวณปีเกิดได้ว่าสวัสดิ์เกิด พ.ศ. ๒๔๕๑ (๑๙๐๘)

สวัสดิ์เรียนจบโรงเรียนประถมภาษาฝรั่งเศส-ภาษาท้องถิ่น (ภาษาลาว) ของเวียงจันทน์เมื่อปี ๑๙๓๑ อย่างไรก็ตาม ใน “ประกาศนียบัตรสอบผ่านสำเร็จการศึกษาชั้นประถม” [เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสที่ครึ่งซ้ายเขียนเป็นภาษาลาวที่ครึ่งขวา และที่ด้านล่างขวาของฝั่งภาษาลาวมีรูปของสวัสดิ์ (ขณะนั้นใช้ชื่อว่า “สีสะหวัด”) ติดอยู่] ซึ่งออกโดยข้าหลวงบริหารประจำลาวของฝรั่งเศส มีข้อความเขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาลาวว่าสวัสดิ์เกิดวันที่ ๖ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๘ ที่เวียงจันทน์ และผ่านการสอบจบการศึกษาชั้นประถมภาษาฝรั่งเศส-ภาษาลาวซึ่งจัดสอบที่เวียงจันทน์ในวันที่ ๑ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๓๑ โสภณ ลูกชายคนที่ ๔ ของสวัสดิ์ซึ่งเป็นสมาชิก พคท. กล่าวว่า เขาพบประกาศนียบัตรนี้หลังจากมอบตัวต่อรัฐบาลไทยและกลับมายังบ้านเกิดที่ท่าบ่อ ภาพที่ติดอยู่บนประกาศนียบัตรคือภาพในวัยหนุ่มเพียงภาพเดียวของสวัสดิ์ที่เหลืออยู่

สำหรับเรื่องวันเดือนปีเกิดของสวัสดิ์ ถ้าถือตามประกาศนียบัตรสวัสดิ์เกิดวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๑๙๑๘ และวันสอบคือวันที่ ๑ มิถุนายน ๑๙๓๑ จึงหมายความว่า สวัสดิ์สอบเมื่อตอนอายุครบ ๑๒ ปีบริบูรณ์ แต่เมื่อพิจารณาจากภาพถ่าย (ดังที่นำมาลงไว้ในที่นี้ด้วย) จะเห็นว่า ใบหน้าที่ปรากฏคือใบหน้าของคนหนุ่มวัย ๒๐ แล้ว เป็นไปได้ยากกว่านี้คือใบหน้าของเด็กอายุ ๑๒ ปี และมีความเป็นไปได้สูงว่า ปี ๑๙๑๘ คือตัวเลข

ครึ่งขวาของประกาศนียบัตรสอบผ่านสำเร็จการศึกษาชั้นประถมของสวัสดิ์ ผิวขาว

ที่ระบุผิดพลาดไปจากปี ๑๙๐๘ นอกจากนี้ ในประกาศนียบัตร มีส่วนที่ระบุด้วยว่าเกิดที่เวียงจันทน์ แต่แท้ที่จริง สวัสดิ์เกิดที่ท่าบ่ออันเป็นอาณาเขตของสยามที่อยู่ฝั่งตรงข้ามกับเวียงจันทน์โดยมีแม่น้ำโขงคั่นเหตุผลที่กู้ขึ้นมาว่าเกิดที่เวียงจันทน์คือเพื่อให้เข้าเรียนได้ เพราะผู้ที่เข้าเรียนที่โรงเรียนหนังสือฝรั่งเศสของฝั่งลาว ต้องเป็นผู้ที่ถือสัญชาติอินโดจีนฝรั่งเศสเท่านั้น

ในขณะนั้น ปี ๑๙๓๑ ไม่มีโรงเรียนที่สูงกว่ามัธยมต้นสำหรับการศึกษาฝรั่งเศส โรงเรียนประถมหนังสือฝรั่งเศสที่สวัสดิ์เรียนนั้นคือสถานศึกษาสูงสุดในพื้นที่ วิชาการของโรงเรียนนี้สูงกว่าของฝั่งสยาม ดังนั้นคนที่อยู่ฝั่งตรงข้ามในสยามก็นิยมไปเรียนด้วย^{๑๒๔} หากสมมุติ

สวัสดี ผิวขาว
ชาวสยามคนแรกที่เป็น
กรรมการบริหารพรรค
คอมมิวนิสต์สยาม (ภาพ
ถ่ายประมาณปี ๑๙๓๑)

สวัสดี ผิวขาว ในช่วง
สูงวัย

ว่าสวัสดีเกิดปี ๑๙๐๘ จะได้ว่าตอนที่จบการศึกษา สวัสดีอายุ ๒๒ ปี และถึงแม้จะเป็นแค่โรงเรียนประถมของเวียงจันทน์ แต่ก็เป็นการจบชั้นสูงสุด แน่หนอนว่าสวัสดีใช้ภาษาไทยและภาษาลาวได้อยู่แล้ว ส่วนภาษาฝรั่งเศส อังกฤษ และเวียดนาม ก็สามารถอ่านเขียนได้ (สวัสดีไม่รู้ภาษาจีน) บ้านที่ท่าบ่อก็มีหนังสือภาษาฝรั่งเศสเก็บไว้เป็นจำนวนมาก ดังที่จะกล่าวในตอนที่ ๖.๑ ก่อนที่สวัสดีจะถูกจับกุมในวันที่ ๑๙ เมษายน ๑๙๓๖ สวัสดีทำหน้าที่ล่ามภาษาฝรั่งเศสให้แก่ผู้แทนพิเศษจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล

ธง แจ่มศรีให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนว่าที่แรกสวัสดีเข้าสังกัดพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่ลาวก่อน จากนั้นจึงย้ายมาสังกัด พคส. และได้รับการเลือกเพิ่มขึ้นมาเป็นกรรมการกลางโดยเล่ห์เหลี่ยมที่จิงห์ สวัสดีมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับองค์กรชาวเวียดนาม ณ ตอนที่ถูกจับกุมในเดือนเมษายน ๑๙๓๖ ภรรยาในขณะนั้นของสวัสดีเป็นหญิงเวียดนาม และมีลูกชายด้วยกันแล้ว นอกจากนี้ สวัสดียังเป็นบุคคลหนึ่งที่ร่วมก่อตั้งคณะกรรมการภาคพื้นลาวแห่งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ซึ่งตั้งขึ้นในปี ๑๙๓๔ ด้วย

“ปะหวัดสาดพักปะชาชนปะติวัตลาว (โดยสังเขป)” ซึ่ง “สถาบันวิฑะยาสาดสังคมแห่งชาติ” ของประเทศลาวจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ อธิบายความเป็นมาของขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศลาวไว้ หนังสือประวัติพรรคโดยทางการเล่มนี้ มีแต่เรื่องการเคลื่อนไหวของชาวเวียดนามในประเทศลาวก่อนปี ๑๙๓๔ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าขบวนการคอมมิวนิสต์ช่วงแรกๆ ในฝั่งลาวก็เป็นขบวนการที่มีแต่ชาวเวียดนามเหมือนกับในอีสานของไทย หน้า ๑๗-๑๘ ของหนังสือเล่มนี้เขียนว่า

“ในการต่อสู้ปฏิวัติ ได้มีการขยายตัวกว้างออกเคียงคู่กับการขยายสมาชิกพรรคที่มีต้นกำเนิดมาจากกรรมกร และยังได้ขยายสมาชิกพรรคเข้าในภาคส่วนนักเรียนรู้, ข้าราชการชั้นผู้น้อย เช่น สหายคำแสง, สวัสดี ผิวขาว (สุรินทร์), ทิดผุย บรรจง, พันตี มาถึงกลางปี ๑๙๓๔ ทัด

แคว้นลาว มีสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ๓๒ สหาย รวมมี ๖ หน่วยพรรค มีสมาชิกหนุ่มคอมมิวนิสต์ (สันนิบาตเยาวชน) ๒๕ คน, สมาชิกกรรมบาล (สหภาพแรงงาน) ๕๕ คน, สมาชิกสันนิบาตด้านจักรพรรดินิยม (สมาคมแอนตี้อิมพีเรียลิสต์) ๖๙ คน, สมาชิกสมาคมแม่หญิง (สมาคมสตรี) ๕ คน, สมาชิกชาวหนุ่มนักเรียน ๒๐ คน, สมาชิกสมาคมกีฬา ๑๙ คน หนังสือพิมพ์เป็นภาษาลาวและภาษาเวียดนามถูกพิมพ์จำหน่ายและแจกจ่ายให้ทุกๆ หน่วยพรรค”

ข้อความในวงเล็บในหน้า ๑๗ เขียนว่า

“สหายคำแสง (๑๙๑๓-๑๙๖๒)^{๑๒๕}, สหายสวัสดิ์ ผิวงขาว เสียชีวิตที่ท่าบ่อ หนองคาย และทิดผุย บรรจงหายสาบสูญ, สวัสดิ์ ผิวงขาว และทิดผุย เป็นข้าราชการโยธาเมืองเวียงจันทน์, พันตี หัวหน้าชาวหนุ่มถูกจับอยู่ปากเซในวันที่ ๑๒-๕-๑๙๓๕ และวันที่ ๖-๗ กันยายน ๑๙๓๔ ผู้แทนหน่วยพรรค ๑๕ สหายประชุมกันโดยเลห์เหม้งหัง จึงห์เป็นประธาน และได้เลือกคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนประจำแคว้นลาวขึ้นมา”

จากข้อมูลดังกล่าวนี้ ทำให้เข้าใจได้ว่า สวัสดิ์ ผิวงขาวจบการศึกษาจากโรงเรียนในปี ๑๙๓๑ จากนั้นก็รับราชการที่กองโยธาที่เวียงจันทน์ และสัมผัสกับคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนาม ก่อนจะถูกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกพรรครุ่นแรกของชาวลาว

สะหมาน วิยะเกต ซึ่งปัจจุบันเป็นกรรมการกรมการเมืองศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว และเคยดำรงตำแหน่งประธานสภาแห่งชาติของลาว ได้กล่าวเกี่ยวกับคณะพรรคแคว้นลาวของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ซึ่งเป็นองค์กรเบื้องต้นก่อนจะพัฒนามาเป็นพรรคประชาชนปฏิวัติลาว โดยระบุว่า

“คณะพรรคแคว้นลาวที่เกิดขึ้นในปี ๑๙๓๖ (พ.ศ. ๒๔๗๙) นั้น มีสหาย ๔ คนเป็นผู้เริ่มต้น คือ สหายคำแสง สหายสวาท (หรือ สุรินทร์) ผิวงขาว ท่านผู้นี้เป็นข้าราชการโยธาเวียงจันทน์ สหายทิดผุย และสหายพันตี (เป็นหัวหน้าคนหนุ่มและถูกจับที่ปากเซ) สมาชิกพรรค

คำแสง ลีวไล

แคว้นลาวในเวลานั้นมี ๓๒ สหาย แบ่งเป็น ๖ หน่วยพรรค มีสมาชิกคนหนุ่ม ๒๕ คน กรรมกร ๓๕ คน สันนิบาตต่อต้านจักรวรรดินิยม ๖๙ คน องค์กรแม่หญิงมี ๕ คน กลุ่มนักเรียนศึกษาปัญญาชนมี ๒๐ คน”^{๑๒๖}

ข้อมูลของสะหมานในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ตรงกับข้อเขียนประวัติพรรคโดยทางการในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ยกเว้นปีก่อตั้งคณะพรรคแคว้นลาว ปีก่อตั้งพรรคในปี ๑๙๓๖ ซึ่งสะหมานพูดถึงนั้นไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะในปี ๑๙๓๖ นั้น สวัสดิ์ ผิวงขาวเคลื่อนไหวยู่ที่กรุงเทพฯ และถูกจับในวันที่ ๑๙ เมษายนปีนั้น

สันนิษฐานได้ว่าสวัสดิ์ ผิวงขาวทำงานโยธาอยู่ที่เวียงจันทน์ อยู่ในหน่วยพรรคที่นั่น และได้รับเลือกเป็นกรรมการบริหาร พคส. ใน

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๑๙๓๔ โดยการแนะนำของเลແຫ່ງທီຈິງທຳ ผู้นำคอมมิวนิสต์สูงสุดที่อีสานและลาว จากนั้นสวัสดีจึงเข้ามาที่กรุงเทพฯ ส่วนคำแสลงเข้าเป็นสมาชิกหน่วยพรรคที่สกลนครและเคลื่อนไหวยุทธินั้นจนถึงการก่อตั้งคณะพรรคแคว้นลาวของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในเดือนกันยายน ๑๙๓๔ เมื่อดูจากกรณีเลແຫ່ງທຳຈິງທຳ, สวัสดี ผีขาว และคำแสลง ลีวีไลแล้ว พบว่าการข้ามระหว่างหน่วยพรรคคอมมิวนิสต์สยามกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน กระทำได้ง่ายตายมาก และไม่ปรากฏว่ามีเส้นแบ่งที่ชัดเจนแต่อย่างใด

ทางด้านประวัติของสะพาน วิยะเกตเองก็น่าสนใจไม่น้อยทีเดียว สะพานเกิดในครอบครัวคนไทยที่จังหวัดพิจิตร จากนั้นครอบครัวคนเวียดนามซึ่งอาศัยอยู่ในเมืองเดียวกันรับไปเลี้ยงและมีชื่อภาษาเวียดนามว่า “ดึก” (Đức; 德) หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นผู้นำในกองทัพลาวอิสระ สะพานระบุใช้ “แขวงอัตตะปือ” เป็นสถานที่เกิดอย่างเป็นทางการของตน แขวงอัตตะปืออยู่ทางใต้ในลาว สะพานเคยเคลื่อนไหวยุทธินั้นในยุคลาวอิสระ และเป็นทีที่สะพานแต่งงานกับภรรยา สะพานเกิดมาในฐานะคนไทย ได้รับการเลี้ยงดูเติบโตเป็นคนเวียดนาม และเป็นผู้ทรงอิทธิพลสูงสุดคนหนึ่งของลาวซึ่งอยู่ระหว่างไทยกับเวียดนาม

รายละเอียดเกี่ยวกับสาเหตุการถูกจับจำคุกของสวัสดีและพวกรวม ๑๔ คน จะกล่าวในตอนที่ ๖.๕ ในช่วงนี้จะพิจารณาความเป็นไปของสวัสดีหลังพ้นการจำคุกก่อน หลังจากสวัสดีถูกจำคุก ผู้ที่ดูแลภรรยาและลูกของสวัสดี คือ “นาม” (“สหายนาม” หรือ “ลุงนาม”) ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคชาวเวียดนามที่รอดพ้นการถูกจับกุม นามคือประธานกรรมการพรรคที่โรงเรียนการเมืองการทหารซึ่งก่อตั้งขึ้นที่จังหวัดหว่าบิ่งห์ของเวียดนาม โรงเรียนนี้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๑๙๖๓ เพื่อใช้ฝึกทหารให้แก่สมาชิก พคท. ตามนโยบายการต่อสู้ด้วยอาวุธ (โรงเรียนนี้ถูกยุบในปี ๑๙๖๖, ครูใหญ่คนแรก คือ วิรัช อังคถาวร และคนที่ ๒ คือ เขาวนัง พงษ์พิชิต รับหน้าที่ระหว่าง ๑๙๖๔-๑๙๖๖) นามเสียชีวิตในปี ๑๙๘๓ ภายในพรรคคอมมิวนิสต์ นามอยู่ในสายของธง แจ่มศรี และช่วงท้ายสุด

วิรัช อังคถาวร

อยู่ในระดับกรรมการกลางของ พคท.^{๑๒๗} ระหว่างที่สวัสดีอยู่ในเรือนจำ ภรรยาและลูกของเขากลับไปเวียดนาม ต่อมาภายหลัง ลูกของสวัสดีได้เป็นทหารของเวียดนาม มียศนายพัน หลังจากถูกจำคุก ๓ ปี ๔ เดือน ช่วงที่สวัสดีเป็นอิสระน่าจะเป็นเดือนสิงหาคม ๑๙๓๙ สวัสดีกลับไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และแต่งงานกับลูกสาวกำนันของท่าบ่อ ซึ่งเป็นพื้นที่บ้านเกิดในจังหวัดหนองคาย มีลูกชาย ๕ คน ลูกสาว ๒ คน ลูกคนแรกเป็นลูกสาว และต่อมาเป็นลูกชายคนโต ซึ่งเกิดเมื่อปี ๑๙๔๒

สวัสดีไม่ได้กลับเข้าสู่ตำแหน่งระดับผู้นำของ พคท. ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สวัสดีเคลื่อนไหวยุทธร่วมกับพี่สาวที่ลาว หลังจากนั้นก็เข้าทำงานเป็นข้าราชการกระทรวงโยธาธิการของลาว โรงเรียนประถมแห่งแรกที่โสภณ ลูกชายคนที่ ๔ เรียนนั้น อยู่ที่แขวงเชียงขวางในลาว

ตอนนั้นโสภณก็อาศัยอยู่กับสวัสดิ์ในลาวด้วย สวัสดิ์เองก็ทำงานด้านการสร้างถนนของกระทรวงโยธาธิการอยู่ในพื้นที่เดียวกัน สวัสดิ์มีความรู้ในฐานะวิศวกร เขียนแบบก่อสร้างถนนได้สวยงาม ซึ่งไม่เป็นที่ทราบกันว่าความรู้ที่นั่นสวัสดิ์รับเรียนมาจากไหน ขณะที่โสภณเรียนอยู่ชั้น ป. ๑ สวัสดิ์ย้ายไปประจำอยู่ที่นครหลวงเวียงจันทน์ และโสภณก็ย้ายไปเรียนที่เวียงจันทน์ด้วย ตอนนั้นทั้งสวัสดิ์และโสภณถือสัญชาติลาว เมื่ออยู่ชั้น ป. ๒ เกิดการปฏิวัติโดยนายพลกองแล (สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๓) โสภณกลับมาที่ท่าบ่อฝ่งไทยกับแม่ ส่วนสวัสดิ์ยังคงทำงานอยู่ที่เวียงจันทน์ต่อไป

ในบรรดาลูกชาย ๕ คนของสวัสดิ์ที่เกิดจากภรรยาชาวไทย ลูกชาย ๔ คนยกเว้นคนที่ ๕ ต่างก็เข้าร่วมการเคลื่อนไหวปฏิวัติของ พคท. ตั้งแต่อยู่ในช่วงอายุ ๑๐ กว่าปี ลูกชายคนโตซึ่งเกิดเมื่อปี ๑๙๕๒ และอายุมากกว่าโสภณ (ลูกชายคนที่ ๔ ซึ่งเกิดปี ๑๙๕๒) ถึง ๑๐ ปีนั้น เรียนหนังสือที่เวียงจันทน์ สวัสดิ์เคยคิดว่าจะส่งลูกชายคนโตไปเรียนที่ฝรั่งเศส แต่ก็ล้มเลิกไป ผลสุดท้ายลูกชายคนโตก็เข้าร่วมการเคลื่อนไหวของพรรคลาว หลังจากนั้น ๑ ปี ก็ย้ายมาเข้า พคท. และอยู่ภายใต้การชี้นำของธง แจ่มศรี แต่เสียชีวิตช่วงกลางทศวรรษ ๑๙๖๐ ในป่าที่สกลนครด้วยโรคไข้รากสาดน้อย (ไทฟอยด์) ลูกชายคนที่ ๒ เข้ารับการฝึกฝนที่โรงเรียนการเมืองทหารของ พคท. ที่อยู่ในจังหวัดหว่าบิ่งห์ของเวียดนาม และจากนั้นก็ไปเรียนที่จีนก่อนจะกลับมาเป็นสมาชิกคณะกรรมการของพรรคประจำจังหวัดอุดรในท้ายที่สุด ส่วนลูกชายคนที่ ๓ ก็เข้าร่วมการปฏิวัติด้วย และโสภณลูกชายคนที่ ๔ ซึ่งได้รับการอบรมให้ดำเนินรอยตามต่อจากพี่ๆ ก็เข้าร่วมการเคลื่อนไหวปฏิวัติด้วย^{๑๒๘} ลูกชายคนที่ ๕ น้องชายของโสภณและน้องสาวของน้องคนนี้ไม่เข้าร่วมการปฏิวัติ ปัจจุบันพี่สาวคนโตสุดอาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา

เชิงอรรถ

^{๑๒๘} เอกสาร “La Situation du Siam” ภาษาฝรั่งเศสลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๑๙๓๔ เป็นเอกสารที่เก่าแก่ที่สุดในฐานะรายงานของ พคส. เท่าที่มีการเก็บรักษาไว้ที่หอจดหมายเหตุประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองแห่งรัสเซีย (RG-ASPI) ตัวอย่างเหตุการณ์นัดหยุดงานล่าสุดที่เอกสารนี้ระบุไว้คือ เหตุการณ์ในเดือนสิงหาคม ๑๙๓๔ จึงสันนิษฐานได้ว่า เอกสารนี้จัดทำขึ้นไม่นานหลังเปิดประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ และถูกส่งผ่านคณะขึ้นนำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่มาเก็บไปยังศูนย์กลางองค์การคอมมิวนิสต์สากล.

^{๑๒๙} หนึ่งใน “รายงาน” ข้อความระบุว่า ช่วงเวลาที่จัดประชุมสมัชชาผู้แทนทั่วประเทศครั้งที่ ๓ คือ เดือนมิถุนายน ๑๙๓๔ และเอกสาร (RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 6) ของ พคส. ที่แสดงความจำนงขอเข้าสังกัดองค์การคอมมิวนิสต์สากลลงวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๑๙๓๕ ที่ยึดพื้นฐานตาม “รายงาน” นี้ ก็ระบุเดือนและปีเหมือนกัน.

^{๑๓๐} RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 4, “La Situation du Siam”.

^{๑๓๑} “รายงาน” ต้นฉบับภาษาจีนใช้คำว่า “กรรมการบริหาร” ส่วนคำแปลภาษารัสเซียใช้ว่า “กรรมการกลาง” จึงเป็นที่แน่ชัดว่าทั้ง ๒ คำนี้หมายถึงสิ่งเดียวกัน.

^{๑๓๒} RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53, 70.

^{๑๓๓} RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 53, 70.

^{๑๓๔} ใน “รายงาน” ภาษาจีน ระบุว่า “สมาคมสตรี : ก. เดือนสิงหาคม ๑๙๓๔ เพิ่งมีองค์กรของกลุ่มเตรียมงานสมาคมสตรี โดยมีสมาชิกผู้หญิงในกรุงเทพฯ ๑๒ คน การเคลื่อนไหวของผู้หญิงในต่างจังหวัดยังไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์กรในกรุงเทพฯ, ข. ด้านการโฆษณาอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะ เริ่มพิมพ์ผ่านคอลัมน์ “ฉี่หลุน” (พื้นเพื่อง) ในหน้าพิเศษของหนังสือพิมพ์จีน”.

^{๑๓๕} ใน “รายงาน” ภาษาจีน ระบุว่า สมาคมกรรมกรสีแดง “ตีพิมพ์ (วารสาร) ๒ ฉบับ คือ “เส้นทางกรรมกร” (กงไหยวจือลู่) และ “เพื่อนกรรมกร” (กงไหยว)” และในหน้า ๒๕๒ ของ “บันทึกชีวประวัติชาวจีนโพ้นทะเลคืนถิ่นจากประเทศไทย” เล่ม ๒ (อ้างแล้ว) ระบุว่า หยางหัวเคยบรรณาธิการ “เส้นทางกรรมกร” ฉบับกระดาษโรเนียว.

๑๐๒ ใน “รายงาน” ฉบับภาษาจีนระบุว่า เป็น “แนวหน้าเยาวชน” รายสัปดาห์ ดีพิมพ์เผยแพร่ภายนอก”.

๑๐๓ ใน “รายงาน” ซึ่งจัดทำขึ้นปี ๑๙๓๕ โดยใช้หัวข้อ “สภาพการณ์ปัจจุบันของพรรค” มีข้อความระบุว่า “แบ่งแยกส่วนภูมิภาคออกเป็น ๔ ส่วน คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ นอกจากนี้ก็จัดตั้งคณะกรรมการประจำเทศบาลนครกรุงเทพฯ ปัจจุบันคณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือและคณะกรรมการเทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว” จากส่วนนี้ เข้าใจได้ว่า ถึงแม้มีมติที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ แต่ในช่วงครึ่งแรกของปี ๑๙๓๕ คณะกรรมการภูมิภาคได้ก็ยังไม่ได้รับการจัดตั้ง อีกทั้งยังได้ทราบอีกด้วยว่า หน่วยพรรคที่กรุงเทพฯ ซึ่งมีชาวจีนเป็นแกนนำ ได้รับการตั้งชื่อว่า “คณะกรรมการเทศบาลนครกรุงเทพฯ” และกรรมการที่อุดร (ชาวเวียดนาม และชาวสยามที่หาเข้ามาเป็นสมาชิกได้) มีชื่อว่า “คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”.

๑๐๔ RGASPI Fond 495, opis 16 delo 51, list 53, 71-74.

๑๐๕ RGASPI Fond 495, opis 16 delo 51, list 53, 75-78.

๑๐๖ ปลายเดือนเมษายน ปี ๑๙๓๕ เมื่อตอนที่สมาชิก พคส. ชาวเวียดนาม ๒ คนถูกจับกุมที่หนองหาน จังหวัดสกลนคร ตำรวจในพื้นที่ยึดเอกสารสิ่งพิมพ์ได้ ๕๔ รายการ ซึ่งรวมทั้ง วารสาร “แสงไฟแห่งอีสาน” ฉบับที่ ๔, ๕, ๖; วารสาร “สยามสีแดง” ฉบับที่ ๑, ๒, ๓; หนังสือเอกสารที่คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่งถึงคณะกรรมการจังหวัดสกลนคร; ระเบียบการองค์การพรรคคอมมิวนิสต์สยาม; ต้นฉบับคำประกาศการก่อตั้งสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น (อ้างอิงจาก นสพ. มินก๊ก ฉบับวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๑๙๓๕).

๑๐๗ “ฟู่กัน” (匪刊) คือ หน้าพิเศษที่เป็นคอลัมน์เชิงศิลปวัฒนธรรมหรือกึ่งวิชาการในหนังสือพิมพ์ภาษาจีนทั่วไปทุกฉบับที่ตีพิมพ์เผยแพร่อยู่ในกรุงเทพฯ ในตอนนั้น เช่น ตงฮั่วมิงป้อ ฮั่วเจียวเยอะเป่า มินก๊ก เป็นต้น โดยให้พื้นที่ ๑ หน้าในหนังสือพิมพ์ และเน้นการลงบทความที่มีผู้ส่งเข้ามา ในหน้าพิเศษ “ฟู่กัน” นี้ หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจะตั้งชื่อเป็นเอกเทศด้วยตนเอง และมีนักข่าวเฉพาะทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการ ในกรณีที่นักข่าวผู้รับผิดชอบหน้านี้ฝึกฝนที่คอมมิวนิสต์ ก็จะนำบทความของบุคคลสายพรรคคอมมิวนิสต์ลงตีพิมพ์เป็นจำนวนมาก หรือมอบพื้นที่ทั้งหน้าแก่องค์กรที่เครือข่ายพรรคคอมมิวนิสต์กุมบังเหียนอยู่เป็นประจำ คอลัมน์ “เยเฟิง” หรือ “กลิ่นอายมะพร้าว” (椰風) ในหน้าพิเศษของ นสพ. ตงฮั่วมิงป้อ เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคม ๑๙๓๒ [ก่อน

หน้านั้น คอลัมน์ในหน้านี้ใช้ชื่อว่า “หลิวกวง” หรือ “กระแสแสง” (流光) บทความเชิงวิชาการของสวีเสี่ยวซึ่งเป็นครูโรงเรียนจีนและเป็นสมาชิก พคส. ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในคอลัมน์เยเฟิงในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๑๙๓๔ หลังจากนั้นก็ได้รับการตีพิมพ์อยู่บ่อยๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะตอนนั้นตรงกับช่วงเวลาที่บรรณาธิการคอลัมน์เยเฟิงเปลี่ยนมาเป็นหวงปิงไฟ ซึ่งเป็นคนหัวก้าวหน้าพอดี หวงปิงไฟรับหน้าที่บรรณาธิการคอลัมน์เยเฟิงของหน้าพิเศษฟู่กันนี้ในหนังสือพิมพ์ ตงฮั่วมิงป้อตั้งแต่ประมาณกลางปี ๑๙๓๔ จนกระทั่งออกจากตำแหน่งนี้เมื่อเดือนพฤษภาคม ๑๙๓๕ จากนั้นหวงปิงไฟย้ายไปทำงานกับหนังสือพิมพ์ฮั่วเจียวเยอะเป่า และเปิดคอลัมน์ในหน้าพิเศษฟู่กันขึ้นใหม่ โดยใช้ชื่อว่า “หัวเจียวเหวินถาน” หรือ “แท่นอักษรชาวจีนโพ้นทะเล” (華僑文壇) ซึ่งเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ฉบับวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๖ เป็นต้นมาโดยมีหวงปิงไฟเป็นบรรณาธิการ หวงปิงไฟลงบทความที่สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ส่งมาในคอลัมน์นี้หลายบทความ และยังรณรงค์ส่งเสริมการเขียนระบบใหม่ด้วยอักษรละติน นอกจากนี้หนังสือพิมพ์มินก๊ก ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นกระบอกเสียงของ “สำนักงานฝ่ายโฆษณาประจำศูนย์กลางรัฐบาลนานกิง” (นสพ. ตงฮั่วมิงป้อ ฉบับวันที่ ๒ มิถุนายน ๑๙๓๕) นั้น เป็นหนังสือพิมพ์สายเจียงไคเช็คแห่งพรรคก๊กมินตั๋ง แต่ชีวิตชิงซึ่งฝึกฝนพรรคคอมมิวนิสต์อยู่ในกองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ (นสพ. ตงฮั่วมิงป้อ ฉบับวันที่ ๒๙ มกราคม ๑๙๓๕) พรรคคอมมิวนิสต์จึงลง “ฉีหลุน” (พันเฟื่อง) ในหน้าพิเศษฟู่กันของหนังสือพิมพ์มินก๊กได้ ดังนั้นเป็นที่แน่นอนว่านักข่าวที่ถูกระบุอยู่ในส่วนนี้ ย่อมหมายถึงชีวิตชิง.

๑๐๘ ภาษาจีนเขียนว่า “齒輪” (ฉีหลุน) หมายถึง “ฟันเฟือง” หนังสือพิมพ์ มินก๊ก ฉบับวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๑๙๓๕ หน้า ๒๐ ลงบทความ “ฉีหลุน” ตอนที่ ๑ และลงต่อมาเดือนละครั้งรวม ๔ ตอน แกนนำสมาคมสตรีแห่งนี้ เช่น หวงจวิ๋เซิง (๑๙๑๓-๑๙๖๙, หรืออีกชื่อหนึ่งคือ หวงปู้ยู ซึ่งเป็นภรรยาคนแรกของหลิวหัว เลขาธิการ พคท. รุ่นแรกสุด), เจินกั๋วหัว (๑๙๑๓-๑๙๙๔), เจินอิง เป็นต้น (บันทึกชีวิตประวัติชาวจีนโพ้นทะเลคืนถิ่นจากประเทศไทย, เล่ม ๔, สำนักพิมพ์ จงกั๋วหัวเจียว, ปักกิ่ง, ๑๙๙๗, น. ๒๕๒).

๑๐๙ หจข. (๒) กต.๒.๑.๒/๒๒. ดังที่จะกล่าวในตอนที่ ๖.๔ และตอนที่ ๖.๕ เงินวันเงินถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๑๙๓๖ และเลแฮม่งหิจึงที่ถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายนปีเดียวกัน หนังสือราชการจากปลัดกระทรวงมหาดไทยส่งถึงปลัดกระทรวงการต่างประเทศลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๑๙๓๗ รายงานกรณีการจับกุม ๒ คนนี้ ที่สารบัญมีแค่เพียงหัวเรื่องปรากฏอยู่ แต่ไม่พบเอกสารรายงาน

ภายในแฟ้ม.

๑๑๐ ห่วงวันฮวานออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังฮ่องกงกับเงินวันเงินในเดือนมีนาคม ๑๙๓๕ ห่วงวันฮวานอยู่ในจีนต่อไป และไม่ได้เข้าประชุมในการประชุมร่วมของคณะที่นำนอกระเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับ พคส. ดังนั้น ข้อมูลนี้จึงเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง.

๑๑๑ สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ส่วนหนึ่งลอบเข้าไปเป็นครูที่โรงเรียนชู้ยี่นในกรุงเทพฯ ตั้งแต่ต้นปีการศึกษาใหม่เดือนกรกฎาคม ๑๙๓๖ และจัดหลักสูตรมัธยมต้นและหลักสูตรฝึกหัดครูเร่งรัดขึ้นใหม่ ตอนนั้นเหอเม็งจี, หวงเย่าหวน, เลี้ยวจื่อเฉียง, หยูเยินฝู, หวูลินมาน, เจินฮั่นซัน, เจินเป่า (เจินบ่าว), ชงชเว่ ได้ถูกเชิญมาเป็นครู (นสพ. *ฮั่วเฉียวเยอะเป่า* ฉบับเย็น วันที่ ๑ กรกฎาคม ๑๙๓๖, นสพ. *มินก๊ก* ฉบับวันที่ ๒ กรกฎาคม ๑๙๓๖) เหอเม็งจี หวงเย่าหวน หยูเยินฝู (เมฉี สุขวิรัช) หวูลินมานซึ่งได้รับเชิญมา ต่างก็เป็นสมาชิก พคส. เช่นเดียวกันกับเจินเป่า (เจินบ่าว) นอกจากนี้ โหหยางฮุยซึ่งทำกิจกรรมเคลื่อนไหวของพรรคโดยพักอาศัยอยู่ที่โรงเรียนฉีหมิงในกรุงเทพฯ เล่าว่า เจินบ่าวซึ่งเป็นคนเวียดนามนั้น เป็นครูคณิตศาสตร์ที่โรงเรียนฉีหมิง เมื่อครั้งที่หยานอัน (ศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน) ขอให้ส่งตัวกรรมการที่มีฝีมือดีในการผลิตอาวุธปืน มีกรรมการ ๒๔ คนในสมาชิกสมาคมกรรมการช่วยชาติได้รับเลือกขึ้นมา และได้รับการจัดตั้งเป็น "กลุ่มช่างเครื่องชาวอินโดจีน" โดยมีเจินบ่าวได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นำไป อย่างไรก็ตาม เจินบ่าวยกยอกเงินหนึ่งที่กวางเจา กลุ่มช่างดังกล่าวจึงไปไม่ถึงหยานอันและกระจัดกระจายไป (สัมภาษณ์โหหยางฮุย ที่ปักกิ่ง วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๐๐๔).

๑๑๒ อ้างแล้ว Sophie Quinn-Judge, *Ho Chi Minh : The Missing Year 1919-1941*, p. 321.

๑๑๓ ที่ป้ายอิฐซึ่งอยู่ที่วัดทิพยรัฐนิมิตร (บ้านจิก) ในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เขียนว่า "Võ Văn Kiêu tức Bun Dinh S. 1899 T.22.9.1933 L. Ký Luật K. Diên Châu T. Nghệ An" ซึ่งมีความหมายว่า หวงวันเกี้ยว ชาตะ ๑๘๙๙, มรณะ ๒๒ กันยายน ๑๙๓๓, เกิดที่บ้านก๊วต อำเภอเขี่ยนเจอ จังหวัดงอัน.

๑๑๔ ห่วงวันฮวานเขียนตรงนี้ว่า "ขณะนั้นแกนนำชาวเวียดนามที่อยู่ในกรุงเทพฯ มีแค่เงินวันเงิน (ตั้ง) กับตนเองเท่านั้น" (บันทึกความทรงจำของห่วงวันฮวาน, ฉบับภาษาอังกฤษ, น. ๖๕, ฉบับภาษาจีน, น. ๖๐) โดยไม่ระบุชื่อ "เจินบ่าว" หรือ "โชติ" แต่อย่างไร แต่ในจุดอื่นในเล่มเดียวกัน ระบุถึงบุคคลที่ถูกส่งไปยังคณะที่นำนอกระเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ("เจินบ่าว" หรือ

"โจจิ่งฮ้อก" นั่นเอง) ในเวลาเดียวกันนั้นโดยใช้คำว่า "แกนนำ" หรือ "ฝ่ายบริหาร" (บันทึกความทรงจำของห่วงวันฮวาน, ฉบับภาษาอังกฤษ, น. ๗๖, ฉบับภาษาจีน, น. ๗๑) ในหนังสือเล่มเดียวกันนี้ ไม่พบข้อความในทำนองว่าเลแห่งหวังจิงทำกิจกรรมเคลื่อนไหวอยู่ในกรุงเทพฯ เลย ส่วนนิษฐานได้ว่า จนถึงช่วงที่ห่วงวันฮวานจะออกจากกรุงเทพฯ เมื่อเดือนมีนาคม ๑๙๓๕ นั้น เลแห่งหวังจิงไม่ได้อยู่ในกรุงเทพฯ และยังคงเคลื่อนไหวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยอยู่.

๑๑๕ ไม่ปรากฏชัดเจนว่าเลขาธิการคนนี้เป็นใคร หรืออาจเป็นไปได้ว่าหมายถึง "เต็ง" ที่มีอาการป่วย ซึ่งได้รับเลือกขึ้นมาเป็นเลขาธิการที่การประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒.

๑๑๖ การแจกใบปลิวของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เริ่มขึ้นอีกตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม ๑๙๓๔ และคึกคักเรื่อยมาตลอดปี ๑๙๓๕ (เออิจิ มูราชิม่า, *การเมืองจีนสยาม, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๗*, น. ๑๐๙-๑๑๕).

๑๑๗ ในหนังสือของอิโระอิเตะ คุริฮาระ (อ้างแล้ว) น. ๑๔๗ เขียนว่า "หลังจากก่อตั้งคณะกรรมการที่นำนอกระเทศแล้ว ก็มีการประชุมพรรคที่มาเก่าในเดือนมิถุนายน ๑๙๓๔ และสร้างความกระจ่างชัดเกี่ยวกับสภาพความคับหน้าในการสร้างองค์พรรคให้เข้มแข็งขึ้นใหม่อย่างกระตือรือร้น พร้อมกับพยายามรวบรวมข้อมูลด้านสภาพองค์กรพรรคในตั้งเกี่ย อินันัม ลาว สยาม" เป็นไปได้หรือไม่ว่าการประชุมที่ปรากฏอยู่ หมายถึงการประชุมนี้.

๑๑๘ ความเคลือบแคลงสงสัยของห่วงวันฮวานนั้น สามารถพิสูจน์ได้ในเชิงเอกสารหลักฐาน กล่าวคือ พิจารณาได้จากเอกสารภาษาฝรั่งเศส "La Situation du Siam" (RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 1-5) ซึ่งสันนิษฐานว่าคงเสนอต่อศูนย์กลางองค์การคอมมิวนิสต์สากลผ่านทางคณะที่นำนอกระเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน โดยจัดทำขึ้นทันทีหลังการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ เมื่อเดือนกรกฎาคม ๑๙๓๔ เอกสารนั้นระบุว่าการนัดหยุดงาน ๗ กรณีเกิดจากการที่นำของพรรคคอมมิวนิสต์ (ตั้งแต่ปี ๑๙๓๒-เดือนสิงหาคม ๑๙๓๔) แต่จากการค้นคว้าของผู้เขียน พบว่ามีอยู่ ๓ กรณีที่ไม่พบการรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์ว่าเกิดการนัดหยุดงานเลย นอกจากนี้ การนัดหยุดงานของคนลากรถเดือนสิงหาคม ๑๙๓๒ ที่มีการอ้างว่าประสบความสำเร็จภายใต้การที่นำของพรรคคอมมิวนิสต์นั้น พรรคคอมมิวนิสต์ยอมรับในเอกสารอื่น (อ้างอิง ตอนที่ ๓.๑ ประกอบ) ว่าไม่สามารถที่นำได้.

๑๑๙ หจช. มท.๔.๔.๑/๓๔. เอกสารนี้เขียนชื่อ ๔ องค์กรว่า "คณะกรรมการคอมมิวนิสต์สยาม", "สหภาพคอมมิวนิสต์หนุ่มสยาม", "สมาคมคัดค้านจักรพรรดิ

นิยมสยาม” และ “สมาคมสตรีสยาม”.

๑๒๐ หจช. มท.๔.๔.๑/๓๘.

๑๒๑ หจช. มท.๒.๒.๓/๒๗.

๑๒๒ หจช. กต.๓๗/๓๘.

๑๒๓ สัมภาษณ์โสภณ ผิวขาว ที่นนทบุรี วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ การสัมภาษณ์เหล่านี้เกิดขึ้นได้ก็ด้วยความอนุเคราะห์ของอาจารย์สุพจน์ ด้านตระกูล (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๕๒) ที่ช่วยแนะนำให้ การสัมภาษณ์โสภณ ผิวขาว ครั้งแรกมีขึ้นที่บ้านของอาจารย์สุพจน์ อาจารย์สุพจน์เป็นนักวิจัยประวัติศาสตร์การเมืองที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนในหลายๆ ด้าน อาจารย์ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ ผู้เขียนขอแสดงความขอบคุณและความอาลัยแต่อาจารย์สุพจน์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

๑๒๔ ม.ล.มานิจ ชุมสาย, *ปาร์ ลุย แมม* (เนื่องในโอกาสอายุครบ ๖ รอบ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๓), กรุงเทพฯ, ๒๕๒๓, น. ๗๓-๗๔.

๑๒๕ ชีวิตประวัติของคำแสงนั้นทราบได้จากข้อเขียนในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติของประเทศลาวที่เวียงจันทน์ ซึ่งเขียนว่า “ประวัติย่อของท่านคำแสง ลีวไล, ท่านคำแสง ลีวไล เกิดเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๑๙๑๓ (พ.ศ. ๒๔๕๖ ปีฉลู), เกิดที่เมืองสกลนคร ตำบลพระธาตุเชิงชุม สกล อาศัยที่เมืองสกล แขวงอุดร, พ่อแม่ (พ่อของแม่) เป็นคนเมืองมหาชัย แขวงคำม่วน แล้วย้ายไปอยู่ที่สกลนคร. ท่านคำแสง ลีวไล เกิดในครอบครัวชาวนา ชนชาติลาวย้อ ถิ่นศาสนาพุทธ ท่านเรียนจบชั้นประถมศึกษา, ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาเวียดนาม ภาษาไทย และภาษาจีนรู้เล็กน้อย

วันเข้าเป็นสมาชิกพรรคสำรอง วันที่ ๕ พฤษภาคม ๑๙๓๐ วันที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคโดยสมบูรณ์ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๑๙๓๑ ที่เมืองสกลนคร. ก่อนเข้าพรรค ท่านได้เคลื่อนไหวหน้าที่ของพรรค โดยไปตั้งใบปลิว และโฆษณาในหมู่บ้านเรียน. ในปี ๑๙๓๕ ถึง ๑๙๔๔ ท่านเป็นทหารปฏิบัติภารกิจ. ในปี ๑๙๓๔ คณะพรรคคอมมิวนิสต์ได้รับการจัดตั้งขึ้น ท่านคำแสง ลีวไล นักคอมมิวนิสต์ลาวผู้แรกของการปฏิวัติลาว

ปี ๑๙๔๕ ท่านได้เคลื่อนไหวอยู่ในเวียดนาม และเข้าร่วมกู้ชาติที่เวียดนาม. ในปี ๑๙๔๘ ท่านได้มาเข้าร่วมการปฏิวัติลาว, ในเดือนตุลาคม ๑๙๔๖ ท่านคำแสงได้สร้างครอบครัวกับนักเรียนสัญชาติเวียดนาม แต่งที่ยานอย มีลูกด้วยกันผู้หนึ่งเป็นผู้หญิง. ในปี ๑๙๔๗ ท่านได้ปฏิบัติงานในภาคเหนือของ

ลาว. ในเดือนพฤษภาคม ๑๙๔๙ ท่านได้พาผู้แทนในเขตที่ท่านเคลื่อนไหวไปเลือกตั้งรัฐบาลโดยผ่านพม่า ไทย. เดือนมิถุนายน ๑๙๕๑ ท่านได้ไปเรียนที่เมืองลำ ๓ เดือน ปี ๑๙๕๒ เคลื่อนไหวที่ประเทศจีน ปี ๑๙๕๓ ได้ไปปฏิบัติงานที่เมืองสิง ท่านคำแสง ลีวไล เสียชีวิตในปี ๑๙๖๓” อย่างไรก็ตาม เอกสาร ๒ ชิ้นระบุปีที่คำแสงเสียชีวิตเป็นปี ๑๙๖๒ และ ๑๙๖๓ ซึ่งไม่ตรงกัน.

๑๒๖ สุพจน์ ด้านตระกูล, *นายพลสิงกะไปกับการอภิวัฒน์ในประวัติศาสตร์ลาวและฐานทัพอเมริกันในประเทศไทย*, สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม กรุงเทพฯ, ๒๕๔๐, น. ๒๐.

๑๒๗ สัมภาษณ์โสภณ ผิวขาว ทางโทรศัพท์ วันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘. รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติของนามไม่กระจ่างชัด อนึ่ง เมื่อเดือนธันวาคม ๑๙๔๒ อุปทูตรักษาการของฝรั่งเศสประจำประเทศไทยได้ส่งหนังสือราชการถึงกระทรวงการต่างประเทศของไทย ระบุว่าบุคคลนามว่า “Nam Sridama” และกลุ่มของเขากำลังซ่อนสมุทปากหลักที่หนองคายเพื่อก่อการลุกฮือต่อต้านรัฐบาลอินโดจีนฝรั่งเศส ฝรั่งเศสได้แสดงความไม่พอใจที่รัฐบาลไทยไม่จัดการปราบปราม (หจช. (๒) กต.๗.๑/๗) “ศรีดามา” คือนามสกุลของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม แต่ทว่า จากคำบอกเล่าของธง แจ่มศรี บุคคลที่ถูกระบุในหนังสือราชการนี้ คือคนละคนกับสหายนาม ซึ่งเป็นนักต่อสู้ผู้ทรหดที่ถูกจำคุกเกือบ ๑๐ ปีที่เมืองไทย (สัมภาษณ์ธง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓).

๑๒๘ กิจกรรมการเคลื่อนไหวของโสภณ ผิวขาว ใน พคท. สรุปได้ดังนี้ ปี ๑๙๖๖ ซึ่งเป็นปีก่อนที่โสภณจะเรียนจบ ป. ๖ องค์การพรรคคอมมิวนิสต์ติดต่อมาเพื่อรับเข้าขบวนการ และโสภณก็เข้าร่วมการเคลื่อนไหว โดยทำกิจกรรมของพรรคที่อุดรธานี ขอนแก่น สกลนครไปตามลำดับ ซึ่งขณะนั้นอายุ ๑๔ ปี เด็กวัย ๑๐-๑๕ ปีจะไม่ค่อยถูกตำราวจงสงสัย จึงถือเป็นสมบัติชิ้นสำคัญยิ่งของพรรค โดยให้มาวิ่งงานทั่วไปในกิจกรรมของพรรค โสภณเล่าว่า เคยได้รับการให้วามให้ช่วยขนเงินที่ใส่อยู่กันตะกร้าขึ้นรถบัสด้วย เงินส่วนใหญ่สำหรับกิจกรรมของพรรค ได้มาจากพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยมอบผ่านผู้ประกอบการธุรกิจที่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นผู้ที่ฝึกไปพรรคคอมมิวนิสต์จีน จึงมีเงินมากมายที่เป็นธนบัตรใหม่ๆ และสวยๆ ทว่าการนำธนบัตรใหม่มูลค่าสูงออกมาใช้ในหมู่บ้านต่างจังหวัด จะทำให้ถูกเพ่งเล็งสงสัย จึงไม่ค่อยสะดวกนัก ตั้งแต่สมัยอยู่ที่ภาคอีสานของไทยถึงสมัยที่ย้ายศูนย์กลางพรรคไปอยู่ที่จังหวัดน่านทางภาคเหนือ รวมเกือบ ๒๐ ปี โสภณทำงานอยู่ใกล้ชิดกับป่าฝั่ง (สมพร อังคถาวร) ภรรยาของวิรัช อังคถาวรแกนนำผู้ทรงอิทธิพลของพรรค พลังอำนาจของวิรัชมาจากการควบคุมแหล่งเงินทุนและ

เสียบ้างสิ่งของทั้งหมดที่จัดสรรจากส่วนเมืองสู่น่วยย่อยแห่งต่างๆ ของพรรค ตามหมู่บ้านชนบทและในป่า โสภณเล่าว่าหลังจากกิจกรรมพรรคคอมมิวนิสต์ ล้มสลายไปแล้ว ป่าผึ้งออกชื่อผู้ประกอบการธุรกิจบางคนสายพรรคคอมมิวนิสต์ จีนในกรุงเทพฯ และวิจารณ์ว่าคนเหล่านี้แอบชักเงินที่พรรคคอมมิวนิสต์จีน มอบให้มาเข้ากระเป๋าตัวเองและนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์จนตัวเองมั่งคั่ง ตั้งแต่ ปี ๑๙๖๘-๑๙๗๑ โสภณถูกส่งไปเรียนที่ปักกิ่งและคุนหมิง (เมื่อเอกภพทลยูน นาน) รวมเป็นเวลา ๓ ปี ในช่วง ๑ ปีได้เรียนการเมืองการทหารที่โรงเรียนทฤษฎี ชั้นกลางสำหรับคนไทยที่โรงเรียนในคุนหมิง ในบรรดาครูของโรงเรียนนี้ มีคน จีน ๕-๖ คน คนไทย ๒-๓ คน และมีเพื่อนนักเรียนร่วมรุ่น (เป็นคนไทยทั้งหมด) ราว ๖๐ คน ตอนที่เรียน หนังสือที่ใช้คือหนังสือที่เหมาเจ๋อตงเขียน โดยใช้ฉบับ แปลไทย และมีการอภิปรายกัน คนไทยที่เรียนโรงเรียนเดียวกันนี้ไม่ได้มีแค่เพื่อน ร่วมรุ่นของโสภณเท่านั้น แต่ยังมีนักเรียนอีกหลายรุ่น ปี ๑๙๗๑ โสภณกลับ ประเทศไทยโดยเข้ามาทางเขตชื่อเหมาของจังหวัดปกครองตนเองสิบสองปัน นานในมณฑลยูนนาน และเข้าร่วมศูนย์กลาง พคท. ในป่าจังหวัดน่าน ในช่วงนี้ ลูกชายคนหนึ่งของเงินฝิ่นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์มลายาก็จะกลับประเทศ พอดี จึงเดินทางมาด้วยกันถึงน่าน เงินฝิ่นกับวิรัช อังคถาวรสนิทสนมกัน ก่อน ที่วิรัชจะป่วยและเสียชีวิตที่ปักกิ่งใน ๑๙๙๗ เงินฝิ่นก็เคยไปเยี่ยม ขณะที่อยู่ใน น่าน โสภณได้รับมอบหมายให้รับหน้าที่ด้านอารักขาสมาชิกกรมการเมือง พคท. (เจริญ วรรณงาม เลขาธิการ, วิรัช อังคถาวร, ทรง นพคุณ) เหตุผลที่โสภณได้รับ หน้าที่สำคัญยิ่งของพรรคคือ เพราะโสภณมาจากครอบครัวนักปฏิวัติ ประมาณ ปี ๑๙๗๔ ทรง นพคุณ (เลขาธิการ พคท. รุ่นที่ ๒) เคยเรียกโสภณเข้าไปที่ห้อง ของตน และเล่าให้ฟังอย่างเป็นกันเองว่า เมื่อสมัยก่อน ทรง นพคุณเคยอยู่ที่ หน่วยปฏิบัติการของสวัสดี ผิวขาว ซึ่งเป็นบิดาของโสภณ สวัสดีพันโทจะจำคุก ประมาณเดือนสิงหาคม ๑๙๓๙ ช่วงนั้นทรงก็กำลังทำกิจกรรมเคลื่อนไหวอยู่ที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

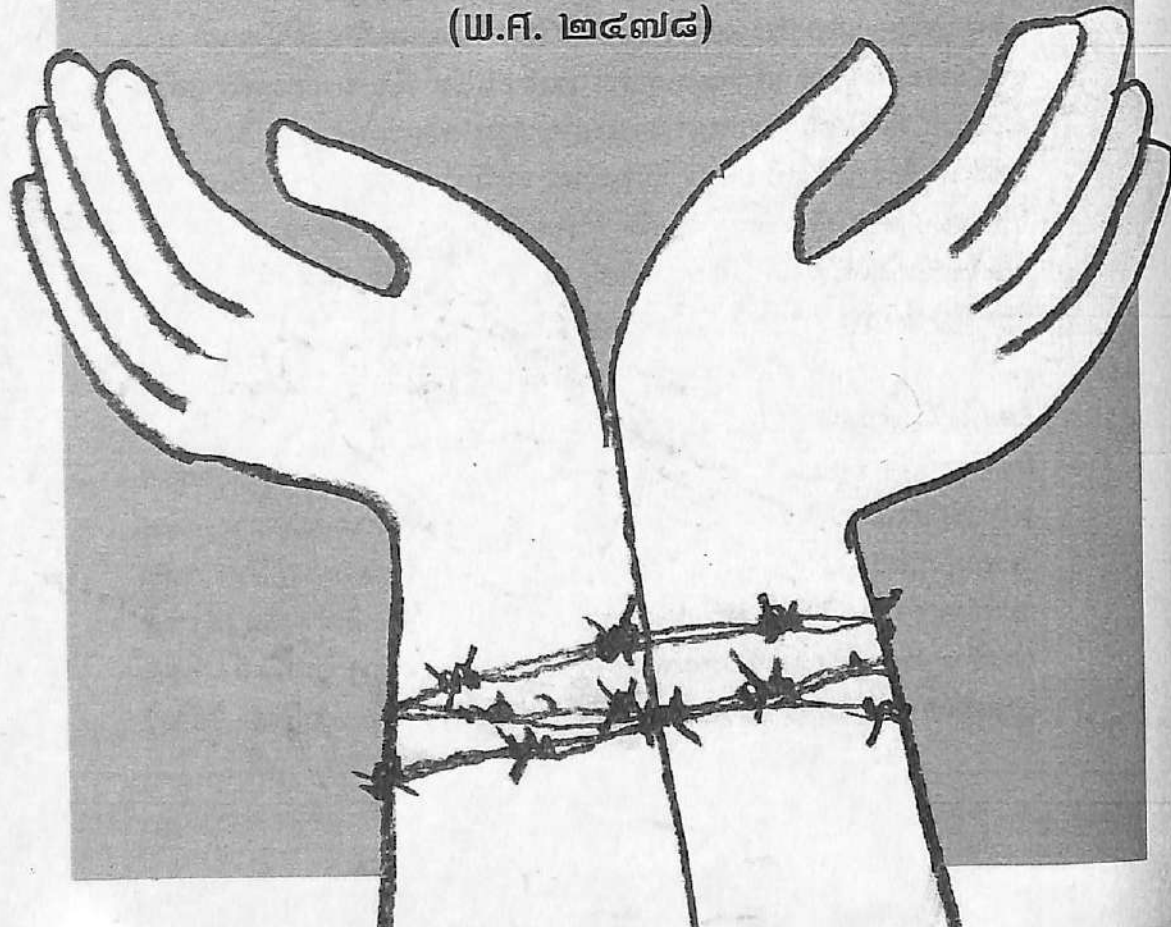
ในช่วงต้นทศวรรษ ๑๙๗๐ ที่ศูนย์กลาง พคท. ในป่าที่น่าน มีที่ปรึกษา ทางทหาร ๓ คนจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และทหารจีนประมาณ ๒๐๐ นายถูกส่งมาประจำอยู่ เพื่อฝึกซ้อมนักรบของ พคท. และบัญชาการ (สัมภาษณ์ โสภณ ผิวขาว ที่ทำบ่อ จังหวัดหนองคาย วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗) นอกจากนี้ ธง แจ่มศรี ให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนในวันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ว่า ในบรรดาทหารจีน มีบางส่วนที่ไม่อาจทนทานสภาพแวดล้อมอันเลวร้ายได้ และมีบางคนมอบตัวแก่รัฐบาลไทยด้วย ต่อมาทหารจีนจึงถอนตัวออก

ไป หลังจากนั้น พอเวียดนามรวมประเทศเป็นหนึ่งเดียวแล้ว ก็มีข้อเสนอจาก เวียดนามมาถึงศูนย์กลาง พคท. ว่าให้ใช้ทหารเวียดนามปลดปล่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย แต่หลังจากที่ศูนย์กลางพรรคพิจารณาแล้ว ผลปรากฏ ว่า พคท. ปฏิเสธเพราะคิดว่าการปลดปล่อยโดยพึ่งพาทหารต่างชาติจะไม่ได้ รับ การสนับสนุนจากชาวไทย.

๕

พรรคคอมมิวนิสต์สยาม
กับคณะชื่อนานอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน
และองค์การคอมมิวนิสต์สากล
(พ.ศ. ๒๔๗๘)

การประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ ๑ ของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจัดขึ้นในวันที่ ๒๗-๓๑ มีนาคม ๑๙๓๕ ที่มาเก๊าซึ่งเป็นที่ตั้งของคณะชื่อนานอกประเทศของทางพรรค^{๑๒๙} ก่อนหน้านั้น ในวันที่ ๑๔ มีนาคม คณะชื่อนานอกประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับกลุ่มตัวแทนพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พคส.) จัดการประชุมระหว่างกันขึ้น และได้บรรลุข้อตกลงซึ่งมีเนื้อหา ๑๑ ประการ โดยมีผลในวันที่ ๒๐ มีนาคม ดังที่จะนำเสนอต่อไป สำหรับการประชุมครั้งนี้ เอกสารภาษาจีนระบุชื่อโดยใช้ถ้อยคำที่ถอดความได้ว่าเป็น “การประชุมร่วมการปฏิวัติไทย-เวียดนาม” ตัวแทน พคส. ที่เข้าประชุมครั้งนี้คือเงินวันเงิน (ตั้ง) และหลิวซูสี่^{๑๓๐} ส่วนหว่างวันฮวานโดยสารเรือลำเดียวกันกับเงินวันเงิน ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ แต่แยกกันที่ฮ่องกงและไม่ได้ไปร่วมการประชุม

เอกสารข้อตกลงถูกส่งไปยังสถานที่แห่งหนึ่งลงวันที่ ๒๘ มีนาคม ๑๙๓๕ และตกไปถึงมือของทางการของอินโดจีนฝรั่งเศส ซึ่งต่อมาได้แปลข้อตกลงนี้เป็นภาษาฝรั่งเศส จากนั้น เจ. จอร์จ-ปีโก (G. Georges-Picot) อุปทูตรักษาการแทนของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสประจำสยาม ได้มอบส่งเอกสารฉบับแปลให้แก่รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของสยามลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๑๙๓๕ จากการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียนทำให้ทราบว่า เท่าที่ผ่านมา ยังไม่มีงานวิจัยใดที่หยิบยกเนื้อหาของข้อตกลงนี้มานำเสนอ งานวิจัยนี้จึงถือโอกาสแปลข้อตกลงทั้งหมดเป็นภาษาไทยและนำมาเสนอในบทที่ ๕

๕.๑ รายละเอียดข้อตกลงในการประชุมระหว่างคณะชื่อนานอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับกลุ่มตัวแทนพรรคคอมมิวนิสต์สยาม^{๑๓๑}

วันที่ ๑๔ มีนาคม ๑๙๓๕ การเคลื่อนไหวสู่การปฏิวัติของอินโดจีนและสยาม ประกอบขึ้นเป็นปัจจัยที่สำคัญเพื่อการปฏิวัติโลก

ทั้ง ๒ ประเทศไม่เพียงแต่อยู่ใกล้กันในเชิงภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่การเคลื่อนไหวเพื่อการพัฒนาของประเทศไทย ก็ส่งอิทธิพลอย่างสูงต่ออีกประเทศหนึ่งด้วย พรรคพี่น้อง ๒ พรรคของพวกเราจะประสานพลังกันอย่างแนบแน่นเพื่อรังสรรค์ประโยชน์ซึ่งกันและกันจากประสบการณ์ การต่อสู้ของแต่ละฝ่าย และต้องสนับสนุนซึ่งกันและกันในทุกด้าน คณะ ชี้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับกลุ่มตัวแทนพรรค คอมมิวนิสต์สยาม จึงได้เปิดการประชุมขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์นี้ และลงมติ มอบหมายหน้าที่สำคัญที่ควรดำเนินการในแต่ละด้าน ตั้งแต่บัดนี้ ทั้ง ๒ พรรคต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ดังนี้

๑. ในช่วงที่พรรคคอมมิวนิสต์สยามยังไม่มีความสัมพันธ์โดยตรง กับองค์การคอมมิวนิสต์สากล พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจะทำหน้าที่ ดังต่อไปนี้

ก) ถ่ายทอดคำสั่งขององค์การคอมมิวนิสต์สากลแก่พรรค คอมมิวนิสต์สยาม และสื่อสารรายงานของพรรคคอมมิวนิสต์สยามที่จะ เสนอต่อองค์การคอมมิวนิสต์สากลให้ทางองค์การได้รับรู้

ข) ในกรณีที่องค์การคอมมิวนิสต์สากล สันนิบาตเยาวชน คอมมิวนิสต์สากล กรรมการเมืองแห่งองค์การคอมมิวนิสต์สากล หรือ องค์การด้านการปฏิบัติแห่งอื่นๆ ทั่วโลกจะจัดการประชุม จะแจ้งให้พรรค คอมมิวนิสต์สยามทราบเพื่อให้สามารถส่งตัวแทนพรรคคอมมิวนิสต์ สยามเข้าร่วมได้ และในกรณีดังกล่าว สำหรับกรณีท้ายสุด ให้ถือเป็น หน้าที่ของนักศึกษาที่ได้รับการส่งตัวจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนไป ศึกษาต่างประเทศ และอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดประชุม

๒. พรรคคอมมิวนิสต์สยามต้องส่งเอกสารทั้งหมดเกี่ยวกับการ ปฏิบัติที่ได้รับจากต่างประเทศ และเอกสารคำประกาศที่ตีพิมพ์เองให้แก่ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ในทางกลับกัน พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ต้องส่งเอกสารทั้งหมดที่เป็นภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ ภาษาเวียดนาม ที่เขียนด้วยอักษรเวียดนามและภาษาจีนให้แก่พรรคคอมมิวนิสต์สยาม

๓. ในโอกาสที่สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเยือนสยาม

พรรคคอมมิวนิสต์สยาม (เพื่อที่จะรับการแนะนำจากสมาชิกเหล่านั้น) ต้อง ให้นักเลงเหล่านั้นเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาด้านการเมืองของพรรค ใน ทำนองเดียวกัน พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนต้องให้ผู้บริหารระดับกลาง และสูงของพรรคคอมมิวนิสต์สยามเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาด้านการ เมืองของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน

๔. สำหรับค่าเดินทาง ทั้ง ๒ พรรคเห็นพ้องกันตั้งรายละเอียดต่อไป นี้ คือ พรรคคอมมิวนิสต์สยามต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สำหรับสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์สยามที่เดินทางจากสยามเข้าอินโด จีน และจากนั้นก็กลับไปยังหน่วยย่อยแห่งต่างๆ ของพรรคคอมมิวนิสต์ สยามหรือพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน - แต่ถ้าสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ สยามกลับสยามโดยมาจากประเทศอื่นที่ไม่ใช่อินโดจีน หรือเดินทางจาก อินโดจีนไปยังประเทศที่ ๓ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนต้องรับผิดชอบค่า ใช้จ่ายสำหรับการเดินทางนั้น

๕. คณะชี้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (Dong Hai) กับคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์สยามต้องร่วมมือกันดำเนิน กิจกรรม และเสริมสร้างความแข็งแกร่งของการประสานงานต่อเนื่อง ในกรณีที่เกิดปัญหาสำคัญซึ่งมีคณะชี้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์ อินโดจีนหรือกลุ่มของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเกี่ยวข้องด้วย และพรรค คอมมิวนิสต์อินโดจีนจำเป็นต้องส่งผู้แทนไปยังสยาม พรรคคอมมิวนิสต์ สยามต้องจัดหาสถานที่เพื่อการติดต่ออันเป็นสถานที่อำนวยความสะดวก ให้ผู้แทนสามารถดำรงชีวิตได้ ติดต่อสื่อสารได้ และรับส่งข่าวสาร ความเคลื่อนไหวได้ สถานที่ติดต่อดังกล่าวมีบทบาทเป็นศูนย์รวมการ สื่อสารโดยตรงระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับคณะชี้นำนอก ประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และการติดต่อสื่อสารกันหลังจาก นั้นระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับคณะชี้นำนอกประเทศพรรค คอมมิวนิสต์อินโดจีนไม่ต้องผ่านคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ สยามในฐานะตัวกลาง อย่างไรก็ตาม ค่าเช่าสถานที่ติดต่อข้างต้นและค่า ใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการกลาง

พรรคคอมมิวนิสต์สยามที่กำกับดูแลกิจกรรมในสยาม พรรคคอมมิวนิสต์สยามจะเป็นผู้บังคับบัญชาสหภาพผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่รับผิดชอบการติดต่อสื่อสารภายในอาณาเขตของสยาม แต่สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนของสหภาพผู้แทน คณะชี้แนะนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจะถือสิทธิ์การบังคับบัญชา ลงบันทึกไว้เป็นพิเศษว่าบทบาทของสถานที่ติดต่อที่จำกัดอยู่ที่กิจกรรมการติดต่อสื่อสารเท่านั้น และไม่มีบทบาทด้านการบังคับบัญชา

๖. กำหนดให้ผู้แทนนอกประเทศของลาวอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และหน่วยพรรคของอินันมเหนือรับการบังคับบัญชาของคณะกรรมการบริหารอินันม อย่างไรก็ตาม ในกรณีฉุกเฉิน เช่น เมื่อเกิดปัญหาด้านองค์กรและการเมืองโดยไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ลุล่วง ณ ที่นั้นได้ หรือเมื่อไม่สามารถติดต่อกับเบื้องบนแห่งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้โดยสิ้นเชิงเพราะมีความขัดข้อง คณะกรรมการบริหารของลาวและหน่วยพรรคอินันม สามารถขอความช่วยเหลือไปยังพรรคคอมมิวนิสต์สยามได้ แต่ถึงแม้จะอยู่ในภาวะเช่นนั้น พรรคคอมมิวนิสต์สยามในฐานะที่มีคุณลักษณะเป็นพรรคพี่น้อง จะดำเนินการแค่เพียงให้การสนับสนุนชั่วคราวแก่ตัวแทนนอกประเทศของลาวและหน่วยพรรคอินันมเท่านั้น นอกเหนือจากกิจกรรมตามปกติดังกล่าวแล้ว พรรคคอมมิวนิสต์สยามต้องสนับสนุนกิจกรรมการตีพิมพ์ของผู้แทนนอกประเทศของลาว

๗. หลังเสร็จสิ้นการประชุมสมัชชาผู้แทนอินโดจีน (การประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนครั้งที่ ๑-ผู้เขียน) พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนต้องส่งผู้แทนที่เข้าร่วมประชุมสมัชชาผู้แทนอินโดจีน ๑ คนไปสนับสนุนกิจกรรมของพรรคคอมมิวนิสต์สยามเป็นเวลาอย่างน้อย ๑ เดือน

๘. พรรคคอมมิวนิสต์สยามต้องเสนอชื่อสมาชิกหญิงของพรรคที่จะได้รับการส่งตัวมาช่วยกิจกรรมของคณะชี้แนะนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน คณะชี้แนะนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน

กับพรรคคอมมิวนิสต์สยามต้องตกลงเห็นพ้องกันเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกหญิงเหล่านี้ และระยะเวลาที่จะส่งตัวเข้าประจำในการปฏิบัติหน้าที่

๙. พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับพรรคคอมมิวนิสต์สยามต้องช่วยเหลือกันทุกทางในกรณีที่ประสบวิกฤติด้านการเงิน

๑๐. แต่ละพรรคต้องสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับการต่อสู้ของแต่ละพรรคถึงอีกฝ่ายหนึ่ง และต้องตีพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสารอันจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายวงของการปฏิวัติระดับโลกให้กว้างขวางออกไปโดยใช้วารสารขององค์กรในแต่ละพรรค

๑๑. การดำเนินการตามข้อตกลงฉบับนี้จะเริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๑๙๓๕ โดยนับแต่บัดนี้ไป ในกรณีที่เกิดความจำเป็นต้องทบทวนแก้ไข ทั้ง ๒ พรรคสามารถปรับแก้ได้โดยใช้การติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลหรือการประสานงานของผู้แทน

(ส่งวันที่ ๒๘ มีนาคม ๑๙๓๕)

ในวันรุ่งขึ้นหลังจากการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๑ ของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน หรือในวันที่ ๑ เมษายน ๑๙๓๕ คณะกรรมการบริหาร พคส. ได้ส่งจดหมายถึงคณะกรรมการบริหารองค์การคอมมิวนิสต์สากล ขอให้ยุบคณะชี้แนะนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และให้จัดตั้งหน่วยสาขาสำนักงานเลขาธิการภาคพื้นตะวันออกขององค์การคอมมิวนิสต์สากลขึ้น เพื่อชี้แนะพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนสยาม และมลายา ข้อเรียกร้องนี้คือการปฏิบัติตามมติที่กำหนดในการประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนครั้งที่ ๑ ซึ่งกลุ่มตัวแทน ๓ คนจาก พคส. ก็เข้าร่วมประชุมด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับกรณีนี้สามารถศึกษาได้จากการนำเสนอของอีโรเซอเดะ คุริฮาระ^{๑๓}

นอกจากนี้ ในจดหมายของคณะกรรมการบริหาร พคส. ตามที่ระบุข้างต้น มีอยู่ตอนหนึ่งที่เขียนว่า “ในด้านความสัมพันธ์เชิงองค์กร หน่วยสาขาสำนักเลขาธิการภาคพื้นตะวันออกขององค์การคอมมิวนิสต์สากลได้รับการจัดให้อยู่ภายใต้การชี้แนะแนวทางโดยตรงของสำนักเลขาธิการภาคพื้นตะวันออกขององค์การคอมมิวนิสต์สากล และขณะ

เดียวกันนี้ (พรรคคอมมิวนิสต์สยาม) จึงต้องสร้างความสัมพันธ์กับ พรรคคอมมิวนิสต์จีนของเขียงไฮ้ด้วย”^{๑๓๓} อนึ่ง สามารถวิเคราะห์ เพิ่มเติมได้จากคำไว้อาลัยหลิวชู่ลือ (เกิดเมื่อปี ๑๘๙๙ ที่อำเภอฮุย หลาย มณฑลทกวางตุง, ตาย ๓๐ พฤษภาคม ๑๙๔๒ ที่ฮ่องกง) ซึ่ง อยู่ในฐานะสูงสุดของผู้นำองค์กร พคส. สายจีน และเป็นหนึ่งในกลุ่ม ตัวแทน พคส. ที่ไปประชุมที่มาเก๊า คำไว้อาลัยนี้ลงในหนังสือพิมพ์ใต้ ดิน “เงินฮั่วเป่า” (真話報) ของ พคท. ฉบับวันที่ ๒ เมษายน ๑๙๔๓ โดยตีพิมพ์เป็นภาษาจีน ข้อความส่วนหนึ่งระบุว่า ก่อนที่หลิวชู่ลือจะ ไปเข้าร่วมการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๑ ของพรรคคอมมิวนิสต์ อินโดจีน “ฤดูหนาวปี ๑๙๓๔ (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ) หลิวชู่ลือ ผู้มีสถานภาพเป็นตัวแทน ไปพบปะหารือผู้นำการปฏิวัติจีนที่เขียงไฮ้ แล้วไปประชุมร่วมการประชุมไทย-เวียดนาม”^{๑๓๔} จากข้อความส่วน นี้ สันนิษฐานได้ว่าในฤดูหนาวปี ๑๙๓๔ หรืออีกนัยหนึ่งคือต้นปี ๑๙๓๕ หลิวชู่ลือไปร่วมการประชุมครั้งแรกของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน หลังจากไปเยือนพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เขียงไฮ้ หากเป็นเช่นนั้นย่อม หมายความว่า เส้นทางการติดต่อโดยตรงระหว่าง พคส. กับพรรค คอมมิวนิสต์จีนที่ขาดช่วงไป ณ ตอนที่มีการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ของ พคส. ในเดือนกันยายน ๑๙๓๒ นั้น (ขณะนั้น พคส. กำลัง ขอให้พรรคคอมมิวนิสต์มลายาช่วยเป็นตัวกลางประสานการติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้ ดังที่ระบุในตอนที่ ๓.๒) ได้รับการฟื้นฟู กลับขึ้นมาแล้วในช่วงต้นปี ๑๙๓๕ เมื่อพิจารณาอีกส่วนหนึ่งจาก จดหมายที่คณะกรรมการบริหาร พคส. ส่งถึงคณะกรรมการบริหาร องค์การคอมมิวนิสต์สากลในช่วงก่อนหน้าการประชุมครั้งที่ ๗ ของทาง องค์การ พบข้อความที่ระบุว่า “ระยะ ๒-๓ ปีนี้ พรรคคอมมิวนิสต์ สยามในด้านหนึ่งได้สูญเสียการติดต่อกับคณะกรรมการกลางพรรค คอมมิวนิสต์มลายา ส่วนอีกด้านหนึ่งก็ไม่มีเส้นทางการติดต่อกับ องค์การคอมมิวนิสต์สากลและพรรคคอมมิวนิสต์อังกฤษมาก่อน ดังนั้น กิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงปฏิวัติที่สยามจึงดำเนินไปอย่าง

ลำบากยิ่งในทุกพื้นที่ พรรคคอมมิวนิสต์สยามรู้สึกขอบคุณความ ริเริ่มของคณะผู้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ที่ได้ ช่วยสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์สยาม และรายงานการเคลื่อนไหว ปฏิวัติในสยามให้องค์การคอมมิวนิสต์สากลได้ทราบ อีกทั้งยังช่วย ส่งนักศึกษาสยาม ๒ คนไปเรียน (ที่มอสโก-ผู้เขียน) ด้วย และขณะ เดียวกันก็แนะนำว่าน่าจะให้นักศึกษา ๒ คน ดังกล่าวเข้าประชุม ใหญ่ครั้งที่ ๗ ขององค์การคอมมิวนิสต์สากลในฐานะผู้แทนจาก พรรคคอมมิวนิสต์สยาม เพราะเหล่าตัวแทนพรรคคอมมิวนิสต์สยาม ที่ได้รับเลือกขึ้นมาไม่สามารถไปร่วมประชุมใหญ่ระดับโลกได้...”^{๑๓๕} ข้อความส่วนนี้ทำให้ทราบว่า พคส. สูญเสียการติดต่อกับพรรค คอมมิวนิสต์มลายาตั้งแต่ช่วงกลางปี ๑๙๓๓

๕.๒ การประชุมใหญ่ครั้งที่ ๗ ขององค์การคอมมิวนิสต์สากล (กรกฎาคม-สิงหาคม ๑๙๓๕) และการยื่นความจำนง ของพรรคคอมมิวนิสต์สยามเพื่อเข้าสังกัด

คณะกรรมการบริหาร (คณะกรรมการกลาง) พคส. ได้ยื่น หนังสือลงวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๑๙๓๕ แสดงความจำนงขอเข้าเป็นหน่วย สาขาขององค์การคอมมิวนิสต์สากล และที่ด้านล่างของเอกสารดังกล่าว มีข้อความเขียนลงไปว่า “ในฐานะองค์การคอมมิวนิสต์สากล ทาง องค์การสนับสนุนการขึ้นสมัครนี้”^{๑๓๖}

ที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ ๗ ขององค์การคอมมิวนิสต์สากลยอมรับ การสมัครของ ๑๙ พรรค ซึ่งต่างก็เป็นพรรคที่เกิดขึ้นหลังการประชุม ใหญ่ครั้งที่ ๖ (พรรคคอมมิวนิสต์ ๑๘ พรรค และอีก ๑ พรรคคือพรรค ประชาชนปฏิวัติตุวา) ร่างมติของที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ ๗ ที่รับรองการ เข้าสังกัดนั้น ได้รับการจัดทำขึ้นโดยลงวันที่ ๕ สิงหาคม ในร่างเดียวกัน นี้ มีข้อความสั้นๆ ระบุกำกับไว้ที่แต่ละพรรค สำหรับ พคส. มีข้อความ เขียนว่า “ช่วงที่จักรพรรดินิยมญี่ปุ่นอันร้ายกาจได้เปลี่ยนสยามให้

เป็นอาณานิคมของญี่ปุ่น ในเวลาเช่นนี้แหละ พรรคคอมมิวนิสต์ สยามสมัครสมานกันตามลัทธิแนวทางขององค์การคอมมิวนิสต์สากล”๑๓๗

ในวันที่ ๑๐ สิงหาคม นายราศีคือตัวแทน พคส. อภิปรายเพื่อแสดงความจำนงขอเข้าถึงองค์การคอมมิวนิสต์สากล คำอภิปรายนี้เขียนเป็นภาษารัสเซีย มีเนื้อหา ดังนี้

“เท่าที่ผ่านมก ส่วนใหญ่สยามตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของลัทธิจักรพรรดินิยมอังกฤษ แต่ในระยะหลัง จักรพรรดินิยมญี่ปุ่นได้เริ่มเข้ามามีอิทธิพลเหนือสยามแล้ว จักรพรรดินิยมญี่ปุ่นมองว่า เมื่อพิจารณาถึงแผนพิชิตเอเชียบูรพา-แปซิฟิก และการแบ่งสรรจักระเบียบบโลกเสียใหม่ สยามคือฐานยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่ง ความศึกษาค้นคว้าของปฏิบัติการโดยญี่ปุ่นในสยามได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างญี่ปุ่นกับอังกฤษ อย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง นอกจากนี้ สยามยังอยู่ติดกับอินโดจีนซึ่งเป็นหัวหาดด้านแปซิฟิกของฝรั่งเศสด้วย ด้วยเหตุผลด้านตำแหน่งเชิงภูมิศาสตร์นี้ สยามจึงกลายเป็นพื้นที่ศูนย์รวมการเผชิญหน้ากันท่ามกลางลัทธิจักรพรรดินิยม

ในระยะนี้ การแผ่อิทธิพลของญี่ปุ่นต่อสยามสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในด้านเศรษฐกิจ การส่งออกข้าวและไม้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับเศรษฐกิจสยามนั้น ญี่ปุ่นก็ดำเนินมาตรการเอื้อประโยชน์ต่อสยามอยู่ เช่น เรื่องภาษี หรือแม้แต่การประมูลของการรถไฟสยามซึ่งรัฐบาลเป็นเจ้าของนั้น ญี่ปุ่นก็ประมูลได้ ทูตพาณิชย์และทูตทหารของสยามเป็นอาทิ เดินทางเยือนญี่ปุ่น ทำข้อตกลงด้านต่างๆ และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ด้วยแรงกดดันและอิทธิพลของญี่ปุ่น รัฐสภาสยามได้ผ่านความเห็นชอบร่างงบประมาณแผนการขยายกองทัพเรือสยาม พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติในเดือนมีนาคม ๑๙๓๕ พระองค์ทรงเคย^{นิยม}ลี้ภัยมาฝั่งอังกฤษ และนั่นได้กลายเป็นอุปสรรคขัดขวางแผนการของญี่ปุ่น ทำให้ทรงสูญเสียสถานะความเป็นกษัตริย์ ในแวดวงการเมืองสยาม มีทัศนคติไม่ตรง

กันในแต่ละกลุ่มเกี่ยวกับประเทศจักรพรรดินิยมที่สยามควรสร้างความสัมพันธ์ฉันมิตร แต่ภายในรัฐบาลขณะนี้ กลุ่มที่สนับสนุนญี่ปุ่นกำลังมีภาษีดีกว่า คณะราษฎรซึ่งครองอำนาจบริหารอยู่ในปัจจุบันประกอบด้วยอำมาตย์ญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่ คณะราษฎรใช้ประโยชน์จากความไม่พอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติยึดอำนาจเมื่อเดือนมิถุนายน ๑๙๓๒ ไม่ช้า คตินิยมการเปลี่ยนแปลงรากฐานอันเป็นแนวคิดที่มีอยู่ในช่วงแรกของการปฏิวัติก็หมดไป และขณะนี้กำลังกดขี่พรรคการเมืองอื่นๆ ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งกำลังพยายามขยายอิทธิพลไปสู่มวลชนผู้ยากเข็ญได้ตกเป็นเป้าหลักของการกดขี่ ไม่มีเสรีภาพในการพูดและการชุมนุม หนังสือพิมพ์ของสยามที่เสนอข่าวการเคลื่อนไหวเชิงคอมมิวนิสต์ถูกสั่งห้ามพิมพ์ หนังสือพิมพ์ภาษาจีนที่ลงบทความเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเชิงคอมมิวนิสต์ของในและต่างประเทศถูกสั่งห้ามนำเข้ามา ในเดือนเมษายน ๑๙๓๓ รัฐบาลสยามตรากฎหมายต่อต้านคอมมิวนิสต์กำหนดโทษจำคุก ๑๐ ปีและปรับหนัก ในช่วง ๕ เดือนแรกของปีนี้ (๑๙๓๕) นักปฏิวัติถูกจับกุมแล้ว ๕๐๐ คน ในจำนวนนี้มีคนคอมมิวนิสต์รวมอยู่มากรวม การถูกคุกคามอย่างรุนแรงจากรัฐบาลแท้จริงแล้วคือผลของการต่อสู้เพื่อมวลชนผู้ยากเข็ญของสยาม คนตกงานเพิ่มขึ้นมากมาย และค่าจ้างก็ถูกลงทุกที ราคาข้าวต่ำเกินไป ขาดอาหารดำรงชีวิตไม่ได้ ไม่มีเงินจ่ายภาษี (เงินรัชชูปการ) ข้าราชการระดับล่างไม่เพียงแต่ถูกลดเงินเดือน แต่ยังถูกคุกคามเป็นจำนวนมากด้วยการต่อสู้ของมวลชนชาวสยามกำลังรุ่งเพราะถูกบีบคั้นจากการเก็บภาษีแพงและการปล้นซึ่งมากับยุควิกฤติ ตั้งแต่ปี ๑๙๓๒ เป็นต้นมา เกิดการนัดหยุดงานของคนขับรถรับจ้าง กรรมกรรถราง และกรรมกรการรถไฟ การประท้วงของชาวไร่ชาวนาหลายพันคนเพื่อต่อต้านการเก็บภาษี การประท้วงหยุดเรียนของนักเรียน การอดอาหารประท้วงของพวกอาชญากรทางการเมือง การต่อสู้มากมายเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่ในระยะหลังๆ นี้ การต่อสู้ขึ้นเป็นผลมาจากการชี้แนะของพรรคคอมมิวนิสต์กำลังเพิ่มขึ้น พรรคคอมมิวนิสต์สยามซึ่งยังอายุน้อยของพวกเราไม่มีภารกิจ

ใหญ่คือการตั้งมวลชนเข้าร่วม และการสร้างองค์กรแนวรบประชาชน
ต่อต้านจักรพรรดินิยม

พรรคคอมมิวนิสต์สยามก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๑๙๓๐ จากการรวม
ตัวกันของกลุ่มคนจีนกับกลุ่มคนเวียดนาม จนในที่สุดก็มีคนสยามมา
เข้าร่วมเมื่อไม่นานมานี้ แต่คนสยามก็ยังมีจำนวนน้อยอยู่ ขณะนี้พรรค
มีสมาชิกประมาณ ๒๐๐ คน สมาชิกสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์
ประมาณ ๑๐๐ คน องค์กรมวลชน เช่น สหภาพแรงงาน สมาคม
แอนติอิมพีเรียลลิสต์ สมาคมบรรเทาทุกข์สีแดงระหว่างประเทศ (MOPR)
ประมาณ ๑,๐๐๐ คน ขณะนี้พรรคคอมมิวนิสต์แข็งแกร่งขึ้นมาก แต่
แนวโน้มเชิงชาติพันธุ์นิยมและการถือพรรคถือพวกก็ยังเหลืออยู่อย่าง
เหนียวแน่น สมาชิกจำนวนมากของพรรคคิดแต่เรื่องการสร้างความ
เปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคน และละเลยการวางแผนสอดแนมของ
มวลชน พวกเราควรจัดกิจกรรมถือพรรคถือพวกให้สิ้นซากไปจากแนวทาง
ของพวกเขา และควรหันเหทิศทางการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งมวลชน
จะต้องพัฒนากิจกรรมในหมู่ชาวยุโรปตลอดจนชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่ม
ที่อาศัยอยู่ในประเทศของเรา พรรคคอมมิวนิสต์สยามควรอุทิศพลัง
ทั้งหมดต่อต้านสงครามจักรพรรดินิยม และเข้าใจความสำคัญของการ
ต่อสู้เรียกร้องสันติภาพให้กระจ่างชัด เพราะภารกิจนี้เป็นหน้าที่ของพรรค
คอมมิวนิสต์ในประเทศที่ผลประโยชน์ของลัทธิจักรพรรดินิยมเกิดการ
ปะทะ หรือประเทศที่ถูกพวกจักรพรรดินิยมผู้ฉกฉวยผลประโยชน์มอง
ว่าเป็นฐานยุทธศาสตร์สำหรับการแบ่งสรรจัดระเบียบโลกใหม่ (หมายถึง
ถึงสยาม) ภารกิจของพวกเรามีดังนี้ คือ สร้างแนวร่วมอันมีเอกภาพให้
สามารถต่อสู้เพื่อสันติภาพกับผู้ก่อสงครามที่พยายามทำให้ประเทศเรา
ตกเป็นทาส ต่อสู้กับพวกจักรพรรดินิยมของญี่ปุ่น และต่อสู้กับพวกลัทธิ
จักรพรรดินิยมทั้งหมด ต้องพยายามอธิบายให้มวลชนเข้าใจความวิบัติ
ที่สงครามนำมาอย่างไม่หยุดหย่อน พัฒนากิจกรรมภายในกองทัพบก
กองทัพเรือ ต่อสู้เพื่อสนับสนุนเขตโซเวียตของจีน และสหภาพโซเวียต
ซึ่งเป็นมาตุภูมิของกรรมกร

ขณะนี้ ถึงแม้พรรคคอมมิวนิสต์สยามยังอายุน้อย ประสบการณ์
การต่อสู้ก็น้อย และได้ก่อความผิดพลาดมาหลายอย่าง แต่ภายใต้ธงแห่ง
องค์การคอมมิวนิสต์สากล เจตนาแน่วแน่ที่ยึดถือความคิดของเลนิน
สตาลินในการต่อสู้อย่างซื่อตรงจะไม่มีที่สับสน และด้วยการชี้นำของ
องค์การคอมมิวนิสต์สากล พรรคคอมมิวนิสต์สยามจะนำมวลชนต่อต้าน
ผู้ก่อสงครามโลก และต่อสู้เพื่อการปฏิวัติโลก^{๑๓๙}

ร่างมติของที่ประชุมใหญ่องค์การคอมมิวนิสต์สากลที่มีการ
เตรียมไว้ดังกล่าวตอนต้น ระบุยอมรับให้ พคส. เข้าสังกัดภายใต้
ปีกขององค์การได้ อีกทั้งราศีซึ่งเป็นผู้แทน พคส. ก็ได้อภิปรายแสดง
เจตจำนงการเข้าเป็นส่วนหนึ่งแล้ว แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ผลปรากฏว่า
การเข้าสังกัดตามที่ พคส. สมควรได้ถูกเลื่อนออกไป^{๑๔๐}

คำอภิปรายของราศีได้ระบุนัยที่เกินเลยไปจากพลังอำนาจที่แท้
จริงและเจตนาของญี่ปุ่นในสยามในขณะนั้นอย่างมาก และเป็นการเน้น
ความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นมากเกินไป เป็นไปได้ว่าแนวโน้มนี้คงเป็นการ
สะท้อนความเปลี่ยนแปลงในแนวทางขององค์การคอมมิวนิสต์สากลที่
การประชุมใหญ่ครั้งที่ ๗ หลังจากนั้น พคส. ก็เปิดฉากณรงค์ต่อต้าน
ญี่ปุ่นอย่างแข็งขัน ตัวอย่างหนึ่งคือ ช่วงปลายเดือนมีนาคม ๑๙๓๖ เมื่อ
คณะทูตพาณิชย์อันประกอบด้วยนักธุรกิจใหญ่ชาวญี่ปุ่น ๖ คนและมี
ยูโนะสุเกะ ยะสุกะวะ (Yunosuke Yasukawa) เป็นหัวหน้าเดินทาง
มาสยาม พคส. ได้นำใบปลิว “เสียงมวลชน” และ “คำประกาศของฝ่าย
โฆษณาของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม” ออกแจก และต่อต้านคณะทูต
พาณิชย์ญี่ปุ่นซึ่งกำลังอยู่ระหว่างเดินทางโดยเรือมุ่งสู่สยาม^{๑๔๑} หรือ
ในหน้าพิเศษของหนังสือพิมพ์ภาษาจีนก็ปรากฏว่ามีบทความที่สนับสนุน
สนุนการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นครั้งใหม่ๆ ในจีนด้วย ตัวอย่างหนึ่ง
ในช่วงแรกเริ่มนี้ เช่น บทความเรื่อง “คำปรารภความรู้สึกปฏิบัติ
นักศึกษากู้ชาติ”^{๑๔๒} ซึ่งเขียนโดยหลินหนานจงซึ่งเป็นนักเรียนสมาชิก
สันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์สยาม

๕.๓ ราศีและรัตนะ : สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์สยาม ที่ถูกส่งไปยังมอสโก

นายราศี^{๑๕๒} ซึ่งเป็นตัวแทน พคส. ที่รายงานต่อที่ประชุมองค์การคอมมิวนิสต์สากลมีความเป็นมาอย่างไร? ต่อไปจะเป็นการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับคนผู้นี้

จากคำบอกเล่าของธง แจ่มศรี เลขาธิการ พคท. คนสุดท้าย พคส. ส่งคนไปที่มอสโก ๓ คนในช่วงกลางทศวรรษ ๑๙๓๐ คนหนึ่งคือบิก (หรืออีกชื่อหนึ่งคือ “เทียน”) ซึ่งเป็นคนเวียดนาม เกิดที่เวียดนาม และอพยพมายังอุดรในภายหลัง ที่จังหวัดอุดรธานี โรงเรียนมัธยมที่มีอยู่ในขณะนั้นคือโรงเรียนอุดรพิทยานุกูลเพียงแห่งเดียว โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนประจำจังหวัดขึ้นกับส่วนกลาง^{๑๕๓} ขณะที่ธง แจ่มศรีเรียนอยู่ ม. ๒ บิกเรียนอยู่ชั้นสูงสุดของโรงเรียนคือ ม. ๗ (อย่างไรก็ตาม ในประวัติส่วนตัวที่บิกเขียนเองซึ่งจะกล่าวในภายหลัง ระบุว่าตนจบชั้น ม. ๒), คนที่ ๒ เป็นครูโรงเรียนประถมประชาบาลในขอนแก่น และเป็นคนสยาม (เชื้อสายลาว) เกิดในพื้นที่เดียวกันนี้ ถูกจับกุมที่เชียงไ้ระหว่างเดินทาง และไปไม่ถึงมอสโก ความเป็นไปหลังจากนั้นของบุคคลผู้นี้ไม่เป็นที่ทราบกัน และคนที่ ๓ ชื่อพูน เป็นกรรมกรชาวสยาม ทำงานที่โรงงานแข็งโนโคราช

ผู้ที่สามารถเดินทางจากสยามไปจนถึงมอสโกได้คือ บิก (เทียน) และพูน ในปี ๑๙๓๘ ระหว่างเดินทางกลับเวียดนามทางภาคพื้นดิน บิกใช้เส้นทางพรมแดนจีน-เวียดนาม ทางการฝรั่งเศสที่ด่านตรวจโรคบริเวณพรมแดนทราบตัวตนที่แท้จริงของบิก และได้ฉีดยาพิษสังหารบิก โดยออกอุบายบอกว่าจะฉีดยาป้องกันโรค หลังจากนั้น พรรคที่เวียดนามได้จัดพิธีไว้อาลัยให้แก่บิกที่ฮานอย สำหรับพูนนั้น ไม่ได้กลับมาทางบก แต่ลงเรือกลับเข้ามาถึงกรุงเทพฯ โดยปลอดภัย พูนมีส่วนร่วมในปฏิบัติการปลุกกระดมชาวนาที่ตำบลคูซอด อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ร่วมกับธง แจ่มศรีประมาณปี ๑๙๕๐ แต่พูนชอบดื่มเหล้าวิอดก้า เป็น

ธง แจ่มศรีกับผู้เขียน (ถ่ายหน้าที่พักของธง แจ่มศรี วันที่ ๕ กันยายน ๒๐๐๙)

กรรมกรขี้เมา ไม่เคยอยู่ในตำแหน่งบริหารภายในพรรค และอายุสั้น^{๑๕๔} สำหรับคนเวียดนามที่ใช้ชื่อว่า “บิก” หรือ “เทียน” นั้น ห่วงวันฮวานเขียนไว้ว่า “สมาชิกส่วนใหญ่ของสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนาม ตลอดจนเยาวชนนักเคลื่อนไหวจำนวนมาก ได้รับการยอมรับให้เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์สยาม สมาชิกเหล่านี้เรียนภาษาไทยอย่างจริงจังเพื่อให้เข้าใจสยาม บิก (ชื่ออื่นคือ ‘เทียน’) และเฮียง (ชื่ออื่นคือ ‘สม เณติมสวาท’) เข้าโรงเรียนคนสยาม และเรียนภาษาไทย”^{๑๕๕} พิจารณาได้ว่าบุคคลชื่อ “บิก” ที่ถูกระบุตรงนี้คือคนคนเดียวเท่ากับ “บิก” ที่ธง แจ่มศรีกล่าวถึง ส่วน “เฮียง” ก็คือคนเดียวเท่ากับที่จะกล่าวในตอนที่ ๖.๖

ราศรี (พูน ศรีตันรัตน์) หนึ่งในผู้ที่พรรคคอมมิวนิสต์สยามส่งไปมอลโก

ราศรี (พูน ศรีตันรัตน์) วัยกลางคน

นอกจากนี้ ยังพิจารณาเพิ่มเติมได้จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมอยู่ที่หอจดหมายเหตุประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองแห่งรัสเซีย (RG-ASPI) ในกรุงมอสโกด้วย ข้อมูลส่วนนี้ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์อะคิระ ชิมาดะ ซึ่งช่วยรวบรวมเอกสารหลักฐานที่ RGASPI เมื่อเดือนกันยายน ๒๐๐๙ จากหลักฐานที่ได้มาพบว่า Rashi (“ราศรี”, หรือบางครั้งเขียนว่า Rachi) เป็นคนสยาม เกิดเมื่อปี ๑๙๑๑ ใช้ชื่อหลายชื่อ เช่น Pun Sitanratana, Chand Karam, Fun Sitanuarat, Sanguan เป็นต้น คนผู้นี้เคยศึกษาที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ปัญหาชนชาติและอาณานิคม (NINKP) ตั้งแต่ปี ๑๙๓๔ ถึง ๑๙๓๖ เคยเข้าร่วมการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๗ ขององค์การคอมมิวนิสต์สากล แต่งงานกับหญิงรัสเซียชื่อจึน่า เดินทางกลับสยามเดือนตุลาคม ๑๙๓๘

ประวัติส่วนตัวของราศรีที่เขาเขียนด้วยตนเองเป็นภาษาไทยได้รับการเก็บรักษาอยู่ที่ RGASPI และมีข้อความดังนี้

“ข้าพเจ้าเป็นคนไทยเกิดในจังหวัดนครราชสีมา พ่อทำราชการทหาร เปนจำ (ลี้ภัย) ส่วนแม่เป็นลูกเลี้ยงของแม่ยายเศรษฐีจีนคนหนึ่ง ข้าพเจ้าได้เติบโตอยู่ในบ้านเศรษฐีคนนั้นด้วย พ่อและแม่ข้าพเจ้าหย่าร้างกันแต่ข้าพเจ้าอายุได้ ๙ ปี เมื่อข้าพเจ้าอายุได้ ๙ ปี ได้เข้าโรงเรียน จนกระทั่งอายุ ๑๕ ปี สอบได้ชั้นมัธยมสอง เมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว ได้ทำงานเป็นผู้คุมคนงานในโรงน้ำแข็งของเศรษฐีที่เลี้ยงข้าพเจ้านั้นในราว ๙ เดือน หลังจากนั้น ทำงานขับรถยนต์สำหรับส่งน้ำแข็งประมาณ ๒ ปี ต่อมาได้ไปขับรถยนต์บรรทุกสินค้าไปตามหัวเมืองต่างๆ ให้กับเศรษฐีอีกคนหนึ่งประมาณ ๓ ปี แล้วลงไปกรุงเทพฯ ได้เข้ารถยนต์ทำแท็กซี่ ขับอยู่ประมาณ ๑ ปี แล้วก็กลับไปทำงานโรงน้ำแข็งให้เศรษฐีคนเก่าอีกเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (July ค.ศ. ๑๙๓๔) ได้เข้าเป็นสมาชิกคณะคอมมิวนิสต์สยาม ทำหน้าที่เกลี้ยกล่อมกรรมกร บัดนี้อายุได้ ๒๕ ปี มารดาายังอยู่ และยังมีพี่ชายอยู่อีกคนหนึ่ง เปน Chauffeur ของห้างห้างหนึ่งในกรุงเทพฯ พี่คนนี้เป็นสมาชิกคณะโซเชี่ยลิสต์สยาม หลังจากหัวหน้าที่ของคณะนี้ (หมายถึง ปรีดี พนมยงค์-ผู้เขียน) พยายามใช้

สหรัฐอเมริกาถึงเจ้าหน้าที่กรรมาชนที่ตัวเองอยู่ระหว่างเดินทางกลับก็ได้รับการเก็บรักษาไว้ด้วย

นอกจากราตีแล้ว ก็ยังมีชาวเวียดนามอีกคนหนึ่ง บุคคลผู้นี้ใช้ชื่อว่า “รัตนะ” (Ratana) ดูเหมือนมีชื่อจริงว่า Tu Vu Van และใช้ชื่ออื่นๆ อีกด้วย เช่น Yun Tien, Ten Tang Van, Vo Van Kyu, Leo Nardo, Shovduri Pratap

รัตนะเกิดปี ๑๙๑๐ ประวัติส่วนตัวซึ่งเขียนเป็นภาษาเวียดนาม โดยใช้ชื่อว่าเถียนตั้งวัน (Thiên Tằng-Văn) ก็มีอยู่ที่ RAGSPI เนื้อหาในประวัติเขียนว่า

“ข้าพเจ้าเกิดในครอบครัวชาวนายากจนที่จังหวัดเงอัน แม่ส่งเข้าโรงเรียนที่โรงเรียนฝรั่งเศส-เวียดนามตอนอายุ ๑๑ ปีและเรียนจนจบชั้นต้น ตอนอายุ ๑๕ ปีเข้าร่วมการเคลื่อนไหวสู่สยาม เดินทางไปสยาม และเข้าเป็นสมาชิกสันนิบาตเยาวชนอินนัมในสยาม ได้รับการอบรมจากกลุ่มองค์กรเยาวชนอินนัมในสยาม เรียนภาษาสยาม ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส เรียนจบชั้นปีที่ ๒ ของโรงเรียนมัธยมตามระบบสยาม (โรงเรียนระบบมัธยม ๘ ปี) ตอนที่กลุ่มองค์กรเยาวชนอินนัมในสยามถูกแปรองค์กรเป็นพรรคคอมมิวนิสต์สยาม ก็ได้รับการยอมรับให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสันนิบาตเยาวชนพรรคคอมมิวนิสต์สยาม รับการเกณฑ์ทหารและฝึกจบตอนอายุ ๒๓ ปี และได้สัญชาติไทย ต่อมาในเดือนมกราคม ๑๙๓๔ เข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์สยาม และรับผิดชอบงานคณะกรรมการการเคลื่อนไหวคนพื้นเมือง (อ้างอิงประกอบได้ในตอนที่ ๔.๒-ผู้เขียน) ขณะนี้อายุ ๒๔ ปี โสค นอกจากภาษาสยามและภาษาอินนัมแล้ว ก็เข้าใจภาษาลาวด้วย แต่อ่านตัวหนังสือไม่ได้ ส่วนภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส เข้าใจนิดหน่อย” (RGASPI Fond 495, opis 260, delo 10, list 73)

บุคคลผู้นี้ก็เข้าร่วมการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๗ ขององค์การคอมมิวนิสต์สากล และอยู่ในสหภาพโซเวียตต่อไปเพื่อศึกษาที่ NIINKP เช่นกัน รัตนะมีความกระตือรือร้นสูงในการเรียน ความรู้ด้านทฤษฎีก็

ดำริห์ เรื่องสุธรรม (ขวา) เมื่อครั้งที่ให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียน (ซ้าย) เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๐๐๔

ถึงระดับมาตรฐาน และเอาจริงเอาจังในการเรียนรู้ภาษารัสเซีย ทั้ง ๒ คนนี้ออกจากประเทศเมื่อกันยายน ๑๙๓๘ และเข้าสู่เส้นทางกลับ^{๑๖๖} ในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๓๗ ทั้งสองได้เริ่มเตรียมตัวกลับประเทศกันแล้ว^{๑๖๗} แต่ด้วยปัจจัยบางประการที่ไม่กระจ่างชัด การเดินทางกลับจึงล่าช้าออกไปถึงปีครึ่ง

เนื้อความที่จริง แจ่มศรีกล่าวในการให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียน และข้อมูลจากเอกสารของ RGASPI สอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ พูนซึ่งเป็นคนสยามที่จริง แจ่มศรีเอ่ยถึงก็คือ “ราตี” ซึ่งใช้ชื่อว่า “พูน ศรีตันรัตน์” ด้วยดังที่ปรากฏในเอกสารจาก RGASPI และกล่าวสรุปได้อีกว่า “รัตนะ” เป็นคนเวียดนาม มาจากจังหวัดเงอันของเวียดนามสู่อุดรของไทยและดำเนินการเคลื่อนไหวต่อ มีชื่อภาษาเวียดนามว่า “บัก” ซึ่งอุตสาหกรรมเข้าเรียนในโรงเรียนของสยามและเรียนภาษาไทยเพื่อตั้ง

นักปฏิวัติชาวสยามเข้าพวก

คงเป็นที่กระจ่างชัดว่า รัตนะซึ่งเป็นชาวเวียดนามจากอุดรของไทย และราศีซึ่งเป็นกรรมกรชาวสยามจากโคราชซึ่งมีหน่วยสาขาพรรคที่เกิดเป็นองค์กรโดยคนเวียดนาม คือ บุคคลที่คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือองค์กรสายเวียดนามใน พคส. กำหนดตัวขึ้นมา ดังนั้น การมีตัวตนอยู่ของ ๒ คนนี้จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่บรรดาผู้นำสายเวียดนามของ พคท. เช่น ธง แจ่มศรี ซึ่งเป็นเลขาธิการคนสุดท้ายของ พคท.

อย่างไรก็ตาม บรรดาผู้นำสายจีนรู้ถึงการมีตัวตนของ ๒ คนดังกล่าวแค่เพียงแว่วๆ ในระดับข่าวลือเท่านั้น เช่น ดำริห์ เรื่องสุธรรม (เกิดปี ๑๙๒๓ ที่กรุงเทพฯ เข้าเป็นสมาชิก พคส. ในเดือนเมษายน ๑๙๔๑) ซึ่งเป็นคนเชื้อสายจีนแต่ใจ และเป็นอดีตสมาชิกกรมการเมืองของ พคท. ให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนเกี่ยวกับสมาชิกที่ พคส. ส่งไปยังสหภาพโซเวียต ว่าเคยได้ยินเหมือนกันว่ามีสมาชิก พคส. ไปเรียนที่รัสเซีย ซึ่งคงจะเป็นคนที่ชาวเวียดนามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่งไปสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ที่ไปรัสเซียนั้นแต่งงานกับผู้หญิงรัสเซีย และดูเหมือนว่าอาศัยอยู่ในรัสเซียต่อไป ส่วนที่กลับไทยก็ไม่ได้มีบทบาทอะไรในพรรคคอมมิวนิสต์^{๑๔๘}

เชิงอรรถ

^{๑๒๙} ในเดือนก่อนหน้าการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนครั้งที่ ๑ ซึ่งจัดขึ้นที่มาเก๊า นั้น ทางพรรคฝรั่งเศสได้รับข้อมูลมาว่า จะมีการประชุมสมัชชานี้จัดขึ้นที่สยาม อัครราชทูตโรเซ โมกราส ประจำสยาม ได้ส่งหนังสือราชการ No. 28/35/A ถึงรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของสยาม โดยระบุว่า ในเร็วๆ นี้คอมมิวนิสต์ ๒ คน ชื่อเลงวุง และเลเหิงฟงจะมาสยามโดยเดินทางผ่านจีน เพื่อมาร่วมการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่จะจัดในสยาม ทางสถานอัครราชทูตได้รับข้อมูลมาจากข้าหลวงใหญ่อินโดจีนฝรั่งเศส จึงแจ้งแก่ทางการสยาม โดยได้แนบภาพถ่ายของ ๒ คนนี้มาด้วยเพื่อให้สะดวกแก่การจับกุม (หจข. (๒) กต.๒.๑.๒/๑๖).

^{๑๓๐} หลักฐานที่บ่งชี้ว่าหลิวชู่สือเข้าร่วมการประชุมนี้ปรากฏใน *บันทึกชีวประวัติชาวจีนโพ้นทะเลคืนถิ่นจากประเทศไทย*, เล่ม ๑, น. ๑๒๖ (อ้างแล้ว) และ *บันทึกชีวประวัติชาวจีนโพ้นทะเลคืนถิ่นจากประเทศไทย*, เล่ม ๔, น. ๕๐๑ (อ้างแล้ว) ในเอกสารบันทึกประวัติโดยสังเขปของ พคส. ลงวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๑๙๓๕ ที่ พคส. เสนอต่อองค์การคอมมิวนิสต์สากลเพื่อสมัครเข้าสังกัดนั้น ระบุว่า “เดือนมีนาคม ๑๙๓๕ พรรคคอมมิวนิสต์สยามส่งตัวแทน ๓ คนเข้าร่วมการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน” (RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 6) ตัวแทน ๓ คนดังกล่าวคือ เจินวันเจิน, หลิวชู่สือ และเป็นไปได้ว่าอีกคนหนึ่งคือชูฮุย ซึ่งเป็นภรรยาของฟางฟาง.

^{๑๓๑} หจข. (๒) กต.๒.๑.๒/๑๙.

^{๑๓๒} อ้างแล้ว, ยีโรเซฮิเดะ คุริฮะระ, น. ๑๕๖-๑๗๑.

^{๑๓๓} เอกสารต้นฉบับคือ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 112-113.

^{๑๓๔} อ้างแล้ว, *บันทึกชีวประวัติชาวจีนโพ้นทะเลคืนถิ่นจากประเทศไทย*, เล่ม ๑, อ้างอิงบางส่วนจาก น. ๑๒๖.

^{๑๓๕} RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 155-156.

^{๑๓๖} RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 6-8.

^{๑๓๗} RGASPI Fond 495, opis 1, delo 447, list 1-2.

^{๑๓๘} RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 9-15. การอ้างอิงตรงนี้ได้รวมส่วนที่ถูกตัดทิ้งไปด้วย.

^{๑๓๙} อ้างแล้ว, ยีโรเซฮิเดะ คุริฮะระ, น. ๑๑๓.

๑๔๐ นสพ. *ฮั่วเฉียวเยอะเป่า* ฉบับวันที่ ๒๔, ๓๑ มีนาคม ๑๙๓๖, ๑๐, ๑๔ เมษายน ๑๙๓๖.

๑๔๑ นสพ. *ตงฮั่วมิงป้อ* ฉบับวันที่ ๒๒ มกราคม ๑๙๓๖.

๑๔๒ ไม่เป็นที่แน่ชัดว่าชื่อ Rashi เขียนเป็นภาษาไทยว่าอย่างไร สันนิษฐานว่าน่าจะเป็น “ราศี” และสันนิษฐานว่า Ratana น่าจะถอดเสียงมาจากชื่อ “รัตน์นะ”.

๑๔๓ โรงเรียนอุดรพิทยานุกูลได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อปี ๑๙๐๒ เป็นโรงเรียนประจำมณฑลอุดร เดิมมีการเรียนการสอนถึงระดับสูงสุดที่ ม. ๖ ต่อมาได้ขยายถึง ม. ๗ ในปี ๑๙๓๔ และถึง ม. ๘ ในปี ๑๙๓๕ นักเรียนชั้น ม. ๗ รุ่นแรกในปี ๑๙๓๔ มีแค่เพียง ๔ คนเท่านั้น (อึ้งแล้ว, ม.ล. มานิจ ชุมสาย, น. ๖๗-๖๘) เนื่องจากเกิดการก่อกวนแก่ง ม.ล. มานิจ ชุมสายซึ่งเป็นข้าหลวงตรวจการณแผนกกรรมการประจำภูมิภาคอุดร ในวันที่ ๔ กรกฎาคม ๑๙๓๕ ครู ๒ คนของโรงเรียนนี้ได้แก่ เตียง ศิริพันธ์ (๑๙๐๙-๑๙๕๒) ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ที่รับผิดชอบด้านการขยายชั้นเรียนเป็น ม. ๗-ม. ๘ และปั้น แก้วมาตย์ (๑๙๑๑-?) ถูกกล่าวหาและจับกุมฐานเป็นคอมมิวนิสต์ ครูเหล่านี้ถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับคนของคอมมิวนิสต์ เช่น สม เอลิมสวาท, โอนบิน, ดีเหียงยง ที่ถูกจับกุมในวันที่ ๖ มิถุนายน ๑๙๓๕ ที่หมู่บ้านของคนเวียดนาม (บ้านหนองบัว) และถูกตรวจค้นบ้าน จากการตรวจค้นบ้านของครูทั้งสอง หนังสือภาษาอังกฤษเล่มหนึ่งถูกยึดและนำมาใช้เป็นหลักฐานตั้งข้อหา หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมนิยม การเมืองรัสเซีย จักรพรรดินิยมอเมริกา เป็นหนังสือที่มีจำหน่ายอยู่ทั่วไปในท้องตลาด (นชช. (๒) สร.๐๒๐๑.๘๙/๑ และ ศธ.๕๑.๑๕/๙๐) ในตอนนั้น นักเรียนในสังกัดพรรคคอมมิวนิสต์สยามสายเวียดนามที่เรียนอยู่ที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูลนี้ เช่น บิ๊ก, เตรียม ซึ่งเป็นรุ่นพี่ที่แก่กว่าธง แจ่มศรี ๑๐ ปีและเป็นผู้นำเขา, ตลอดจนธง แจ่มศรีได้ร่วมกันแจกจ่ายใบปลิวของพรรคคอมมิวนิสต์ในห้องเรียนในช่วงเช้า

ก่อนที่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่เตียง ศิริพันธ์กับเพื่อนครูจะถูกจับ ครูหญิงเอี่ยมศิลา (๑๙๑๒-๑๙๙๔) ได้ถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๑๙๓๕ พร้อมกับสมเพราะต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ หลังถูกจับกุม หญิงเอี่ยมศิลาถูกศาลฎีกาตัดสินลงโทษจำคุก ๑๐ ปี เป็นความจริงที่ว่าหญิงเก็บรวบรวมใบปลิวของพรรคคอมมิวนิสต์ที่แจกจ่ายอยู่ในเมืองและในโรงเรียนด้วยความกระตือรือร้นเพื่อนำมาอ่านเพิ่มพูนความรู้ แต่หญิงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์เลย (สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒)

ส่วนปั้น แก้วมาตย์ได้รับการปล่อยตัวโดยไม่ถูกส่งฟ้อง ต่อมาก็เป็นครูโรงเรียนมัธยมในกรุงเทพฯ และได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ปั้นเข้าเป็นสมาชิก พคท. ในวันที่ ๑๓ กันยายน ๑๙๔๗ ปั้นเล่าย้อนความหลังของปี ๑๙๓๕ ขณะที่ เป็นครูอยู่ที่อุดรว่า “สมัยนั้น ทางภาคอีสาน ชาวญวนอยู่อาศัยจำนวนมากพอดู ข้าพเจ้ามีศิษย์และเพื่อนพ่อค้าที่เป็นคนญวนอยู่จำนวนหนึ่ง, ในตอนเย็น ข้าพเจ้ามักไปสนทนากับบ้านการเมืองกับเพื่อนชาวญวน ได้รับฟังเรื่องราวการก่อกวนบ้านเมืองของชาวเวียดนามที่ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส. เขาได้อธิบาย ศัตรูของเขาคือฝรั่งเศส เจ้าที่ดิน รัฐบาลเล่าถึงความทารุณโหดร้ายของฝรั่งเศสและพวกเจ้าที่ดิน. แต่ตอนนั้นก็ยังไม่รู้และไม่เข้าใจในลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นแต่สรรเสริญจิตใจรักชาติกษัตริย์ของชาวเวียดนาม.” (สัมภาษณ์ผู้รับ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑, มกราคม ๒๕๒๑).

๑๔๔ สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒. แต่จากงานวิจัยของ ดร. คัทชูยุกิ ทาคาฮาชิ ข้อมูลชี้ว่า แท้ที่จริง พูนมีชีวิตอยู่ถึงปี ๒๐๐๐ (พ.ศ. ๒๕๕๓).

๑๔๕ อึ้งแล้ว, *หว่างวันฮวาน, บันทึกความทรงจำฉบับภาษาอังกฤษ*, น. ๕๖-๕๗.

๑๔๖ RGASPI Fond 495, opis 260, delo 9 and 10.

๑๔๗ เอกสารที่ใช้หัวข้อว่า “จากรายงานของนายรัตน์นะ” ลงวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๗ โดยไม่ได้ระบุว่าจะส่งถึงใครนั้น เขียนว่า “สำหรับพัฒนาการของพรรคและพัฒนาการการเคลื่อนไหวในมวลชนจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้ถ้าไร้ซึ่งความเข้าใจอันถูกต้อง และการนำไปใช้อย่างถูกต้องตามมติแต่ละประการที่กำหนดแล้วโดยองค์การคอมมิวนิสต์สากล อย่างไรก็ตาม การปราบปราม (โดยรัฐบาลของสยาม) ก็ประสบความสำเร็จในการตัดขาดการติดต่อระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์สยามกับองค์การคอมมิวนิสต์สากล ดังนั้น สหายราศีกับข้าพเจ้า ๒ คน จึงแบกรับความรับผิดชอบทั้งหมดในการปฏิบัติภารกิจ พวกเรายึดมั่นและตระหนักถึงน้ำหนักของภารกิจหน้าที่นี้ พอกลับประเทศ ภารกิจแรกสุดของพวกเราคือการสร้างพื้นฐานเพื่อพัฒนาพรรคและการเคลื่อนไหวของมวลชนให้ก้าวหน้าขึ้นอีกระดับหนึ่ง กล่าวคือ เราจะหาสหาย ผักฝืนพวกเขา ทำให้พวกเขาเข้าใจนโยบายขององค์การคอมมิวนิสต์สากล และจัดตั้งองค์กรพรรคตามบัญชาขององค์การคอมมิวนิสต์สากล แต่ทว่า สมมุติว่าถ้าพวกเราถูกจับกุมเสียก่อนที่จะบรรลุภารกิจเบื้องต้นเหล่านี้ สภาพของพรรคและชะตากรรมของมวลชนสยาม ก็คงจะหยุดชะงักอยู่ในสภาพที่เป็นอยู่ตอนนี้ ในช่วงเวลาอย่างนั้น องค์การ

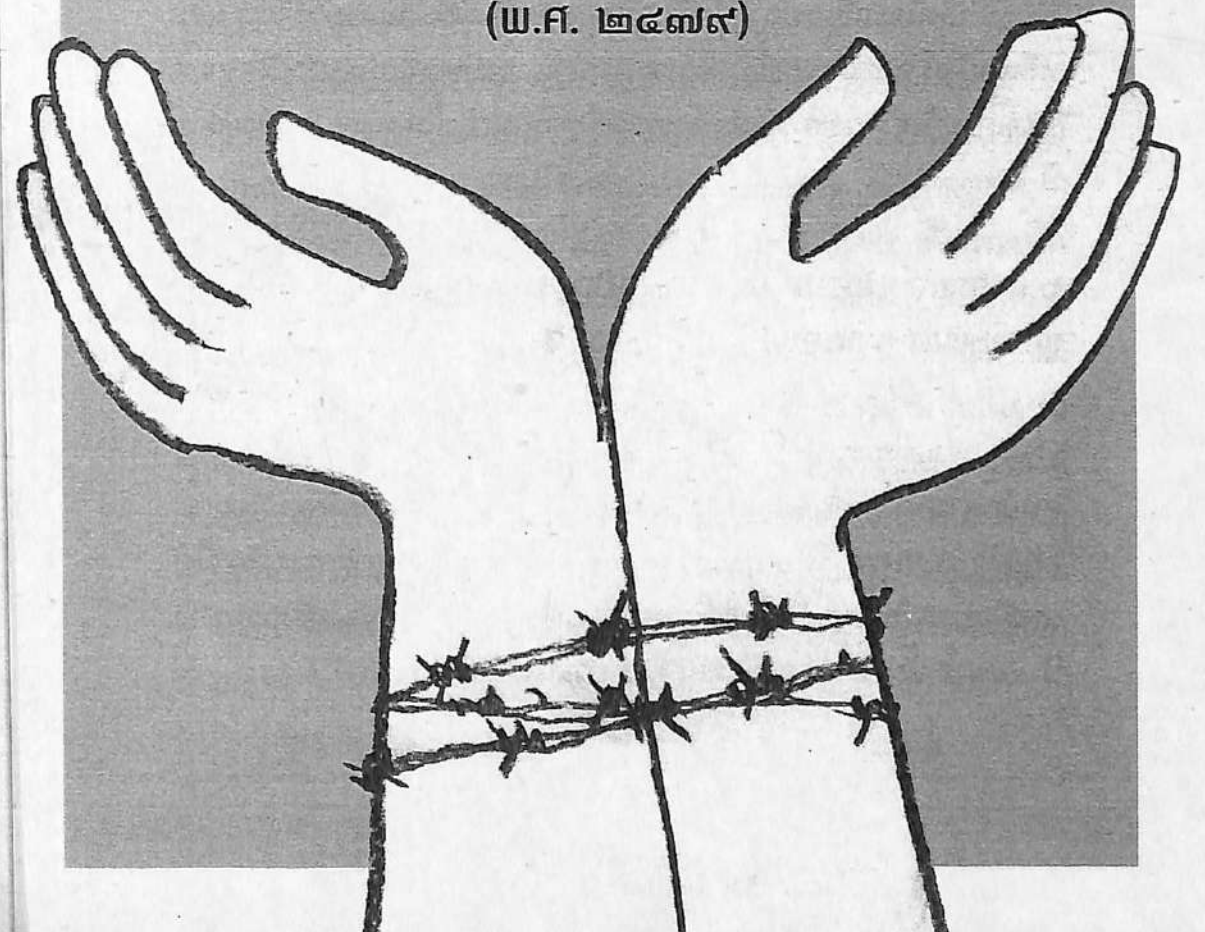

คอมมิวนิสต์สากลควรส่งสหายที่มีความพร้อมไปช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์สยามหลายๆ คน มีแต่วิธีการนี้เท่านั้นที่จะทำให้องค์การคอมมิวนิสต์สากลสามารถชี้นำชาวสยาม ๑๓ ล้านคนให้ต่อสู้กับผู้ก่อสงครามรุกรานและฟาสซิสต์ และให้ชาวสยามเหล่านี้ต่อสู้เพื่อสันติภาพ เพื่อปกป้องสหภาพโซเวียต เพื่อการปฏิวัติโลกได้สำเร็จ" [RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 129 (ฉบับภาษาอังกฤษ) และ ๑๓๔ (ฉบับแปลเป็นภาษารัสเซีย).] ภายหลัง "จากรายงานของนายรัตนะ" ๓ วัน ก็มีเอกสารขนาดยาวที่ใช้หัวข้อว่า "ปาฐกถาของรัตนะ ราศี" ลงวัน ๑๓ กุมภาพันธ์อีกด้วย [RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 117-127 (ฉบับภาษาอังกฤษ) และ ๑๓๖-๑๕๔ (ฉบับแปลเป็นภาษารัสเซีย).] สิ่งที่เอกสาร "จากรายงานของนายรัตนะ" กับ "ปาฐกถาของรัตนะ ราศี" ต่างก็ตอกย้ำนั้น มีประเด็นร่วมกันอยู่ ซึ่งก็คือ ควรจะสร้างแนวร่วมอันมีเอกภาพของมวลชนสยาม โดยรวมเอาชนกลุ่มน้อยอันได้แก่คนจีนและคนเวียดนามเข้ามาด้วยตามพื้นฐานของมติที่ประชุมใหญ่องค์การคอมมิวนิสต์สากลครั้งที่ ๗ และให้แนวรบนี้ดำเนินการต่อต้านพวกจักรพรรดินิยมญี่ปุ่นที่กำลังขยายอิทธิพลสู่สยาม และต่อต้านพวกตัวแทนของจักรพรรดินิยมญี่ปุ่น (คนส่วนหนึ่งในรัฐบาลคณะราษฎร) เพื่อเชิดชูและธำรงไว้ซึ่งปิตุภูมิ ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของมวลชนประชาธิปไตย และสงครามต่อต้านจักรพรรดินิยม.

๑๔๔ สัมภาษณ์ดำริห์ เรื่องสุธรรม ที่กรุงเทพฯ วันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘.

๖

ผู้นำพิเศษจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล
“หลี่ฟุกมิงท์” เยือนสยาม
และความแตกแยกขององค์กรชาวเวียดนาม
(พ.ศ. ๒๕๓๙)

ผู้ซึ่งนำพิเศษที่องค์การคอมมิวนิสต์สากลส่งมายังสยาม [ใช้ชื่อว่า "ดาตี" (Dati)] เดินทางถึงฮ่องกงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๑๙๓๕ เงินวันเงินเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พคส.) คือผู้ไปรับผู้ซึ่งนำคนหนึ่งที่นั่น ตั้งแต่พบปะพูดคุยกันครั้งแรกที่ฮ่องกง ด้วยทัศนคติที่ต่างกัน ความไม่ลงรอยระหว่างทั้งสองก็เริ่มขึ้น หลังจากถึงกรุงเทพฯ ดาตีก็เข้าพบกับเลหม่งหังจิ้งห์ รองเลขาธิการของพรรค และขับเงินวันเงินออกจากฝ่ายบริหารของพรรค^{๑๙๙} เงินวันเงินกลับไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและดำเนินกิจกรรมเคลื่อนไหวต่อไป แต่ถูกจับกุมที่ขอนแก่น เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๑๙๓๖ หลังจากนั้น ๑ เดือน วันที่ ๑๙ เมษายน ช่วงบ่าย ศูนย์กลาง พคส. ที่กรุงเทพฯ ก็ถูกตำรวจปราบปรามอย่างสายฟ้าแลบ หลีฟุกมิงห์ผู้แทนพิเศษที่ว่ากันว่าถูกส่งมาจากมอสโก, เลหม่งหังจิ้งห์ เลขาธิการ พคส., สวัสดิ์ ผิวขาว ชาวสยามเพียงคนเดียวที่อยู่ในคณะกรรมการบริหาร พคส. และบุคคลอื่น รวมทั้งสิ้น ๑๔ คน ถูกกวาดจับไป ประมวลความจากข้างต้นแล้ว ค่ะเนได้ว่า บุคคลที่ใช้ชื่อว่าดาตี น่าจะเป็นคนคนเดียวกับหลีฟุกมิงห์อย่างแน่นอน

บทนี้จะอธิบายการถูกจับกุมของเงินวันเงิน เลหม่งหังจิ้งห์ และ หลีฟุกมิงห์ จากนั้นจะอธิบายเหตุการณ์รุนแรงที่ขอนแก่น และวิเคราะห์ชี้ชัดเกี่ยวกับกิจกรรมขององค์การชาวเวียดนามภายใน พคส. จนถึงปลายปี ๑๙๓๖

๖.๑ รายงานของดาตี (หลีฟุกมิงห์)

ผู้แทนพิเศษจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล

ตั้งแต่ก่อนการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๗ เมื่อเดือนกรกฎาคม ๑๙๓๕ ศูนย์กลางองค์การคอมมิวนิสต์สากลได้พิจารณาการส่งผู้ซึ่งนำมายังสยาม อยู่แล้ว เอกสาร "ข้อเสนอว่าด้วยสยาม" ซึ่งไม่สามารถระบุวันที่ได้ แต่เมื่อประเมินจากเนื้อหาแล้ว คาดว่าน่าจะจัดทำขึ้นในช่วงครึ่งแรกของปี ๑๙๓๕ นั้น แจกแจงข้อเสนอ ๕ ประการดังนี้คือ

๑. ในช่วง ๑ ปี จะส่งสหาย ๒ คนที่เป็นคนจีน ๑ คนและคนอินโดจีน ๑ คนไปประจำกิจกรรมของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม สำหรับสหายชาวจีน จะเลือกขึ้นมาภายใน ๑๐ วัน ณ ที่มอสโกเลย (สหายหวางหมิงเป็นผู้รับผิดชอบ) ส่วนสหายชาวอินโดจีน คณะซึ่งนำออกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจะเป็นผู้แต่งตั้ง

๒. เงินทั้งหมด ๒๕๐ ดอลลาร์สหรัฐในฐานะค่าสนับสนุนกิจกรรมของพรรคที่ให้สหายชาวจีนนำไปด้วยนั้นจะมอบให้แก่ครั้งเดียวเท่านั้น

๓. ส่งจดหมายสารถึงชาวคอมมิวนิสต์ในสยาม โดยเขียนเป็นจดหมายแบบเปิดเผย ลงชื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนและพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน เนื้อหาในจดหมายเน้นปัญหาที่สำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์สยามในขณะนี้ ในการจัดทำร่างจดหมาย จะตั้งคณะกรรมการขึ้นซึ่งประกอบด้วยวาชซิลเยวา หวางหมิง ไหล่หยาง (Lé Hông Phong) โดยให้วาชซิลเยวา เป็นผู้รับผิดชอบ และกำหนดระยะเวลา ๒๐ วัน

๔. ส่งเอกสารภาษาจีนและภาษาอินโดจีนดังต่อไปนี้ (ชื่อเอกสารถูกละไว้-ผู้เขียน) ไปยังสยามโดยผ่านฝรั่งเศสและจีน

๕. เสนอแผนจัดวางโครงสร้างการติดต่อระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์สยามกับพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (สิงคโปร์) แก่ OMS (Otdel Mezhdunarodnoy Svyazi; ฝ่ายประสานงานระหว่างประเทศ)^{๑๔๐}

ในส่วนของสหายชาวอินโดจีนที่จะส่งไปยัง พคส. ดังที่ระบุใน "ข้อเสนอว่าด้วยสยาม" ประการที่ ๑ จนถึงขณะนี้ ยังไม่พบหลักฐานที่ชี้ว่าข้อเสนอเรื่องการให้คณะซึ่งนำออกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเป็นผู้แต่งตั้งนั้น ผ่านการรับรองหรือไม่ รายงานที่เสนอต่อศูนย์ใหญ่ขององค์การคอมมิวนิสต์สากล ซึ่งมาจากแหล่งอันสันนิษฐานได้ว่าคือคณะซึ่งนำออกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนดังที่จะกล่าวต่อไปในตอนที่ ๖.๒ ประเมินกิจกรรมของดาตีที่สยามไม่สูง จึงเป็นไปได้ว่าดาตีไม่ใช่คนที่คณะซึ่งนำออกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเลือกขึ้นมา

ดาติหรือบุคคลที่ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้ลักขโมยหนังสือส่งรายงาน ๒ ฉบับเกี่ยวกับ พคส. จากกรุงเทพฯ (ภาษาเยอรมัน) ไปยังองค์การคอมมิวนิสต์สากลประมาณปลายเดือนพฤศจิกายน ๑๙๓๕ รายงานทั้ง ๒ ฉบับนี้มีข้อความเขียนอยู่ที่ส่วนหัวว่า “จากอินโดจีน วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๑๙๓๕”, “รับวันที่ ๙ มกราคม ๑๙๓๖”

เมื่อคะเนเส้นทางของรายงานซึ่งเขียนที่กรุงเทพฯ เหล่านี้ว่าไปถึงมอสโกได้อย่างไร โดยพิจารณาข้อความ “จากอินโดจีน” ดังที่ปรากฏอยู่ในส่วนหัวแล้ว จะพบความเป็นไปได้ว่า รายงานดังกล่าวถูกส่งไปยังมอสโกผ่านทางคณะชื่อนานอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนของมาเก๊า แต่ก็ไม่ทราบสาเหตุใดเอกสารนี้จึงเป็นภาษาเยอรมัน ทั้งนี้ศาสตราจารย์เคิร์ท รัตต์เก (Kurt Radtke) อดีตผู้ร่วมงานของผู้เขียนได้ช่วยแปลเอกสารนี้จากภาษาเยอรมันเป็นอังกฤษตามคำขอของผู้เขียน และกล่าวว่าเมื่อพิจารณาจากสำนวนภาษาเยอรมันที่ปรากฏแล้ว คาดว่าเอกสารนี้คงเป็นการแปลมาจากภาษาฝรั่งเศสต้นทางอย่างแน่นอน ในรายงานนี้มีประโยคภาษาเยอรมันที่ไม่สามารถทำความเข้าใจได้ ๖-๗ แห่ง ซึ่งแน่นอนว่า ย่อมไม่สามารถแปลต่อเป็นภาษาอังกฤษได้ อย่างไรก็ตาม ในที่นี้จะเป็นการนำเสนอบทแปลจากภาษาอังกฤษของศาสตราจารย์รัตต์เก ซึ่งผู้เขียนได้พยายามวิเคราะห์เพิ่มเติมเล็กน้อย และประมวลความส่วนใหญ่ออกมาตามที่ปรากฏต่อไปในช่วงนี้

อันดับแรก เนื้อความของรายงานฉบับที่ ๑ คือ

“ข้าพเจ้าได้เขียนจดหมายลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ส่งมาก่อนหน้านี้แล้ว ตั้งแต่วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ข้าพเจ้าพร้อมด้วยสหราชอาณาจักรอินโดจีน Etun-gam พักอาศัยที่ฝ่ายโฆษณา ในกรุงเทพฯ มีสหราชอาณาจักรเพียงคนเดียว บุคคลคนนี้เป็นกรรมการกลาง (กรรมการบริหาร) ของพรรคและสามารถใช้ภาษาฝรั่งเศสได้ กรรมการเมือง (คณะกรรมการประจำ) ประกอบด้วย ๓ คน ในจำนวนนี้ ๒ คนเป็นชาวจีน อีกคนเป็นชาวอินโดจีน คนอินโดจีนผู้นี้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการของพรรค อายุเกิน ๓๐ ปี เป็นนักเคลื่อนไหวที่กระตือรือร้นมาตั้งแต่สมัยสันนิบาต

เยาวชนปฏิวัติเวียดนาม แต่วิธีการปฏิบัติยังเป็นแบบตึกตำบรรพ์ เขาอ่านเอกสารที่ส่งมาจากคณะชื่อนานอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และทำความเข้าใจปัญหาหลักๆ ได้ นอกจากภาษาอินโดจีนแล้ว เขายังเขียนอ่านภาษาไทยได้ค่อนข้างมาก และเขียนอ่านภาษาฝรั่งเศสได้บ้าง ส่วนสมาชิกกรรมการเมืองที่เป็นชาวจีน ๒ คนนั้น คนหนึ่งเป็นช่างไม้ กั้นห้อง อีกคนเป็นครู ทั้ง ๒ คนมีครอบครัวและจำเป็นต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ ด้วยเหตุนี้ ภารกิจหน้าที่ทั้งหมดของทางพรรคจึงดำเนินการโดยสหราชอาณาจักรอินโดจีนเพียงคนเดียว พวกเขายอมรับข้าพเจ้าในฐานะที่ปรึกษาผู้คงการติดต่อสื่อสารกับเลขาธิการอยู่เสมอ ดูเหมือนว่าจนถึงตอนนี้ บรรดาสหราชอาณาจักรนี้ดำเนินการทุกอย่างที่พวกตนพอจะทำได้ แต่ลักษณะการทำงานแย้ ช้า และไม่มีวิสัยทัศน์ ถ้าไม่นับเลขาธิการชาวอินโดจีนที่มีประสบการณ์การต่อสู้ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วละก็ ความเข้มข้นทางการเมืองของศูนย์กลางพรรคอยู่ในระดับต่ำ และมีความรู้เกี่ยวกับชนชั้นในระดับต่ำ สำหรับพวกเขา ดูเหมือนการปฏิวัติไม่ใช่การทุ่มเททั้งกายและใจ แต่เป็นเรื่องเล่นๆ เพื่อฆ่าเวลา และทุกๆ ที่เกิดการต่อสู้ขึ้นโดยธรรมชาติหลายครั้ง แต่บรรดาฝ่ายบริหารก็บ่นว่ามวลชนไม่อยากจะเกิดการต่อสู้ ข้าพเจ้าจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่ก้าวแรกเลย ว่าคนคอมมิวนิสต์คืออะไร ที่กรุงเทพฯ สามารถหาสิ่งตีพิมพ์จากต่างประเทศมาไว้ในครอบครองได้โดยง่าย และรับวารสาร Inprekorr จากจีนแล้ว ๒ ครั้ง รัฐบาลสยามไม่เปิดซองตรวจสอบพัสดุไปรษณีย์ เนื่องจากทางพรรคไม่มีหนังสือ จึงต้องการให้ส่งหนังสือจากยุโรป (ชื่อหนังสือถูกไล่ไว้-ผู้เขียน) หรือจีนมาให้ และต้องการให้ส่งวารสาร Inprekorr ภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศส กับ Communist International ฉบับภาษาอังกฤษมาให้ด้วย เวลาส่งหนังสือ ต้องการให้เปลี่ยนปกเป็นปกของสิ่งตีพิมพ์ชนชั้นกรรมกรพิ โดยส่งมาที่ประเทศสยาม กรุงเทพฯ เลขที่ ๙๑-๙๓ ร้านหนังสือชินหัว^{๑๕๑} ถนนพาดสาย^{๑๕๒}

จากรายงานฉบับนี้ สามารถอ่านจับความได้ถึงความกระตือรือร้นอย่างสูงของผู้แทนพิเศษจากองค์การคอมมิวนิสต์สากลที่ถูกส่ง

มายังสยาม และกลายเป็นที่ปรึกษาของเลขาธิการของพรรคซึ่งก็เป็น
คนอินโดจีนเหมือนกัน ส่วนบุคคลในรายงานซึ่งเป็นกรรมการกลางของ
พรรคและเป็นชาวสยามที่รู้ภาษาฝรั่งเศสด้วยนั้น หมายถึง สวัสดิ์ ผิว
ขาว อย่างแน่นอน

รายงานฉบับนี้ประเมินกิจกรรมของผู้ซึ่งนำชาวจีนไปในทางลบเป็น
อย่างยิ่ง ในสมาชิกกรรมการเมือง (กรรมการประจำ) ที่เป็นชาวจีน ๒ คน
นั้น แน่แน่นอนว่าคนหนึ่งคือหลิวชู่ลือ ซึ่งได้เข้าร่วมการประชุมร่วมระหว่าง
คณะซึ่งนำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน กับ พคส. ด้วย ใน
ขณะนั้น หลิวชู่ลือเป็นครูที่โรงเรียนผะหมิน (培民)^{๑๕๓} ซึ่งเป็นโรงเรียน
จีนอยู่ที่บางลำพู มีครอบครัวและมีลูกสาวแล้ว ส่วนอีกคนหนึ่งที่ถูกระบุ
ว่าเป็นช่างไม้กันห้อง ตอนนี้อย่างไม่พบหลักฐานที่จะระบุว่าเป็นใคร ทั้งนี้
อาจมีแนวคิดว่าคุณนี่ก็คือหลิวหัวที่กลายเป็นผู้นำระดับสูงสุดของ พคส.
หลังจากที่หลิวชู่ลือถูกจับเมื่อเดือนกันยายน ๑๙๓๙ และถูกเนรเทศ
ออกนอกประเทศ แต่ในช่วงปลายปี ๑๙๓๕ หลิวหัวยังโสดและเป็นครู
อยู่ที่โรงเรียนเดียวกันกับหลิวชู่ลือ ไม่ใช่ช่างไม้กันห้องที่มีครอบครัวแล้ว
แต่ก็ไม่อาจละทิ้งความเป็นไปได้ที่ว่า ตอนที่แปลจากภาษาต้นทางมาเป็น
ภาษาไทยแล้ว คำแปล “ช่างไม้กันห้อง” อาจเป็นการแปลผิดก็ได้

อย่างไรก็ตาม การประเมินกิจกรรมขององค์กรคอมมิวนิสต์
ชาวจีนในระดับต่ำนั้นเป็นการสะท้อนสภาพความเป็นจริงกระนั้นหรือ?
ในประเด็นนี้ อาจตั้งข้อสงสัยได้ว่า หลิวฟูกมิงท์ ผู้แทนพิเศษชาวอินโด
จีนที่องค์การคอมมิวนิสต์สากลส่งมานั้น ได้รับแค่ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กร
สายเวียดนามเท่านั้น แต่ไม่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมขององค์กรคอม
มิวนิสต์สายจีนอย่างเพียงพอ

ลำดับต่อไปจะเป็นการพิจารณารายงานฉบับที่ ๒ เอกสารนี้เป็น
การรายงานเกี่ยวกับองค์กร พคส. ในช่วงเวลาที่กำลังจัดทำเอกสารซึ่งก็
คือปลายเดือนพฤศจิกายน ๑๙๓๕ ในรายงานฉบับที่ ๒ นี้^{๑๕๔} ส่วนที่
ความหมายไม่กระจ่างมีอยู่หลายแห่งเช่นเดียวกับรายงานฉบับที่ ๑
และเนื้อหาที่ขาดหายไปกลางคันด้วย อย่างไรก็ตาม โชคดีที่รายงานนี้จัด

ทำเป็นภาษาฝรั่งเศสด้วย และได้รับการจัดเก็บรวบรวมใหม่ โดยระบุหัว
เรื่องว่า “จากอินโดจีนถึงสหภาพจีน” (รวมจดหมายสาร)^{๑๕๕} ใน
ที่นี่จะเป็นการแนะนำบทแปลที่ประมวลโดยมีพื้นฐานมาจากต้นฉบับ
ทั้ง ๒ ส่วน ดังนี้

“สภาพการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์สยามมีดังต่อไปนี้ สมาชิก
พรรคมี ๑๓๐ คน ในจำนวนนี้เป็นคนจีน ๗๐ คน ที่เหลือเป็นคน
อินโดจีน กิจกรรมของพรรคดำเนินไปอย่างคึกคักที่กรุงเทพฯ และที่ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีคนอินโดจีนมาก ที่ภาคเหนือมีหน่วยสาขา
อันประกอบด้วยสมาชิกพรรค ๓ คน และที่ภาคใต้มีหน่วยสาขาอัน
ประกอบด้วยสมาชิกพรรค ๘ คน (เป็นคนจีนทั้งหมด) สมาชิกพรรค
เป็นกรรมกรร้อยละ ๓๐ ชาวนาร้อยละ ๑๕

มีสมาชิกสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ ๕๐ คน ในจำนวนนี้
๔๐ คนอยู่ในกรุงเทพฯ และ ๑๐ คนอยู่ที่หน่วยสาขา ๒ หน่วยของ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ ๕๐ ของสมาชิกเป็นปัญญาชน และ
ร้อยละ ๒๐ เป็นกรรมกร

มีจำนวนสมาชิกในสหภาพแรงงานแต่ละแห่งของกรุงเทพฯ รวม
๓๑ คน (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ) ในจำนวนนี้มี ๑๕ คนเป็นกรรมกร
โรงเลื่อย, ๖ คนเป็นกรรมกรโรงพิมพ์, ๑๐ คนเป็นกรรมกรโรงงานเย็บ
ผ้า ที่ Xurien (คาดว่าเป็นชื่อสถานที่แต่ระบุไม่ได้ว่าที่ใด-ผู้เขียน) มี
สหภาพแรงงานอันประกอบด้วยกรรมกรโรงสี ๘ คน ในจำนวนนี้ ๗ คน
เป็นคนสยาม อีกคนหนึ่งเป็นคนอินโดจีน ที่อุตรมีสหภาพแรงงานโรงเลื่อย
ซึ่งสมาชิกเป็นคนอินโดจีน รวมทั้งสิ้นมีจำนวนสมาชิกสหภาพ ๖๐ คน

สำหรับสมาคมการเกษตร มีสมาคมอยู่ใกล้ๆ กรุงเทพฯ ประกอบด้วย
ด้วยสมาชิก ๗ คน และมีสมาคมที่อุตร ประกอบด้วยสมาชิก ๗ คน

ที่กรุงเทพฯ มีสมาคมแอนตี้อิมพีเรียลิสต์ ประกอบด้วยสมาชิก
๔๐ คน ภายใต้การกำกับดูแลของสมาคมนี้ มีสหพันธ์ศิลปะของชนชั้น
กรรมอาชีพ ประกอบด้วยสมาชิก ๓๐ คน มีสมาคมนักเรียน ประกอบด้วย
ด้วยสมาชิก ๕๐ คน ส่วนสมาคมแอนตี้อิมพีเรียลิสต์ของภาคตะวันออกเฉียง

ออกเฉียงเหนือ มีสมาชิกประมาณ ๑๐๐ คน ภายใต้การกำกับดูแลของสมาคมนี้ มี MOPR (สมาคมบรรเทาทุกข์สีแดงระหว่างประเทศ) ประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน

สมาคมสตรีมีสมาชิก ๖๐ คน เป็นคนอินโดจีนทั้งหมด

กิจกรรมในหมู่ชาวยุโรปยังอ่อนแออยู่มาก บรรดาสหภาพชาวอินโดจีนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียนภาษาสยาม ชูสโลแกนว่าจะพยายามเคลื่อนไหวในหมู่ชาวยุโรป ส่วนบรรดาสหภาพชาวจีนที่กรุงเทพฯ พุทธศาสนิกชนไม่ได้ ที่กรุงเทพฯ มีสหภาพชาวยุโรปคนเดียว มีสหภาพชาวอินโดจีนที่รู้ภาษาสยาม ๔ คนเท่านั้น ความขาดแคลนสหภาพชาวยุโรปเช่นนี้เป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดเรื่อยมาอย่างยาวนานของพรรค เรื่องนี้เป็นอุปสรรคขัดขวางการสร้างควมใกล้ชิดกับกรรมกรชาวยุโรปและการจัดตั้งองค์กรของคนเหล่านี้ ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงก็เกิดการต่อสู้ขนาดใหญ่ของกรรมกรชาวยุโรปขึ้นเองอยู่แล้ว กรรมกรรถไฟนัดหยุดงานในเดือนเมษายน (ไม่ปรากฏชัดเจนว่าปีอะไร) ซึ่งครั้งนั้นเป็นการนัดหยุดงานขนาดใหญ่ มีลักษณะใกล้เคียงกับเจเนอรัลสไตรค เดือนตุลาคมปี ๑๙๓๒ ที่บริษัททรานซิงคองคอง (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ) เป็นเจ้าของ กรรมกรต่อต้านการลดค่าจ้างและนัดหยุดงาน ปี ๑๙๓๓ และ ๑๙๓๔ คนขับรถไฟจี้จี้ต่อต้านกฎระเบียบเข้มงวดเกี่ยวกับการจอดรถและการบังคับสวมใส่เครื่องแบบและก่อการหยุดงานขึ้น ในการนัดหยุดงานทั้งหมด ฝ่ายกรรมกรได้รับชัยชนะ ผู้บริหารจัดการบริษัททรานซิงคองคองได้ก่อตั้งสหภาพแรงงานขึ้น ปีที่แล้วในช่วงเวลา ๓ เดือน กรรมกรทำเรือ ๔,๐๐๐ คนก่อการหยุดงานขึ้น ๔ ครั้ง ส่งผลให้การขนถ่ายสินค้าขึ้นลงจากเรือหยุดชะงักไป ๑ เดือน ที่ Chieseng (ไม่ปรากฏชัดเจนว่าที่ไหน) พยาบาล ๑๓๐ คนประกาศการนัดหยุดงานและไม่ไปที่โรงพยาบาลซึ่งเป็นสถานที่ทำงาน ใน ๔ ห้องที่ ชาวนา ๓๐ คนถูกขู่ขึ้นก่อการประท้วงต่อต้าน เป็นต้น ประเด็นในปัจจุบันของพรรคที่ต้องจัดการมีดังต่อไปนี้ คือ ๑) การทำให้องค์กรพรรคแข็งแกร่ง, ๒) การทำให้องค์กรมวลชนแข็งแกร่ง, ๓) การทุ่มเทอย่างเต็มที่ให้แก่

การสร้างองค์กรมวลชนชาวยุโรป, ๔) การส่งสหภาพไปยังหมู่บ้านชาวไร่ชาวนาเพื่อขยายกิจกรรมมวลชนที่นั่น, ๕) การจัดตั้งแนวรบต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมให้กินวงกว้างออกไป, ๖) การก่อตั้งแนวรบของคนทำงานรับจ้างในระดับทั่วประเทศ ออกวารสารของหน่วยงานพรรคและวารสารทฤษฎีเป็นครั้งคราว ออกหนังสือพิมพ์ภาษาสยามและภาษาจีนเป็นประจำ ในการดำเนินการเรื่องเหล่านี้ทั้งหมดจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายสูง เฉพาะการเดินทางไปกลับระหว่างกรุงเทพฯ กับภาคเหนือของไทยอย่างเดียวก็จำเป็นต้องใช้เงินถึง ๓๐ บาทแล้ว (ประมาณ ๓๐๐ ฟรังก์ฝรั่งเศส) ในจดหมายที่เขียนส่งมาก่อนหน้านี้ เคยระบุแจ้งไว้ครั้งหนึ่งแล้ว แต่จะขอกว่าซ้ำอีกครั้ง คือ ต้องการให้มอบเงินแก่พวกเรา ๑,๐๐๐ ดอลลาร์ เงินจำนวนนี้จะช่วยเปิดทางที่เป็นไปได้มากมายให้แก่กิจกรรมของพวกเรา อีกทั้งพวกเราจะสามารถออกสิ่งตีพิมพ์เพื่อสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้ด้วย”^{๑๘}

เป็นที่น่าสงสัยว่า ตัวเลขที่ถูกระบุอยู่ในรายงานฉบับที่ ๒ นี้ โดยรวมแล้วถูกต้องและเชื่อถือได้หรือไม่ เช่น เมื่อดูจากตัวอย่างของการกล่าวถึงสมาชิกพรรคชาวยุโรปจะพบว่า ทั้งๆ ที่ชัดเจนอยู่แล้วว่ามีสมาชิกชาวยุโรปอยู่ แม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากก็ตาม แต่ส่วนที่ถูกยกขึ้นมากล่าว มีแค่เพียงสมาชิกที่เป็นคนจีนและคนเวียดนามเท่านั้น นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจำนวนคนที่ประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างของแต่ละองค์กรจะพบว่า มีจำนวนน้อยกว่าตัวเลขที่ระบุใน “รายงาน” ที่จัดทำตอนต้นปี ๑๙๓๕ ตามที่นำเสนอในตอนต้นที่ ๔.๒ ไปมาก ทั้งนี้ อาจสันนิษฐานได้หลายแนวทาง เช่น ตัวเลขของ “รายงาน” ดังกล่าวถูกระบุมากเกินไปเกินความจริง หรือในช่วงประมาณ ๑ ปี ขนาดขององค์กรพรรคลดลงมากเพราะถูกรัฐบาลปราบปราม หรือหลีกหนีภัยมาสยามได้ไม่นาน และไม่ได้ได้รับความร่วมมือตามที่ควรจะได้เพียงพอ จึงไม่ทราบสภาพขององค์กรพรรคได้อย่างสมบูรณ์

๖.๒ การเปลี่ยนตัวเลขาธิการของพรรค และความแตกแยกของสมาชิกพรรคชาวเวียดนาม

หลังจากหลี่ฟุกมิงห์ผู้แทนพิเศษจากองค์การคอมมิวนิสต์สากลเดินทางมาสยาม กวีพากษ์วิจารณ์ฝ่ายซึ่งนำที่มืออยู่แล้วอย่างเข้มงวด หลี่ฟุกมิงห์มีความกระตือรือร้น แต่มักทำอะไรโดยพลการ และเร่งร้อนเริ่มงาน เป็นเหตุให้ พคส. หรืออย่างน้อยก็องค์กร พคส. สายเวียดนามตกอยู่ในภาวะวุ่นวายครั้งใหญ่ในช่วงไม่ถึงครึ่งปี นอกจากนี้เนื่องจากมุ่งเน้นเรื่องการจัดตั้งองค์กรกรรมกรชาวสยามมากเกินไปจนแผ่อร และขยายกิจกรรมต่อชาวสยามอย่างรีบเร่ง จึงทำให้มีสายลับเล็ดลอดเข้ามาได้ และส่งผลให้องค์กรพรรคสายเวียดนามกระทบกระเทือนอย่างสาหัส จนแทบสูญสิ้น

ลักษณะการเช่นนั้นสามารถพิจารณาได้จากเอกสารภาษาฝรั่งเศส หัวข้อ “พรรคของสยาม”^{๑๔๗} ที่พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (ใช้คำว่า “พวกเรา” ในเอกสาร) เสนอต่อผู้ที่คาดว่าน่าจะเป็นคูซิเนิน (ใช้คำว่า “คุณ” ในเอกสารแห่งองค์การคอมมิวนิสต์สากลเมื่อเดือนมิถุนายน ๑๙๓๖ ขณะนั้น คูซิเนิน (Otto Wilhelm Kuusinen; 1881-1964) อยู่ในตำแหน่งสูงสุดของสำนักเลขาธิการส่วนบุคคลที่รับผิดชอบญี่ปุ่น อินเดีย เกาหลี และสยาม^{๑๔๘} ในเอกสาร “พรรคของสยาม” ระบุแค่เพียงว่า “พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน” แต่สันนิษฐานได้ว่า ผู้ส่งน่าจะเป็นคณะชั้นนำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเหมือนกับรายงานฉบับที่ ๑ และฉบับที่ ๒ ในตอนที่ ๖.๑ อย่างไรก็ตาม รายงานทั้ง ๒ ฉบับนั้นเป็นรายงานที่ส่งจาก พคส. จากนั้นพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนก็รับช่วงส่งทอดไปยังองค์การคอมมิวนิสต์สากล แต่เอกสาร “พรรคของสยาม” นี้ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (พวกเรา) จัดทำขึ้นโดยยึดถือพื้นฐานตามข้อมูลเกี่ยวกับ พคส. ที่ได้มาจากหลายแหล่ง และนำเสนอต่อสำนักเลขาธิการองค์การคอมมิวนิสต์สากล (คุณ) นี่คือข้อแตกต่างประการสำคัญ คำแปลทั้งหมดของเอกสาร “พรรคของสยาม” มีดังนี้

“พรรคของสยาม”

(มิถุนายน ๑๙๓๖ รายงานของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน)

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๑๙๓๕ คาติ (หลี่ฟุกมิงห์-ผู้เขียน) เดินทางถึงฮ่องกง เลขาธิการตั้งวัน (เงินวันเงิน, Täng Vän, 譚文; จากนี้ไปจะระบุโดยใช้ชื่อ “ตั้ง”-ผู้เขียน) ไปพบเขาที่ฮ่องกง จากการสนทนากันแค่มิก็นาทีเท่านั้น ก็เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างคนทั้งสอง สหาย ๒ คนนี้มีทัศนคติขัดกันใน ๓ ประเด็นต่อไปนี้ คือ ๑) คาติคิดว่า พคส. ควรเลิกกิจกรรมอินโดจีนทั้งหมด ส่วนตั้งคิดว่า แม้ว่าควรจะนำพลังส่วนใหญ่ที่พรรคคอมมิวนิสต์สยามใช้ในกิจกรรมที่สยาม แต่ขณะเดียวกันก็ควรดำเนินการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนต่อไปด้วย, ๒) คาติคิดว่าค่าใช้จ่ายของพรรคคอมมิวนิสต์สยามอันเกิดจากกิจกรรมเพื่ออินโดจีน พรรคคอมมิวนิสต์สยามควรเรียกเก็บจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน แต่ตั้งคิดว่าควรปฏิบัติตามหลักการความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่าง ๒ พรรค, ๓) คาติเรียกร้องให้ตั้งไปกรุงเทพฯ ด้วยกัน แต่ตั้งเสนอให้ต่างคนต่างไปกรุงเทพฯ

ทัศนคติที่แตกต่างกันของ ๒ คนนี้ขยายใหญ่ขึ้น และแนวทางก็ห่างไกลกันออกไป นอกจากปัญหาทัศนคติด้านการเมืองที่แตกต่างกันแล้ว ก็ยังมีปัญหาส่วนตัวด้วย หลังจากที่ถูกตั้งกรุงเทพฯ แล้ว ตั้งแสดงความประสงค์ของตนต่อคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์สยามว่า ต้องการย้ายไปเข้าพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน หรือไม่ก็ไปรับหน้าที่ในสถานทูตที่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับคาติ ส่วนคาติ หลังจากถึงกรุงเทพฯ แล้วก็ตั้งรองเลขาธิการตู้จิ่งหู่ (เลหม่งหู่ จิ่งหู่-ผู้เขียน) เข้าพวก และแยกตู้จิ่งหู่ออกจากตั้ง ขณะที่เลขาธิการตั้งอยู่ในประเทศจีน ตู้จิ่งหู่ (รองเลขาธิการของพรรคผู้รับผิดชอบด้านกิจกรรมสยามในช่วงที่ตั้งอยู่ในประเทศจีน-ผู้เขียน) ได้ก่อความผิดพลาดหลายอย่าง กล่าวคือ ความผิดพลาดของตู้จิ่งหู่ ได้แก่ ๑) ตู้จิ่งหู่ได้เรียกร้องให้มวตชนที่รวมพลังก่อการประท้วงอย่างสงบนั้นยอมจำนนต่อตำรวจ เพื่อเลี่ยงไม่ให้เกิดการกบฏมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (คณะกรรมการที่

บุตร) ถูกตำรวจสลายกลุ่ม, ๒) ไม่เอาใจใส่กิจกรรมของคณะกรรมการ
หน่วยพื้นที่, ๓) ก่อการประทุรร้ายสหายคนหนึ่งเป็นการเฉพาะด้วยแรง
จูงใจส่วนตัว, ๔) เพิกเฉยการเคลื่อนไหวในหมู่ชาวสยามและไม่ดำเนิน
การโดยสิ้นเชิง

ด้วยเหตุนี้ ตั้งและเหล่าสหายของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ
ไทยจึงขัดแย้งกับตู่จิ้งห้ หลังจากตั้งถึงกรุงเทพฯ ในช่วง ๑ สัปดาห์ ตั้ง
มุ่งสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยที่อยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ ๑
เดือนให้หลัง ตั้งก็กลับมาที่กรุงเทพฯ และจะส่งเอกสารรายงาน ๑๕
หน้าวิจารณ์ตู่จิ้งห้กับคาคติ โดยระบุเสนอต่อกรรมการกลางของพรรค แต่
เอกสารนี้ไปไม่ถึงมือคณะกรรมการซึ่งถูกระบุให้เป็นผู้รับ แต่ไปถึงกรม
การเมือง (ทั้งๆ ที่ตั้งได้ยื่นเอกสารที่ระบุเสนอต่อคณะกรรมการกลาง)
ตู่จิ้งห้ไม่ให้ตั้งเข้าที่ประชุมคณะกรรมการกลางและกรมการเมือง หลัง
จากมากรุงเทพฯ ผ่านไปได้ ๘ วัน ตั้งก็เดินทางกลับภาคตะวันออกเฉียง
เหนือของไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าจากคณะกรรมการกลาง
ตั้งจึงถูกขับออกจากพรรค บรรดาสหายชาวอินโดจีนที่อยู่ในกรุงเทพฯ
สงสัยว่าตู่จิ้งห้เป็นสายลับ^{๑๕๕} และเกิดความขัดแย้งกับตู่จิ้งห้ จากนั้น
พวกเขาก็ออกจากกรุงเทพฯ โดยไม่แจ้งต่อคณะกรรมการกลาง ตั้ง
นั้น ชาวอินโดจีนที่เหลืออยู่ในกรุงเทพฯ จึงมีแค่คาคติกับตู่จิ้งห้ ๒ คน
เท่านั้น พอถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ตั้งก็เรียกประชุมใหญ่
คณะกรรมการภูมิภาค แต่ทว่าบรรดาตัวแทนที่มาชุมนุมกันที่การประชุม
นี้รู้แล้วว่าตั้งถูกขับออกจากพรรค การประชุมจึงล้มเลิกไป คนเหล่านี้ได้
เลือกตัวแทนขึ้นมาเพื่อให้ไปสอบถามคณะกรรมการที่กรุงเทพฯ

วันที่ ๑๘ มีนาคม ๑๙๓๖ ตั้งถูกจับกุม (ที่ขอนแก่น) หลังจาก
นั้นไม่กี่วัน คณะตัวแทนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยก็เดินทาง
ถึงกรุงเทพฯ คณะกรรมการกลางของพรรคส่งสหายชาวจีนไปรับ
คณะผู้แทนกลุ่มนี้ ในการประชุมระหว่างคณะตัวแทนจากภาคตะวันออกเฉียง
เหนือของไทย (คนเวียดนาม) กับตัวแทนคณะกรรมการ (สหาย
ชาวจีนที่กล่าวไปข้างต้น-ผู้เขียน) ตู่จิ้งห้ทำหน้าที่ล่าม คณะตัวแทนจาก

ภาคอีสานไม่เชื่อตู่จิ้งห้ จึงไม่เชื่อถือตัวแทนคณะกรรมการกลาง
(คนที่ตู่จิ้งห้เป็นล่ามให้) ด้วย ครั้นกลับไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ของไทย คณะตัวแทนก็เริ่มกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่แยกต่างหากจาก
คณะกรรมการกลาง รายงานก่อนหน้า^{๑๕๖}ที่คาคติ (ก่อนจะถูกจับกุมเมื่อวันที่
๑๕ เมษายน ๑๙๓๖-ผู้เขียน) เคยเขียนส่งให้คุณ (คาดว่าเป็ญช
เนิน-ผู้เขียน) เต็มไปด้วยความเบี่ยงเบนคลาดเคลื่อนที่ผิดพลาดไปจาก
ความเป็นจริง

หลังจากที่ตั้งกลับมาจากประเทศจีน ก็จัดตั้งชาวอินนิมชาว
สยามหลายคนขึ้นที่กรุงเทพฯ ‘คนคอมมิวนิสต์’ ชาวสยามที่กรุงเทพฯ
ซึ่งถูกจัดตั้งโดยตั้ง (ชาวสยามเหล่านี้ไม่ใช่คนคอมมิวนิสต์ที่แท้จริง แต่
เป็นสายลับ เอกสารต้นฉบับจึงเขียนโดยใช้เครื่องหมายเน้นยัพิเศษ
และเครื่องหมายอัฒภาคเดียวที่ใช้ต่อจากช่วงนี้ก็ลือนัยในทำนอง
เดียวกัน-ผู้เขียน) มีความ ‘จงรักภักดี’ ต่อคณะกรรมการกลาง แม้แต่
หลังจากที่คณะกรรมการกลางขับตั้งออกจากพรรคแล้วก็ตาม แต่แท้จริง
แล้ว ‘คนคอมมิวนิสต์’ ชาวสยามเหล่านี้เป็นสายลับของตำรวจ เป็นเจ้า
หน้าที่สอดแนมทำหน้าที่นกด่อ วันหนึ่ง พวกเขาแจ้งต่อคณะกรรมการ
กลางของพรรคว่า เตรียมการก่อตั้งสหภาพแรงงานคนขับแท็กซี่พร้อม
แล้ว และขณะที่คาคติกับตู่จิ้งห้เข้าร่วม ‘การประชุมก่อตั้งสหภาพแรงงาน’
ดังกล่าว ก็ถูกเจ้าหน้าที่สอดแนมนั้นจับกุม จากที่คณะกรรมการกลาง
พรรคคอมมิวนิสต์สยามเขียนถึงพวกเรา (พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน)
ทำให้ทราบว่า คาคติที่ถูกจับไป ได้สารภาพจนหมดเปลือก

องค์กรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยได้คว่ำบาตรคณะ
กรรมการกลางของพรรคที่อยู่ในกรุงเทพฯ และสร้างองค์กรของพวก
คนขึ้นเป็นเอกเทศ คณะกรรมการกลางที่กรุงเทพฯ เข้าใจแต่ภาษาจีน
บังคับบัญชาได้แค่คนจีนโพ้นทะเลเท่านั้น ชาวอินโดจีนและชาวสยาม
สนับสนุนองค์กรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย พวกเรา (พรรค
คอมมิวนิสต์อินโดจีน-ผู้เขียน) เขียนจดหมายแนะนำให้คณะกรรมการ
กลางพรรคคอมมิวนิสต์สยามที่เหลือแค่เพียงคนจีน รวมตัวกันกับ

บรรพตาสหราชอาณาจักรตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ที่ประกอบขึ้นด้วยชาว
เวียดนามและชาวสยาม เพื่อสร้างพรรคที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นใหม่
ดาติ, ตัง, ตูจิ่งหฺ์ ต่างคนต่างก็เป็นผู้ที่รับผิดชอบความแตกแยก
ของพรรค

คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์สยามได้ร้องขอคุณ (สันนิษ
ฐานว่าอาจเป็นคูซิเนน-ผู้เขียน) ในเรื่องเหล่านี้คือ ขอให้มอบเงินให้, ขอ
ให้รับนักศึกษาที่พรรคคอมมิวนิสต์สยามจะส่งมาเรียน และขอให้ส่งสหาย
ผู้มีความรู้และสามารถในการสนทนา ตลอดจนอ่านเขียนภาษาจีนใน
ระดับที่ขึ้นนำกิจกรรมการเคลื่อนไหวของคนจีนได้

และจากนี้ไป ขอความกรุณาว่า อย่าได้ใช้ที่อยู่ติดต่อของสยาม
ตามที่มีอยู่แล้วอีกต่อไป

ขอให้พานักศึกษาชาวสยามกลับมาโดยผ่านทางผู้ประสานงาน
ของพวกเรา (พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน)

คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์สยามแจ้งแก่ทางเรา (พรรค
คอมมิวนิสต์อินโดจีน) ว่า ดูเหมือนดาติสารภาพจนหมดสิ้น (จบเท่านี้)

๖.๓ สภาพการเงินของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม

เอกสาร “พรรคของสยาม” ที่นำเสนอข้างต้น วิพากษ์วิจารณ์
ชาวเวียดนาม ๓ คนอย่างรุนแรง ซึ่งได้แก่ หลีฟุกมิงห์ (ดาติ), เงินวัน
เงิน (ตัง) และเลเหมงหฺ์จิงหฺ์ (ตูจิ่งหฺ์) จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งด้าน
ทัศนคติระหว่างหลีฟุกมิงห์ ผู้แทนพิเศษจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล
กับเงินวันเงิน เลขาธิการ พคส. นั้น คือ ๑) พคส. จะสนับสนุนพรรค
คอมมิวนิสต์อินโดจีนหรือไม่ และในระบอบใด ๒) ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ
ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

สำหรับประการแรกนั้น ยังคงเป็นประเด็นที่ต้องวิเคราะห์กัน
จากนี้ต่อไปว่า ความคิดที่ไม่ตรงกันนั้น เป็นแค่เพียงบทสะท้อนทัศนคติ
ของศูนย์กลางองค์การคอมมิวนิสต์สากลที่ไม่ชอบให้มีการติดต่อในเชิง

ระนาบระหว่างองค์กรที่อยู่ภายใต้สังกัดตน หรือว่ามีสาเหตุประการอื่น
แต่ในที่นี้ จะวิเคราะห์มูลเหตุความขัดแย้งประการที่ ๒ ซึ่งเกี่ยวกับการ
ตกลงกันไม่ได้ว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง
ก็คือเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเงินของพรรค

ดังที่นำเสนอในตอนที่ ๕.๑ แล้วว่า ข้อตกลงระหว่างคณะชั้นนำนอก
ประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับ พคส. ที่ทำเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม
๑๙๓๕ นั้น กำหนดไว้ละเอียดว่าใครคือผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่จำเป็น
ต่อการสนับสนุนซึ่งกันและกัน และถึงแม้ว่าเป็นพรรคที่พรรคหนึ่งกับ
ก็ตาม ในสมัยยังไม่มีผู้สนับสนุนที่ใจกว้าง ปัญหาที่ว่าฝ่ายใดจะรับผิดชอบ
ด้านเงินทุนสำหรับกิจกรรมสนับสนุนก็เป็นประเด็นที่สำคัญยิ่ง และคงเป็น
ที่ยอมรับกันว่า ยิ่งเป็นนักปฏิวัติผู้มุ่งมั่นที่จะบรรลุผลโดยทุ่มเททั้ง
ชีวิตให้แก่การปฏิวัติมากเท่าไร ก็ยิ่งต้องใช้เงินสำหรับกิจกรรมอันมีอยู่
จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะนี่เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะตัดสิน
ชี้เป็นชี้ตายว่าการปฏิวัติจะสำเร็จหรือไม่

เอกสารที่เป็นเรื่องเป็นราวพอจะชี้ชัดเกี่ยวกับข้อมูลด้านการเงิน
ของ พคส. ได้นั้นไม่มี แต่อาจพิจารณาจากตัวอย่างที่ชวนให้คิดได้ว่า
การเงินของพรรคอยู่ในสภาพคลอนแคลนดังต่อไปนี้ คือ ตามที่กระบวน
การเตรียมงานประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ ในปี ๑๙๓๒ แสดงให้เห็น
ในตอนที่ ๓.๑ แหล่งรายได้ของพรรคมีแค่ค่าสมาชิกที่เก็บได้น้อยนิด
เพราะมีคนอยู่ไม่เท่าไร และเงินบริจาคอีกเล็กน้อยเท่านั้น สภาพการ
เงินของศูนย์กลางพรรคอยู่ในภาวะฝืดเคือง เดือนหนึ่งมีแค่ไม่กี่บาท
เท่านั้น หรือจากตัวอย่างที่ระบุในตอนที่ ๔.๓ กล่าวคือ หว่างวันฮวาน
ซึ่งย้ายจากอุดรเข้าไปรับงานที่กรุงเทพฯ ในฐานะผู้รับผิดชอบด้านการ
โฆษณาของศูนย์กลาง พคส. เมื่อปี ๑๙๓๔ ได้เห็นชีวิตขัดสนจนยาก
ที่ต้องกระเบียดกระเสียดของผู้ชี้นำชาวจีนที่กรุงเทพฯ ตัวเองซึ่งอาศัย
อยู่ด้วยเงินที่น้อยอยู่เฉยไม่ได้และต้องออกเร่ขายหนังสือพิมพ์เพื่อประทัง
ชีพ หรือจากตัวอย่างในตอนที่ ๖.๑ ที่ชี้ว่าหลีฟุกมิงห์ ผู้แทนพิเศษ
จากองค์การคอมมิวนิสต์สากลที่มากกรุงเทพฯ รายงานด้วยน้ำเสียงเชิง

วิพากษ์ที่คนระดับผู้นำสูงสุด ๒ คนของพรรคที่เป็นชาวจีนทำงานหาเลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ จากคำบอกเล่าของโอหยางฮุย ในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ ๑๙๓๐ ครูในโรงเรียนจีนเครือพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งมีอยู่หลายแห่งในกรุงเทพฯ แม้แต่ในกรณีที่มีครอบครัวแล้ว ก็ได้รับค่าจ้างสำหรับดำรงชีวิตเพียงน้อยนิด แค่เพียงเดือนละ ๔-๕ บาท และถ้าเป็นครูรุ่นหนุ่มสาวที่ยังโสด ก็ถึงขนาดต้องเข้าไปกินนอนที่โรงเรียน และได้รับการจ่ายค่าจ้างเป็นสิ่งของ เช่น อาหารแค่วันละปริมาณที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตเท่านั้น^{๑๐๐} ในตอนนั้น เงินเดือนครูโรงเรียนจีนทั่วๆ ไปในกรุงเทพฯ คือ ประมาณ ๓๐-๕๐ บาท สำหรับโรงเรียนสายพรรคคอมมิวนิสต์ถึงแม้ค่าเล่าเรียนถูก และมีนักเรียนที่ได้รับการยกเว้นค่าเล่าเรียนเพราะยากจนอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ด้วยความเข้มข้นของการเรียนการสอนจึงเป็นที่นิยมและมีนักเรียนมาเรียนมาก ดังนั้น น่าจะสามารถจ่ายเงินเดือนให้ครูได้ดีในระดับหนึ่งโดยใช้รายได้จากค่าเล่าเรียน แต่โรงเรียนจีนที่พรรคคอมมิวนิสต์กุมบังเหียนนั้น ไม่จ่ายเงินเดือนให้ครูซึ่งเป็นสมาชิกของพรรค และนำเงินนั้นไปใช้เป็นเงินทุนเพื่อการทำกิจกรรมเคลื่อนไหวของพรรค

ตัวอย่างเรื่องโจ่งจิ้งที่ฮ็อกใช้เงินสนับสนุน พคส. ๕๐๐ ดอลลาร์ที่ได้รับจากคณะผู้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนไปจนหมดสิ้น (อ้างอิงได้จากตอนที่ ๔.๓) ซึ่งให้เห็นว่าทางพรรคได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากองค์กรเบื้องบนอย่างแน่นอน เช่น จากองค์การคอมมิวนิสต์สากล นอกจากนี้ ดังที่ปรากฏในรายงานฉบับที่ ๒ ซึ่งนำเสนอไปในตอนที่ ๖.๑ คือ ปฏิเสธไม่ได้ว่าเคยมีกรณีที่ พคส. ร้องขอเงินทุนต่อศูนย์กลางองค์การคอมมิวนิสต์สากลด้วย แต่ค่าสมาชิกที่เหล่าสมาชิกพรรคเจียดมาจากการดำรงชีวิตรายได้ต่ำและกิจกรรมเรียไรเงินโดยองค์กรมวลชนนั้น จะว่าไปแล้ว เงินทุนที่รวบรวมได้จากการหา รุ่งหามค่าตรากตรำทำงานเหล่านี้ น่าจะเป็นเงินส่วนใหญ่ที่กลายเป็นค่ากิจกรรมของพรรคในช่วงทศวรรษ ๑๙๓๐

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ครองอำนาจ

เป็นรัฐบาลแล้ว สภาพการเงินของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ก็น่าจะเปลี่ยนแปลงอย่างมาก

๖.๕ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๑๙๓๖ เงินวันเงินถูกจับกุม

จากเอกสาร “พรรคของสยาม” (รายงานของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน) ที่นำเสนอในตอนที่ ๖.๒ เมื่อสรุปพฤติกรรมของเงินวันเงินโดยสังเขปจะได้ดังนี้คือ เงินวันเงิน (ตัง) เลขาธิการ พคส. ชัดแย้งกับหลี่ฟุกมิงท์ (ดาตี) ผู้แทนพิเศษจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล และเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งนั้น เงินวันเงินดำเนินการถึงขั้นแสดงความประสงค์ว่าจะย้ายไปสังกัดพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ช่วงปลายเดือนตุลาคม ๑๙๓๕ พอเงินวันเงินกลับมาถึงกรุงเทพฯ ในช่วง ๑ สัปดาห์ เขาก็ไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยซึ่งอยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ หลังจากนั้น ๑ เดือน ก็กลับมาที่กรุงเทพฯ และยื่นเอกสารที่ระบุเสนอคณะกรรมการกลางของพรรคซึ่งเป็นเอกสารที่วิพากษ์วิจารณ์หลี่ฟุกมิงท์และเลเหม่งหังจิงท์ (ตู่จิงท์) รองเลขาธิการของพรรค ว่าหลี่ฟุกมิงท์กับเลเหม่งหังจิงท์สมคบกัน และกีดกันไม่ให้เงินวันเงินร่วมการประชุมของคณะกรรมการกลางและกรรมการเมืองหลังจากกลับมากลางกรุงเทพฯ ได้ ๘ วันเงินวันเงินก็ไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าจากคณะกรรมการกลาง เรื่องนี้ถูกใช้เป็นเหตุผลเพื่อขับเขาออกจาก พคส. สมาชิกพรรคชาวเวียดนามที่เหลือนอยู่ในกรุงเทพฯ ไม่เชื่อถือเลเหม่งหังจิงท์ และได้ออกจากกรุงเทพฯ ไปโดยไม่แจ้งคณะกรรมการกลาง ชาวเวียดนามที่เหลือนอยู่ในกรุงเทพฯ มีแค่หลี่ฟุกมิงท์และเลเหม่งหังจิงท์เพียง ๒ คนเท่านั้น เงินวันเงินที่กลับไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยอีกครั้งได้เรียกประชุมใหญ่คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือแต่บรรดาตัวแทนในการประชุมที่รู้ว่าเงินวันเงินถูกไล่ออกจากพรรคแล้ว ได้ล้มเลิกการประชุม และเลือกตัวแทนขึ้นมาจำนวนหนึ่งเพื่อส่ง

ไปสอบถามคณะกรรมการที่กรุงเทพฯ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๑๙๓๖ เงิน
วันเงินถูกจับกุมที่ขอนแก่น และหลังจากนั้นไม่นาน คณะตัวแทนจาก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็เดินทางถึงกรุงเทพฯ ทางคณะไม่เชื่อถือ
เล่ห์เหลี่ยมที่ผู้ให้การต้อนรับครั้งนี้ ครั้นกลับไปภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ ก็เริ่มการเคลื่อนไหวที่แยกต่างหากจากคณะกรรมการกลาง

เงินวันเงิน ซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมประชุมก่อตั้ง พคส. เมื่อวันที่ ๒๐
เมษายน ๑๙๓๐ และได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัด
ตั้ง อีกทั้งได้รับมอบหมายให้เป็นเลขาธิการภายหลังการประชุมสมัชชา
ผู้แทนครั้งที่ ๓ เมื่อเดือนกรกฎาคม ๑๙๓๔ ก็ไม่สามารถต้านพลังอำนาจ
ของผู้แทนพิเศษขององค์การคอมมิวนิสต์สากลได้ และในที่สุดก็ถูกไล่ออก
จากพรรค แต่สมาชิกพรรคชาวเวียดนามจำนวนมากในภาคตะวันออกเฉียง
เหนือของไทยสนับสนุนเขา

กรณีเงินวันเงินถูกจับกุมตัวกลายเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ "มิน
ก๊ก" ฉบับวันที่ ๙ เมษายน ๑๙๓๖ หนังสือพิมพ์นี้เป็นหนังสือพิมพ์ภาษา
จีนในสยามขณะนั้น ที่ลงข่าวเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์มากที่สุด เนื้อหา
ของข่าวมีดังนี้ (ส่วนที่ขีดเส้นใต้คือพาดหัวข่าว)

“ตำรวจสืบสวนรอบด้านโดยลับ ส่งผลให้สมาชิกระดับสูงสุด
ของพรรคคอมมิวนิสต์ถูกจับ ตำรวจสืบพบว่าสำนักงานใหญ่พรรค
คอมมิวนิสต์อยู่ที่ขอนแก่น มีชื่อว่าองค์การคอมมิวนิสต์อินโดจีนและลาว
และในวันที่ ๑๙ มีนาคม ตำรวจได้จับกุมผู้นำพรรคและเลขาธิการ
ดังกล่าว จากนั้นก็คุมตัวมาส่งที่กรุงเทพฯ เพื่อส่งฟ้องศาลในวันที่ ๗
เมษายน ที่กรุงเทพฯ และส่วนภูมิภาคของสยาม พรรคคอมมิวนิสต์
แจกจ่ายใบปลิวและโฆษณาลัทธิคอมมิวนิสต์ อีกทั้งยังได้ก่อเหตุโจรมติ
รัฐบาลเป็นระยะๆ รัฐบาลสยามได้พยายามออกสืบสวนรอบด้านมาจน
กระทั่งบัดนี้ แต่ก็ลงเอยโดยไม่พบวิแวว ทว่าในระยะหลังนี้ สันติบาลสืบ
พบว่าพรรคคอมมิวนิสต์นี้ใช้ชื่อว่าองค์การคอมมิวนิสต์อินโดจีนและลาว
มีที่ทำการใหญ่อยู่ที่ขอนแก่น เมื่อได้ข้อมูลอย่างละเอียด เดือนที่แล้ว
สันติบาลก็ได้ส่งเจ้าหน้าที่สืบสวนไปยังขอนแก่น หลังจากยึดหลักฐาน

ที่แน่ชัดได้ ในวันที่ ๑๙ มีนาคมก็จับกุมนายเผา ชาวอินทนิมในบังคับ
ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการคอมมิวนิสต์อินโดจีนและลาว
(ชื่ออื่น เช่น นายตั้งเผา, อึ้ง, ตั้ง, นายบิณฑ์, ฮา เพียน) และนายกิ่งห์
หรือ นายล่อ หรือเทพ วัฒนาพันธุ์ ชาวอินทนิมในบังคับฝรั่งเศส ตำรวจ
ยึดเอกสารสำคัญได้เป็นจำนวนมาก สมาชิกคนอื่นๆ นอกเหนือจากนี้
หลบหนีไปได้เป็นจำนวนมาก จากผลการสอบสวน ตำรวจพบว่าความ
ผิดนั้นมีมูล จึงได้คุมตัวบุคคลทั้งสองส่งไปยังกรุงเทพฯ ให้แก่สำนักงาน
อัยการ ต่อมาในวันที่ ๗ เมษายน สำนักงานอัยการได้ส่งบุคคลทั้งสอง
ฟ้องศาลอาญา” (นสพ. มินก๊ก วันที่ ๙ เม.ย. ๑๙๓๖)

นอกจากนี้ ในหนังสือพิมพ์เดียวกันนี้ฉบับรุ่งขึ้น วันที่ ๑๐
เมษายน ก็ลงข่าวต่อดังนี้

“คดีอุกฉกรรจ์ หลังจากประธานองค์การคอมมิวนิสต์และเลขาธิการ
ถูกจับกุมที่ขอนแก่นถูกส่งตัวสู่กรุงเทพฯ ทั้งสองก็ถูกส่งฟ้องศาลอาญา
วานนี้ ส่วนของฟ้องระบุว่า จำเลยตีพิมพ์ใบปลิวโจมตีรัฐบาล เนื้อหา
ของใบปลิวเขียนปลุกระดมให้โค่นล้มรัฐบาลที่กดขี่ประชาชนและเพิ่ม
ภาระทั้งปวงแก่ประชาชน แล้วก็เรียกร้องให้ก่อตั้งรัฐบาลโซเวียต สันติ
บาลบุกเข้าไปในสำนักงานขององค์การคอมมิวนิสต์ที่ขอนแก่น และจับกุม
นายเผา (ชื่ออื่น เช่น นายอึ้ง, นายตั้ง) ชาวอินทนิมผู้เป็นประธานคณะ
กรรมการองค์การคอมมิวนิสต์อินโดจีนและลาวแห่งนี้ และนายกิ่งห์ (ชื่อ
อื่น เช่น นายล่อ, นายเทพ) ซึ่งเป็นเลขา และส่งตัว ๒ คนนี้เข้ากรุงเทพฯ
ตั้งที่หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ได้นำเสนอข่าวการสืบสวนไปเมื่อวานนี้ ขณะนี้
ทราบได้ว่า ตำรวจได้ส่งตัวให้แก่สำนักอัยการ และทางสำนักอัยการได้ทำ
เรื่องส่งฟ้องศาลอาญาแล้วเมื่อวันที่ ๗ เมษายน สรุปสำนวนฟ้องของ
สำนักอัยการได้ดังนี้ คือ จำเลยทั้งสองเป็นกรรมการของคณะกรรมการ
สูงสุดแห่งองค์การคอมมิวนิสต์อินโดจีนและลาว ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์
๑๙๓๕ ถึง ๑๙ มีนาคม ๑๙๓๕ (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ, คาดว่า
เป็นการพิมพ์ผิดพลาดไปจากปี ๑๙๓๖) จำเลยทั้งสองสมรู้ร่วมคิด
จัดทำและตีพิมพ์คำสั่งโฆษณาลัทธิคอมมิวนิสต์ พร้อมทั้งจัดทำใบปลิว

โฆษณาเผยแพร่ เช่น “ระลึกเมย์เคย์”, “แนวหน้าหนุ่มสยาม”, “คณะคอมมิวนิสต์สยาม” เป็นต้น เนื้อหาของใบปลิวเหล่านั้นระบุว่า ตั้งแต่สถาปนารัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา รัฐบาลปัจจุบันไม่เคยทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนเลย แต่กลับใช้กฎหมายกดขี่ประชาชนหลายด้าน ขึ้นภาษีหลายประเภท และพรากเงินที่ประชาชนทำมาหาได้ด้วยความยากลำบากไป นอกจากนี้ ยังมอมเมาประชาชนในหลากหลายรูปแบบ เช่น เริ่มจัดให้มีล็อตเตอรี่ แล้วก็นำเงินที่ได้มาไปใช้เพื่อความสุขสบายของผู้มีอำนาจ แม้ชาวนาเรียกร้องให้ผ่อนปรนหนี้สิน แต่รัฐบาลก็ไม่ดำเนินการใดๆ รัฐบาลไม่ช่วยเหลือประชาชน ช้ายังไม่ใส่ใจต่อขณามัยของประชาชน รัฐบาลประกาศซ้ำหลายครั้งว่าจะออกแผนเศรษฐกิจเพื่อช่วยเหลือประชาชน แต่ทุกอย่างก็ลงเอยด้วยความว่างเปล่า และในความเป็นจริง กลับขึ้นภาษีหลายประเภทเพิ่มภาระแก่ประชาชน ยื้อแย่งเงินที่ประชาชนดิ้นรนหามาด้วยความยากลำบากไป และกดขี่ประชาชนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ประชาชนควรรวมตัวกันเพื่อโค่นล้มรัฐบาลปัจจุบันและสถาปนารัฐบาลโซเวียตของกรรมกรชาวนาทหารจำเลยทั้งสองตลอดใบปลิวเหล่านี้เข้าไปในหนังสือพิมพ์ภาษาไทยเทอดรัฐธรรมนูญ แล้วส่งเป็นพัสดุไปรษณีย์ไปยังสระบุรี โคราช อุตร อุบล นครพนม เชียงใหม่ สุรินทร์ กรุงเทพฯ ธนบุรี สันติบาลได้จับกุมจำเลยทั้งสองเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม จำเลยทั้งสองให้การสารภาพโดยไม่ปิดบังด้วยเหตุนี้ ศาลได้เรียกร้องให้ลงโทษ และยึดเอกสารของกลางทุกชนิดไว้ตาม ม.๑๐๑ ม.๑๐๒ ม.๑๐๔ ของกฎหมายลักษณะอาชญา, ม. ๓ ม.๔ ของ พ.ร.บ. แก้ไขกฎหมายลักษณะอาชญา พ.ศ. ๒๔๗๐, ม.๓ ของ พ.ร.บ. ว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๗๖, ม.๓ ของ พ.ร.บ. ว่าด้วยคอมมิวนิสต์แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๗๘, ม.๔ ของ พ.ร.บ. จัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๖ ขณะนี้ กำลังอยู่ระหว่างการพิจารณาคดี และจะรายงานความคืบหน้าจากนี้ต่อไป” (นสพ. มินก๊ก วันที่ ๑๐ เม.ย. ๑๙๓๖)

จากข่าวข้างต้น เงินวันเงินถูกระบุว่าเป็นประธานคณะกรรมการ

องค์การคอมมิวนิสต์อินโดจีนและลาวซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ขอนแก่น เงินวันเงินพร้อมด้วยกิ่งห์ (京 : คนเวียดนามซึ่งมีชื่อไทยว่า “เทพวัฒนาพันธุ์”) ถูกจับกุมที่ขอนแก่นเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ต่อมาถูกคุมตัวส่งไปที่กรุงเทพฯ และถูกอัยการส่งฟ้องวันที่ ๙ เมษายน ข้อหาฟ้องศาล คือ ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๑๙๓๖ ในฐานะผู้นำสูงสุดขององค์การพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนและลาว โฆษณาลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วยสิ่งตีพิมพ์และใบปลิวของพรรคคอมมิวนิสต์ เรียกร้องการโค่นล้มรัฐบาลคณะราษฎรและเรียกร้องการก่อตั้งรัฐบาลโซเวียต นอกจากนี้ ยังนำใบปลิวเหล่านี้ยัดใส่แทรกลงในหนังสือพิมพ์เทอดรัฐธรรมนูญ และส่งไปรษณีย์ไปยังจังหวัดสระบุรี นครราชสีมา อุตรธานี อุบลราชธานี นครพนม เชียงใหม่ สุรินทร์ และธนบุรีด้วย

เมื่อเข้าสู่กระบวนการส่งฟ้อง ทนายความตันเอ็กยู (เอ็กยู ชันชื่อ) ผู้มีชื่อเสียงโดดเด่นได้รับเลือกจากทางการให้เป็นทนายฝ่ายจำเลย หลังจากที่ตันเอ็กยูซึ่งเป็นคนจีนพบปะพูดคุยกับทั้ง ๒ คนแล้ว ก็กล่าวว่า ทั้งคู่เก่งภาษาจีนโดยระบุว่า “จำเลยทั้งสองเป็นคนอินทนิม แต่เคยไปเรียนที่เมืองจีน อ่านเขียนภาษาจีนคล่อง และใช้ภาษาจีนกลางได้ดีมากด้วย สามารถปรึกษา กับตันเอ็กยูเพื่อโต้ตอบหักล้างหลักฐานของอัยการได้เป็นอย่างดี” ในวันที่ ๒๕ พฤษภาคม มีการเปิดพิจารณาคดีในศาลอาญา และทั้งสองก็ปรากฏตัวในศาล แต่ด้วยการนัดแนะเตรียมพร้อมที่ไม่เพียงพอระหว่างทนายตันเอ็กยูกับจำเลยทั้งสองจึงมีการขอให้เลื่อนออกไปเป็นวันที่ ๑๑ มิถุนายน และคำร้องนี้ได้รับการยอมรับ หนังสือพิมพ์จีนซึ่งลงข่าวการเลื่อนพิจารณาคดีออกไป ลงประวัติความเป็นมาของจำเลยทั้งสอง ว่าดังนี้

“สองจำเลยสัญชาติอินทนิม จำเลยทั้งสองเป็นชาวอินทนิม จำเลยที่ ๑ มีชื่อจริงว่าบังท่าเพ็ญม และใช้ชื่อว่าตั้งวันด้วย ขณะนี้อายุ ๒๔ ปี (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ) นอกจากภาษาอินทนิมแล้ว ยังรู้ภาษาฝรั่งเศส ภาษาไทย และภาษาจีน จำเลยที่ ๒ มีชื่อจริงว่าสูงคิม ขณะนี้อายุเพียง ๑๘ ปีเศษเท่านั้น เดินทางมาสยามตอนอายุ ๑๒ ปี และอาศัยอยู่ที่อุตร

เข้าโรงเรียนสยามและเรียนจบ ม. ๔ จากสำนวนส่งฟ้องของอัยการ
สูงคิมเป็นกรรมการคนหนึ่งของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยอยู่ในอันดับที่ ๖ เขียนชื่อตัวเองด้วย
ตัว C (น่าจะหมายถึง Communist-ผู้เขียน) มีหน้าที่รับผิดชอบงานแปล
เอกสารภาษาไทย ภาษาอินโดจีน และภาษาจีน จากคำสารภาพของเขา
จุดประสงค์ของการเข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์คือ ต้องการก่อการปฏิวัติ
และกู้อิสรภาพและเสรีภาพของชนชาติอินโดจีนกลับมา”๑๖๑

ข้อหาที่เงินวันเงิน (ตั้ง) ถูกจับคือกระทำการอันขัดต่อกฎหมาย
ในช่วงตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม ๑๙๓๖ และตำแหน่งประธาน
คณะกรรมการองค์กรคอมมิวนิสต์อินโดจีนและลาวเป็นตำแหน่งตอนที่
ถูกจับกุม ดังนั้น “คณะกรรมการองค์กรคอมมิวนิสต์อินโดจีนและลาว”
อาจจะเป็นสิ่งที่เงินวันเงินสร้างขึ้นเองที่ภาคอีสานของไทยหลังจากที่ถูก
พลส. ไล่ออกจากพรรค นอกจากนี้ การนำเอกสารใบปลิวของพรรคใส่
เข้าไปในหนังสือพิมพ์ทั่วไปและส่งไปรษณีย์นั้น เป็นวิธีการที่ดูเหมือนว่า
พลส. กระทำอยู่บ่อยๆ ในตอนนั้นดังที่จะกล่าวในตอนที่ ๖.๕ ด้วย และ
ชื่อจังหวัดปลายทางที่ถูกระบุข้างต้น เกือบทุกจังหวัดก็มีสมาชิกพรรคที่
เป็นชาวเวียดนามอาศัยอยู่ด้วย

ในการพิจารณาคดีของเงินวันเงิน (ตั้ง) และเทพ นายลักษณะ
ซึ่งเป็นสายลับของตำรวจและมีส่วนช่วยมากที่สุดในการจับกุมเงินวัน
เงินและเทพ คือพยานบุคคลที่สำคัญที่สุดของทางตำรวจในวันที่ ๘
กรกฎาคม ๑๙๓๖ โดยให้การว่า ลักษณะเป็นสายลับตำรวจสันติบาล โดย
ได้รับคำสั่งเรียกตัวเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๖ จาก ร.ต.ต. ชุนสวัสดิ์
ซึ่งเป็นตำรวจสันติบาลให้ลอบเข้าไปในหน่วยงานของพรรคคอมมิวนิสต์
และด้วยวิธีการที่สวัสดิ์ถ่ายทอดให้ จึงเข้าไปคลุกคลีกับองค์กรพรรค
คอมมิวนิสต์ได้ ลักษณะกับฉลองทั้ง ๒ คนต่างก็สวมรอยเป็นคนขับ
รถรับจ้าง และนัดพบกับเทพซึ่งเป็นผู้ขึ้นนำของพรรคคอมมิวนิสต์ที่หน้า
โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์โดยติดต่อผ่านทางบุญส่ง ในสถานที่นัดพบ
บุญส่งได้แนะนำคนทั้งสองให้รู้จักกับเทพ เทพให้การต้อนรับด้วยการ

จับมือคนทั้งสอง จากนั้นคนทั้งสองก็ไปทานอาหารที่สะพานยศเส ขณะที่
ทานอาหารอยู่นั้น เทพพูดว่า “ได้ระดมกรรมการด้านต่างๆ ในกรุงเทพฯ
ให้มาอยู่ภายใต้สังกัดพรรคคอมมิวนิสต์และอยากจะโค่นล้มรัฐบาลสยาม
รัฐบาลสยามในขณะนี้ก่อกบฏออกกฎหมายมากมายที่มีแต่ทำให้
ประชาชนเดือดร้อน ไม่มีจิตใจที่จะช่วยประชาชนเลย หลังจากโค่นล้ม
รัฐบาลปัจจุบันแล้ว จะก่อตั้งรัฐบาลโซเวียตเพื่อผลประโยชน์ของมวลชน”

นอกจากนี้ เทพได้นำสิ่งพิมพ์ใต้ดินของพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่ง
เขียนเป็นภาษาไทยชื่อว่า “ก้าวหน้า” และ “แนวหน้าเยาวชน”
ออกมาให้ดู ลักษณะดูผ่านๆ แต่ก็เห็นว่ามิถ้อยคำโจมตีรัฐบาลสยาม
ชุดปัจจุบันอยู่มากมาย ก่อนจะแยกกัน ก็สัญญานัดแนะกันว่าเช้าวัน
รุ่งขึ้นจะพบกันอีกที่วัดเทพศิรินทร์ และในเช้าวันรุ่งขึ้น เมื่อได้พบกันอีก
เทพกล่าวว่า แผนการที่จะกระทำต่อไปคือ อันดับแรกจะจัดตั้งคณะ
กรรมการขึ้นนำกรรมการ แล้วจะค่อยๆ ขยายองค์กรกรรมการให้ใหญ่ขึ้น
ตอนนี้กรรมการสถานีรถไฟหัวลำโพงและกรรมการฝ่ายรถยนต์ของทหาร
เข้าเป็นพวกเดียวกันแล้ว จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการโดยรวม
ตัวแทนของกรรมการเหล่านี้ จากนั้นก็จะตั้งกรรมการเข้ามา และเนื่อง
จากลักษณะเป็นคนขับรถ จึงอยากให้ลักษณะเป็นผู้รับผิดชอบในการ
จัดตั้งองค์กรคนขับรถ ตอนนี้ ควรจัดตั้งองค์กรกรรมการในกรุงเทพฯ
กำลังก้าวหน้าไป เทพเองตั้งใจว่า จากนั้นจะไปดำเนินกิจกรรมในต่าง
จังหวัดและเพิ่มพลังของพรรคคอมมิวนิสต์ให้แข็งแกร่งขึ้น

หลังจากนั้นสองสามวัน เทพก็ไปต่างจังหวัด และต่อมาอีกสอง
สามวัน พรรคคอมมิวนิสต์ในกรุงเทพฯ ก็เรียกประชุมพวกพ้องของ
ลักษณะและฉลองรวม ๕ คนแถวสะพานพุทธ ผึ้งธนบุรี มีการประชุม
และจัดตั้งคณะกรรมการเตรียมงานขึ้น บุญส่งเสนอให้แต่งตั้งฉลองเป็น
ประธานคณะกรรมการนี้ และให้ลักษณะเป็นเลขา ที่ประชุมเห็นชอบการ
เสนอดังกล่าว หลังจากเทพไปต่างจังหวัดแล้ว ก็ไม่ได้พบเทพอีกเลย
จนกระทั่งได้พบที่ศาลในวันนี้ (นสพ. *ฮั่วเจียวเยอะเป้า* วันที่ ๘ ก.ค.
๑๙๓๖)

ผลสุดท้าย เงินวันเงิน (ตั้ง) กับเทพก็ถูกตัดสินจำคุก ๕ ปี ตามคำพิพากษาศาลอาญาวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๑๙๓๖ โดยมีความผิดที่แจกจ่ายใบปลิวของพรรคคอมมิวนิสต์สยามในกรุงเทพฯ ธานี และที่อื่นๆ แต่เนื่องจากให้การสารภาพ จึงลดโทษจำคุกเป็น ๒ ปีครึ่ง (นสพ. มินก๊ก วันที่ ๓๑ ก.ค. ๑๙๓๖)

จากการพิจารณาคดีข้างต้นทำให้ทราบว่า เทพซึ่งอยู่ภายใต้การขึ้นนำของเงินวันเงิน (ตั้ง) ดำเนินกิจกรรมจัดตั้งองค์กรกรรมกรที่กรุงเทพฯ และได้ถูกสายลับตำรวจสันติบาลลอบเข้ามาสอดแนม จนนำไปสู่การจับกุมทั้งเงินวันเงิน (ตั้ง) และเทพ แต่ทุกวันนี้ เมื่อสอบถามฝ่ายบริหารของ พคท. เช่น ธง แจ่มศรี เซวณ พงษ์พิชิต ก็ไม่มีใครรู้เรื่องเงินวันเงินถูกจับกุม

อย่างไรก็ตาม ธงรู้เรื่องความขัดแย้งระหว่างเงินวันเงินกับเลหม่งหังจิงห์และเรื่องเงินวันเงินถอยกลับไปอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ห่วงวันฮวานได้ระบุไว้ในหนังสือบันทึกความทรงจำของตนว่า เงินวันเงินเป็นเลขาธิการ พคท. และประเมินเงินวันเงินแคในระดับต่ำในสมัยที่ตัวเองเป็นผู้รับผิดชอบด้านโฆษณา เป็นไปได้หรือไม่ว่า ข้อเท็จจริงเหล่านี้สื่อความหมายว่า หลังจากเงินวันเงินพ้นจากการถูกจับจำคุกแล้ว ก็ไม่ได้มีบทบาทสำคัญอะไรอีกต่อไป

เกี่ยวกับความเป็นไปของเงินวันเงิน เหยียนแก๊งท์หวัน (Nguyen Thanh Văn) ให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนว่า “เคยร่วมการเคลื่อนไหวกับเงินวันเงินที่ภาคอีสานของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ถึง ๒๕๐๓ เงินวันเงินเป็นลูกศิษย์คนหนึ่งของโฮจิมินห์ อายุแก่กว่าผม ๑๕-๒๐ ปี เขากลับเวียดนามประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๓ และมีผู้นำคนใหม่ถูกส่งมาแทนเขาจากเวียดนาม”^{๑๖๒} นอกจากนี้ ธง แจ่มศรีก็กล่าวแก่ผู้เขียนด้วยว่า เคยพบเจ้าหน้าที่สถานทูตเวียดนามประจำประเทศไทยที่บอกว่าตัวเองเป็นลูกชายของเงินวันเงิน^{๑๖๓}

๖.๕ วันที่ ๑๙ เมษายน ๑๙๓๖ เลหม่งหังจิงห์, หลีฟุกมิงห์, สวัสดิ์ พิวขาว และพวกพ้องถูกจับกุม

บ่าย ๓ โมง วันที่ ๑๙ เมษายน เจ้าหน้าที่ตำรวจบุกแบบไม่ให้ตั้งตัวเข้าไปที่บ้านของนายบุญ (เลหม่งหังจิงห์) ที่อยู่ด้านหลังศาลเจ้าแม่ทับทิมละแวกสะพานเหลือง (แท้จริงแล้วบ้านหลังนี้คือสำนักงานใหญ่ พคท.) และกวาดจับบรรดาผู้นำกรรมกรที่กำลังประชุมกันอยู่พอตำรวจที่เตรียมพร้อมอยู่ในละแวกใกล้ๆ บ้านหลังนี้เห็นสัญญาณจากสายลับที่ได้เข้าประชุมด้วย (อาณัติสัญญาณที่ส่งให้คือ โยนกลองบุหรีเปล้าออกไปนอกหน้าต่าง)^{๑๖๔} ก็บุกเข้าไปพร้อมกัน และจับกุมได้ ๑๓ คน ยกเว้นคนที่เคยเป็นทหารจีนแดงมาก่อน ซึ่งกระโดดหนีออกนอกหน้าต่างไปได้อย่างรวดเร็ว หลีฟุกมิงห์มีกำหนดจะเข้าร่วมประชุมครั้งนี้ด้วย แต่ยังไม่ถึง ระหว่างที่กำลังเดินทางมาจนถึงบริเวณใกล้ๆ ครั้นเห็นความโกลาหลของปฏิบัติการจับกุม ก็รับรู้ถึงความผิดปกติที่เกิดขึ้น จึงรีบหลบกลับไปที่บ้านพักซึ่งอยู่ใกล้ๆ สถานที่เกิดเหตุนั้น และพยายามทำลายหลักฐาน แต่สุดท้ายก็ถูกตำรวจที่ล้อมรอบอยู่ใกล้ๆ บ้านพักจับกุม (นสพ. มินก๊ก วันที่ ๒๐ พ.ค. ๑๙๓๖) ผู้ที่ถูกจับกุมมีทั้งหมด ๑๔ คน คนหนึ่งในจำนวนนี้ได้รับการปล่อยตัว (อาจเป็นนายตำรวจชั้นประทวนที่ลอบเข้าไปสืบความ-ผู้เขียน) เพราะได้รับการพิจารณาว่าไม่เกี่ยวข้อง แต่เมื่อรวมกับอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นคอมมิวนิสต์ต่างจังหวัด (คนเวียดนาม ชื่อ สมบุญ) อีก ๑ คน ก็เป็น ๑๔ คน และถูกส่งฟ้องศาลอาญาในวันที่ ๓๐ พฤษภาคม

หนังสือพิมพ์วันรุ่งขึ้นหลังการจับกุมรายงานทันทีว่า จากหนังสือเดินทางของหลีฟุกมิงห์ ทำให้ทราบได้อย่างชัดเจนว่า คนผู้นี้เดินทางผ่านมาจากเชียงไฮ้ และว่ากันว่าเขาเป็นตัวแทนพิเศษขององค์การคอมมิวนิสต์สากลที่ถูกส่งมาจากมอสโก (นสพ. มินก๊ก วันที่ ๒๐ เม.ย. ๑๙๓๖) และจากคำบอกเล่าของธง แจ่มศรี หลีฟุกมิงห์เรียนจบปริญญาบัณฑิตของฝรั่งเศสด้วย^{๑๖๕}

เลอหม่งหิงห์

รายละเอียดที่ปรากฏในคำฟ้องร้องคดีอาญาวันที่ ๓๐ พฤษภาคม นั้น ระบุการกระทำผิด ได้แก่ ๑) ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๖ จนถึงตลอดทั้งวันทั้งคืนของวันที่ ๑๙ เมษายน สมคบคิดกับบุคคลที่กำลังหลบหนีอยู่ในขณะนั้น โฆษณาชวนเชื่อลัทธิคอมมิวนิสต์และชักชวนเข้าพรรคเพื่อปลุกระดมความรู้สึกรวมชนให้ต่อต้านรัฐบาลและให้โค่นล้มรัฐบาล, ๒) จำเลยทั้งหมดยกเว้นหมายเลข ๑๓ และ ๑๔ รวม ๒ คน ชุมนุมกันเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายนที่บ้านของนายบุญ โดยประชุมหารือกันเกี่ยวกับภารกิจหน้าที่ของพรรคคอมมิวนิสต์ การโฆษณาลัทธิคอมมิวนิสต์ และการชักชวนเข้าพรรค (นสพ. มินก๊ก วันที่ ๑ มิ.ย. ๑๙๓๖)

เมื่อพิจารณาข้อมูลชื่อนามสกุล และสังกัดของทั้ง ๑๔ คนที่ปรากฏอยู่ในคำฟ้องคดีเรียงตามลำดับจะได้ดังนี้คือ

๑. นายบุญ คนอันนัมในบังคับฝรั่งเศส (เลอหม่งหิงห์), ๒. สุรินทร์ คนสยาม ตัวแทนกรรมกรที่สามล้อ (สวัสดิ์ ผิวขาว), ๓. นายสุก ทำตัวเป็นคนกวางตุ้ง แต่แท้จริงเป็นคนอันนัมในบังคับฝรั่งเศส, ๔. นายเซียง (ธง แจ่มศรี) คนสยาม (แต่หนังสือพิมพ์มินก๊ก ฉบับวันที่ ๒๐ พ.ค. ระบุว่าเป็นคนอันนัมในบังคับฝรั่งเศส), ๕. ฮู้อิ่ง คนไหหลำ ตัวแทนกรรมกรโรงพิมพ์, ๖. ฮั้งมั่ว คนไหหลำ, ๗. ล้อฮิวก้วย คนไหหลำ ตัวแทนสมาคมนักเรียนสีแดง, ๘. ฮั้งอาจู้ย คนไหหลำ, ๙. ลี้มอจั้ง คนไหหลำ, ๑๐. นายเก้า คนไหหลำ ตัวแทนกลุ่มเด็กหนุ่ม, ๑๑. ฮั้งลี้ยง คนแต้จิ๋ว ตัวแทนสมาคมกรรมกรแต้จิ๋ว, ๑๒. หลี่ฮั้งย้ง คนแคะ ตัวแทนสมาคมกรรมกรแคะ, ๑๓. หลี่ฟุกหวุ่น คนเซียงไฮ้, ๑๔. นายสมบุญ คนอันนัม^{๑๖๖}

เมื่อพิจารณารายละเอียดด้านเชื้อชาติของ ๑๔ คนข้างต้นแล้ว จะพบว่า หมายเลข ๑, ๓, ๔, ๑๓, ๑๔ รวม ๕ คน เป็นคนเวียดนาม ในจำนวนนี้ หมายเลข ๔ คือธง แจ่มศรี หมายเลข ๑๓ ผู้ถูกระบุว่าเป็นคนเซียงไฮ้นั้น คนนี้คือหลี่ฟุกมิงห์ซึ่งทำหน้าที่สื่อเดินทางที่เซียงไฮ้ คนสยามมีเพียงคนเดียวคือหมายเลข ๒ หรือสวัสดิ์ ผิวขาวนั่นเอง คนจีนไหหลำมี ๖ คน จีนแต้จิ๋ว ๑ คน จีนแคะหรือฮากกา ๑ คน และเมื่อพิจารณาในแง่ของกลุ่มที่สังกัด จะพบว่ามีตัวแทนกรรมกร ๔ คน ตัวแทนนักเรียน ๑ คน และตัวแทนเด็กหนุ่ม ๑ คน

เอกสารที่ยึดมาได้มีหลายชิ้น ส่วนที่เป็นภาษาจีน เช่น เอกสารสภาพกรรมกรสยาม (มีคำแปลไทยกำกับ), เอกสารประท้วงต่อต้านของนักสู้สากล, รายงานกรรมกรโรงงานเย็บผ้า, เอกสารต่อต้านคณะทูตพาณิชย์ญี่ปุ่น (หมายถึง คณะของยะสุกะวะ-ผู้เขียน) ส่วนภาษาไทย ได้แก่ รายงานกรรมกรผู้ถูกไล่ออกจากงานภาค ๒, เอกสารรหัสลับ, จดหมายสารคณะกรรมการกลาง, หลักการจัดตั้งองค์กรเด็กหนุ่ม, หลักการจัดตั้งองค์กรชาวนา, วารสารฉบับโรเนียวเสียงมหาชน, แสง

นำ และตรงแดง นอกจากนี้ เอกสารภาษาฝรั่งเศสมี ๔ ชิ้น เช่น รายงาน
ประมวลการสอนชาวลัทธิสังคมนิยม เป็นต้น (นสพ. มินก๊ก วันที่ ๑
มิ.ย. ๑๙๓๖)

ในส่วนของสุรินทร์จำเลยที่ ๒ หรือสวัสดิ์ ผิวขาว รายละเอียด
ระบุว่าเป็นตัวแทนกรรมกรที่สามล้อ แต่ ธง แจ่มศรีกล่าวว่า ขณะนั้น
สวัสดิ์มีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์การกรรมกรโรงงานรถไฟมัทกะสัน^{๑๖๗}

สำหรับนายสุกจำเลยที่ ๓ มีรายงานในหนังสือพิมพ์มินก๊ก ฉบับ
วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๑๙๓๖ ว่า “เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์
อินโดจีน ได้รับคำสั่งให้มาที่สยาม ปลอมตัวเป็นคนสยามและเข้ารับ
การเกณฑ์ทหารที่โคราช ลอบเข้าสู่ค่ายทหารในพื้นที่เดียวกันนี้เพื่อ
พยายามเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ เจ้าตัวอ้างว่าเป็นคนกวางตุ้ง
แต่เนื่องจากตำรวจรัฐรายละเอียดเกี่ยวกับเขา จึงตัดสินใจส่งฟ้อง
ข้อหาก่อจลาจลในค่ายทหารด้วย” (นสพ. มินก๊ก วันที่ ๒๐ พ.ค.
๑๙๓๖) ทว่า อันที่จริงข้อหานี้ไม่ได้ถูกระบุในคำฟ้องร้องคดี

นายเชียงจำเลยที่ ๔ ต่อมาได้เป็นเลขาธิการ พคท. รุ่นที่ ๔ คน
ผู้นี้ก็คือ ธง แจ่มศรี ซึ่งผู้เขียนได้สัมภาษณ์และอ้างอิงในงานวิจัยนี้เป็น
ระยะๆ ธงเล่าว่า ตอนที่ถูกตำรวจถามชื่อระหว่างการสอบปากคำ ตนได้
บอกชื่อไปตามที่นึกได้ตอนนั้นว่าชื่อ “วิเชียร” แต่เจ้าพนักงานฟังผิดเป็น
“เชียง” เจ้าตัวก็ปล่อยให้เข้าใจไปอย่างนั้นโดยไม่แก้ไข^{๑๖๘}

ในการพิจารณาคดีในศาลครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม
๑๙๓๖ บุญ หรือ เลหม่งหังจิงห์ ถูกตั้งข้อหา ๒ กระทงตามที่พนักงาน
อัยการชี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับกระทงที่ ๑ ที่ว่าเป็นคอมมิวนิสต์นั้น เจ้าตัว
ยอมรับว่าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จริง และกล่าวไต่อาวตว่า จุด
มุ่งหมายที่แท้จริงของพรรคคอมมิวนิสต์คือการได้มาซึ่งอิสรภาพและ
สันติสุขที่แท้จริงของมนุษยชาติ แต่ไม่ยอมรับความผิดกระทงที่ ๒ ที่
ว่า การประชุมที่จัดที่บ้านของตนเมื่อตอนถูกจับกุมนั้นเป็นการประชุม
ของพรรคคอมมิวนิสต์ และให้การแก้ตัวว่า ผู้ที่ร่วมตัวประชุมกันใน
วันนั้นคือคนของสหภาพแรงงาน และเป็นการประชุมหารือกันว่าควร

จะจัดตั้งองค์การสหภาพแรงงานอย่างไรจึงจะชอบด้วยกฎหมาย และจะ
จดทะเบียนสหภาพแรงงานด้วยวิธีใดจึงจะถูกต้อง ซึ่งองค์การที่จะจัดตั้ง
ขึ้นมาใหม่มุ่งสนับสนุนช่วยเหลือคนทั่วไปที่ตกงาน ด้านสมบุญก็ปฏิเสธ
เช่นกัน โดยกล่าวว่า การประชุมที่จัดที่บ้านของบุญไม่เกี่ยวข้องกับ
การประชุมของพรรคคอมมิวนิสต์เลย แต่เป็นการประชุมหารือเรื่องการจัด
ตั้งองค์การสหภาพแรงงาน และการลงทะเบียน หลังจากนั้น บันทึกการ
ให้ปากคำของบุญแก่ตำรวจก็ถูกอ่านออกเสียง ในส่วนของบุญ (เลหม่งหัง
จิงห์) จุดที่กล่าวเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของตน มีรายละเอียดระบุว่า
เขาเกิดที่อันนัม ตอนเล็กๆ พ่อแม่ตายจากไป ตัวเองเคยทำการค้า
เล็กๆ น้อยๆ ก่อนหน้านั้นประมาณ ๗-๘ ปีเคยไปประเทศจีน ๑ ครั้ง
และอยู่ที่นั่น ๒ ปี หลังจากนั้นก็กลับไปอันนัม แต่ก็ข้ามแม่น้ำโขง
ลอบเข้ามาที่ภาคเหนือของฝั่งสยามและย้ายที่ไปเรื่อยในภาคเหนือนี้
เพื่อการดำรงชีวิต ชีวิตลำบากยากเข็ญมาก กระทั่งมาถึงที่พิจิตรและ
ได้รู้จักกับคนอันนัมที่นั่นและอยู่รวมบ้าน ทำกิจกรรมเคลื่อนไหวคอม
มิวนิสต์ ปี ๑๙๓๐ ถูกจับกุมที่พิจิตรและถูกเนรเทศไปที่ชวเกา ที่ชวเกา
พอบอกว่าตนเป็นผู้ที่ยึดถือเรื่องการปฏิวัติ และถูกรัฐบาลสยามเนรเทศ
ออกมา ผู้คนที่นั่นก็เห็นอกเห็นใจ จึงได้รับการสนับสนุนจากผู้คนเหล่านี้น
ในช่วง ๒ ปี และลอบกลับเข้ามาที่สยามอีกครั้ง เคลื่อนไหวอยู่ที่
ภาคเหนือของไทย ปีที่แล้ว (หมายถึงปี ๑๙๓๕-ผู้เขียน) เดินทางมาที่
กรุงเทพฯ เพื่อที่จะทำกิจกรรมพรรคคอมมิวนิสต์ให้ลุกลาม โดยติดต่อกับ
สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ที่กรุงเทพฯ และเข้าบ้านอยู่ที่สะพานเหลือง
(นสพ. ชิวเฉียวเยอะเป้า วันที่ ๑๕ ก.ค. ๑๙๓๖)

จากข้อมูลนี้ พบว่าเลหม่งหังจิงห์ให้การถูกต้องในสิ่งที่คิดว่า
ตำรวจรู้อยู่แล้ว แต่นอกจากนั้น เขากล่าวเท็จหรือกำกวม เช่น แทนที่
จะพูดว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็พูดเสียว่าภาคเหนือ ช้ายังพูดอีก
ว่าแรงจูงใจที่ทำให้มาสยามในช่วงแรกสุดคือเพื่อการดำรงชีวิต อีกทั้งใน
ช่วง ๒ ปีหลังจากถูกเนรเทศไปที่ชวเกายังได้รับการสนับสนุนจากคนที่
อยู่ที่นั่น ก่อนจะกลับมาสยามอีกครั้ง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ที่ภาคเหนือ

(ที่จังหวัดเชียงใหม่) ก็มีองค์กรพรรคคอมมิวนิสต์ที่ประกอบขึ้นด้วยคน เวียดนาม และเลแหม่งที่จังหวัดก็เป็นผู้นำองค์กรนี้ จุดนี้คือข้อมูลจาก สิ่งที่เกิดขึ้นจริง

ต่อมาคือหลีฟุกมิงห์ซึ่งเป็นชาวอันนัม เรียกร้องขอล่ามโดยให้ เหตุผลว่าตนเข้าใจเฉพาะภาษาอันนัมกับฝรั่งเศสเท่านั้น นอกจากนี้ยัง เรียกร้องขอตรวจเทียบดูว่า เอกสารฉบับแปลภาษาไทยที่ทางการยึด มานั้นถูกต้องหรือไม่ แต่ทางพนักงานอัยการไม่ได้นำฉบับแปลมาด้วย จึงขอเลื่อนไปคราวหน้า ในการพิจารณาคดีครั้งถัดมา เปิดศาลในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ทนายความต้นทงล้อเชื้อสายจีนผู้มีชื่อเสียงซึ่งกลายเป็นผู้ว่าคดีให้แก่หลีฟุกมิงห์ ยืนยันว่าถึงตอนนั้นก็ยังไม่ได้พูดคุย นัดแนะกับหลีฟุกมิงห์ละเอียดพอ จึงไม่สามารถว่าความได้ และการ พิจารณาคดีได้ถูกเลื่อนไปเป็นวันที่ ๒๔ สิงหาคม (นสพ. ฮั่วเจียวเยอะ เป้า วันที่ ๓๐ ก.ค. ๑๙๓๖)

ในการพิจารณาคดีวันที่ ๒๔ สิงหาคม เจริญ ซึ่งเป็นพยานโจทก์ ปากที่ ๑ และเป็นสายลับคนหนึ่งของตำรวจที่ลอบเข้าไปสืบความใน สหภาพแรงงานได้ชี้ให้การด้วย คำให้การมีใจความดังนี้คือ

เจริญทำงานเป็นคนขับรถ ย้ายจากโคราชไปสุรินทร์เมื่อปี ๑๙๓๔ และย้ายต่อมาที่กรุงเทพฯ ในปีถัดมา ที่อยู่ปัจจุบันอยู่ที่สะพานเหลือง ตอนที่อาศัยอยู่ที่โคราช ได้พบกับจำเลยสมบุญซึ่งทำงานอยู่ที่โรงเลื่อย แห่งเดียวกัน วันหนึ่งในปี ๑๙๓๕ ได้พบสมบุญโดยบังเอิญที่สะพาน เหลืองและพูดคุยกันอย่างสนิทสนม สมบุญบอกว่ากำลังอยู่ระหว่างก่อตั้งสหภาพแรงงานโดยรวบรวมชนชั้นกรรมาชีพ เช่น คนขับรถ ให้มาเข้าร่วม เมื่อได้พบสมบุญอีกหลังจากวันนั้น สมบุญพูดถึงลัทธิคอมมิวนิสต์ มากมาย วันรุ่งขึ้น เจริญไปหาคนรู้จักที่เป็นตำรวจสันติบาล และได้ รายงานเรื่องการไปมาหาสู่กับสมบุญให้ฟัง หลังจากนั้นก็สานความสัมพันธ์กับสมบุญต่อไป และพูดคุยกันเกี่ยวกับชีวิตขัดสนของคนขับรถ และกฎข้อบังคับอันเข้มงวดของรัฐบาล (นสพ. ฮั่วเจียวเยอะ เป้า วันที่ ๒๔ ส.ค. ๑๙๓๖)

การปราบปรามของตำรวจสยาม สร้างความกระทบกระเทือน ต่อองค์กรพรรคคอมมิวนิสต์หลายครั้งจนเกือบจะแตกสลาย ซึ่งเป็น ส่วนที่ได้พิจารณากันมาแล้ว แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์ ที่สำคัญยิ่งแหล่งหนึ่งสำหรับตำรวจสยาม คือ ข้อตกลงแลกเปลี่ยนและ แจ็งข้อมูลข่าวสารระหว่างทางการฝรั่งเศส อังกฤษ และเนเธอร์แลนด์ ขณะเดียวกัน แหล่งข้อมูลจากสายลับที่ตำรวจสยามให้ลอบเข้าไป สอดแนมดังเช่นกรณีของเจริญก็เป็นอีกแหล่งหนึ่งที่สำคัญมาก คำให้ การของเจริญตามที่ประมวลมาข้างต้น ไม่ได้ระบุถึงความสัมพันธ์ของ เขากับองค์กรพรรคคอมมิวนิสต์ หรือขั้นตอนความเป็นมาของการ กลายเป็นสายลับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่มีคำอธิบายว่า ทำไมจึงมีคน รู้จักเป็นตำรวจสันติบาล

เกี่ยวกับส่วนนี้ ธง แจ่มศรีอธิบายว่า เตรียม (ชื่อเวียดนามคือ ทู (Thu)) รุ่นพี่ที่โรงเรียนมัธยมของธงที่อุดร ที่หลบหนีมายังกรุงเทพฯ รับผิดชอบด้านการนำเอกสารโฆษณาของพรรคคอมมิวนิสต์ส่งไปรษณีย์ โดยปกติจะนำเอกสารโฆษณาและใบปลิวสอดแนมเข้าไปในหนังสือพิมพ์ ทั่วไป แต่มีอยู่ครั้งหนึ่ง ด้วยความเลินเล่อ ได้ใส่เอกสารนำหนักเกิน เกณฑ์ค่าส่งเข้าไป และส่งไปยังจังหวัดสุรินทร์ ที่ทำการไปรษณีย์ได้เปิด บรรจุก่อนที่ออกดูสิ่งตีพิมพ์ที่หนักเกินมาตรฐานค่าส่ง ปรากฏว่ามีเอกสาร ของพรรคคอมมิวนิสต์อยู่ภายใน จึงแจ้งตำรวจ ทางตำรวจบอกให้จัด ส่งไปที่สุรินทร์ตามที่ถูกกำหนดมาทั้งอย่างนั้น ผู้รับปลายทางที่สุรินทร์ (อาจจะเป็นนายเจริญคนที่กล่าวถึงข้างต้น-ผู้เขียน) ถูกตำรวจจับกุมและ ถูกตั้งให้เป็นสายลับ ชายผู้นี้มาที่กรุงเทพฯ โดยรับคำสั่งให้ออกหาพรรค คอมมิวนิสต์ และทำงานเป็นคนขับแท็กซี่ที่กรุงเทพฯ ธงให้สัมภาษณ์ ว่า บ้านพักของหลีฟุกมิงห์ ผู้แทนพิเศษจากองค์กรคอมมิวนิสต์สากล ก็คือบ้านพักของเจริญด้วย หลีฟุกมิงห์ซึ่งมาถึงสยามได้ไม่นานแสดง ความประสงค์ว่าต้องการเรียนรู้ และตรวจสอบสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ของกรรมกรด้วยตาของตนเอง จึงไปพักอาศัยอยู่ที่บ้านของกรรมกรที่ มีความเกี่ยวข้องกับพรรค ในการประชุมที่บ้านของเลแหม่งที่จังหวัดเมื่อวัน

ที่ ๑๔ เมษายน ซึ่งเป็นวันที่ตำรวจบุกเข้าไปนั้น เหตุผลที่หลีกฟูกมิ่งหังจะเข้าร่วมประชุมด้วยคือ เนื่องด้วยเตรียมซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบซึ่งนำฝึกฝนกรรมกรมาจนถึงตอนนั้นเกิดความขัดแย้งกับฝ่ายบริหารพรรคและกลับไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย (สันนิษฐานได้ว่า เตรียมคือคนอินโดจีนคนหนึ่งในกรุงเทพฯ ที่ร่วมดำเนินกิจกรรมกับเงินวันเงิน อดีตเลขาธิการ-ผู้เขียน) หลีกฟูกมิ่งหังจึงรับงานด้านการให้การศึกษายอบรมกรรมกรด้วยตนเอง โดยมีสวัสดิ์ ผิวขาว เป็นล่าม^{๑๖๔}

เอกสาร “พรรคของสยาม” (รายงานของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน เดือนมิถุนายน ๑๙๓๖) ดังที่นำเสนอไปแล้วในตอนที่ ๖.๒ ก็ระบุว่า

“หลังจากที่ตั้งกลับมาจากประเทศจีน ก็จัดตั้งชาวอินนิมชาวสยามหลายคนขึ้นที่กรุงเทพฯ ‘คนคอมมิวนิสต์’ ชาวสยามที่กรุงเทพฯ ซึ่งถูกจัดตั้งโดยตั้ง มีความ ‘จงรักภักดี’ ต่อคณะกรรมการกลาง แม้แต่หลังจากที่คณะกรรมการกลางขับตั้งออกจากพรรคแล้วก็ตาม แต่แท้จริงแล้ว ‘คนคอมมิวนิสต์’ ชาวสยามเหล่านี้เป็นสายลับของตำรวจ เป็นเจ้าหน้าที่สอดแนมทำหน้าที่หนักต่อ วันหนึ่ง พวกเขาแจ้งต่อคณะกรรมการกลางของพรรคว่า เตรียมการก่อตั้งสหภาพแรงงานคนขับแท็กซี่พร้อมแล้ว และขณะที่ตาติ (หลีกฟูกมิ่งหัง) กับตู้จิ่งหัง (เลเหม่งหังจิ่งหัง) เข้าร่วม ‘การประชุมก่อตั้งสหภาพแรงงาน’ ดังกล่าว ก็ถูกเจ้าหน้าที่สอดแนมนั้นจับกุม จากที่คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์สยามเขียนถึงพวกเรา (พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน) ทำให้ทราบว่า ตาติที่ถูกจับไปได้สารภาพจนหมดเปลือก”

เมื่อพิจารณาประกอบกับคำบอกเล่าของธงข้างต้น จะประมวลได้ว่า ชาวเวียดนามสายเงินวันเงิน (เตรียม^{๑๖๕} ก็อยู่ในกลุ่มนี้) ดำเนินการจัดตั้งพร้อมทั้งขึ้นองค์กรกรรมกรชาวสยามที่กรุงเทพฯ ด้วย แต่เนื่องจากได้ถอนตัวถอยขึ้นไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยกลางคืน หลีกฟูกมิ่งหังและเลเหม่งหังจิ่งหังจึงรับช่วงต่อ

บุญ, สุรินทร์, สมบุญ ยอมรับระหว่างการพิจารณาคดีว่าตนเป็น

สมาชิก พรรค. นอกนั้นปฏิเสธว่าตนไม่ใช่สมาชิก พรรค. ในคำตัดสินการพิจารณาคดีชั้นต้น ศาลสั่งลงโทษจำคุกบุญ, สุรินทร์, สมบุญ และหลีกฟูกมิ่งหัง รวม ๔ คน คนละ ๕ ปี แต่เนื่องจาก ๓ คน ยกเว้นหลีกฟูกมิ่งหังให้การยอมรับ จึงลดโทษลงเหลือ ๓ ปี ๔ เดือน นายเก้าซึ่งอายุ ๑๔ ปี ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ ผู้ปกครองจึงถูกเรียกตัวมา และถูกตักเตือนอย่างเข้มงวดก่อนจะได้รับการปล่อยตัวไป นอกจากนั้น จำเลย ๔ คนถูกลงโทษจำคุก ๓ ปี บุญ, สุรินทร์ และสมบุญ ไม่อุทธรณ์ ส่วนจำเลยที่เหลืออีก ๑๐ คนยื่นอุทธรณ์ คำสั่งศาลอุทธรณ์เมื่อเดือนธันวาคม ๑๙๓๗ ตัดสินลดโทษนายเชียงเหลือ ๑ ปีครึ่งโดยให้เหตุผลว่า ตอนที่ถูกจับกุม นายเชียงเป็นผู้เยาว์อายุ ๑๕ ปี นอกจากนั้นก็ยื่นคำตัดสินเหมือนศาลชั้นต้น และสั่งลงโทษตามนั้น^{๑๖๖} นายเชียงหรือธง แจ่มศรี ซึ่งตั้งแต่เกิดการจับกุม ได้ถูกจองจำไปแล้วถึง ๑ ปี ๘ เดือน ได้รับการปล่อยตัวทันที

หลีกฟูกมิ่งหังรับโทษจำคุก ๕ ปีซึ่งยาวนานที่สุดในบรรดา ๑๔ คนที่ถูกดำเนินคดี สันนิษฐานว่าหลีกฟูกมิ่งหังพ้นโทษออกมาเมื่อช่วงครึ่งแรกของปี ๒๔๘๔ แต่ไม่เป็นที่ทราบกันว่า ความเป็นไปหลังจากนั้นเป็นอย่างไร ธง แจ่มศรีให้สัมภาษณ์ว่า หลังจากหลีกฟูกมิ่งหังอยู่ในไทยระยะหนึ่ง ก็กลับเวียดนาม และจากนั้นไม่นานก็เสียชีวิตขณะที่อายุยังน้อย

๖.๖ การแตกสลายของหน่วยพรรคสาขาเชียงใหม่ และเหตุการณ์รุนแรงที่ขอนแก่น

วันที่ ๑๘ เมษายน หรือ ๑ วันก่อนที่เลเหม่งหังจิ่งหังเลขาธิการ และหลีกฟูกมิ่งหังผู้แทนพิเศษจากองค์การคอมมิวนิสต์สากลจะถูกจับกุม หน่วยสาขาของพรรคที่เชียงใหม่ก็ถูกตำรวจบุกเข้าตรวจค้น มีคนเวียดนามถูกจับกุม ๒ คน และคนสยามถูกจับกุม ๑ คน รายงานข่าวดังกล่าวปรากฏในหนังสือพิมพ์ดังนี้ คือ “จับกุมเงินและหลีก ชาวเวียดนามสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ที่เชียงใหม่” วันที่ ๑๘ เมษายน กรรมกรจังหวัดร่วมกับหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรล้อมบ้านนายแก้ว

ซึ่งเป็นคนสยามและจับกุมสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ผู้ที่ถูกจับกุมคือ ชาวเวียดนาม ๒ คนซึ่งได้แก่ เจิ่น แหม่งห์ และหลี่ เฮือง และอีกคนหนึ่งคือนายเกี้ยว พร้อมทั้งยึดสิ่งของที่ใช้เป็นเครื่องมือโฆษณาลัทธิคอมมิวนิสต์” (นสพ. มินก๊ก วันที่ ๒๔ เม.ย. ๑๙๓๖)

“รายงาน” ที่เสนอต่อศูนย์กลางองค์การคอมมิวนิสต์สากลเมื่อช่วงต้นปี ๑๙๓๕ ระบุว่า ที่เชียงใหม่มีหน่วยสาขาซึ่งประกอบขึ้นด้วยชาวเวียดนาม ๓ คนดังที่ได้นำเสนอแล้วในตอนที่ ๔.๒ ที่เชียงใหม่ก็เช่นกัน บางครั้งก็มีการแจกใบปลิวของพรรคคอมมิวนิสต์ (เช่น นสพ. มินก๊ก วันที่ ๒๗ มี.ค. ๑๙๓๕) นอกจากนี้ ธง แจ่มศรีให้ข้อมูลว่า ทางพรรคได้ให้หนุ่มเวียดนามชื่อเฮือง (ชื่อไทยคือ “สม เฉลิมสวาท”) เข้าโรงเรียนคริสต์ที่เชียงใหม่เพื่อให้เรียนรู้ภาษาไทย และพอเตรียมซึ่งเป็นผู้ชี้หน้าที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูลถูกไล่ออกเมื่อปี ๑๙๓๔ ทางพรรคก็ให้สมย้ายโรงเรียนจากเชียงใหม่ไปเป็นผู้ชี้หน้านักเรียนคนใหม่แทนที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล

การโฆษณาลัทธิคอมมิวนิสต์แก่นักเรียนที่โรงเรียนนี้ภายใต้การชี้แนะของสมคึกคักเป็นอย่างมาก และได้กลายเป็นมูลเหตุทำให้ครูเตียงศิริพันธ์ และครูปั้น แก้วมาตย์ของโรงเรียนเดียวกันนี้ ถูกสงสัยเรื่องการเคลื่อนไหวคอมมิวนิสต์ จนถึงขั้นถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๑๙๓๕ สมเป็นคนเวียดนามที่เก่งภาษาไทยเป็นเลิศไม่แพ้เตรียม สมถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๑๙๓๕ ถูกลงโทษจำคุก ๑๕ ปีฐานเป็นผู้ส่งเสริมลัทธิคอมมิวนิสต์ และได้รับพระราชทานอภัยโทษในวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๑๙๔๕ หลังจากนั้นก็ทำงานที่สำนักสื่อชาวเวียดนาม (Vietnam News Service) ซึ่งเปิดทำการอยู่ที่เลขที่ ๕๔๓ ถนนสีลมในกรุงเทพฯ^{๑๗๒}

สำหรับเหตุการณ์รุนแรงที่ขอนแก่นมีรายละเอียดดังนี้คือ ในวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๑๙๓๖ ตั้งแต่ประมาณ ๙ โมงเช้า ที่บ้านพระลับ ไม่ไกลจากตัวจังหวัดขอนแก่น มีคนมาชุมนุมกันราว ๓๐-๔๐ คนที่ใกล้ๆ สนามบิน และมีคนเวียดนามถูกจับกุม ๑๑ คนที่นั่น ส่วนที่ถนนในเมือง

ก็มีชาวเวียดนามเกือบ ๒๐๐ คนออกมาชุมนุมประท้วง แจกใบปลิว ร้องตะโกนว่า ไฮโย! โคนล้มรัฐบาลสยาม! ก่อตั้งรัฐบาลโซเวียตของกรรมกรชาวนาทหาร! กลุ่มผู้ประท้วงปะทะกับเจ้าหน้าที่ที่พยายามจะยับยั้งควบคุมการชุมนุมที่หน้าโรงเรียนขอนแก่นวิทยายน ซึ่งเป็นโรงเรียนชายล้วนสังกัดส่วนกลาง มีชาวเวียดนามถูกยิงเสียชีวิต ๒ คน และได้รับบาดเจ็บ ๑๐ กว่าคน^{๑๗๓} ท้ายสุด จำนวนผู้ที่ถูกจับตามรายงานที่ปลัดกระทรวงมหาดไทยแจ้งต่อปลัดกระทรวงการต่างประเทศเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๑๙๓๗ คือ ๒๐๑ คน ในจำนวนนี้มีคนเวียดนามในบังคับฝรั่งเศส ๑๕๓ คน คนลาวเวียงจันทน์ในบังคับฝรั่งเศส ๑ คน คนไทย ๗ คน คนเหล่านี้ถูกแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ถูกลงโทษตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง และกลุ่มที่ถูกลงโทษตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. ๒๔๗๘ (ฉบับที่ ๗) มาตรา ๑๐๔ (๔) ว่าด้วยการบ่อนทำลายชาติโดยใช้ความรุนแรง (จำคุก ๑๐ ปีขึ้นไปหรือตลอดชีวิต) ผู้ที่ตกอยู่ในกลุ่มแรกมีจำนวน ๑๕๒ คน (เป็นคนเวียดนามในบังคับฝรั่งเศสทั้งหมด) ในระหว่างขั้นตอนการสอบสวน มีผู้ได้รับการปล่อยตัว ๖ คน และอีก ๑๓๖ คนถูกดำเนินคดี ศาลตัดสินว่ามีความผิด ๑๐๕ คน ปล่อยตัวเพราะหลักฐานไม่พอที่จะเอาผิด ๓๑ คน ผู้มีความผิดจะถูกเนรเทศออกนอกราชอาณาจักรหลังจากรับโทษจนครบกำหนดแล้ว ส่วนกลุ่มหลังประกอบด้วยคนเวียดนามในบังคับฝรั่งเศส ๕๑ คน คนลาวในบังคับฝรั่งเศส ๑ คน คนสัญชาติไทย ๗ คน คนกลุ่มนี้ถูกดำเนินคดี และปรากฏว่าคนเวียดนาม ๗ คนไม่มี ความผิด จึงได้รับการปล่อยตัวไป ส่วนที่เหลืออีก ๕๒ คน มีความผิด กลุ่มหลังซึ่งถูกตั้งข้อหาว่ากระทำผิดฐานกบฏภายในนั้น คนกว่าครึ่งได้ถูกส่งฟ้อง กล่าวคือ กลุ่มหลักประกอบด้วย ๓๑ คน (ชาย ๑๘ คน หญิง ๑๓ คน) ได้ถูกส่งฟ้องศาลจังหวัดขอนแก่นโดยเร็วในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๑๙๓๖ คนกลุ่มนี้เกือบทั้ง ๓๑ คน ล้วนมีที่อยู่ในตำบลพระลับ จังหวัดขอนแก่น (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอเมือง)^{๑๗๔} ยกเว้นชายคนหนึ่งซึ่งมีที่อยู่ในจังหวัดมหาสารคาม และอีกคนหนึ่งมีที่อยู่ใน

อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ในผู้หญิง ๑๓ คน มีคนที่ใช้ชื่อว่า นางยอ (Nho) แจ่มศรี คนผู้นี้คือ ดั่งกวิงห์แอ็งห์ มารดาของธง แจ่มศรี ช่วงปี ๑๙๓๔ หลังจากที่นางยอ (หรือ "บายอ" หรือ "บายอ") ใช้หนี้ที่ยืมมาจากคนบ้านใกล้เคียงเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมการเคลื่อนไหวหมดแล้ว ก็พาลูกสาวคนโต อายุ ๕ ปี และลูกชายคนที่ ๒ อายุ ๖ ปี ออกจากบ้านดงเพื่อไปเสาะหาองค์กรพรรคคอมมิวนิสต์ นางยอไม่มีความสัมพันธ์กับพรรคเลยนับแต่องค์กรพรรคได้ถอนปฏิบัติการออกจากบ้านดงไปเมื่อปี ๑๙๓๐ เป็นต้นมา ที่แรกคิดว่าตนเองจะติดต่อกับองค์กรพรรคที่โคราชได้แน่ๆ แต่พอสืบค้นที่นั่นแล้ว ปรากฏว่าไม่พบร่องรอย ผลสุดท้ายจึงไปที่อุดร ผู้ที่ปรากฏตัวในฐานะตัวแทนพรรคคือ เลเหม่งหังจี้ ซึ่งเข้าใจผิดคิดว่าดั่งกวิงห์แอ็งห์ติดเหล้าและละทิ้งงานปฏิวัติ ครั้นแก้ไขความเข้าใจผิดแล้ว ดั่งกวิงห์แอ็งห์ก็ได้รับอนุญาตให้เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (ตามที่แหล่งข้อมูลระบุ) เมื่อเดือนเมษายน ๑๙๓๔ จากนั้นก็ได้รับคำสั่งให้เปิดร้านอาหารเล็กๆ เพื่อสร้างฐานการติดต่อที่ขอนแก่น และได้พาลูกย้ายไปอยู่ที่ขอนแก่น^{๑๗๕} ในการประท้วงเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๑๙๓๖ บุคคล ๕ คนตั้งแต่นั้น ซึ่งเป็นเลขานุการสาขาพรรคลงมา รวมทั้งดั่งกวิงห์แอ็งห์ด้วย คือ บุคคลหลักในการวางแผน จุดประสงค์ที่หน่วยสาขาพรรควางแผนก่อการประท้วงคือ เพื่อต่อต้านการขึ้นภาษีและแสดงให้เห็นพลังของคนเวียดนาม อีกทั้งเพื่อประกาศเรียกความสนใจให้คนสยามเข้ามามีส่วนร่วม^{๑๗๖}

แผนการประท้วงอย่างสงบแปรไปสู่เหตุการณ์ใหญ่โตได้อย่างไร ธง แจ่มศรียังจำได้ว่า หลังจากพ้นการจองจำเมื่อปลายปี ๑๙๓๗ แล้ว เคยได้ยินกระแสวิจารณ์ว่าเหตุการณ์เล็กๆ (ต่อต้านการขึ้นภาษี) ผันไปสู่เหตุการณ์ใหญ่โตเพราะการขึ้นภาษีไม่เหมาะสม นอกจากนี้ หว่างวันฮวานก็บันทึกไว้ว่า ระหว่างถูกจับจำคุกภายหลังเหตุดังกล่าว เกิดความรู้สึกสะท้อนใจว่า วิธีการต่อสู้แบบนี้รังแต่จะทำให้พรรคคอมมิวนิสต์สูญเสียผู้สนับสนุน (บันทึกความทรงจำของหว่างวันฮวาน, ฉบับภาษาอังกฤษ

อังกฤษ, หน้า ๖๖)

การประท้วงที่ขอนแก่นครั้งนี้แตกต่างจากครั้งอื่น ตรงที่สามารถระดมผู้คนได้มากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในการต่อสู้ครั้งใดๆ ของพคส. จนถึงขณะนั้น ครั้งนี้เป็นการกระทำที่อาจหาญและเปิดเผย คนเวียดนามที่ไม่ใช่คนในพื้นที่ก็ถูกระดมมาด้วยอย่างเป็นระบบ^{๑๗๗} อาจเป็นไปได้ว่าการเคลื่อนไหวนี้สอดแทรกแฝงไว้ด้วยเจตนาที่เรียกว่าเรียกร้องให้ประจักษ์แก่สายตาว่า พรรคยังคงตั้งมั่นอย่างเข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการเคลื่อนไหวขององค์กรชาวเวียดนามภายใน พคส. ก็ถึงกาลอวสาน โดยมีเหตุการณ์รุนแรงที่ขอนแก่นในครั้งนั้นเป็นปฏิบัติการครั้งสุดท้าย

หว่างวันฮวานบันทึกไว้ว่า เมื่อครั้งที่ฟุงจีเกียน (Phùng Chí Kiên) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานวิเทศสัมพันธ์ของคณะที่นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนมาที่เมืองหวู่ฮั่นในเดือนมิถุนายน ๑๙๓๘ ช่วงสมัยแนวร่วมสามัคคีที่ ๒ ระหว่างพรรคก็กินตั้งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน ในมณฑลหูเป่ย์ของจีน เขาแจ้งว่าขาดการติดต่อกับ พคส. โดยสิ้นเชิงแล้ว (บันทึกความทรงจำของหว่างวันฮวาน, ฉบับภาษาอังกฤษ, หน้า ๙๘)

๑๔๙ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 115-116.

๑๕๐ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 157-158.

๑๕๑ ในขณะนั้น มีร้านหนังสือชินหัวอยู่จริง ร้านหนังสือชินหัวอยู่ที่ย่านถนนเยาวราช โดยอยู่ข้างๆ โรงละครเทียนแก้วเทียนเก่า (ปัจจุบัน พื้นที่นี้กลายเป็นที่ตั้งของร้านทองไชวเซ่งเฮง) ติดถนนที่มุ่งสู่ถนนพาดสาย ร้านหนังสือชินหัวลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์จีนอยู่บ่อยๆ แต่ที่อยู่ที่ใช้ในการลงโฆษณาคือ “เลขที่ ๘๑-๘๓ ถนนเทียนแก้วเทียน” ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะโรงละครเทียนแก้วเทียนเป็นที่รู้จักกันดีกว่าถนนพาดสาย ที่ร้านนี้มีพนักงานคนหนึ่งชื่อหลินหมิงเจีย (ไซหมิง, ๑๙๐๘-๑๙๙๑) ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ พคส. รับสิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์ต่างประเทศผ่านร้านนี้ (อ้างแล้ว, บันทึกชีวประวัติชาวจีนโพ้นทะเลคืนถิ่นจากประเทศไทย, เล่ม ๔, น. ๑๕๘-๑๖๒).

๑๕๒ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 104.

๑๕๓ ณ เดือนกรกฎาคม ๑๙๓๑ หลิวซูสื่อทำงานในฐานะ “ครูหัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียนโรงเรียนเสียบเอี๊ยะ” ที่บางลำพูแล้ว (นสพ. ตงฮั่วมิงป้อ ฉบับวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๑๙๓๑) โรงเรียนนี้มีนักเรียนมากขึ้นตั้งแต่ต้นปี ๑๙๓๔ จึงรับครูใหม่อีก ๔ คน ซึ่งมีหยางสเหวเทา (หลี่หัว) รวมอยู่ด้วยคนหนึ่ง ทำให้มีครูรวมทั้งสิ้น ๘ คน (นสพ. ตงฮั่วมิงป้อ ฉบับวันที่ ๕ มกราคม ๑๙๓๔) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโรงเรียนนี้ขัดต่อพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ กระทรวงธรรมการจึงมีคำสั่งลงวันที่ ๓ กันยายน ๑๙๓๔ ให้สั่งปิดโรงเรียน (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๑, น. ๑๗๕๕) สมาชิกสมาคมผู้บริหารของโรงเรียนนี้ได้สร้างโรงเรียนขึ้นใหม่ในวันที่ ๓ กันยายน ๑๙๓๕ โดยใช้ชื่อว่าโรงเรียนเผยหมิน (นสพ. ตงฮั่วมิงป้อ ฉบับวันที่ ๓ ตุลาคม ๑๙๓๕) หลิวซูสื่อเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนนี้จนถึงเดือนกันยายน ๑๙๓๙ จึงถูกจับกุมและถูกเนรเทศออกนอกประเทศ.

๑๕๔ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 105.

๑๕๕ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 107-111.

๑๕๖ เอกสารลายมือที่ดูเหมือนว่าอาจจะเป็นคำตอบขององค์การคอมมิวนิสต์สากลต่อข้อเรียกร้องขอค่าใช้จ่ายนี้ ได้รับการแนบท้ายต่อจากหน้าหลังของรายงานฉบับที่ ๒ นี้เลย เอกสารดังกล่าวใช้ชื่อหัวข้อว่า “รายงานถึงคูซิเนิน” คุณคอนสแตนตินซึ่งแปลเอกสารนี้เป็นภาษาญี่ปุ่นให้แก่ผู้เขียนตีความว่า นี่เป็น

เอกสารที่เขียนจากบุคคลระดับสูงกว่าหรืออาจจะเป็นระดับเดียวกับคูซิเนินถึงคูซิเนิน เนื้อหาทั้งหมดของเอกสารมีดังนี้คือ “พันธมิตรนี้ได้รับการสร้างขึ้นจากคนยากจนของสยาม พวกเขาต้องการเงิน ๒,๐๐๐ ดอลลาร์ เงินจำนวนนี้อาจดูมากเกินไปในช่วงแรก แต่ก็ขอให้ส่งให้พวกเขาจะดีกว่า ถ้าหากพวกเขาสามารถพิมพ์เอกสารเป็นภาษาอินโดจีนได้ นั่นก็คงจะเป็นประโยชน์ ตอนนี้อย่าไม่ได้ส่งเอกสารถึงพวกเขาเพื่อแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับการประชุมสามัญที่จัดเป็นประจำ (ของฝ่ายบริหารองค์การคอมมิวนิสต์สากล?-ผู้เขียน) ดังนั้น ทางองค์การคอมมิวนิสต์สากลจะต้องเตรียมคำตอบที่จะส่งถึงพวกเขา เนื้อหาของคำตอบมี ๒ เรื่อง คือ เรื่องการยอมรับให้เข้าสังกัดองค์การคอมมิวนิสต์สากลได้ และเรื่องการแจ้งหลักการพื้นฐานขององค์การคอมมิวนิสต์สากลเพื่อสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง” (RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 106) ในเอกสารนี้ ยังมีจุดที่น่าตั้งคำถามอยู่ด้วย เช่น จุดที่เขียนว่า ๒,๐๐๐ ดอลลาร์ และการยอมรับให้เข้าสังกัดองค์การคอมมิวนิสต์สากล เป็นต้น.

๑๕๗ RGASPI Fond 495, opis 16, delo 51, list 115-116. เอกสารนี้เป็นภาษาฝรั่งเศส แต่ด้านบนซ้ายที่ว่างๆ อยู่ของ list 115 มีข้อความภาษารัสเซียเขียนด้วยลายมือปรากฏอยู่ คุณคอนสแตนตินแปลข้อความนั้นว่า “คูซิเนิน, ตามรายงานของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเดือนมิถุนายน ๑๙๓๖” อนึ่ง ที่ list 114 ซึ่งคาดว่าจะเป็นหน้าปกของเอกสารนี้ มีข้อความระบุด้วยลายมือเขียนว่า “จดหมายจากสยาม (รับ ๘ สิงหาคม ๑๙๓๖) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากข้อความแล้ว สันนิษฐานว่าเอกสารนี้ไม่น่าจะเป็นรายงานจาก พคส. แต่ น่าจะเป็นรายงานที่พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนนำเสนอต่อองค์การคอมมิวนิสต์สากลโดยจัดทำขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มต่างๆ ที่ขัดแย้งกันภายใน พคส.

๑๕๘ อ้างแล้ว, ฮิโระฮิเดะ คุริฮาระ, น. ๑๘๒.

๑๕๙ ตูจิ่งหฺ์ (เลเหม่งหฺ์จิ่งหฺ์) ถูกจับกุมเมื่อเดือนกรกฎาคม ๑๙๓๐ ที่พิจิตร ต่อมาในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน ก็ถูกเนรเทศไปยังซัวเถาพร้อมกับพวกพ้อง ๑๐ คน ตูจิ่งหฺ์ลอบกลับเข้ามาในสยามเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๓๑ (อ้างอิงเชิงอรรถ ๕๔ ประกอบ) และเคลื่อนไหวอยู่ที่ภาคอีสานของไทยและที่ประเทศลาวเป็นหลัก ตูจิ่งหฺ์คงเข้ามาที่กรุงเทพฯ ในช่วงที่เงินวันเงินไม่อยู่ในกรุงเทพฯ เพราะไปเข้าประชุมร่วมระหว่างคณะผู้นำนอกรัฐพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับ พคส. เมื่อกลางเดือนมีนาคม ๑๙๓๕ และช่วงที่เข้าประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๑ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน หลังจากตูจิ่งหฺ์ถูกเนรเทศในปี ๑๙๓๐ เขากลับ

เข้ามาที่สยามทันที การกระทำเช่นนี้คล้ายกับกรณีของโง่จิ้งหีวกว เลขาธิการคนแรกที่ถูกไล่ออกเป็นสายลับกลับมาในสยาม นี่จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ตู่จิ้งหีวต้องสงสัยว่าเป็นสายลับ.

๑๖๐ เออิจิ มุราซึมา และ เจ็งเจ็ง (บรรณารักษ์), บันทึกความทรงจำไฮหยางฮุย, อยู่ระหว่างเตรียมจัดพิมพ์เป็นภาษาญี่ปุ่น.

๑๖๑ นสพ. มินก๊ก ฉบับวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๑๙๓๖.

๑๖๒ สัมภาษณ์ เหวียนเท็งหวิ่นที่อำเภอท่าปอ จังหวัดหนองคาย วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗. เหวียนเท็งหวิ่นเกิดที่แขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว ตอนที่เรียนภาษาฝรั่งเศสที่เว้ ได้รับการศึกษาด้านความรักชาติอย่างลึกๆ จากครูนักเคลื่อนไหวเพื่อการกู้ชาติ เคยเคลื่อนไหวในฐานะสมาชิกของเวียดมินห์ และเคยถูกทหารญี่ปุ่นจับกุม ในปี ๑๙๔๖ ซ้ำแม่ฆ่าชิง หลบหนีมาฝั่งไทยที่ท่าปอ จังหวัดหนองคาย ประมาณปี ๑๙๕๐ เหวียนเท็งหวิ่นไปเรียนที่โรงเรียนพรรคเหียงนอ้ายกวกที่ไทเหียงน ทางเหนือของฮานอยพร้อมกับเพื่อนๆ อีก ๑๐ คน เขาเป็นผู้นำคนหนึ่งในองค์กรปลดแอกเวียดนาม และถูกจำคุก ๑ ปีตั้งแต่ปี ๑๙๖๘ โทษฐานเป็นคอมมิวนิสต์ และขณะนี้เป็นผู้อาวุโสที่ได้รับความเคารพนับถือของคนเวียดนามที่อำเภอท่าปอ ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๔๐๐ ครอบครัว.

๑๖๓ สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒.

๑๖๔ อ่างแล้ว, "สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี" (ข).

๑๖๕ สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒.

๑๖๖ นสพ. มินก๊ก ฉบับวันที่ ๒๐ พฤษภาคม และ ๑ มิถุนายน ๑๙๓๖. ชื่อคนไทยที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์จีนจะเขียนด้วยอักษรจีนที่ออกเสียงสำเนียงแต้จิ๋วแล้วฟังใกล้เคียงกับเสียงในไทย.

๑๖๗ สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒. นอกจากนี้ งานวิจัยของคุริฮะระพบว่า ดาติ หรือ หลีฟูกมิงห์ เกิดที่เวียดนามในปี ๑๙๐๖ หรือ ๑๙๐๘ เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสในปี ๑๙๒๙ และเข้าไปเรียนที่มอสโกในฤดูใบไม้ร่วงปี ๑๙๓๒.

๑๖๘ สัมภาษณ์ ธง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ และวันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓. ธงออกจากบ้านตง จังหวัดพิจิตรซึ่งเป็นบ้านเกิดเมื่อปี ๑๙๒๙ ขณะนั้นอายุ ๘ ขวบ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๑๙๓๐ ชาวคอมมิวนิสต์ ๒ คนที่กลับมาจากจีนถูกจับกุมที่สถานีรถไฟหัวลำโพง หนึ่งในนั้นคือหวอตุ้ง บิดาของธงดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ ๒ หลังจากนั้นไม่นาน คนเวียดนามที่ถูกสงสัยว่าเป็นสายลับให้แก่ฝรั่งเศสและมีส่วนทำให้หวอตุ้งกับสหาย

ถูกจับก็ถูกฆาตกรรม วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ชาวเวียดนาม ๓๐ คนถูกจับกุมฐานพัวพันกรณีฆาตกรรมดังกล่าว ในบรรดาผู้ที่ถูกจับกุมนี้มีมารดาของธง และเลหม่งหวิงห์รวมอยู่ด้วย ธงอยู่ในประจำที่โรงเรียนประจำที่โรงเรียนประชาบาลระดับประถมแห่งหนึ่งที่หนองบัว จังหวัดอุดรธานี โรงเรียนนี้หว่างวันฮวานเป็นผู้ดูแลการดำเนินงาน ธงเรียนไปด้วยและทำงานการเกษตรไปด้วย เรียนอยู่ ๒ ปีก็จบ ป. ๑-ป. ๓ ทั้งหมด อนึ่ง โรงเรียนที่หนองบัวนี้เป็นโรงเรียนที่ชาวเวียดนามก่อตั้งขึ้น แต่ไม่ได้ดำเนินการตามรูปแบบ "โรงเรียนราษฎร์" เพราะมีขั้นตอนยุ่งยากและการกำกับดูแลของกระทรวงธรรมการก็เข้มงวด โรงเรียนจัดรูปแบบเป็นโรงเรียนประชาบาลและเปิดให้นักเรียนหญิงชาวไทยในละแวกนั้นเข้าเรียนได้ด้วย หลังจากธงเรียนจบจากโรงเรียนนี้แล้ว ก็ย้ายไปเรียน ป. ๔ ที่สกลนคร และเรียนต่อ ม. ๑ ที่นั่น ธงได้รับการดูแลจากกลุ่มค้าขายยาจีนที่นั่น และช่วยงานขายยา จากนั้นก็กลับมาที่อุดรธานี เข้าเรียน ม. ๒ ที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกุลอันมีชื่อเสียงและเรียน ม. ๓ ไปได้ประมาณครึ่งเดียว ผู้ที่ชื่อนำธงที่อุดรธานีคือ "เตรียม" ซึ่งเป็นเยาวชนเวียดนามสมาชิกพรรค เตรียมอายุมากกว่าธง ๑๐ ปี ขณะที่ธงอยู่ ม. ๒ เตรียมอยู่ ม. ๕ ธงและเตรียมไปอาศัยกุฏิวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้งอยู่ ทั้งสองเลือกไปอยู่ที่นั่นเพราะท่ามกลางสภาพที่ชาวเวียดนามในอุดรขณะนั้นถูกตำรวจเฟื่องเพลิงและถูกจับกุมอยู่บ่อยๆ กุฏิวัดเป็นที่ที่ปลอดภัย และการอยู่ที่นั่นทำให้สามารถโฆษณาชวนเชื่อบรรดานักเรียนสยามที่อาศัยอยู่ในที่เดียวกันได้ ด้วยการชี้แนะขององค์กรพรรค เตรียมพิมพ์เอกสารและแจกจ่ายในโรงเรียน เอกสารที่เตรียมแจกเพื่อโฆษณาลัทธิคอมมิวนิสต์ตกถึงมือพ่อ (เป็นทหาร) ของนักเรียนคนหนึ่งที่น่าเอกสารกลับไปบ้านด้วย พ่อของนักเรียนคนนั้นไปแจ้งแก่ทางโรงเรียน เตรียมจึงถูกไล่ออกและหนีการจับกุมเข้ากรุงเทพฯ ธงก็ออกจากวัดเช่นกัน และย้ายไปตามบ้านคนเวียดนามในหนองบัวซึ่งคอยให้การช่วยเหลือ จากนั้นก็ไปที่สำนักงานคณะกรรมการภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ พคส. ซึ่งก็อยู่ที่หนองบัว (ขณะนั้น เลหม่งหวิงห์คือหัวหน้าคณะกรรมการ) สำนักงานนี้ นำเอกสารลับไปซ่อนไว้ในกอไม้ที่อยู่ใกล้ๆ แต่บังเอิญมีการก่อสร้างขยายเส้นทางรถไฟเข้ามาใหม่ ก่อไม้จึงถูกโค่น และเอกสารดังกล่าวก็ถูกพบ สำนักงานนี้จึงถูกตำรวจบุกปราบปราม ครั้นอยู่ที่อุดรธานีต่อไปไม่ได้แล้ว ธงจึงเลิกเรียน ม. ๓ กลางคัน และตามเตรียมหนีเข้ากรุงเทพฯ เมื่อช่วงปลายปี ๑๙๓๔ ไปอาศัยอยู่ที่บ้านที่เลหม่งหวิงห์เช่าอยู่ (สำนักงานใหญ่ พคส.) หลังศาลเจ้าแม่ทับทิมสะพานเหลือง และช่วยงานทั่วไปหลายอย่าง ครั้นจะเข้าเรียนในโรงเรียนของสยาม ก็จำเป็นต้องใช้หลักฐานจากโรงเรียนเพื่อทำเรื่องย้ายโรงเรียน แต่ธงหนีมา

จึงขอเอกสารสำคัญไม่ได้ จึงไปเข้าโรงเรียนจีนซึ่งกฎระเบียบไม่เข้มงวด โดยเข้าเรียนที่โรงเรียนมัธยมเครือข่ายพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งเตรียมได้เข้าไปเป็นครูสอนภาษาไทยอยู่ (โรงเรียนหว่าเจี้ยว (หัวเจี้ยว) วิทยาลัย ละแวกสะพานยศเส โดย มีหวงเย่าหววน สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์สยามเป็นครู) อย่างไรก็ตาม ังเรียนอยู่ที่โรงเรียนนี้ได้ปีกว่า ก็ถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๑๙๓๖ ขณะที่ถูกวานให้ดูต้นทาง ซึ่งตอนนั้นกำลังมีการประชุมอยู่ที่บ้านของเลแห่งงหิงห์ ขณะนั้น ังยังเป็นผู้เยาว์และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุม (สัมภาษณ์ รง แจ่มศรีโดยผู้เขียน และ “สัมภาษณ์ รง แจ่มศรี” (๗), อ้างแล้ว) โรงเรียนหว่าเจี้ยวเป็นโรงเรียนมัธยมของคนจีนไหหลำ ในปี ๑๙๓๖ อาจารย์ใหญ่ในขณะนั้น คือ พู่ไคเขียนซึ่งนิยมซ้าย พู่ไคเขียนเรียนที่มหาวิทยาลัยซื่อจื้อในเซียงไฮ้ และมหาวิทยาลัยจงกั๋วกงชเว่ เรียนจบนิติศาสตร์บัณฑิตเมื่อปี ๑๙๓๔ (นสพ. *ฮั่วเจี้ยวเยอะเป่า* ฉบับวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๗) โรงเรียนแห่งนี้ถูกสั่งปิดตั้งแต่วันที่ ๕ พฤษภาคม ๑๙๓๗ และรวมเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนยอกหมิ่น ถนนสุริวงค์ ซึ่งก็เป็นของคนจีนไหหลำเช่นกัน ต่อมาโรงเรียนนี้หิงซึ่งเป็นโรงเรียนจีนของคอมมิวนิสต์ได้เข้าตึกของอดีตโรงเรียนหว่าเจี้ยววิทยาลัยต่อไป (นสพ. *ตงฮั่วมิงป้อ* ฉบับวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๑๙๓๗) ในปี ๑๙๔๖ พู่ไคเขียนเปิดโรงเรียนจีนฉิงกวงและเชิญรวม วงศ์พันธ์ เป็นครูใหญ่ฝ่ายภาษาไทยที่โรงเรียนฉิงกวง.

๑๖๙ สัมภาษณ์ รง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒.

๑๗๐ ตอนนั้น ภายหลังแยกกับเตรียมแล้ว ังได้พบเตรียมอีกครั้งในช่วงที่เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา ขณะนั้นเตรียมทำงานอยู่ที่สถานทูตญี่ปุ่นที่กรุงเทพฯ เตรียมแนะนำให้ ังเข้าร่วมการเคลื่อนไหวต่อต้านฝรั่งเศสเพื่อเรียกร้องเอกราชโดยพึ่งพาทหารญี่ปุ่น แต่ ังเห็นว่าสิ่งที่เตรียมแนะนำนั้น ผิดไปจากนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยที่ตนเข้าร่วม จึงปฏิเสธไปโดยโกหกว่าตนเลิกเคลื่อนไหวทางการเมืองแล้ว ังคิดว่าเตรียมคือผู้หนึ่งที่เคลื่อนไหวในฐานะผู้รักชาติ เตรียมกลับไปพักแหวของเวียดนามหลังสงคราม (สัมภาษณ์ รง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒).

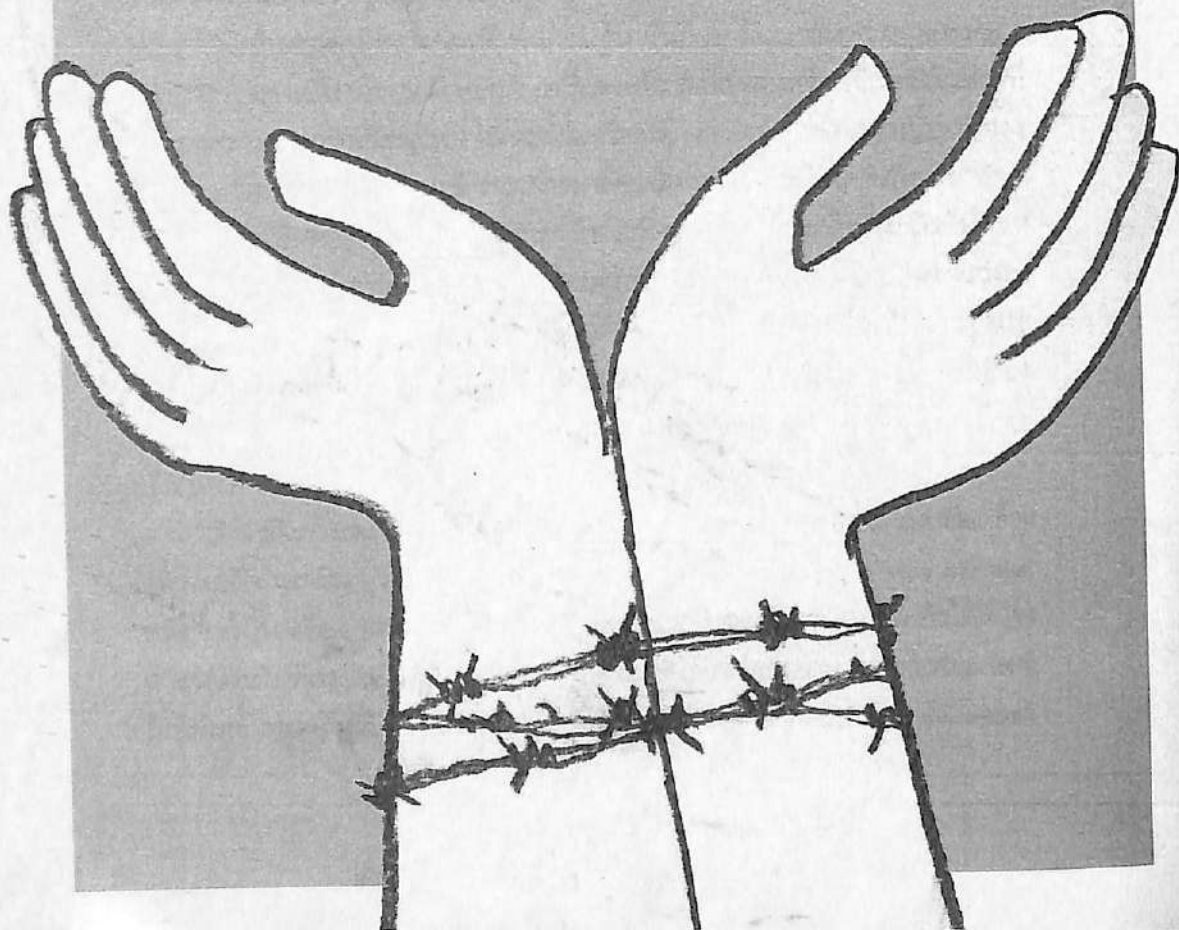
๑๗๑ นสพ. *ไทยใหม่* ฉบับวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๑๙๓๗.

๑๗๒ สัมภาษณ์ รง แจ่มศรี ที่นครปฐม วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒; อ้างแล้ว, เออิจิ มูราชิม่า, *การเมืองจีนสยาม*, น. ๑๑๕; หจข. (๒) สร.๐๒๐๑.๘๓/๓๙. หลังจากนั้น เอื่อง (สม) กลับเวียดนามและปฏิบัติภารกิจต่างๆ กระทั่งได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมหนึ่งของกระทรวงวิเทศสัมพันธ์ของพรรค (ศุขปริดา พนมยงค์, *ไฮจิมินท์ เทพเจ้าผู้ยังมีลมหายใจ*, มิ่งมิตร กรุงเทพฯ ๒๕๔๙, น. ๑๒๓-๑๒๔).

๑๗๓ หจข. (๒) สร.๐๒๐๑.๘๙/๔ และ หจข. กต.๓๙/๓๐.
๑๗๔ หจข. กต.๓๙/๓๐.
๑๗๕ อ้างแล้ว เขินตุง, *Con Nguoi va Con Duong*, pp. 185-188.
๑๗๖ อ้างแล้ว เขินตุง, *Con Nguoi va Con Duong*, p.194.
๑๗๗ สัมภาษณ์ เขียนแท็งห์หวัน ที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗.

บทสรุป

งานเขียนนี้ศึกษารายละเอียดเชิงลึกที่จะสร้างความกระจ่างให้มากที่สุด เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ยุคแรกของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พคส.) และพัฒนาการตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของพรรค โดยพยายามใช้ข้อมูลว่าด้วย พคส. อย่างรอบด้านที่สุด และเป็นข้อมูลที่เพิ่งเข้าถึงได้เมื่อไม่กี่ปีมานี้

การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์หลากหลายแง่มุม โดยมีจุดเน้นอยู่ที่บทบาทของฝ่ายบริหารพรรคชาวเวียดนาม และมุ่งนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการก่อตั้ง พคส. ในยุคบุกเบิกตั้งแต่ปี ๑๙๓๐-๑๙๓๖, กระบวนการและรายละเอียดของการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ และ ๓, ฝ่ายชั้นนำของพรรค, องค์กร, การเงิน และความสัมพันธ์ของ พคส. กับพรรคคอมมิวนิสต์จีน พรรคคอมมิวนิสต์มลายา พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และองค์การคอมมิวนิสต์สากล พร้อมทั้งนำเสนอข้อเท็จจริงอย่างเป็นรูปธรรมเกี่ยวกับมาตรการของรัฐบาลสยามในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ และความสัมพันธ์แบบร่วมมือเพื่อปราบปรามคอมมิวนิสต์ระหว่างรัฐบาลสยามกับรัฐบาลของพื้นที่อาณานิคมฝรั่งเศส อังกฤษ และเนเธอร์แลนด์ซึ่งอยู่ใกล้เคียง เท่าที่ผ่านมาสิ่งที่พิจารณาได้ว่าเป็นประเด็นพื้นฐานเหล่านี้ได้ถูกมองข้ามไป หรือไม่มีหลายจุดที่ยังไม่เคยทราบกันมาก่อน

วันที่ ๒๐ เมษายน ๑๙๓๐ ภายใต้การชี้นำประสานงานของโฮจิมินห์ พคส. ได้รับการก่อตั้งขึ้นจากการตกลงให้รวม ๒ องค์กรเข้าด้วยกัน คือ องค์กรคนจีนภายใต้คณะกรรมการสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ซึ่งรวมศูนย์อยู่ที่กรุงเทพฯ และองค์กรสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนาม ซึ่งมีฐานอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ฝ่ายบริหารชุดแรกได้แก่โงจิ่งทักวัก เลขานุการ, เจิ่นวันเจิ่น ผู้รับผิดชอบด้านการจัดตั้ง และอู่จื้อจือ ผู้รับผิดชอบด้านการโฆษณา ซึ่งในฝ่ายบริหารที่สำคัญนี้ มีคนเวียดนามรับตำแหน่งหน้าที่ ๒ ใน ๓ คน แต่ด้วยการปราบปรามที่เข้มงวดขึ้นของรัฐบาลและความแตกแยกภายในพรรค การเคลื่อนไหวของพรรคจึงซบเซาลง

ในการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๒ เมื่อช่วงต้นเดือนกันยายน ๑๙๓๒ ผู้ที่มีบทบาทหลักในการเตรียมการประชุมคือสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ชาวจีนไหหลำ ที่การประชุมครั้งนี้ คนเวียดนามในฝ่ายบริหารมีเพียงคนเดียวคือโงจิ่งห์ก๊วก ซึ่งเป็นกรรมการบริหารสำรองเท่านั้น หลังจากโงจิ่งห์ก๊วกถูกจับกุมเมื่อปลายเดือนมกราคม ๑๙๓๓ และถูกเนรเทศไปยังอินโดจีนฝรั่งเศส สิ่งที่เกิดขึ้นคือโงจิ่งห์ก๊วกกลายเป็นสายลับของอินโดจีนฝรั่งเศสและกลับเข้ามาในสยามอีก เมื่อมองจากสัดส่วนด้านจำนวนสมาชิกที่ทรูอิทธิพลอย่างสูงใน พคส. ซึ่งมีคนจีนไหหลำมากถึงร้อยละ ๘๐ แล้ว คาดว่าพลังอำนาจของชาวจีนไหหลำในฝ่ายบริหารชุดใหม่คงสูงอย่างแน่นอน แต่น่าเสียดายที่ในขณะนี้ ยังไม่สามารถระบุรายละเอียดของบุคคลระดับผู้นำ ซึ่งรวมทั้งเลขาธิการได้

ฝ่ายบริหารในช่วงเวลานี้ติดต่อสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ซึ่งเป็นองค์กรเบื้องบนและมีคนจีนไหหลำมากเช่นกัน ในช่วงตั้งแต่ก่อนหรือหลังการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ในเดือนกรกฎาคม ๑๙๓๔ การเคลื่อนไหวของชาวเวียดนามภายใน พคส. คึกคักขึ้นอีกครั้ง ใน ๓ ตำแหน่งใหญ่ของฝ่ายบริหารหลังการประชุมนี้ เงินวันเงินได้เป็นเลขาธิการหรือผู้รักษาการเลขาธิการ หว่างวันฮวานเป็นผู้รับผิดชอบด้านการโฆษณา แต่ยังเป็นที่น่าสงสัยอยู่ว่า หว่างวันฮวานเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดด้านการโฆษณาจริงหรือไม่ ในระยะนั้นเป็นช่วงที่คณะผู้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้รับการก่อตั้งขึ้นที่มาเก๊าพอดี การติดต่อสื่อสารระหว่าง พคส. กับฝ่ายผู้นำด้านต่างประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนก็มีความแน่นแฟ้นขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในวันที่ ๑๔ มีนาคม ๑๙๓๕ มีการประชุมร่วมระหว่าง พคส. กับคณะผู้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่มาเก๊า และบรรลุข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกันอย่างละเอียด ซึ่งเนื้อหาประการหนึ่งคือ รายงานจาก พคส. จะได้รับการส่งต่อไปยังศูนย์กลางองค์การคอมมิวนิสต์สากล โดยผ่านคณะผู้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ทั้งนี้ เอกสารเกี่ยวกับ พคส. ที่ได้รับการเก็บรักษาไว้

ในแฟ้มเอกสาร “Fond 495, opis 16, delo 51” ของหอจดหมายเหตุประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองแห่งรัสเซีย (RGASPI) ที่งานเขียนนี้ค้นคว้ามา ก็เป็นเอกสารที่ถูกส่งผ่านช่องทางนี้

ตั้งแต่ช่วงก่อตั้งพรรคขึ้นมาจากแค่ ๒ ส่วน อันได้แก่ กลุ่มคนเวียดนามกับกลุ่มคนจีน ประเด็นสำคัญที่สุดของ พคส. เพื่อให้การปฏิวัติของสยามเป็นผลสำเร็จ คือ การหาคนพื้นเพสยาม (คนสัญชาติไทย เชื้อชาติไทย หรือเชื้อชาติลาว) เข้ามาเป็นสมาชิก เมื่อเทียบกันระหว่าง ๒ กลุ่มข้างต้น สมาชิกองค์กรพรรคสายเวียดนามซึ่งมีฐานอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือไทย มุ่งมั่นเรียนรู้ภาษาไทยอย่างจริงจัง และกระตือรือร้นพยายามชักนำคนสยามมากกว่าสมาชิกองค์กรพรรคสายจีนซึ่งมีฐานอยู่ในกรุงเทพฯ พื้นที่แถบตะวันตกของอ่าวไทย และบางส่วนของคาบสมุทรมาเลย์ ผลงานที่ปรากฏจากความจริงจังนั้น เช่น ในการประชุมสมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ สวัสดิ์ ผิวขาวกลายเป็นชาวยุโรปคนแรกที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการบริหาร (กรรมการกลาง) และการส่งบัก (รัตนะ) และพูน (ราศี) ซึ่งได้รับการบ่มเพาะโดยองค์กรชาวเวียดนามไปยังมอสโก หว่าเนื่องจากแรงร้อนชักนำคนสยามเกินไป คนที่ไว้ใจไม่ได้จึงสามารถเข้าใกล้องค์กรพรรคโดยง่ายและเล็ดลอดแทรกซึมเข้ามาเป็นสายลับได้ไม่ยาก ก่อให้เกิดภัยคุกคามใหญ่หลวงต่อการดำรงอยู่อย่างมั่นคงขององค์กรพรรค

เมื่อพิจารณาเหตุผลที่องค์กรชาวเวียดนามกระตือรือร้นในการชักนำคนสยามมากกว่าองค์กรชาวจีน อาจระบุได้ว่า นอกจากองค์กรชาวเวียดนามจะยึดมั่นต่อนโยบายขององค์การคอมมิวนิสต์สากลอย่างจงรักภักดีแล้ว ยังมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมด้วย คือ จำนวนชาวเวียดนามอพยพหรือลูกหลานที่อยู่ในไทยมีน้อยมากเมื่อเทียบกับชาวจีน จึงจำเป็นต้องให้ความสนใจชาวสยาม เพื่อที่จะได้ขยายองค์กรให้กว้างขวางออกไปได้

ความเปลี่ยนแปลงในนโยบายที่การประชุมใหญ่ขององค์การคอมมิวนิสต์สากลครั้งที่ ๗ ซึ่งจัดในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม ๑๙๓๕

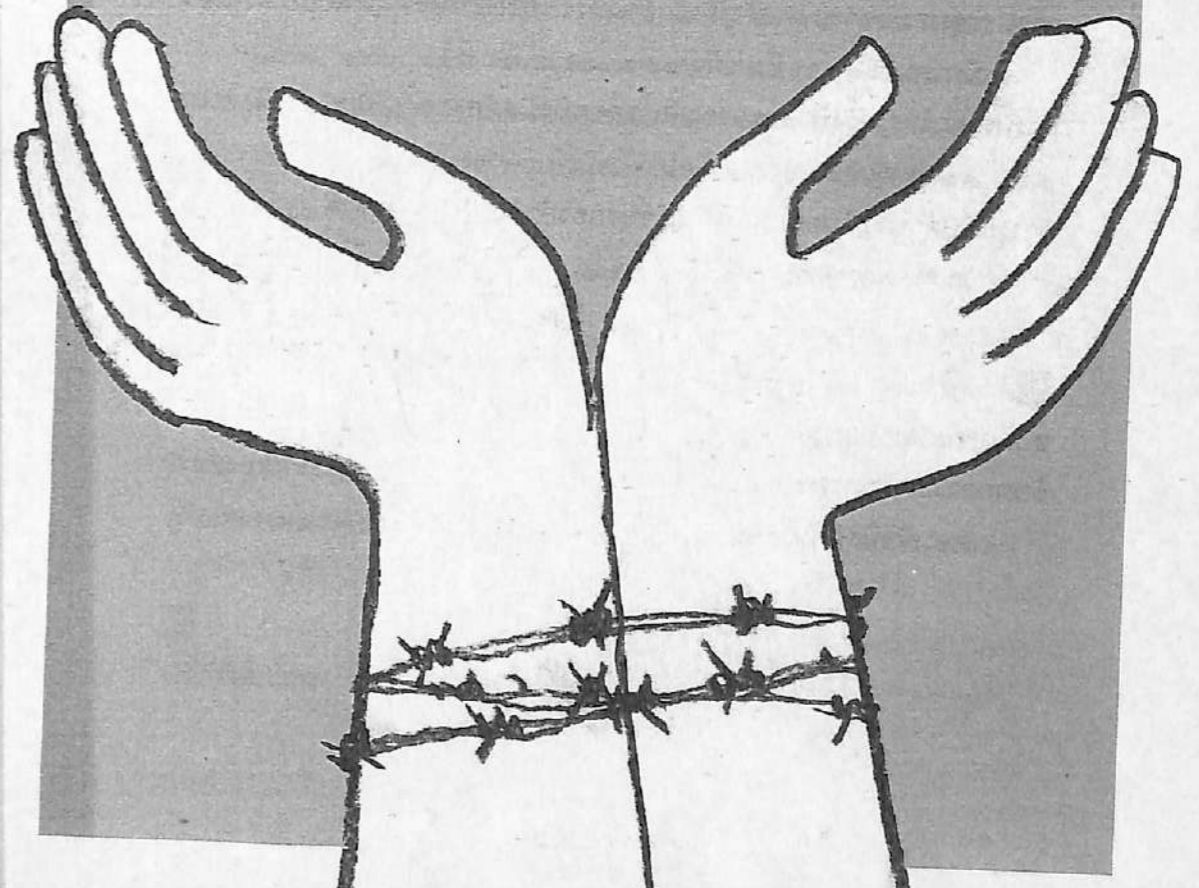

ปรากฏให้เห็นทันทีในกิจกรรมการเคลื่อนไหวของ พคส. ด้วย จักรพรรดินิยมญี่ปุ่นกับคนในรัฐบาลคณะราษฎรของสยามที่สนับสนุนญี่ปุ่นกลายเป็นเป้าหมายการโจมตีหลักของ พคส.

ประเด็นวิเคราะห์ที่ควรศึกษาจากนี้ต่อไปคือ ความจริงเกี่ยวกับข้อขัดแย้งภายในเรื่องการขับเงินวันเงิน เลขชาติการออกจาก พคส. ซึ่งเรื่องนี้เกิดจากการที่หลี่ฟุกมิงห์ ซึ่งเป็นคนเวียดนามที่ถูกส่งมายังสยามในฐานะผู้แทนพิเศษจากองค์การคอมมิวนิสต์สากลเมื่อปลายปี ๑๙๓๕ จับมือเข้าพวกกับเลแหมงห์จิงห์ รองเลขชาติการของพรรค และร่วมกันขจัดเงินวันเงินออกไป ต่อมาองค์การชาวเวียดนามใน พคส. ได้รับผลกระทบอย่างหนักเพราะความแตกแยกขององค์การชาวเวียดนามอันสืบเนื่องจากความขัดแย้งของคนระดับผู้นำ และการถูกจับกุมของผู้นำทั้งสามซึ่งเกิดขึ้นหลังจากนั้นไม่นาน

เหตุการณ์รุนแรงที่ขონแก่นเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๑๙๓๖ ซึ่งทำให้ชาวเวียดนามถูกจับกุมเป็นจำนวนมากนั้น คือการรณรงค์อย่างอาจหาญครั้งสุดท้ายของชาวเวียดนามในสยามที่มุ่งต่อสู้กับรัฐบาลสยามในฐานะฝ่ายตรงข้าม หลังจากนั้นจนถึงช่วงปลายสงครามมหาเอเชียบูรพา การเคลื่อนไหวลัทธิคอมมิวนิสต์ของชาวเวียดนามในไทยไม่ปรากฏวิวัฒนาการขึ้นมาให้เห็น จนกระทั่งถึงช่วงที่การเคลื่อนไหวโดยเวียดนามห์เพื่อเรียกร้องเอกราชเกิดความคึกคักขึ้นในประเทศไทย

ดัชนี

ก

กรมการเมือง (สำนักงานการเมือง) พคส. ๓๓, ๑๗๘, ๑๗๙, ๑๘๐, ๑๘๖
 กรมช่วยเหลืออินโดจีน ๘๙, ๙๐, ๙๑
 กรมตำรวจภูบาล (Criminal Investigation Department : C.I.D.) ๖๔, ๖๙
 กลุ่มละของเลือด (血花社) ๑๓, ๑๕, ๕๐
 กลุ่มสนับสนุนการทูต (外交后援会) ๔๔, ๔๕, ๔๗
 กวางเจา, กว่างโจว (广州) ๒๑, ๒๙, ๓๔, ๔๕, ๔๙, ๑๒๐, ๑๔๔
 กองทัพแดงของจีน ๖๑, ๑๙๙
 การเคลื่อนไหวลูกเสือที่เมืองหนานชาง มณฑลเจียงซี (南昌起義) ๖๘
 การปฏิวัติรัสเซีย ๑๕, ๙๓, ๑๒๕
 การประชุมก่อตั้ง พคส. ในวันที่ ๒๐ เมษายน ๑๙๓๐ (พ.ศ. ๒๔๗๓) ๑๙, ๒๐, ๒๔, ๒๖, ๒๗, ๓๓, ๓๖
 การประชุมผู้แทนทั่วประเทศ (สมัชชาผู้แทน) ครั้งที่ ๒ พคส. ในวันที่ ๑-๒ กันยายน ๑๙๓๒ (พ.ศ. ๒๔๗๕) ๑๙, ๗๑, ๗๓, ๗๕, ๗๗-๘๘, ๙๒
 การประชุมผู้แทนทั่วประเทศ (สมัชชาผู้แทน) ครั้งที่ ๓ พคส. ในวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๑๙๓๔ (พ.ศ. ๒๔๗๗) ๑๙, ๔๒, ๑๐๑, ๑๐๔-๑๐๖
 การประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ ๑ ของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (๒๗-๓๑ มีนาคม ๑๙๓๕) ที่มาเก็บ ๑๕๑, ๑๕๔, ๑๕๕
 การประชุมใหญ่ครั้งที่ ๗ ขององค์การคอมมิวนิสต์สากล (กรกฎาคม-สิงหาคม ๑๙๓๕) ๑๕๗, ๑๗๖, ๒๒๑
 การรุกรานด้านตะวันออกครั้งที่ ๑ ของกองกำลังปฏิวัติแห่งชาติ (國民革命軍第一次長征) ๔๔

ข

ขบวนการ (ญวนกบฏ) ๑๓, ๖๑
 ข้อตกลงระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์สยามกับคณะผู้นำนอกประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (๑๔ มีนาคม ๑๙๓๕) ที่มาเก็บ ๑๕๑-๑๕๕

ค

คณะกรรมการกิจกรรมคนพื้นเมือง (土人運動委員會) ๑๐๔, ๑๐๖, ๑๐๗, ๑๖๘
 คณะกรรมการเทศบาลนครกรุงเทพฯ พคส. ๖๔, ๘๔, ๑๐๕, ๑๐๗, ๑๔๒
 คณะกรรมการบริหารสมาคมประชาชนปฏิวัติเวียดนามแห่งกวางเจา ๖๐
 คณะกรรมการบริหารสมาคมมิตรภาพชาวเวียดนามโพ้นทะเลของจีน ๕๖
 คณะกรรมการพิเศษในสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ ๑๓, ๑๕, ๑๖, ๑๘, ๕๐
 คณะกรรมการภูมิภาคอุดร (ตะวันออกเฉียงเหนือ) พคส. ๒๕, ๒๖, ๔๔, ๖๔, ๘๐, ๘๔, ๘๖, ๘๙-๙๑, ๑๐๔, ๑๐๕, ๑๐๗, ๑๒๔, ๑๔๒, ๑๙๑, ๒๑๕
 คณะกรรมการภูมิภาคอุดรของสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนามประจำสยาม ๒๐-๒๕
 คณะกรรมการมณฑลกวางตุ้งแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน ๑๕
 คณะกรรมการสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ ๑๗, ๑๘, ๒๐
 คณะคอมมิวนิสต์สยาม ๓, ๘, ๖๒, ๘๕, ๑๔๕
 คณะคอมมิวนิสต์หนุ่มสยาม ๒๖, ๖๒, ๑๔๕
 คณะผู้นำนอกประเทศพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ๗, ๔๑, ๙๑, ๑๑๗, ๑๒๓, ๑๒๗, ๑๔๑, ๑๔๔, ๑๔๕, ๑๗๗-๑๗๙, ๑๘๔, ๑๙๐, ๒๑๑, ๒๒๐
 คณะทูตพาณิชย์ญี่ปุ่น (Yunosuke Yasukawa) ๑๖๑, ๒๐๑
 คณะพรรคแคว้นลาว (พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนประจำแคว้นลาว) ๙๒, ๑๓๕-๑๓๘
 คณะราษฎร ๗๑, ๗๙, ๘๗, ๑๕๙, ๑๗๔, ๒๒๒
 คนพื้นเพ (ชาวสยาม) ๖๓, ๗๗, ๘๐, ๘๕, ๑๐๔, ๑๑๓-๑๑๔, ๑๒๙, ๒๒๑
 คอมมูนกวางตุ้ง (การลุกฮือที่กวางโจว ธันวาคม ๑๙๒๗) ๑๖, ๓๑, ๔๕, ๔๙
 คำแสง สีวิไล ๑๓๕-๑๓๘, ๑๔๖
 คิวเซ็ง (僑聲報) ๔๖
 คูซิเนน (Otto Wilhelm Kuusinen) ๑๐, ๑๘๑, ๑๘๔, ๑๘๘, ๒๑๒, ๒๑๓

ง

เงดิงห์-โซเวียด ๘๙, ๙๐, ๙๒

โงจิ่งห่ก๊วก (Ngô Chính Quốc : 吳正國, หลี่จุ่น : 李存) ๓, ๗, ๒๔, ๒๖-๒๙,
๓๓, ๓๔, ๕๑, ๗๖, ๗๘, ๘๘, ๘๙, ๙๓-๙๖, ๙๙, ๑๐๑, ๑๒๒, ๑๒๕,
๒๑๔, ๒๑๙, ๒๒๐

โงจิ่งห่ฮ็อก (Ngô Chính Học, โฮติ) ๑๑๘-๑๒๓, ๑๙๐

จ

จักรพรรดินิยมญี่ปุ่น ๔๗, ๑๕๗, ๑๕๘, ๑๖๐, ๑๖๑, ๑๗๔, ๒๒๒

จักรพรรดินิยมอังกฤษ ๔๗

จีเต๋าป้อ (指導報, “สารชี้นำ” หรือ “The Guide”) ๗๙, ๘๔, ๑๐๘

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ ๖๖

จูโชวหลิม (朱叟林, จู เปี้ยะโต้ว : 朱壁圖 ลุงโต, ประพันธ์ วีระศักดิ์, พ. ณ

สุโขทัย, พายัพ อังคสิงห์) ๒๙, ๓๑, ๔๗-๕๐

เจริญ วรรณงาม (มิตร สมานันท์) ๔, ๕, ๘, ๙, ๑๔๘

เจ้ากวงเด (Cường Đê) ๕๖, ๖๖

เจินบ่าว (Trần Báo : 陳豹, โฮติ) ๑๒๐-๑๒๓, ๑๔๔

เจินวันเจิน [Trần Văn Chân : 陳文振, ตัง (Tăng : 曾)] ๓, ๒๑-๒๘, ๓๔, ๓๘,
๕๒, ๖๗, ๑๑๘, ๑๒๐, ๑๒๕, ๑๒๗, ๑๒๘, ๑๔๓, ๑๔๔, ๑๕๑, ๑๗๑,
๑๗๖, ๑๘๕-๑๘๘, ๑๙๑-๑๙๖, ๒๐๖, ๒๑๓, ๒๑๙, ๒๒๐, ๒๒๒

๑๗๖, ๑๘๕-๑๘๘, ๑๙๑-๑๙๖, ๒๐๖, ๒๑๓, ๒๑๙, ๒๒๐, ๒๒๒

๑๗๖, ๑๘๕-๑๘๘, ๑๙๑-๑๙๖, ๒๐๖, ๒๑๓, ๒๑๙, ๒๒๐, ๒๒๒

เจียงไคเช็ค (蔣介石) ๔๕, ๕๐

โจวเอินไหล (周恩來) ๓๐, ๔๕

จ

ฉางซา (長沙) ๑๒๒

เฉาซ่าน (潮汕) ๔๖, ๔๘

เฉาอัน (潮安) ๔๖, ๔๗, ๔๘

เฉิงไห่ (澄海) ๓๓, ๔๔, ๔๕

เฉินก้วยหัว (陳桂華) ๑๔๓

เฉินโจ่งหมิง (陳炯明) ๔๗, ๔๘

เฉินผิง (陳平) ๑๔๘

ช

ชิวซินอิง (丘心嬰) ๑๔๓

เซาว์น พงษ์พิชิต (หลิวหยวนหง : 劉源泓) ๒๑, ๓๓, ๔๓, ๙๗, ๑๓๘, ๑๙๘

ไช่จื่ออิน (蔡楚吟) ๒๙-๓๑, ๓๔, ๔๔, ๔๕, ๔๙, ๕๐, ๖๒, ๖๓, ๖๘

ไช่เจิง (蔡誠) ๒๙, ๓๔, ๔๖, ๔๙

ช

ชุงมันใจ (宗文初) (เหียงนอ้ายก๊วก) ๔๐

ซูฮุย (蘇惠) ฟางฟาง (方方) ๑๗๑

ญ

ญวง เขียมศิลา ๑๗๒

ญวน ๘, ๑๓๐,

ด

ดั่งกวิ้งห่แอ้งหี่ [Đặng Quỳnh Anh, ป้ายอ, นางยอ (Nho) แจ่มศรี] ๔, ๑๒, ๕๒,
๖๖, ๖๗, ๙๖, ๙๗, ๒๑๐

ดั่งถิเห็บ (Đặng Thị Hợp, เสงี่ยม แจ่มศรี) ๙๖, ๙๗, ๙๙

ดั่งไท่เทวียน (Đặng Thái Thuyên, แก๊งห่เติน : Canh Tân) ๒๑, ๒๒, ๒๔, ๒๖,
๔๒, ๔๔, ๕๔, ๕๕

ดั่งทูกเหือ (Đặng Thúc Húa, อ็อง ตี) ๔, ๖๘

ดาตี (Dati, หลี่ฟุกมิงหี่) ๑๗๖, ๑๗๘, ๑๘๕-๑๘๘, ๑๙๑, ๒๐๖, ๒๑๔

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ กรมพระยา ๕๗, ๕๙, ๖๐

ดำริห์ เรื่องสุธรรม ๑๖๙, ๑๗๐

ด

ดงฮัวมิงป้อ (中華民報) ๖๔, ๑๔๓

ต่อพงษ์ สุขบัญญัติ ๙, ๑๒

ตัน มะละกา ๔๐

เต็ง (Teng : 丁) ๗๔-๗๘, ๘๓, ๘๘, ๑๔๕

เตรียม (Thu) ๑๗๒, ๒๐๕, ๒๐๖, ๒๐๘, ๒๑๕, ๒๑๖

ตั้ง (ตั้ง) ๑๓

ตั้งอิงเซา (鄧穎超、中共潮梅特委婦委負責人) ๔๕

เตียง คิริซันท์ ๑๗๒, ๒๐๘

ถ

ถันปิ่นฮง ๘๒

ถันอ้วน ๘๒

ท

ทรง นพคุณ (余松, ประสงค์ วงศ์วิวัฒน์) ๕, ๙, ๑๔๘

เทพ วัฒนาพันธุ์ (นายกิงห์ หรือ นายล่อ) ๑๙๓, ๑๙๕, ๑๙๗

เทววงศ์โรทัย, กรมหมื่น ๕๙

ธ

ธง แจ่มศรี (ชื่อเวียดนามคือ "หวอหุง : Võ Thung") ๔, ๘, ๒๑, ๒๖, ๒๗, ๓๖,

๔๒, ๖๗, ๖๘, ๙๙, ๑๓๕, ๑๓๘, ๑๔๐, ๑๔๗, ๑๔๘, ๑๖๒, ๑๖๓,

๑๖๙, ๑๗๐, ๑๗๒, ๑๙๘, ๑๙๙, ๒๐๑, ๒๐๒, ๒๐๕-๒๐๘, ๒๑๐, ๒๑๔

น

นัดหยุดงานของกรรมกรรถลาก (วันที่ ๔ สิงหาคม ๑๙๓๒) ๗๒

เนรเทศ (deport) ๕๗

บ

บริพัตรสุขุมพันธุ์, สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต

๕๔-๖๑

บอกลเซวีก ๘๑, ๘๕, ๑๒๗, ๑๒๘

ป่าดึก ๙๑

บ้านดง จังหวัดพิจิตร ๔, ๓๙, ๕๒, ๕๕, ๕๙, ๖๑, ๖๒, ๖๖, ๖๗, ๙๖, ๒๑๐,

๒๑๔

บ้านหนองบัว จังหวัดอุดรธานี ๑๒, ๑๗๒, ๒๑๕

บ้านใหม่ จังหวัดนครพนม ๓, ๒๘, ๓๔, ๙๐

บัก [Bich : 碧, เทียน (Thien : 天), รัตนะ] ๒๖, ๔๔, ๑๖๒, ๑๖๓, ๑๗๒

ป

ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ ๕๒, ๕๔, ๕๕, ๕๘, ๕๙, ๖๐, ๑๕๘

ปะหวัดสาดพักปะชาชนปะติวัตลาว (โดยสังเขป) ๑๓๕

ประเสริฐ เอี้ยวฉาย ๕

ปรีดี พนมยงค์ ๑๖๕

ปิ่น แก้วมาตย์ ๑๗๒, ๑๗๓, ๒๐๘

ผ

ผู้รักษาการเลขาธิการหน่วยสาขาใหญ่ประจำสยามแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน
(中共暹羅總支部書記代理) ๕๐

ฝ

ฝรังเศสยึดดินแดนสยาม ๖๑

ฝุงจีเกียน (Phùng Chí Kiên) ๒๑๑

พ

พรรคคอมมิวนิสต์จีน ๘๑, ๘๔, ๑๔๘, ๑๕๖, ๑๙๐, ๒๑๙

พรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ ๓, ๑๓, ๑๕, ๑๘, ๒๙, ๓๑, ๔๑, ๔๒,
๘๔, ๒๑๙

พรรคคอมมิวนิสต์มลายา ๑๙, ๓๓, ๓๖, ๖๓, ๗๑, ๗๓, ๗๗, ๘๔, ๘๗, ๘๙,
๑๐๑, ๑๔๘, ๑๗๗, ๒๑๙, ๒๒๐

พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ๒๒

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ๓, ๒๑, ๑๙๑

พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ๕, ๑๓, ๓๙, ๔๔, ๙๑, ๑๘๓, ๑๘๔, ๑๙๑, ๒๐๖,
๒๑๓, ๒๑๗

พีโอเนล (กลุ่มเด็กหนุ่มคอมมิวนิสต์) ๑๐๙

พูน ศรีตันรัตน์ (ราศี) ๑๖๒, ๑๖๔-๑๖๗, ๑๖๙

เพิงฟ่าย (澎湃) ๔๖

พ

พันเพ็อง (ฉีหลุน : 齒輪) ๑๑๒, ๑๔๑, ๑๔๓

ฟู่กัน (副刊) ๑๑๑, ๑๔๒, ๑๔๓

ฟู่ต้าซิง (傅大慶) ๒๙๓๑, ๕๐

ฟูไคเซียน (符開先) ๒๑๖

ภ

ภษาลับ ๔๘

ม

มณี สุขวิรัช (หยูเยินฝู : 俞任甫) ๑๒๑, ๑๔๔

มอสีโก ๑๕๗, ๑๖๒, ๑๖๕, ๑๗๖-๑๗๘, ๑๙๙, ๒๒๑

มานิจ ชุมสาย, ม.ล. ๑๗๒

ย

ยองฟอกยาน ๕๗, ๕๘

ยิดกวง (任光) ๙๓, ๙๕

ยูเม่งเฮง (符明興) ๙๓, ๙๕

เย่เจี้ยนอิง (葉劍英) ๑๒๐

ร

รวม วงศ์พันธ์ ๒๑๖

รัฐบาลไซเวียด ๘๗, ๑๑๖, ๑๒๙, ๑๙๔, ๑๙๗, ๒๐๙

รัตนะ (เป็ก, เทียน, Tu Vu Van) ๔๔, ๑๖๒, ๑๖๗-๑๗๔, ๒๒๑

ร่างบทวิเคราะห์เศรษฐกิจการเมืองสยามและนโยบายการเคลื่อนไหวกองพรรค

๑๗, ๔๒, ๕๔

ร้านหนังสือชินหัว (新華書局) ๑๗๙, ๒๑๒

“รายงาน” ๔๑, ๖๒, ๗๑, ๘๖, ๘๘, ๑๐๓, ๑๐๕, ๑๐๖, ๑๐๗, ๑๒๗, ๑๘๓

ราศี ๑๕๘, ๑๖๑, ๑๖๒, ๑๖๔-๑๖๗, ๑๖๙, ๑๗๐, ๑๗๒, ๑๗๔, ๒๒๑

โรงเรียนการเมืองการทหารที่จังหวัดหว่าบิ่งห์ของเวียดนาม ๑๓๘, ๑๔๐

โรงเรียนจีนเด็ก (進德) ๑๗, ๑๘, ๓๑

โรงเรียนฉี่หมิง (啓明) ๑๔๔, ๒๑๖

โรงเรียนมัธยมหัวเฉียว (華中^{หัว}中學) ๒๑๖

โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล ๑๖๒, ๑๗๒, ๒๐๘, ๒๑๕

โรงเรียนเฮียบเฮียะ (協益) ๒๑๒

โรงเรียนดุ้นเก๋ (順記) ๑๙, ๒๗, ๔๔

โรงเรียนไฟลิ้มกงกี (林公記火鋸) ๑๕

ล

ลุงนาม ๑๓๘, ๑๔๗

เลห่งฟง (Lê Hồng Phong) ๓๙, ๔๐, ๑๗๑, ๑๗๗

เลหม่งหึงห์ [Lê Mạnh Trinh : 黎孟楨, ตูจิ้งหนี่ (Tú Chính : 秀正), เตียน

(Tiên : 進)] ๒๒, ๓๔, ๖๑, ๖๗, ๙๐, ๙๑, ๑๑๘, ๑๓๕, ๑๓๖, ๑๓๘,

๑๔๓, ๑๔๕, ๑๗๗, ๑๘๕-๑๘๗, ๑๙๑, ๑๙๒, ๑๙๘-๒๐๗, ๒๑๐, ๒๑๓,

๒๑๕, ๒๑๖, ๒๒๒

เลี่ยวจี้จิง (廖其清) ๔๖

ว

วันรำลึกสงครามต่อต้านจักรพรรดินิยม (วันที่ ๑ สิงหาคม) ๖๙

วิรัช อังคถาวร ๔๓, ๑๓๘, ๑๔๘

เวียดมินห์ ๒๒๒

ศ

ศรีดามา, นามสกุล ๖๗, ๖๘, ๑๔๗

ศาลเจ้ากวณดู ๑๗, ๓๑

ส

“สถานการณ์ของสยาม”, เอกสาร (La Situation du Siam) ๑๐๑, ๑๐๔-๑๐๕
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ปัญหาชนชาติและอาณานิคม (NIINKP) ๑๖๕, ๑๖๘
สม เฉลิมสวาท (เฮื่อง) ๑๗๒
สมบุญ ๑๙๙, ๒๐๑, ๒๐๔, ๒๐๖, ๒๐๗
สมพร อังคถาวร (ป้าผึ่ง) ๔๓, ๑๔๗
สมัชชาผู้แทนครั้งที่ ๓ ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ (ประชุมก่อตั้ง
พรรคคอมมิวนิสต์มลายา) ๑๗-๑๙, ๒๕, ๓๖-๓๘, ๕๑, ๕๔
สมาคมการเกษตร ๑๐๗, ๑๑๒, ๑๒๖, ๑๘๑
สมาคมบรรเทาทุกข์สีแดง (สมาคมช่วยเหลือพวกต้องรับภัยเพราะเข้ากิจกรรม
ปฏิวัติ) ๑๐๗, ๑๑๒, ๑๖๐, ๑๘๒
สมาคมมิตรภาพผู้ลี้ภัยชาวจีนในเซี่ยงไฮ้ (L'Association Thân Ái des
Annamites émigrés à Shanghai) ๕๖
สมาคมสตรี ๑๐๔, ๑๐๗, ๑๑๑, ๑๒๙, ๑๓๖, ๑๘๒
สมาคมสหกรรมกรสยาม (暹羅總工會, สมาคมกรรมกรสีแดง) ๗๓, ๗๔,
๘๐-๘๓, ๘๗, ๙๒, ๙๓, ๙๖, ๑๐๗, ๑๐๙, ๑๑๐, ๑๘๑
สมาคมสหนักเรียนสยาม ๙๕, ๑๐๗, ๑๖๐, ๑๘๑, ๒๐๑
สมาคมแอนตี้คอมมิวนิสต์สยาม (กลุ่มพันธมิตรต่อต้านจักรพรรดินิยม, 反帝
大同盟) ๓๐, ๗๘, ๘๐, ๘๒, ๘๓, ๘๗, ๙๓, ๑๐๕, ๑๑๐, ๑๒๙, ๑๓๖,
๑๔๕, ๑๖๐, ๑๘๑
สวัสดิ์ นิวขาว (สุรินทร์) ๑๓๑-๑๔๐, ๑๔๘, ๑๗๗, ๑๘๐, ๑๙๙, ๒๐๑, ๒๐๒,
๒๐๖, ๒๒๑
สวีเสี่ยว (許俠) ๑๔๓
สหพันธ์ศิลปะของชนชั้นกรรมกรอาชีพ (普羅列塔利亞藝術聯盟) ๑๐๗, ๑๑๑,
๑๘๑
สะพาน วิยะเกต ๑๓๖, ๑๓๘
สันนิบาตเยาวชนปฏิวัติเวียดนาม ๑๒, ๑๓, ๓๓, ๔๓, ๖๖, ๑๗๙, ๒๑๙
สำนักงานใหญ่ของ พคส. ๗๒, ๘๗, ๑๙๙
สุพจน์ ด้านตระกูล ๑๔๖
เส้นทางกรรมกร (工人之路) เพื่อนกรรมกร (工友) ๑๑๐, ๑๔๑

ท

หยางฉือฮุน (楊石魂) ๔๕-๔๗
หยานอัน (延安) ๔๓, ๕๐, ๑๔๔
หยูฮั่นโหมว (余漢謀) ๑๒๐
หลิงตง (嶺東) ๔๘
หลินหมิงเจี๋ย (林明傑) ๒๑๒
หลินอู่หนง (林務農) ๓๑, ๕๑
หลิวซู่ซือ (劉漱石) ๘๖, ๑๕๑, ๑๕๖, ๑๗๑, ๑๘๐, ๒๑๒
หลี่ฟุกมิงห์ (Lý Phúc Minh : 李福明) ๗, ๓๔, ๑๗๗, ๑๗๘, ๑๘๐, ๑๘๓-๑๘๕,
๑๘๘, ๑๘๙, ๑๙๑, ๑๙๙, ๒๐๔, ๒๐๕-๒๐๗, ๒๑๔, ๒๒๒
หลี่ฉีซิน (李啓新) ๕, ๓๖, ๕๐
หลี่จุน (李存, โจ่งจิ้งก็วก) ๓๓, ๓๔
หลี่ลี่ซัน (李立三) ๓๑
หลี่หัว (李華) ๙, ๘๖, ๑๔๓, ๑๘๐, ๒๑๒
หวงเว่เจิง (黃覺生) ๑๔๓
หวงปิ่งไฟ (黃炳佛) ๑๔๓
หวงเย่าหวาน (黃耀寰) ๑๔๔, ๒๑๖
หวอตุ่ง (Võ Tùng : 武松, เส้า [Sáu : 六]) ๔, ๒๒, ๒๖, ๔๒-๔๔, ๕๔, ๕๕,
๖๖, ๖๗, ๒๑๔
หวอวันเกี้ยว (Võ Văn Kiêu) ๒๒, ๒๔, ๑๒๓, ๑๒๔, ๑๔๔
หวางหมิง (王明) ๑๗๗
หวางวันฮวาน (Hoàng Văn Hoan : 黃文歡, เื่อง [Du'ong : 楊]) ๒๐-๒๒,
๒๖, ๒๗, ๓๓, ๓๔, ๓๗, ๔๓, ๕๒, ๗๗, ๘๘-๙๑, ๑๑๘, ๑๑๙, ๑๒๓-
๑๒๘, ๑๔๔, ๑๔๕, ๑๕๑, ๑๖๓, ๑๘๙, ๑๙๘, ๒๑๐, ๒๑๑, ๒๑๕,
๒๒๐
หวูเม้งหลง (吳夢龍) ๔๘, ๔๙
หวูฮั่น (武漢) ๑๒๐, ๒๑๑
หอจดหมายเหตุประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองแห่งรัสเซีย (RGASPI) ๖, ๙,
๑๖๕, ๒๒๑
หัวเจียวเหวินถาน (華僑文壇) ๕๐, ๑๔๓

เหมยเซี่ยน (梅果) ๔๘

เหล่าซ่ง (โฮจิมินห์) (老宋) ๓๑, ๓๒

เหียงนแก๊งห์หวัน (Nguyễn Thanh Văn) ๑๙๘, ๒๑๔, ๒๑๗

เหียงนวันซุ (Nguyễn Văn Dụ, ฮาย : Hải) ๒๒, ๙๐, ๙๑

เหียงนอ้ายก๊วก (โฮจิมินห์) ๒๓, ๓๒, ๓๙, ๔๐, ๒๑๔

โห่งเม่า (Hò Tùng Mậu) ๒๑, ๔๓

ไห่เฟิง-ลู่เฟิง (海豐陸豐) ๔๕, ๕๑

อ

องค์กรรมกรเด็กหนุ่ม ๙๖, ๒๐๑

องค์การคอมมิวนิสต์สากล (สากลที่สาม, โคมินเทิร์น) ๗, ๑๘, ๒๒, ๒๓, ๒๖,

๒๗, ๓๗, ๓๙, ๔๐, ๗๑, ๘๖, ๑๐๖, ๑๑๘, ๑๓๕, ๑๔๑, ๑๕๕, ๑๗๓,

๑๗๙, ๑๙๐, ๑๙๑, ๒๑๓, ๒๑๙-๒๒๑

อาหว่าอ (阿我) ๒๕

อู่จื่อจื่อ [伍治之, อู่เจิงเจิน (伍秉臣), เหล่าโห่งว] ๓, ๑๙, ๒๑, ๒๗-๓๔, ๓๗,

๔๒, ๔๕-๕๑, ๖๒, ๖๓, ๖๕, ๖๘, ๒๑๙

เอ็กยู่ ชันซื่อ (ตันเอ็กยู่) ๑๙๕

เออิจิ มุราซึมา หรือ มุราซึมา (村嶋英治) ๑๖๓, ๑๖๙

โอหยางฮุย (歐陽惠) ๔๓, ๑๔๔, ๑๙๐, ๒๑๕

ฮ

ฮัวเจียวเยอะเป่า (華僑日報) ๔๑, ๕๐, ๑๔๓

ฮัวเซียมซินป้อ (華暹新報) ๔๖

ฮาฮุยเติบ (Ha Huy Tap : 何輝集) ๑๒๘

เฮือง [Huong : 鄉, สม (Xom : 宋), สม เฉลิมสวาท] ๒๖, ๑๖๓, ๑๗๒,

๒๐๘, ๒๑๖

โฮจิมินห์ ๓, ๑๒, ๒๑-๒๖, ๒๙, ๓๓, ๓๔, ๓๗, ๕๑, ๕๒, ๒๑๙

โฮฮ็อก lám (Ho Hoc Lam) ๑๒๒, ๑๒๓, ๑๒๘